DE ACELAȘI AUTOR :

Ingeniosul bine temperat.
Dicționar onamastic
Editura pentru literatură, 1969

Ingeniosul bine temperat.
Bibliografia generală
Editura Eminescu, 1970

Ingeniosul bine temperat. Breviarul
Editura Cartea Românească, 1980

După 1900, pe la amiază
Editura Eminescu, 1974

După 1900, pe la amiază
Versiune maghiară de Papp Ferenc
Editura Kriterion, 1979

Răpirea lui Ganymede
Editura Sport Turism, 1975

Jumătate plus unu
Editura Albatros, 1976

Nesfîrșitele primejdii (roman)
Editura Eminescu, 1978

Învățături pentru Delfin (roman)
Editura Albatros, 1979

Ulise și umbra
Editura Sport Turism, 1982

Mircea Horia Simionescu

BANCHETUL

Povestiri

1982

Editura Eminescu

BUCUREȘTI PIAȚA SCÎNTEII 1

Coperta de Petre Hagiu

Ar fi să ne imaginăm că lumea în întregimea ei este alcătuită din oglinzi care, privindu-se mereu una în alta, ar privi nimicul... Dacă însă numai în una dintre aceste oglinzi, cea mai retrasă și mai neînsemnată din toate, se uită altceva decît o oglindă, un chip, *atunci, trimis de o oglindă la alta, acel chip va fi chipul însuși al lumii, deși lumii cu desăvîrșire străin.*

(RADU PETRESCU : *Ce se vede*)

Luceafărul de noapte

Fata cu ochii mari și verzi, cu cosițe de aur revărsate pe umerii rotunzi, începu să vorbească cu glas aproape stins, înfiorat de o adîncă, greu stăpînită tulburare :

Era o noapte înaltă și albastră, de început de mai, cu lună nouă pe cerul spuzit de stele... Orașul dormea de mult... Nici eu, nici logodnicul meu n-aveam poftă de somn și, cum plimbarea pe marginea lacului fusese prea scurtă pentru a ne împărtăși dragostea și gîndurile, am hotărît, într-o clipă de tinerească nebunie, să rămînem pe terasă, în șezlonguri, pînă ce orele fermecate ale acelei nopți se vor destrăma sub strigătele Aurorei...

M-am întins, leneșă, pe șezlong, el a intrat în casă pentru a-și aduce țigările, bricheta și scrumiera. L-am auzit, prin fereastra deschisă, cum trage șnurul veiozei, cum deschide și închide un sertar al biroului, cum scotocește îndelung printre cărți și mapele cu discuri, însoțindu-și căutările cu scurte, mereu mai iritate comentarii : ...o muzică de Rameau, spunea, fastuoasă și nobilă ca însăși noaptea asta... (și muzica lui Rameau a izbucnit neîntîrziat), ...să recitesc atent *Cratylos sau Despre dreapta potrivire a numelor*, pentru că... (l-am știut atunci aplecat asupra paginilor lui Platon, pregătindu-se să sublinieze,

cu creionul său moale și foarte ascuțit, o idee, ideile), ...știu bine, spunea, că numai la Piero della Francesca mai afli o geometrie atît de precis stăpînită... (apoi, ceva mai tîrziu) : ...și, neîndoios, în acea lucrare astrală a lui Varèse (pe platanul picupului a așezat discul cunoscut), ...să nu mai amîn măcar cu un minut desfacerea frazei lui Proust, spunea, care debutează cu *Dès qu'il entra dans la grande salle...* și sfîrșește, reducînd, cu... *des aplaudissements discrets éclatèrent dans le fond de la salle...*, precum și a începuturilor de capitol la Céline, deși Céline, spunea, îmi produce, nu știu de ce, o crescîndă plictiseală... (un gest decis de respingere) și : unde oare am mai întîlnit ceva similar ? Aha, în detaliul *El Infierno* din *El jardin de las delicias !* (răsfoia, exclamînd în răstimpuri, un album, răcoarea nopții mă înfiora voluptos)... și mania de-a cita, ca pe un argument de fier un autor ca Dostoievski..., acolo, aici...

(Foșnind mărunt hîrtii scorțoase) : *Dice Virgilio : Oh, troppo fortunati agricoltori, cui la madre terra latta da sé, come una buona madre ! Giusta è la terra...* Adio, ferice Pascoli, exclama într-un timp, adio plopi ai copilăriei !... și (din nou răsfoire nervoasă a unor cărți, probabil ghidul verde Michelin, al Italiei, sau ciceronele lui Burckhardt)... și acel unghi al hangarului numit Sixtina, de unde se pot studia gleznele tuturor femeilor frumoase din lume, alături de care..., în preajma cărora..., împreună cu care...

Doamne, cîtă minune, ce cumplită oboseală !... (Deodată, cu voce puternică, spre mine) : încă două-trei minute, iubito, și sînt al tău pe veci... (După o lungă pauză, cînd îl crezusem adormit, cu fruntea cul-

cată pe brațul drept) : ...Dar dacă, cine știe, Richard Strauss n-a înțeles bine Neapole, Abruzzii ?... *Aus Italien,* spunea, nu e, dealtfel, rău scrisă... (cum discul cu Strauss îl împrumutase, a ales, fericit că e constrîns s-o facă, sonatele sublimului Domenico, cu Ciccolini, și ce subțire sună pianul în liniștea nopții ! — mă temusem să nu-i vină gustul să strivească clipele fermecate sub marmura funerară a vreunui Wagner rătăcit...) și, firește, spunea manevrînd picupul, mă voi întoarce, de cîte ori voi simți nevoia, la terasele întinse sub lună ale lui Neculce...

Eu știam că liniștea care a urmat a folosit-o pentru a rescrie pagina 323, lăsată de trei zile să se învechească (fraza precum vinul, spunea, împrumută gustul vasului), știam, mai ales, că nu va merge mai departe înainte de-a șterge, după obicei, cinci sau șase rînduri parazitare, cu reproșul de rigoare : învăța-voi vreodată să utilizez gerunziul fără a mă expune ridicolului ?..., cu reaprinderea țigării...

L-am auzit, într-un alt timp, certîndu-se cu unul Riccardo, locuitor al Sienei, care îi datorează niște bani, chestionîndu-și amănunțit fratele cu privire la modul cum funcționează o cruce cardanică și un magnetou (nu are automobil și nici nu va avea), spunînd ceva despre sonata, atunci încheiată, a lui Scarlatti, despre lunecușurile planurilor înclinate din tablourile lui Bosch...

Cîntau demențial cocoșii, cînd (cu voce gravă, lamentată) a recitat două terține din Dante, după care a spus limpede : De-ar fi știut Heraclit... și : să caut mîine dimineață antologia lui Fubini și Bonora, sînt curios să știu ce spune Croce despre armonia ariostească, ...pentru că este destul

de dificil să distingi geniul de un sindrom maniacal..., simptomatologie confuză, spunea.

A scris, ordonat şi tenace, încă un ceas, întrerupîndu-se numai ca să întoarcă discul şi să răsfoiască iarăşi nişte hîrtii, probabil scrisori, cînd a spus aproape şoptit : ...încă două rînduri, doar cîteva cuvinte, încă douăzeci de ani !... (mi s-a părut sau a gemut ?) şi, îndată după aceea : Giotto văzut cu ochiul miop al furnicii... (n-am înţeles, dar impresia mea era că spune lucruri încă nespuse... Vorbea cu sine ca să nu se simtă părăsit).

Se lumina. Un soare roşu, într-o volbură de nori Cyrus, şi cîntul dulce, departe, al unei mierle binecuvîntînd un acoperiş. Eram sleită de oboseală, somnul îmi apăsa pleoapele. L-am strigat : e dimineaţă, luceafărul a pălit, să mergem la culcare, iubitul meu ! Credeam că, absorbit de revizia ultimelor pagini, nu m-a auzit. Dar curînd a apărut pe terasă, mi-a luat mîna, mi-a sărutat-o de la încheietura palmei pînă la aluniţa cotului, şi mi-a spus : sînt pe cale de-a face o importantă descoperire ! Iartă-mă, te-am lăsat puţin singură... Vai, părul, obrazul, ochii tăi au cules toată roua nopţii !...

L-am privit : logodnicul meu era foarte bătrîn, părul alb ca zorile, fruntea îngheţată, umerii prăbuşiţi, privirea lipsită de lumina vederii... Am vrut să mă sprijin de braţul lui, braţul îi era inert, descărnat.

L-am condus cu greu în încăpere, tăcînd tot timpul, l-am aşezat cu precauţie pe patul rămas de cu seară desfăcut, i-am adunat hîrtiile răspîndite pe covor, încă umede de cerneala proaspătă, udate încă de lacrimile nestăpînite ce îmi curgeau de

pe obraji, şi, pe cînd adormea fericit, am deschis micul *Larousse* şi i-am căutat acolo numele... *Poet inspirat, creator de atmosferă excelînd în scrieri cu teme obsesive, într-un stil rafinat, în genuri diverse, un etern îndrăgostit, Femeia reprezentînd în opera lui...*, scria în dreptul numelui său, după obişnuita paranteză ce îi nota anul naşterii (1928) şi anul fatalei morţi (1987).

Fata cu ochi mari şi verzi, cu cosiţe de aur, vru să mai adauge ceva, dar era istovită, se făcuse tîrziu, doamnele care o ascultaseră dădeau semne de plictiseală, una (pălărie mare, galbenă, floare de mătase roşie pe funda cu nod) spuse ridicîndu-se : Îţi înţeleg perfect mîhnirea, draga mea (şi, strîngîndu-i cu afecţiune braţul) eşti încă foarte tînără, ai dreptul să-ţi refaci viaţa, să uiţi... Ai avea ceva împotrivă să-ţi prezint într-o zi pe nepotul meu, căpitanul de marină Protagoras Ionescu din Brăila ? E un băiat încîntător şi foarte cuviincios, hotărît să-şi întemeieze un cămin încă înainte de-a se îmbarca secund pe *Hyperion*, — vasul pregătit să ridice ancora pentru importanta expediţie a Deceniului antarctic internaţional...

Preparative pentru o ninsoare

„El însuși voia să decidă cînd va trece Dunărea" (p. 449). Încep, așadar, cu un citat elocvent dintr-un roman abia apărut, scris de vechiul meu amic Paul, cu care am locuit prin anii 50 în bulevardul Ana Ipătescu, într-o splendidă casă aristocratică, numai stucărie, oglinzi limpezi și marmură, întîrziind fiecare în cîte o boxă a subsolului, între bucătării desfundate și o spălătorie mîncată de leșii, ambițioși să prindem, la sfîrșit de capitol și de puteri, trena rozalie a Aurorei... În timp ce trotuarul bulevardului foșnea de șuvoaiele nesfîrșite ale pompelor primăriei, ce curățau asfaltul de castanele coapte, iar mașinile fanteziștilor petrecăreți alergau spre Șosea să ia probă de aer și singurătate, noi chinuiam paginile de hîrtie velină, date dracului acele pagini, pentru că cerneala așezată în rînduri curate se întindea și se decolora curînd după scrierea lor, astfel că rodul unei întregi nopți de străduință și migală dacă aduna în cele din urmă o frază-două, parcă scriam pe-un geam sau pe-un pergament unsuros; nu gîndeam o clipă să abandonăm noaptea și hîrtia, ne îndemnam unul pe altul, prin ușile întredeschise, să atingem — în trei zile sau într-un deceniu — gloria literară, să dăm editorului cartea nemaipomenită, după care să plecăm și

noi, răcoriți, la Șosea sau în insulele Bermude, să ne facem, acolo, de cap culegînd după plac bilete de tramvai, fluturi exotici sau (măcar) priviri galeșe, din cele pe care tinerele frumoase le aruncă numai învingătorilor.

Noaptea era adîncă, eu o vedeam înaintea ochilor ca o scară de piatră înverzită de alge, coborînd iute în apele unui lac fără fund, Paul mă ruga să nu mai spun prostii, pentru că noaptea lui se-ntindea înainte-i asemenea unui cîmp, un cîmp de bună seamă pustiu, cu terase nisipoase înșelătoare, știa că undeva, sub o rîpă curge Dunărea, habar n-avea nici dacă pe-acolo se poate trece fluviul, nici dacă pe celălalt mal nu începe cumva un alt cîmp pustiu, important era că rîndurile așternute pe pagină însemnează leghe de mers pe jos, sub un cer mereu amenințător : în scurtele pauze ale scrisului îmi și semnala tropotul, pe tavanul crăpat, al pașilor consilierului juridic de la parter, parcurgînd și el, noaptea întreagă, bune leghe de drum în căutarea unei cărți polițiste sau a unui pahar de apă, Dumnezeu știe ce căuta...

Noaptea era adîncă și promițătoare. Abia ieșeam dintr-o pagină, ca dintr-o cameră în care, la plecare, ai stins lumina, că ne și întîmpina lumina orbitoare a paginilor vecine, somnul se risipea imediat, ne atîța foșnetul sticlos al rochiei doamnei Clio, flotantă în același subsol, o patrulă teutonă de șobolani clănțănea ușile în cadrul lor, Paul le presupunea o curiozitate maladivă pentru ce stătea scris în foile cocoloșite azvîrlite pe podea, în liniștea grandioasă ce se lăsa izbucneau, între două și trei, exclamațiile spăimoase ale lui nea Vișan, din ușa closetului, unde își făcea pauza dintre

două vise, peste care trăgea lănțugul și revărsa lunga apă din rezervor: „Nu e bine! Somnul e singurul hoț care te fură în propriul tău folos... O să vă mănînce oftica, pe cuvîntul meu de onoare, ați împuțit imobilul de-atîta tutun și veghe... Pierdeți nopțile de parcă n-ați fi salariați..."

Făceam și noi o pauză. Abandonam pentru cîteva clipe laboratoarele noastre de zgură și azur și, buimăciți de lumina prea crudă a lămpilor de masă, pe care le-am fi schimbat oricînd cu poeticele, blîndele lămpi cu petrol, dacă blestemata criză a petrolului nu le-ar fi sleit lumina, treceam în salon, în holul cu deschidere spre camera cărbunilor și a caloriferului: salonul era o catacombă ușor boltită, mobilată cu o masă șchioapă, sprijinită într-un capăt cu cărămizi, învelită cu mușama, locul unde ne depozitam, cînd aveam ce, teancurile de hîrtie înnegrită de slove, vegheată de-aproape de un fotoliu din pîntecul căruia se revărsau arcuri ruginite și cîlți prăfuiți, așa trebuie să fi arătat, după zile secetoase, femeia descompusă a lui Baudelaire. Paul îl asigura pe nea Vișan că Dunărea e pe-aproape, eu îl linișteam că voi plăti lumina cît se poate de corect, cît privește riscurile, adăugam precipitat, să nu-și facă griji, noaptea e încîntătoare, tuberculoza — ca și malaria — a fost încercată, ca o haină, și de alți poeți, și nu le-a venit deloc rău croiala, tutunul învăluie vestimentația cu un ce fermecător, subsolul e un spațiu cît se poate de propice cunoașterii de sine, autodepășirii despre care scrie zilnic în presă Fărcășan, oarecare primejdii întrevăd doar la coborîrea scării de piatră către lac, cu dalele înverzite de alge... Ușile astea, mai adăugam, arătînd cu degetul ușile mul-

te ale subsolului, au fost martore ale unor situații cu adevărat fără ieșire, am să-ți amintesc, nea Vișane, sinuciderea pictoriței care se credea Leonardo, bătălia cu scîndura de călcat dintre timida doamnă Măcelaru și rivala ei, suava madam Ghiță, apoi blocada din noaptea de pomină cînd, fără să fi știut nimeni că imobilul nostru fusese, în timpul ultimului război, înalt comandament hitlerist, după ce consilierul juridic ieșise la poartă avînd pe cap o cască de oțel și în mînă un fanion cu însemne ușor de citit, un întreg regiment de genieți luase casa cu asalt, cotrobăise podul, săpase tuneluri sub temelie, dărîmase niște biete ziduri, nealegîndu-se decît cu o bombă neexplodată și cu două costume de gală, pentru înalți ofițeri, acum putrede și jalnice ca și stăpînii pentru care fuseseră pregătite. Aceste întîmplări au înghețat, nea Vișane, în cadrul ușilor ca niște tablouri, și, în timp ce Paul se decide să treacă Dunărea, eu fac însemnare de tot ce s-a petrecut în splendidul nostru imobil, trec pe hîrtie chiar și șobolanii teutoni, ca să nu mai fii din nou chestionat și să nu ți se mai ceară declarații — de unde ți-ai procurat casca și cît te-a costat bomba, în Obor sau în alt tîrg.

Îl linișteam amical, Vișan era un om de-nțeles, două-trei zile puteam scrie liniștiți, Paul trecea fluviul la timp, eu ajungeam să cobor treptele pînă ce apa îmi atingea bărbia, aș fi savurat mirosul de prăjeală al gloriei cu alt suflet, dacă nu s-ar fi revărsat peste capul meu, trasă eroic, odată cu lănțugul, apa nocturnă de la ora trei...

Scrisul scîrțîia la turnantă, nu treceau cîteva minute, că nea Vișan revenea, dădea

drumul celor patru cîini, ca să omagieze, cum se pricep, statuia de ciment din grădina vecină, nedumeririle lui se formulau ca și la începutul nopții, venea iarăși vorba de oftică, de tutun, de Baudelaire, îl amăgeam, spunîndu-i că scrisul ăsta nu-i de azvîrlit, cineva va veni, într-o zi, să numere paginile de pe masa cu mușama, cel ce va avea mai multe va primi apartament însorit, în cartier select, cu birou de nuc și bar de zi (gata cu nopțile!), cu bibliotecă numai cu cărți legate, cu covoare scumpe, apărate de-o nevastă înveșmîntată ori în ample capoate de mătase, ori în blănuri nemaivăzute; atunci, stăpîn absolut, voi călca desculț numai pe moliciuni, voi fi oprit să fumez, ca să nu se-nnegrească tumultuoasele peisaje marine din cadre, voi putea servi pișcoturi și băuturi rare, scutit de grija că șobolanii vor culege printre picioare firimiturile, iar lănțugul de sub scară nu se va mai trage ca o mustrare.

Sîrguinciosul Paul se întorcea în cabinetul său de lucru cu miros de bucătării. răsuflate, după ce își trecea mîna fină, cu degete subțiri, pe blana moale a motanului Grigore, și, în timp ce nea Vișan, cu somnul pe pleoape, își prelungea pauza ținîndu-le discursuri celor patru căței, mă retrăgeam la rîndu-mi la masa de scris, fericit că îmi stau înainte încă patru ore pînă cînd ceasul deșteptător mă va trimite la chiuvetă, la bărbierit și apoi, gîfîind, la troleibuzul 82, temător să nu pierd asaltul marilor bastioane, al zorilor de aur, să nu mă sancționeze Lemos, ehei, minunatele vremuri înturnate în amintire de-un citat...

Încep, așadar, cu un citat dintr-un autor la îndemînă (Paul mă va înțelege, ca vechi tovarăș de noapte), pentru motivul că n-am

putut niciodată începe o singură pagină cu propriile mele gînduri, vreau să zic cu propriile mele cuvinte : deşertul alb, pustiit de lumina violentă, mă înspăimîntă şi mă paralizează, îmi goleşte de sucuri mintea şi inima, mă destramă, mă răspîndeşte aiurea, ca un nor stingher răscolit de vînturile înălţimilor, nu cred să existe un scriitor sănătos pe lume care, avînd în faţă o foaie albă de hîrtie, să poată aşeza pe sahara ei măcar o casă cu ferestre şi uşă, cu coş din care să iasă fum, cu coteţ anexă pentru căţel în lanţ, şi casa aceea şi coteţul să fie scoase din capul lui, din inima lui plină cu case şi cotețe... Să scrii o cerere, o chitanţă, o delaţiune sau vreo reţetă de plăcinte e cu totul altceva, acolo se poate începe, firește, cu ideile personale, desfid pe oricine pretinde că a început o istorioară, să-i zicem compoziţie, fără să apeleze la împrumuturi, la transplantări, numiţi-le cum vreţi, şi nimeni nu mă va clinti din convingerea că însuşi Homer a pornit uriaşa lui epopee cu fraze şi citate din altul, să presupunem dintr-un Homer de dinaintea lui, pentru că insul a scris pe hîrtie şi s-a aflat, ca şi mine, în desperata pustietate a albului şi neînceputului...

Pentru că pagina s-a albăstrit şi s-au acumulat destule rînduri, ca arbuştii şi pomii ce alcătuiesc oazele arabe, pustiul devenind grădină sau mare groasă brăzdată de valuri înspumate, iar navigaţia cu cămila sau goeleta se dovedeşte fluentă, cum spun agenţii de circulaţie şi medicii, dintr-o dată nu mai am nici o problemă, ideile le port în buricele degetelor...

„Din partea mea, calea vă e deschisă, exclama larg nea Vișan, poftiți!" și deschidea de perete ușa dinspre curte, ca să salutăm în grădiniță statuile noastre turnate în bronz, mărețe și biruitoare, cu frunțile înalte, cu pana între degete, cu privirea departe, în vis, cu pantalonii suflecați și labele picioarelor desculțe, gata de alte și cutezătoare urcușuri... Patru căței lucid-somnoroși, ca și nea Vișan, zbucneau atunci prin acea ușă, se năpusteau să-și afle locul potrivit pe postamentul de marmură al statuilor închipuite, lăsam gloria viitoare pentru truda mijlocitoare, Paul întîrzia cu degetele lui subțiri pe blana de scîntei a motanului său Grigore, eu priveam în treacăt folia de plastic prinsă cu cîrlige de rufe deasupra mesei, ca să nu mă mai împroaște sifonul din tavan cînd vine rîndul lui Nica să tragă lănțugul, noaptea era la jumătate, eram fericit că-mi stau înainte încă patru ore pînă cînd ceasul deșteptător trebuia să sune, să mă trimită la chiuvetă, la bărbierit, la cana cu cicoare sălcie și apoi, gîfîind, la troleibuzul 82, la condică, la masa rotundă cu Giurescu și istoricii, cu Comarnescu și criticii, cu Gulian și filosofii și, mai tîrziu (dacă cineva n-a mai obiectat, la ședința de machetă, că iar îl publicăm pe smintitul acela), la profesorul Călinescu, din strada Vlădescu, să-i cer articolașul... Oho, vremurile fericite cînd mai puteam alerga, bronzul neînchegîndu-se, cînd nea Vișan încă trăia, ca și motanul Grigore, ca și cei patru căței, nu mai vorbesc despre profesorul din Vlădescu, pentru care, cu siguranță, noaptea nu trecuse de pomană!...

Încep, așadar, cu un citat dintr-un autor la îndemînă, pe deasupra și tovarăș de noapte, ceea ce presupune o comunitate de sentimente și interese, nu degeaba se întreba nea Vișan de ce dracu scriem separați, cînd am putea scrie împreună, văzuse el cîndva o carte pe coperta căreia erau trecute, pe cuvîntul său de onoare, două nume, și încep astfel pentru motivul că n-am izbutit niciodată, de-a lungul a patru decenii de cînd am pornit afacerea asta, să deschid pagina cu propriile mele cuvinte, vreau să zic cu propriile mele imagini. Neputință absolută, ca înaintea unei fecioare, sau chiar a unei brunete cu ochi verzi, căsătorită de trei ori, despre care, în entuziasmul începutului, spusesem unui prieten că are un surîs de logodnică, n-aș mai fi spus acel adevăr ce avea să-mi producă dureri de cap atît de mari, încît și astăzi, cînd îi evoc făptura, simt că mă dușuie o transpirație de cal, inocența și neîntinarea produc în mine spaime și dezarmări continentale, bănuiesc că și altora li s-a întîmplat, oricum deșertul alb al hîrtiei, pustiit de lumina violentă, de răscolirea dorinței mă înspăimîntă și mă paralizează, îmi golește de jocuri mintea și inima, oprindu-le să poată așeza pe nisipurile Saharei dezolante măcar o casă cu ferestre și ușă, cu coș din care să iasă fum, cu șini și burlane, cu coteț anexă pentru cățel în lanț, cu puț și cumpănă în ogradă, și găini, și casa aceea și cotețul să fi fost scoase nemijlocit din capul lui, din inima lui plină cu cotețe, burlane și găini... A, nu pretind enormități, fără îndoială că o cerere timbrată, o chitanță, mai ales o delațiune se pot începe oricînd cu mari șanse, folosind exclusiv și lejer propriile mînduri

și cuvinte, ba chiar unele expresii de o acută originalitate, hîrtia se lasă stăpînită din primul moment, ca acea felceriță sentimentală întîlnită vara trecută la bufetul sanatoriului Moroeni, ale cărei vorbe au început și-au dus la capăt, triumfal, istorioara întreagă, aș îndrăzni să spun că totul merge fără probleme cînd spiritul ți-e înclinat spre scandal sau spre șicane (pe hîrtie), dar desfid pe oricine ar veni să-mi pretindă că a început măcar un sonet sau o tabletă cu materialul său (tot pe hîrtie) și n-a apelat la împrumuturi, la transplantări, la clișee și decorațiuni ale altuia, și nimeni nu mă va clinti din convingerea că însuși Homer și-a urmat lunga epopee înfigînd sub roata din față o pană de lemn luată de la un alt Homer, un Homer vecin de subsol, altfel ar fi plesnit fără folos în aer, pînă azi, biciușca muzei zădărîte, inspirația divină presupusă.

N-ar fi cum spun doar dacă, în travaliul său, Homer a disprețuit din capul locului hîrtia albă și a scris pe altceva, să spunem pe piatră, pe celuloid, pe material textil cu flori și pe suport buretos... Imprimarea directă, la mașină, pe alb murdar, cum îl numesc specialiștii, sau pe alb înnegrit de-o sepie isterică, sau pe maro lăcuit (culoare disprețuită), îndeamnă la folosirea în exclusivitate a propriilor idei și exprimări, nu cunoaște inhibiția și crampele, evită strănutul și împrumutul...

Și nu e de respins presupunerea că această tehnică, interesînd numai fețele, poate să conducă, mai mult decît altele, la mari adîncimi... Voi aprofunda în altă parte această posibilitate a superficialității...

Nu e mai puțin adevărat — și asupra acestui pericol mi-a atras la timp atenția același nea Vișan —, că, împrumutînd de la unul, transportînd de la altul, te afli la un moment dat în prea mare abundență, cum mă aflu eu acum, se pare că vremile moderne cunosc ori sărăcia lucie, ori bogăția putregăită, starea de mijloc, cea mai întinsă, fiind sistematic ignorată de vorbitori, ea se descurcă singură, în timp ce extremele se ating și colaborează, te afli mai ușor în încurcătură decît degajat, nu e o soluție să pui citat lîngă citat, se produce ușor așa-numita îngîlveală, saţietatea, printre arborii prea deși nu mai găsești cerul și poți sfîrși la înghesuială, fără aer, anonim.

Pentru că pagina (paginile) mea (mele) s-a (s-au) albăstrit și, în loc de-o brazdă cu mărar am întemeiat un codru de palmieri, pustiul retrăgîndu-se și circulația pe autostrada de cerneală devenind fluentă, cum just spun medicii de bronșite și agenții stradali, mi-a dispărut orice teamă și toate crampele potrivnice, iată că ideile mele (și cuvintele care le peticeau) s-au dus dracului, încep să nu mai știu de ce a fost nevoie să încep, cine mă zorea, cine mă dorea...

Scrisul pe hîrtie, cum se vede, e o realizare, cineva l-a inventat ca să deturneze imensa poftă a oamenilor de-a risipi cuvinte, de-a le șopti sau striga, se făcea prea mult zgomot pentru nimic; cu puțină cheltuială, cu cîteva foi de hîrtie și un condei s-a obținut liniștea dorită, s-a pus surdină umanității, s-a trecut voinicește la stilul confesiv, mașinile grele ale gîndirii au devenit silențioase. Minunată această invenție: se începe povestea cu scularea din

vremi a unui os, să zicem un maxilar fragmentat de împrejurări și cataclisme, se reconstituie treptat, cu imaginație severă de naturalist, schema și circuitele integrate, și-ți apare, dintr-o dată, pe masă ditamai mamutul, mamutul tău personal, care, pe lîngă monumentalitate, mai posedă și calitățile ființei vii de odinioară, cu apetitul de la începuturi, cu răcnetul potențial pe buze, gata să-ți turtească, recunoscător, casa cu coteţul, grădina cu mărarul și palmierii, viitorul cu perspectivele, dă-i potăii duh din duhul tău și își ia ușor tălpășița să înconjure lumea și să pună ordine în lucruri, întorcîndu-se seara la domiciliu, cînd e timpul să-l legi de piciorul mesei, să-i pui sub clonț cubușorul de zahăr, să-i netezești blana sîrmoasă și să-l adormi cu vorbe bune și cu promisiunea că a doua zi va primi, dacă va rămîne bun și credincios, consecvent cu rețeta de fabricație, o farfurie plină cu bile de rulment și fierărie suculentă de furnal în lipsa unei tone de carne macră...

Și acum încotro, nea Vișane, bunule? Ai plecat, doborît de cancer, chinuit, pentru totdeauna, ne-ai lăsat cu treaba neterminată, am rămas — eu și tovarășul de scris — să ne confecționăm cum ne-om pricepe paginile, căței (patru) s-au risipit, motanul Grigore s-a căsătorit și pisica lui îl mustră pentru excesul de tutun și colesterol, de bună seamă treaba noastră înaintează mai anevoie decît un mamut, gîndească-se oricine ce probleme ridică scoaterea lui la aer, în miez de noapte, ca să nu mai punem la socoteală protestele suavei doamne Măcelaru și ale timidei sale

rivale, doamna Ghiță, la zburdălniciile micuțului pe rondul cu ștevie, scîndura de călcat e fragilă ca o scobitoare înaintea unui mamut bine intenționat, fie el și foarte personal...

„Încotro ? intervine nea Vișan, somnoros, pe șoptite, la oră tîrzie, supunîndu-se regulii generale de-a se păstra liniștea imobilului și a universului. Încotro ? Recurgeți încă o dată la citate, metoda e brevetată de mult, nu cheltuiți lumina electrică fără randament..." Da, are dreptate, diagnosticul lui, formulat printr-o întrebare, este corect : ai început, trebuie însă să știi încotro împingi citatul, cotețul, motanul și toate mărunțișurile celelalte, ori întinderea cuvintelor pe hîrtie, ca un magiun pe pîine, ezitările și, pentru că e vorba de cuvinte, bîlbîiala dovedită învederează o tristă lipsă de perspectivă. Încotro ? Cînd stai bine să chibzuiești, ce caraghios să n-ai nimic de adăugat întîmplărilor nocturne dintr-un sordid subsol și să o ții morțiș : „vreau să fac o carte, vreau să spun lucruri importante !" și, în loc de-o confesiune, de oarecare întîmplări cu tîlc sau de cîteva pachete cu informații și documente despre vremuri apuse, vii hodoronc-tronc cu citate din cutare sau cutare autor... E, într-adevăr, o maladie, nu-ți trebuie prea multă perspicacitate să-ți dai seama. Scriitorul, cred eu, ajuns la această răscruce, se cade să fie sincer și să mărturisească adevărul curat : el n-are nici o experiență mai bogată și mai interesantă decît a altora (o, cîți pădurari, forjori în vreo fabrică sau chiar bătrîni avocați posedă „material" cu mult mai senzațional !), nici o pricepere mai potrivită decît a altora de-a povesti, de-a obține starea de grație a suspendării cu sufletul

la gură, nici măcar darul de-a culege, ca albinele și bondarii, sucul viu al evenimentelor pentru a-l preface în miere, în hrană și înțelepciune, pentru a tonifia cu ele spiritele celor invitați să le guste și să le dea gata... Atunci ce dracu l-a apucat, de ce nu mai are liniște și nu lasă pe alții să doarmă ?

S-o spunem deschis : scriitorul, mai ales acela care a oferit publicului două-trei volume, a învățat și el, cum alții învață croitoria sau tăbăcăria, o meserie oarecare din care trăiește, cu care — cînd ajunge să o stăpînească de-sine-stătător și poate să ofere cîteva performanțe de îndemînare și gust — se simte îndreptățit să se laude. El trebuie să producă, vrea-nu vrea, cărți. Observația nu știu cui, judicioasă observație, este că un scriitor adevărat nu are mai multe de spus decît încape într-o singură carte : ce să înșiri mai mult decît evenimentele trăite și văzute într-o viață de om atît de dezarmant scurtă ? De aceea, fiindcă scriitorii din această categorie au rămas în istorie cu un singur volumaș, aș avea nevoie de o cantitate de hîrtie cît consumă cartea de telefon pentru a înșira, pe două coloane, numai numele autorilor și cartea unică pe care ne-au dăruit-o... Unii au crezut sau au simțit că au mai rămas ceva mărunțișuri, ceva rumeguș de la prima croială și și-au spus să vină cu suplimente și precizări : pelteaua n-a mai avut gust, limba cititorului a scuipat-o. De bună seamă că, stricîndu-se vremurile, profesionalizîndu-se viciul, prezentat ca virtute, al confesiunii, s-a ajuns și la confecție... Știi să faci cărți ? Le făceai duminica ? Ia ocupă-te dumneata de treaba asta tot restul vieții, toate zilele săptămînii ; bineînțeles,

te plătesc cinstit; dacă ai văzut că ţi-am acceptat oferta şi am semnat contractul, asigurîndu-ţi o bucată de pîine şi un bacşiş la reuşite, de ce dracu nu te grăbeşti să produci ce te pricepi, căci dintre noi toţi — tăietori de păduri şi biciclişti de fond, învăţători şi instalatori de apă şi electricitate — tu te pricepi întrucîtva mai bine, ai apucat pe calea asta, vezi ce se întîmplă cînd n-ai fost silitor la şcoală şi cu tragere de inimă la vreo meserie? Oricum, te-ai înclinat către ceva; nu e scrisul cea mai mizerabilă dintre ocupaţiile prevăzute în nomenclatorul de profesiuni...

După un număr de ani şi de cărţi, se întîmplă — o spun aici cu inima împovărată, mereu deschisă — nu doar să nu mai ai ce scrie, dar nici puterea să mai stai la masa de scris şi să inventezi poveşti cu cai verzi pe pereţi (pentru că, deşertîndu-ţi sacul şi scuturîndu-l pînă ce au început să-i sară petecele, nu-ţi mai rămîne decît să inventezi) şi te afli — cererea fiind aproximativ încurajatoare — în situaţia în care mă găsesc, penibilă situaţie, chinuitoare, aceea de-a te apuca de-o nouă confecţie fără să ai din ce s-o croieşti şi fără să-ţi mai stea gîndul şi ochii pe vreo treabă. Recalifică-te, la cei peste cincizeci de ani ai tăi, reciclează-te, recondiţionează-te, porneşte pe-o nouă cale, ca să nu-ţi acoperi de ruşine copiii, mîine-poimîine meseriaşi de încredere!... Vezi să se poată! Orice încerci e sortit eşecului, eşecurile mici se acumulează şi-ţi prepară, cu timpul, o stare de neputinţă, de frică în faţa unei noi încercări, de deznădejde. Ajungi să-ţi priveşti mîna cu scîrbă şi ură, să-ţi blestemi

căderea dinții, care te-a deturnat de la preocupările serioase, lucrative, sfîrșești a nu mai face nimic, ciudos pe cei din jur, care izbutesc cîteodată să răsucească pînă la capăt o șurubelniță, o cheie în broasca ei. Nu-ți mai sună plăcut nici măcar verbul *a face*, pe care îl îndrăgiseși și pe care îl conjugai și la moduri și timpuri neștiute de gramatică.

Din desperare, și nu dintr-un alt motiv, am început să construiesc o casă. Mi-am spus *(probabil* că mi-am spus) că, de vreme ce maistrul tîmplar răspunde cu un zîmbet rugăminții mele de-a mă învăța să dau cu rindeaua și să încleiez două scîndurele, iar șeful de lot, în cele două zile de probă pe șantier, la lopată și roabă, îmi tot atrăgea atenția să nu cad în groapa fundației, în care pînă la urmă am și alunecat, nu încape îndoială că un semn de pe chipul meu sau o părere privitoare la mișcările mele grăiesc din prima clipă că nu se poate pune temei doar pe hotărîrea mea, uneori exprimată clamoros, precum că voi fi iscusit și harnic, voi dovedi atașament și sîrguință, mă voi întrece pe mine însumi și voi uimi pe nu știu cine, cu nu știu ce... E suficient, dealtfel, să spui că ai trecut de patruzeci și cinci de ani, ca pînă și meșterul cel mai binevoitor să-ți pună, din capul locului, opreliște dorinței și hotărîrii : îți spune pe dată cîteva pe chestia debilității mamei și a netrebniciei tatălui, de nu mai ridici privirea, te trimite cît ai zice pește înapoi la meseria pe care ai mai făcut-o, iar dacă îi mai și declari că înainte ai făcut cărți și ai un scris îngrijit — mai ales la rotunjirea literelor majuscule, cu punctul și virgula oportune —, să vezi cum te mai îndeamnă, cum te mai laudă și cum

te mai încurajează să nu-ţi baţi joc de zestrea şi încrederea pusă de tovarăşi: „Du-te, nenişorule, sănătos şi plin de speranţă la cancelaria mătălică! Oricum, la birouri se cîştigă mai uşor, să nu faci cochetării cu alde noi, pălmaşii, ce, ţi s-a urît cu binele?..." „Vezi dumneata (îndrăzneşti să-i replici), pe mine mă mînă spre concret o mie de motive, construcţia şi edificarea nu sînt vorbe goale (ce dracu', la vorbe mă pricep întrucîtva!), şi, pe de altă parte, izvorul meu a-nceput să sece, de la o vreme puterea pe care mi-o ştiam s-a sleit, mă rog, şi în meseria scrisului dai într-o zi cu oiştea-n gard..." „Adică nu mai rentează? observă şmecher maistrul sau şeful de lot. Fugim unde e mălaiul mai moale? Şi ce e aia că izvorul a-nceput să sece? După părerea mea, omul e dator să meargă pînă-n pînzele albe cu mijloacele fixe şi cu materialul rulant cu care a pornit-o, nu cunosc practic situaţia de faliment, numai cei slabi de înger iau seama la greutăţi şi capitulează..."

Imposibil să-l faci să înţeleagă că a continua însemnează impostură şi, corespunzător, tragere a tărgii pe uscat. Şi, cum nu-l poţi îndupleca pe încăpăţînat să-şi paraziteze principiile, ca să nu spun că nici riscurile lui nu sînt, în caz de înduplecare, neînsemnate (căci s-ar putea ca, în ciuda calificării tale la locul de muncă şi a succeselor şcolare pe etape, să-i strici, într-o zi de pagubă, materialul lemnos sau bunătate de betonieră, cu balast şi ciment cu tot), renunţi la orice înaintare pe acest drum şi cauţi, pe terenul tuturor posibilităţilor, o soluţie proprie, care, dacă nu-ţi oferă o stabilitate şi un salariu, măcar are avantajul că înregistrează stricăciunile şi pagu-

bele ca pierderi personale, daunele privindu-te în exclusivitate. E un gest de mare și lăudabilă conștiință să eviți a păgubi societatea, păgubindu-te numai pe tine, și orice om de bună-credință poate aprecia că una e să clădești un zid strîmb în corpul unei prăvălii, cînd strîmbătura se cheamă lipsă de răspundere, și alta e să ridici acel zid prăpădit în regie proprie, ca perete al casei tale și al familiei, în care caz neglijența și prostia se cheamă doar ignoranță și apare lumii aproape un act binefăcător, de înger : atîta m-am priceput, atîta am făcut, cine o face ca mine ca mine să reconstruiască și să-ndrepte, alți bani, altă distracție — trecute toate la capitolul experiențe, căutări, neliniști creatoare... De era prevăzător cu adevărat, Morus ar fi propus ca cetățenii viitorului să nu se ocupe decît cu treburile lor particulare — și poate nici de acelea —, scutind obștea de pagube răsunătoare...

Cum spuneam, nevăzînd altă ieșire, am hotărît să construiesc singur o casă, să-mi exersez ochiul și mîna pentru a învăța cum se face și cum se drege, pentru a redeveni, printr-o muncă cinstită, om... E de prisos a adăuga că nu mă interesau nici bunăstarea, nici acumularea, care îți dau sentimentul că, în vîrtelnița amețitoare a lumii, izbutești să stai pe loc, asemenea obiectiv (numit și înțepenire solemnă) nu m-a încîntat niciodată... M-a interesat un singur lucru : să dau formă concretă unei idei, cu riscul inclus al posibilei păgubiri...

Nimic nu se începe fără un fond, oricît de modest (nu poți plonja departe fără trambulină), care, spun unii, se numește

fond de investiții. Am întocmit un deviz, l-am înfățișat familiei reunite în plen, am produs un șir de acte de necesitate și motivații, printre care ideea că treizeci de mii de lei, partea copilului din casa bunicii, nu vor mai însemna, lichizi, mare lucru, în cîțiva ani (din cauza crizei petrolului și a dumpingului japonez pe piețele americane), am schițat planul unei case la țară, în aer nepoluat și pe deal necultivabil, și am obținut, după o dezbatere de-o săptămînă, promisiunea sumei și încurajarea pentru atac. Despre acea încurajare ar fi multe de spus, mă opresc o clipă doar asupra privirilor cu care mi-a fost acordată, un fel de : hai s-o vedem și pe-asta !, sau : la urma urmelor, moștenirile n-au altă menire decît de-a fi risipite și, ulterior, regretate și evocate cu nostalgie și trebuie să adaug că acele priviri nu și-au diminuat ascuțimea pînă în momentul cînd așternaceste rînduri, deși trecură anii ; în acea ascuțime citindu-se limpede disprețul cu care chibzuitul îl dăruie întotdeauna pe cel ce a aruncat cîndva bani pe fereastră.

Lucrez de cinci ani la ridicarea casei de la Pietroșița, cu hărnicia și nenorocul de la început al meșterului Manole, cu credința lui finală că, într-o zi, ideea va uimi pe-un oarecare...

„Se știe că cel de-al doilea principiu al termodinamicii exprimă, sub o formă matematică precisă, convenabilă în fizică, ideea vagă și confuză, indiscutabilă totuși, că fenomenele naturale urmează, în general și de preferință, un anumit curs care împiedică și limitează acțiunile tehnice ale omului, așa încît nu trebuie să ne-aștep-

tăm ca evenimentele să tindă spontan spre realizarea intenţiilor noastre, ci dimpotrivă, spre uzarea şi degradarea produselor activităţii noastre. Într-adevăr, sînt suficiente cîteva zeci de mililitri de apă puşi într-o sticlă care conţine un vin de (bună) calitate pentru a nimici efortul secular a zece generaţii de viticultori..."

Am ales acest frumos citat din *Cosmologia secolului XX* de Jacques Merleau-Ponty (p. 287) nu numai pentru a restabili cîteva virgule căzute din traducerea românească, precum şi un biet adjectiv condamnat să tot rămînă între paranteze (scăpările, veţi spune, nu sînt importante într-o carte între coperţile căreia încap cîteva galaxii complete, ba, în plus, consideraţiile multor autori despre ele — se nasc galaxii noi în fiecare carte !), am ales, deci, acest citat pentru că din nou m-am aflat în criza dinaintea paginii albe, secătuit de gînduri alese, demne de hîrtia velină, sărăcit de mobilierul lexical ce, în lipsa ideilor, reuşeşte prea adesea să alcătuiască sufragerii, dormitoare şi salonaşe confortabile şi de netăgăduit efect... Cît priveşte mobilarea casei în construcţie (pentru că veni vorba), mai va... Oricît de năzdrăvan aş da impresia că sînt, nu mi-a trecut prin cap, în toţi anii construcţiei, să încep cu alcătuirea micilor universuri ale galaxiei, adică să aranjez un interior înainte de-a încheia cei patru pereţi ai încăperii, tavanul şi podeaua, cu toate că, la drept vorbind, oricine se apucă să-şi construiască un cuib, de la reprezentarea finală porneşte, cea a confortului şi perspectivelor tăiate de ferestre, dinăuntru în afară. Şi ce rîvnă, şi ce energii ar mai putea să-l nutrească şi să-l

susţină, dacă n-ar fi acel proiect final, acea prefigurare a fericirii casnice ?...

Opinteala înaintea altei pagini imaculate — pînă la aşezarea şarpantei, a coşurilor de cărămidă şi olane, a lemnăriei — are, întrevăd acum, un remediu, fiindcă între timp, ruşinat întrucîtva de împrumutul de citate din autori prestigioşi, mi-a venit ideea (cartea mea începe să se încarce cu prea multe idei şi riscă să cadă din starea greţoasă de eseu în aceea, ceva mai greoaie, de manual, Dumnezeu să mă apere !) să mă descurc pe viitor cu materialul meu, să isprăvesc decis cu debitorii, să nu mă mai expun, ca şi în sectorul construcţii, ruşinii avertismentelor şi somaţiilor, procentelor şi altor împrumuturi, să lucrez cu ce s-o găsi la îndemînă şi prisoselnic, cred că cititorul mă urmăreşte şi m-a înţeles : să împrumut masiv şi fără scrupule, dar să iau numai din paginile scrise de mine... Adevărul curat e că-mi stă magazia plină cu fragmente de toate felurile — numai povestiri vreo treizeci ! — ţinute sub cheie de ani îndelungaţi, nu trebuie să cobor dealul la depozitul cooperativei şi nici, călare pe scuter, să traversez trei vîlcele pînă la cooperativa din Fieni sau Runcu, sau la Biblioteca Academiei, ca să obţin fier-betonul şi citatul de care am nevoie... Să utilizez raţional, cum spune gazeta, toate rezervele interne, să demarez la pantă, pe hîrtia sfidătoare, cu propriul meu combustibil, să mă citez şi să mă debitez de unde vreau şi cît poftesc, să mă virgulesc după pofta inimii...

Desigur, nu fără unele dificultăţi, fiindcă nu este exclus să întîmpin împotrivirea unuia şi a altuia, autori de certă notorietate, care, neîmpăcîndu-se cu procedeul, să

insiste să fie menționați, citați cu îngrijire, adăpostiți și ospătați după obicei în cartea mea, așa cum, din chiar momentul săpării șanțurilor de fundație, o sută de cunoscuți, turiști ocazionali, cărora le e silă de aerul curat și disprețuiesc muntele și grădina, s-au anunțat pentru a fi găzduiți în casa mea viitoare, promițînd — pe cînd căram cu spatele, prin noroaie, la deal, sacii cu pămîntul dislocat — să vină într-o zi însorită, spre toamnă, cînd fructele au prins dulceață și aromă, să-mi răsucească un șurub la priza electrică sau să-mi extragă cuiele ruginite dintr-o scîndură rămasă cam mult în cofraj...

Și nu este singura dificultate. Din cauza lipsei de numerar, a unor recent dobîndite crize ale inimii și mondiale, ce nu sînt dispuse să-mi cruțe nici casa, nici cartea, mă aflu în neașteptata situație de-a înainta discontinuu și distributiv, cînd colo, cînd dincolo. Să încep cu casa : ieri m-am urcat pe acoperiș și-am întărit sageacul, prin care se scurgeau anapoda apele ploii, astăzi de dimineață am săpat în camera lui Tityre un șanț pentru fundația altor stîlpi suplimentari, pentru ca zidurile să nu mai lunece pe clisa fugitivă, mîine voi interveni alternativ la îmbucarea conductei de apă, la tencuirea unei săli, la chituirea unui geam și la confecționarea unei uși la intrarea din spate. Lucrez, fără o clipită de răgaz, de la patru dimineața pînă la căderea serii, cum lucrează furnicile, nu știu dacă bunul cititor a urmărit cum lucrează ele : peste tot și după cum bat — mai mîngîios sau mai agresiv — soarele, ploile, vînturile... Să ne închipuim că arde undeva și locatarul e trezit din somnul dulce de valuri de fum și de limbi de foc. Afară e

iarnă, incendiul îi cere intervenția neîntîrziată. Cum nu poate lucra gol, își încalță repede o gheată, își trece fularul pe după gît, își îmbracă repede cămașa, își încalță a doua gheată (ce groaznică încurcătură dacă s-ar ști patruped !), își încheie repede o scurteică și își trage, sărind pe fereastră, cureaua pantalonilor, dacă mai are timp să-și afle pantalonii... În orice alte condiții, această ordine de echipare ar părea catastrofală ; nu și în această împrejurare. Așa e și în privința casei, cînd limbile proiectului au devenit lungi și arzătoare, pentru că vin ploile toamnei, curge neîntîrziat pămîntul și nu-i nimeni care să-ți dea o mînă de ajutor...

Cu mijloace modeste, după ce le-ai cheltuit pe cele importante, la fel procedezi și cu cartea. Scrii ce îți vine la îndemînă, folosești ce poți din materialul rămas, începi cu deznodămîntul, înnozi conflictul sub spaima căderii grinzilor, pui ici o ușă pe care o credeai necesară mai tîrziu, chituiești un episod prin care vezi că tot suflă vîntul... Sfîrșești cu ceea ce trebuia să alcătuiască începutul... Înveți greu să lucrezi ordonat/dezordonat, înveți ce te învață nevoia, și eu cred că e mai demn de laudă cel ce scoate din iscusința minții și a mîinilor lui și din nimic o oarecare plăsmuire, decît cel ce, avînd toate din belșug și timp prielnic, risipește ca-n vis totul, abia reușind să dea la lumină o etajeră de-o sută de cuvinte sau un coteț... Și toată întreprinderea înaintează pe contul tău...

Dar parcă și aud pe un oarecare, molcom grohăind lîngă calorifer, cu o cafeluță lîngă el, parcurgînd cele mai normale vremuri din cîte a cunoscut : „dar bine, nenișorule, cine dracu/Dumnezeu, te-a pus să-ți lași

casa și nevasta, să-ți lași masa și televizorul, și să te angajezi în proiecte cu mult mai ample decît propriile-ți putințe? Ia stai în banca dumitale... sau bine că ți s-a întîmplat așa și nu mai rău... sau ce-i lipsea chelului!..." E o observație pe care nu o suporți ușor, cu atît mai mult cu cît ea se bifurcă pentru a atinge ambele urechi (și chiar inima interstițiară), dar și ambele tale pasiuni — cartea și casa. Numai că, prevăzător cum sînt, mi-am întocmit din vreme răspunsul potrivit: „ehei, nenișorule, mă aflu în fața răutăților tale pe trei sferturi blindat (sau imun), chestia nu mă surprinde nici în expresie, nici în conținut... Ehei, pune întrebarea asta, nenișorule, altora, mai breji decît mine, de pildă proiectanților tunelului pe sub Canalul Mînecii, care, înarmați cu cîteva miliarde de aur (ca să folosesc numele unei monede mai mărunte), nu reușesc să perforeze fundul mării nici după zece ani de la începerea lucrărilor, sau cere-i socoteală atotputernicului Man F. Robinstahl, de ce nu sfîrșește piramida necropolă pe care a comandat-o cu treizeci de ani în urmă și în care încă nu primesc adăpost neamurile lui multe, decedate între timp? O casă sau o carte se confecționează într-o viață întreagă și, păstrîndu-mă în datele situației, viața încă nu mi-a fost curmată... Toate bune, va replica acel oarecare, dar pe Man F. Robinstahl îl dădeau afară din casă capitalurile, a fost nevoit să-și obiectiveze într-un fel fantezia, cît privește societatea Tunel de Manche, se punea problema demonstrării unui potențial industrial ce nu putea rămîne în expoziții... Dar tu?

(Pauză. Ca să dau o replică bine gîndită, usturătoare, așa cum merită.)

(Încep cu ghilimele, dar nu e citat, după cum se va vedea.) „Ascultă, musiu, individ comod/incomod, persoană cu viziune îngustă (spre munte) și ironie (spre șes), sîcîitorule : află despre mine că sînt un om care iubește, înainte de orice, fapta, acțiunea, modificarea, înfăptuirea. Posed energii incredibile, sînt animat de dorințe de nestăvilit, mă caracterizează (cîteva persoane fizice și administrative m-au caracterizat și în scris) fantezia, generozitatea, voința de-a face și desface, tăria de-a nu mă da învins, priceperea teoretică, gustul și măsura în spațiul practic, o mie și o sută de alte calități, în plus, două mii și două sute de defecte, pe care le doresc convertite în tot atîtea virtuți. Sînt o mașină aflată de cînd mă știu sub presiune și, cum n-am vocația de-a face răul, încerc, după puterile arătate, să nu trădez binele. Și cînd puterile au diminuat, și cînd mașina pufăind în continuare n-a mai izbutit să împingă bielele și zgîrciurile din cauza defecțiunii pompei (inima, lezată, vrea în slăvi, ca ciocîrlia, picioarele [bietele !] nu mai nimeresc temelia...), tot spre acțiune și faptă mi-am îndreptat gîndul, nu are natura atîtea spirite malefice cîtă putere mi-a rămas ca să le încurc travaliul... Doar vezi că nu scrisei cărți poștale și vei vedea că, și aproximativ înjumătățit, tot mă voi pricepe să întocmesc lucrul întreg. Casa de pe deal cu ajutorul citatelor se va scrie, cartea asta chinuită cu ajutorul împrumuturilor, al lui frate-meu și al prietenilor se va termina, și abia aștept ora cînd, încheiate și una, și cealaltă, am să-ți dau, de pe ultima filă și de pe costișă, ca victorioșii, ca împăratul sub arcul de triumf, cu tifla sfîrșitului...

Eu croiesc numai lucruri pe măsura mea, stimabile, şi acea măsură este, pe cît îmi pot da seama, egală cu mărimea (considerabilă) a dorinţelor...

„Scrii o carte cu scoabe şi cuie, prevăzută cu streaşină, mi-a spus mai ieri un prieten. E dovada că te stăpîneşte sentimentul libertăţii şi că, ţinînd-o aşa, într-o zi îi vei face şi scară." Nu era greu să înţeleg unde urcă, astfel că i-am răspuns neîntîrziat: „Chiar din acest motiv îl iubesc pe Grigore Alexandrescu". Prietenul s-a oprit din mers, surprins: „Nu pricep".

Am scos din buzunar o fotografie a casei de la Pietroşiţa, aşa cum arată ea acum, şi am început: întîmplarea fericită, tulburătoare pînă la lacrimi, a făcut să văd lumina zilei nu numai în acelaşi tîrg cu marele poet, dar şi într-acelaşi perimetru de vreo două sute de paşi, într-o casă asemănătoare casei lui natale. Presupun, îmi place să cred, că varul, apa, nisipul şi aerul care au ridicat casa locuită de părinţi în lumina dulce a TîrgovişteI, ca şi apa şi calciul care mi-au format scheletul, n-au fost cu nimic diferite de materialele cu care s-au clădit casa şi oasele Alexandrescului. Chiar dacă putem distinge unele deosebiri între fizionomiile noastre, benzile ereditare înfăşurîndu-se pe rolele tîrgului ca venind din laboratoare diferite (cine ar putea să le descifreze marca?), gustul comun pentru confuzia regnurilor şi limpezimea pragmatică a demersului, fantezia placată pe realitate, propensiunea pentru fabulă, habitudinea de-a săra bucatele şi sila faţă de cei tari şi proşti se înrudesc. Ne desparte numai secolul, care a vrut să

nu mînăm birja împreună, poetul lăsîndu-mi în exclusivitate greaua sarcină de-a căuta singur, uneori pe scuter, sursele și documentele doveditoare, partea de mîndrie din total. Mi-a adus multe păgubiri faptul că am fost un tîrzielnic, cîștigător categoric doar la ultimele gîfîieli și secunde, cursa mea, conform zodiacului, urmînd să biruie abia cu cîteva clipe înaintea morții. De-ar fi fost invers, l-aș fi văzut acum pe el, pe bunul Grigore, alergînd din casă în casă și din om în om și prin biblioteci, să întrebe și să afle cine am fost, ce am vrut și, mai ales, de unde am venit, ca să-și explice cine e M.H.S., concetățeanul lui, ce vrea și încotro îl duc, ca pe somnambul albastrul lunii, pașii. Răbdătorul cititor ar putea întrezări printre aceste răsturnări de cuvinte, libere și aproximativ speculative, urechile sau blănița unui dobitoc ce nu-și ține firea în străduania de a-și găsi strămoși comuni cu geniul, sau consîngeni, știut fiind că dobitocul nu-și schimbă năravul precum părul și nu poate trăi singur. Îl las să întrezărească ce-o pofti, într-o zi se va vedea că nu numai eu am umblat după pisici, căldura animală n-am căutat-o numai eu. Important rămîne că, explicată sau neexplicată, coincidența e vizibilă de pretutindeni : dacă nu-i prea important că am respirat același aer, în același coteț, apoi e tulburător că amîndoi am scris cîte un bestiar ; esențial nu e poate că am urît, deopotrivă, fățărnicia, minciuna, suferința de prisos sau împilarea, cît faptul că am scris, și unul și celălalt, istorii despre calamitățile timpului, de pe aceleași poziții : el de pe băncile Grădinii publice, eu de pe ulucile Grădinii cu Duzi... Am sfidat, și eu și el, acele calamități...

Și ce-i cu asta? mi-ar spune, odată cu cititorul, monitorul meu de pas cu pas; scrie și tu, ca el, o satiră împotriva duhului tău, egalează-i strigările și învățătura și renunță odată la genealogii și adeverințe. Ce e nobil din întrecerea muzelor va ieși la lumină, restul, vorba Celuilalt, nu e decît mult zgomot pentru nimic. Prea reiese, ar adăuga amical demonstrația lui, prea se vede că n-ai nimic de spus și cu asta apare și mai ridicolă înverșunarea cu care tot încerci să înaintezi pe întinsul hîrtiei. Ai grijă: din acest efort fără noimă te poți alege cu un accident cardiac sau o paralizie!...

Salvarea îmi va veni din partea acestui cer jos de ianuarie, din care stau să se reverse asupra orașului alte și alte camioane de omăt. Nu știu ce lumină surdă a anotimpului îmi spune asta. Sîrguincios, îmi înșir pe planșeta mesei o mulțime de tocuri cu peniță (penițele nemțești rămîn în inima mea cele mai atrăgătoare, cu ele presimt că voi putea începe un rînd pe care nu va mai trebui să-l demontez, să-l încerc, să-l șterg în cele din urmă), cîteva condeie cu pastă, două-trei creioane, un automat cu patru culori, dintre care doar două mai păstrează umezeala ce face scrisul posibil. Alte camioane cu omăt? Da, lucrul e dovedit: am urmărit în centru, la Universitate, cum o mașină cu lopeți de crupier adună la sînul ei blocuri imense de zăpadă, le înghite cu gura mare de copil dăruit cu un pahar cu înghețată cu frișcă, după care fuge grăbită de la locul lăcomiei și se pierde în cartierul meu. O altă mașină, nu am identificat-o încă, ea lucrează *sigur* după unul dintre colțurile străzii mele, urcă toată cantitatea de frișcă la înălțimea săge-

ților de tablă de pe acoperișuri și-i dă drumul de-acolo, vînturată sau în blocuri. Coada camioanelor abia se trage din avalanșa primelor răsturnări. Atunci îmi spun că ninge, știu teoretic că ninge, dar practic lucrurile seamănă a operațiune de salubrizare, de insalubrizare, de maculare, termenul exact abia urmează să-l aflu, toate s-ar putea limpezi, în atmosferă și pe pagina albă, dacă unul singur dintre creioanele, pixurile, tocurile cu peniță, înșirate pe planșeta mesei, ar avea și darul miraculos de a lăsa pe pagină dîre semnificative, măcar lizibile...

Dificultatea tehnică e de nedepășit : condeiele mele, ca să le numesc cu un singur cuvînt, nu funcționează și nu dau semne că vor funcționa în viitorul apropiat. Trebuie să renunț și, odată cu această renunțare, să pun capăt pentru totdeauna ambiției prostești de a mai confecționa vreun rînd... Ianuarie trece și fără consemnarea mea.

Scopul sau cauză

...Dacă are ochii limpezi şi e departe de-a fi un cretin, adică vede în nuvelă şi altceva decît o specie a faptului divers sau un comentariu al rapoartelor poliţiei, tribunalelor, casei de nebuni şi Institutului de sociologie, dacă nu crede, ca alţii, că cititorului său curiozitatea şi interesul nu-i mai pot fi stîrnite decît de biciul întîmplărilor violente şi al faptelor scandaloase, plasate într-un cadru căutat exotic, însoţite ici-colo de marginalii şi maxime ocazionale, dintre cele ce fac deliciul unei seri plictisite de sîmbătă, în casa devenită muzeu a vreunui inginer de ascensoare sau a unui fost campion de popice preocupat de optimizarea programelor genetice ale omenirii — material aşa-zis „de viaţă", de care ar trebui să se simtă geloasă o revistă magazin sau o cumătră răşchitoare prin gunoaiele tîrgurilor de noutăţi —, scriitorul care îşi respectă meseria şi cititorii s-ar cădea să anunţe, la începutul fiecărei povestiri, că el se ocupă de cu totul alte aspecte ale realităţii, să zicem de felul cum merge pe bicicletă o femeie frumoasă sau cum joacă tenis doi tineri, subiecte de poezie înaltă, homerică, pentru ca orice aşteptări nepotrivite să fie din capul locului înlăturate şi, odată cu ele, bănuielile de vreo înşelăciune... Fiindcă îmi pare un lucru

foarte necinstit să vezi cum un scriitor, „inginer-instalator de suflete și arhitect de bucătării", cum i s-a spus într-o vreme (de ce nu i s-o mai fi spunînd ?), se folosește de tot felul de artificii și clenciuri pentru a-și atrage cititorii, aflați în pijama și papuci, sîcîiți de plictiseli și de o digestie defectuoasă, și a-i conduce pe margini de faleze existențiale, înaintea oceanului zbuciumat al sufletului omenesc, față-n față cu infinitul și devenirea, sub soarele caustic al adevărului adevărat... Domnul care s-a certat la serviciu cu contabilul adjunct, doamna înveninată de faptul că, împachetat prost, morunul cumpărat și-a scurs suflarea pe fusta ei de tergal, băiatul căruia profesorul i-a dibuit în mînecă fițuica descoperă cu perplexitate că rîndurile din cartea luată cu împrumut ridică alte probleme, incomparabil mai elevate, descrie situații cu mult mai greu de înfruntat, etalează primejdii cu-adevărat inconfortabile, față de care sîcîielile și indispozițiile lor apar derizorii. Puteam fi eu în situația nefericitului care și-a strangulat mama, își spune înspăimîntat fiul prins cu fițuica (în inima lui a încolțit între timp firișorul unei conștiințe !), vai de pielea mea catifelată, uite cîte mi s-ar fi întîmplat dacă în loc să-l iau de bărbat pe acest netrebnic m-aș fi căsătorit cu un rechin de teapa bancherului Negroponte ! exclamă doamna aruncînd în lighean fusta urît maculată, exact în clipa în care domnul, rupînd în dinți scobitoarea orelor lui de siestă, își freacă vindicativ palmele și se bucură că l-a încuiat pe Georgescu : așa-i, bătrîne, că nu întrevezi o alternativă pentru salvarea sufletului cumpărătorului de suflete Cicicov ?

Nuvelistului îi stau la dispoziție sute și mii de arme înfricoșătoare, sustrase din depozitele enciclopediilor, manualelor de istorie și de științe ambientale, almanahurilor, broșurilor de popularizare, dosarelor reformate sau nu încă, ce, puse una lîngă alta și aliniate cu oarecare simț al ordinii (un plutonier execută mișcarea într-o jumătate de minut), alcătuiesc o forță teribilă, în stare să arunce Planeta în haos, ce să mai vorbim de capacitatea ei de-a năuci un cititor dezarmat, a-l pune jos și a-l face prizonier pe viață...

Situația cititorului nu e, în schimb, deloc ușoară. Oricîte merite i-am afla, nici unul nu-l scutește de pericolul de-a se lăsa lesne purtat prin boschete adînc tenebroase, prin labirinturi împuțite, atras acolo de spectacole pe care în viață le-ar refuza cutremurîndu-se, chemat de crime și dezastre, de vreo stîrpitură sau de vreo pațachină certate cu morala, fascinat de gesturi, vorbe și scene de duzină, cărora le-ar cunoaște toate fețele chiar și numai dacă ar deschide fereastra și ar asculta cum își petrec viața, în cea mai frumoasă dintre lumi, vecinii lui de vizavi — Zamfireștii cu băiat la Cambridge, Grozăveștii cu Trabant prevăzut cu dispozitiv de alarmă, Cofetaru cu cooperativă personală la Buzău și desfacere pe trei continente, Naumescu, tenor la estradă, vînător de văduve și testamente...

Nuvelistul știe bine cu cine are a face, îl tîrăște pe captiv prin locuri strîmte, îl face martor al unor crime înfiorătoare, al unor tranzacții oneroase, răscolindu-i conștiința cu probleme limită, îi umple ardeii conștiinței cu tocătura sentimentului gras al culpabilității fără motiv, pentru ca, atunci cînd îi vine la îndemînă și are cheful să

mai lase și el ceva, să-l scoată pe prăpădit la lumină și la aer, să-i facă amical cu ochiul (ca să-i treacă spaimele și sughițul), să-i ofere o învățăturică de doi bani, cu alune, să-i strecoare în palmă cheița de tablă proastă a casetei cu biluțe și cîrpițe ce-au fost batiste...

— Cam multe diminutive, Răducanule! l-am oprit eu din lectură, mai mult pentru a respira și a vedea dacă ne mai urmărește de pe deal biciclistul.

— Ai dreptate, Ionescule. Dar, lăsînd asta la o parte, începutul crezi că merge?

— De ce nu? Dacă s-au văzut piese de teatru care fac zob teatrul și poezii împotriva... Știi că nu-l mai zăresc? S-o fi înapoiat acasă...

— Dă-l dracului! Așa cum ai să afli neîntîrziat, n-am de gînd să mă opresc aici: urmează ca, după asemenea demolare, să construiesc ceva. Fii atent!

Vru să-și continue lectura, foile însă se-ncurcaseră, nu mai afla urmarea și, cum soarele ne înfierbîntase creștetul, îi propusei să ne ridicăm și să mergem. Nutream speranța să întîlnim un copac, la umbra căruia să ne desfacem rucsacurile și să mîncăm.

Răducanu păru a fi de acord, dar îndată ce ne ridicarăm de pe marginea șanțului, tresări și spuse:

— Jos! Pe loc! Individul a reapărut. Dacă pornim, va crede că vrem să-i scăpăm din ochi... Așa, poate că ne va ajunge, în sfîrșit... Trebuie să lămurim odată misterul... Uite, paginile lipsă erau în buzunarul hainei...

Ne așezarăm din nou pe iarbă, eu mă grăbii să spun ceva, să nu ni se observe tulburarea:

— Scopul scriitorului se consideră atins din momentul în care, închizînd cartea lui, cel pînă atunci trecut prin tăvăleli şi orduri spune satisfăcut, adunîndu-şi simţurile în dezordine : mai vreau !

— Evident ! exclamă Răducanu. Dacă îmi dai voie, am să trec asta în nuvela mea.

...Autori dintre cei mai preţuiţi procedează în acest fel : scot de prin subsoluri sau din cronici seturi complete de chipuri sordide şi scene jalnice, aduc sub nasul cititorului drame duhnind a maidan şi trupuri însîngerate, regizează (pentru ce fel de gust ?) dialoguri şi conflicte ce ar îngrozi şi pe-un sadic, episoade cu condotieri, başbuzuci, conţopişti de judecătorii, cadîne, spioni, despoţi, savanţi cu bomba în buzunar, profanatori de morminte, năvălitori, generali exterminatori de neamuri străvechi, femei rafinate, salvatori de cetăţi sau de triburi condamnate, exploratori de regiuni ori prea secetoase, ori îngheţate bocnă, cu foci vorbind una din limbile de mare circulaţie, balerine devenite mame de mulţi copii, bigote şi atotştiutoare, împărătese şi papese părăsite de amanţi, mari filantropi şi mărunţi călugări (alături de cîte un pedagog de internat care a spus înaintea tuturor şi înaintea erei noastre că Pămîntul se mişcă), precum şi iubiri ce pustiesc, patimi ce răvăşesc generaţii, afaceri ce ruinează şi duc la mormînt persoane, familii şi lumi crezute prospere... Şi toate aceste monstruozităţi doar pentru a contura o idee nu mai largă decît o gaică şi nu mai utilă decît un cuc la un ceas cu cuc, ca de pildă : noblețea în purtări valorează mai mult decît noblețea ereditară ; buturuga mică răstoarnă nu ştiu care tip

de vehicul ; nu te-ncrede în omul care nu se pricepe să rîdă, însă nu înceta să-l măgulești pînă ce o să zîmbească ; însoțește-te cu Napoleon, cînd își mănîncă rația de nisetru la grătar, refuză însă a-i fi aghiotant la Waterloo ; această peșteră e a mea și nu a lui, pentru că tata a bătut un piron în stînca de deasupra și a agățat-o acolo pe mama, de care urmează să se teamă năvălitorii, și : s-a străduit zadarnic blonda să înșele regimentul, mașinațiile ei s-au lovit de unitatea de nezdruncinat a unității noastre : colonelul i-a confiscat sticluța cu parfum și grenadele și i-a trimis farmecele la ocnă și alte asemenea...

În loc să întrețină curiozitatea cititorului prin întîmplări credibile și mai ales prin spuse iscusite, al căror element senzațional îl poate constitui însuși felul nou și neprevăzut de-a umple spațiul cu forme frumoase și mișcări expresive, de care oamenii ar fi cîștigați să se intereseze, colportorii de bazaconii recurg la ceea ce ar trebui să rămînă doar un pretext... De aici tot iureșul acesta de vagoane zăngănind pe linii, transportînd de colo-colo femei maltratate și muribunzi, veșminte îmbibate de sînge, pensionari ai casei de nebuni, alcoolici molestați de un chelner și, cînd te aștepți mai puțin, școli săltate de bombe, orașe prăbușindu-se sub tirul artileriei, soldați spintecîndu-se cu baioneta — de-a lungul unei zile sau al unui mileniu... Uneori, ca să-i convingă pe doi tineri să se sărute, să se așeze la casa lor și să facă o droaie de copii bucălați, autorul concentrează în nuvela lui cîteva divizii de blindate și o flotă înarmată pînă-n dinți, înscenează cu ele un măcel în toată regula, îl pedepsește cu o debarcare și o învăluire

de infanterie pe un subofițer neamț ce se opusese sărutului, legăturii și plecării voioase a tinerilor după tîrguieli (portocale, menghini și ceapă).

După atîția binecuvîntați ani de pace, proza se hrănește predilect tot cu ororile războiului: abia auzișî o vorbă de spirit într-o grădină plină cu splendide lalele, și iar apare un călău cu un volum Goethe într-o mînă, purtînd în cealaltă o pușcă-mitralieră, cu aerul că te roagă să nu-l dai uitării (pe tine, care nu poți să uiți chiar de ți s-ar tăia capul!), de parcă n-ar vrea nici el, nici autorul să încheie în veci conflagrația ce a însîngerat planeta și anii care i-au urmat. Suferințele, sacrificiile, risipa au fost trăite pentru ca omenirea să redobîndească liniștea și răgazul trebuitoare creației, mîngîierii și frumuseții. Atunci ce tot ne tulbură autorul cu scenele lui, augmentate enorm de propria lui fantezie, nostalgică pe alocuri? Ce ne tot vinde în detaliu atrocitățile depozitului său în perpetuă împrospătare? Vorba unuia, persoană de bun-simț (ieșea de la cinema): Domnule, spune-mi cînd va înceta starea de beligeranță? Fiindcă m-am săturat să-i tot văd pe nemți continuînd să lupte...

Ochiul și conștiința cititorului au fost într-atît asaltate de acest material, încît am întîlnit numeroase persoane, nu din cele ignorante, care, luînd în mînă o carte a mea, mi-au pus de la început întrebarea dacă povestirea are pagini tari, cu momente de tortură, cu morți la sfîrșit de capitole, cu destule cataclisme ca să merite lectura... Pe cine altul decît pe scriitorul beligerant care a uitat să se lase la vatră să învinuiesc de această gravă deformare a ochiului și conștiinței ce face pe mulți să

taxeze drept vorbărie goală cartea din paginile căreia nu picură pe covor sau în așternutul proaspăt sînge omenesc? Și ceea ce devine și hazos după toate astea e că literatura ce zgîlțîie, înfricoșează și sfîșie se cheamă agreabilă, produce un somn dulce, revigorează...

— Narațiile cărora autorul le anexează pachetele opiniilor sale riscă să iasă plictîcoase, l-am întrerupt pe Răducanu. Ca în operațiile de transplant, organele împrumutate nu sînt tolerate de organismul primitor... Narațiunea nu supraviețuiește dacă...

— Organismul poate fi pregătit. Asta și voi face în nuvela mea.

— A-ncălecat și coboară dealul... Vine spre noi.

— Să fie sănătos! făcu enervat Răducanu. Ne vom vedea liniștiți de-ale noastre. Tocmai voiam să-ți povestesc ce aș scrie eu în nuvelă, evitînd mereu obișnuitele noduri patentate ce dau consistență unei bucăți: aș relata alb cum doi romancieri ca noi bat drumurile în căutarea unui subiect, cum, negăsind nici unul, se mulțumesc să rețină detaliile călătoriei, bucuriile în fața unui peisaj, neplăcerile pricinuite de vremea caniculară și de întîlnirea unor pisălogi de felul electricianului de la Olteț sau a urmăritorului de-acum. Spre a face, totuși, să bată puțin inima cititorului, insensibilă la albul pur, aș inventa poate o istorioară pestriță, aș plasa-o la mijlocul povestirii sau către final, scrisă vioi (la gustul cel mai de jos), lipsită însă de orice semnificație, cu intenția de-a contraria încă o dată acel gust pervertit...

— Te gîndești la ceva picant, Răducanule?

— De bună seamă. Ceva picant și totalmente inconsistent. Mă gîndesc de pildă la o melodramă cu un tînăr întors din armată, care se îndrăgostește de-o actriță de teatru de varietăți sau poate de circ... Fără experiență, înnebunit de părelnica frumusețe a femeii, tînărul vrea cu orice preț s-o ia de nevastă, dar e sărac și n-are unde să se angajeze (în cazul că mă hotărăsc pentru o asemenea situație trimit acțiunea cu cincizeci de ani în urmă, în vremea crizei și a șomajului, și plasez totul într-un oraș de la Dunăre), în plus îi mai stă în cale și un marinar care i-a fost fetei ibovnic și nu înțelege să renunțe, o brută fierbînd de gelozie... Tînărul curat și cinstit mai înainte, acum răvășit de patimă și băutură, își imaginează că își va realiza visul pretîndu-se la cele mai neînchipuite josnicii : se face sluga unui negustor de cereale, devine amantul soției angrosistului, o jefuiește pe nefericită de bijuteriile ei de familie și o șantajează în fel și chip, se înhăitează cu o bandă de contrabandiști și îșI trădează, în timpul unei razii, pe cel mai bun prieten, un fost camarad în luptele de la Oituz, care îi dăduse de lucru și-l găzduise în frizeria lui din port. Banii murdari nu-l ajută mare lucru, atîta timp cît marinarul gelos îi stă în cale. Înscenează o chestie (aici Răducanu spuse că va mai medita asupra detaliului), îl atrage pe rival într-o tavernă a portului și, în complicitate cu un tînăr poet, care și el o iubea pe actriță, îl înjunghie și-l aruncă în apele Dunării. Este bănuit de crimă, nu există dovezi, singurul care poate mărturisi ceva e poetul. Îi cumpără conștiința (oare complicele o mai avea ?) cu o bunișoară sumă de bani, îl trimite din oraș, îi uită pentru tot-

deauna mutra tîmpită și numele... Între timp, artista pentru care făcuse atîtea a plecat din țară cu un nordic. Tînărul își pierde mințile, zace prin case de nebuni, cade în grafomanie, asaltează editurile cu masive volume de nuvele, în care povestește, în variante mereu altele, dragostea lui nefericită. Respins peste tot, maladia lui ia o formă ascunsă și rafinată — se pretinde un mare creator căruia cuvintele îi stau împotrivă și, înarmîndu-se cu oarecare cunoștințe structuraliste și semiotice de ultimă oră, vrea să reformeze nuvela și mijloacele ei, plictisind cu teorii pe toată lumea... Ce zici, Ionescule, de această poveste ?

Din cauza căldurii, a oboselii sau din altă cauză, începusem să am ameteli și să aud în timpane cum bat, ca în urmă cu mulți ani, valuri grele și strigăte smintite, parcă o apă mare și rea mi-ar fi acoperit creștetul. Mi-a fost imposibil să-mi amintesc ce făceam altădată ca să depășesc asemenea stare. Am respirat adînc, m-am ridicat și am schițat cîteva mișcări de înviorare, în cele din urmă am îngăimat, cutremurat de un fior ce-mi paraliza maxilarul :

— Știu eu, Răducanule ? Povestea e mișcătoare, nu zic nu, cu toate acestea... Ceea ce mă surprinde și mă neliniștește... Văd că ai renunțat foarte repede la părerile dinainte... N-ai putut ocoli gangul, urîtul, violența, crima... Preferam...

— Îngroșate și povestite cu ostentație, violențele mele se vor citi la cheia ironiei și a disprețului meu pentru procedeu... Că nu văd cititor serios care să ia lucrurile ca posibile...

— Crezi ? am strigat eu simțind cum îmi revin.

— Păi...

— Preferam, am continuat fără pauză, povestea cu cei doi jucători de tenis...

— Minunat ! a exclamat Răducanu. Ideea mi-e foarte limpede, nu-mi trebuie decît răbdarea de-a sta o jumătate de zi la masa de scris și... Uite : doi tineri fermecători, un student sărac, dar tobă de carte, și fata industriașului Auschnitt...

Individul care ne urmărea și acum se apropiase la douăzeci de pași, pedalînd pe bicicleta lui ușoară, de curse, era o namilă de bărbat, încotoșmănat în prea multe haine pentru căldura ce se iuțise — mintean de stofă, cu mesadă și guler lat de blană, bocanci grosolani încălțați pe picioarele ce trebuie să fi avut două perechi de ciorapi de lînă, întinși pînă la genunchi, căciulă cu clapete, mănuși cu un deget, dintre cele pe care le poartă schiorii. Urcase panta voinicește, obrajii îi erau congestionați, ochii împăienjeniți de lacrimi, cîteva broboane de transpirație îi înfloriseră mărunt pe rotunjimea bărbiei.

— Vă urmăresc de mai bine de un ceas, ne anunță cînd fu alături și, tinerește, descălecă. Al dracului drum ! făcu el privind cu obidă în urmă. La Dragodănești am alunecat într-o vîlcea plină cu apă împuțită, i-am trimis unde știu eu pe tîmpiții de-acolo că nu s-au învrednicit să așeze o balustradă sau un indicator. Am fost nevoit să rămîn pe loc, să îndrept roata din față... M-am canonit de-oi povesti și morților... Și uite cum m-am noroit ! Asta ar fi fost bună : să mă-nec într-o vîlcea, eu, care am înfruntat cîndva adîncurile Duná-

rii, avînd şi o tăietură de cuţit în ficat !... Dar mai ştii cum ţi-e scris ?

Tăcu, preocupat să cerceteze starea roţii bolnave, bocancii plini de şuviţe de mătasea broaştei, timp în care eu îl privii cu înţeles pe Răducanu, acum căutînd nu ştiu ce în rucsac : vorba precipitată, repeziciunea cu care necunoscutul se aruncase într-o explicaţie, aşa, pe nepusă masă, ne confirma ipoteza că oamenii n-au habar că poartă pe chip semne uşor lizibile despre cine sînt şi ce urmăresc, ţinînd loc de orice recomandare, fapt ce îi îndeamnă să explice, de la primele cuvinte, ce li s-a întîmplat cu un sfert de oră mai înainte, ce li s-a năzărit că li se întîmplă... Detaliile, mărunţele accidente li se par suficiente pentru a înlătura suspiciunile. Asupra acestui adevăr eram lămuriţi, biciclistul se dovedea un om de treabă, rămînea să ştim ce of l-a împins pe urmele noastre...

Bicicleta era în bună stare, doar şaua se desfăcuse într-un colţ. Necunoscutul spuse :

— Într-un timp, vă pierdusem. M-am cocoţat într-un copac, am cercetat roată cîmpia, abia v-am zărit în depărtare. N-aş fi vrut să vă pierd. Pe unde aţi trecut Oltul ?

— Prin vad, pe la Tălmaciu, am răspuns. Ne-am descălţat şi...

— Nu mai departe de o jumătate de kilometru, la barăci, era un pod... Dar, iertaţi-mă, nu m-am recomandat : Aristică Bilciurescu, învăţător în Poiana Verde...

Ne prezentarăm şi noi, cum se cuvenea, lucru peste care biciclistul trecu repede, precum venise :

— Aţi pornit, luni dimineaţă, dacă nu mă-nşel, din Dobrovăţ...

— Exact.

— Ați luat trenulețul forestier la Bucșani, de la haltă...

— Întocmai.

— La Brusturești, neavînd legătură, ați urcat într-o mașină de ocazie... Era rabla lui Brigel...

— Da, am făcut semn unuia, n-am știut că mașina era a lui Briceag...

— Brigel îl cheamă... Tat-su juca bridge...

Răducanu dădea semne de plictiseală, numai pălăvrăgeala asta ne mai trebuia !... Soarele urca pe cer, aveam încă mult de mers pînă la Cosmești. Interveni vădit enervat :

— Ascultă-mă, dom'le : toate bune și frumoase, dar nu înțeleg ce urmărești... În ce scop, vreau să spun, toată această urmărire ?... N-aș fi surprins să-mi spui și ce am mîncat ieri la prînz...

— Păi, ce să mîncați ? Ouă, costiță, cîteva roșii... Bănuiesc că n-ați găsit pîine... Dar, să știți, nu-mi stă în obicei să reținamănunte d-astea...

— Mă uluiești, domnule Bilciurescu ! am exclamat eu. Mi-a venit rîndul să te întreb : de ce ne spionezi ?

Urmăritorul păru, o clipă, încurcat. Își scoase cojocul, îl aruncă netrebnic în iarbă, trimise alături căciula, arătînd cu un gest perfect lămuritor soarele : da, soarele își ieșise din minți, acel început de iunie făcea de prisos echipamentul... Bilciurescu spuse :

— După socotelile mele, presupuneam că voi avea mult de alergat, vremea este acum, vara, destul de capricioasă. Mă gîndeam chiar la vreo grindină. Paza bună...

— Ești un om înțelept, spuse ironic Răducanu, mai departe enervat de întîrzierea pe care ne-o pricinuia nepoftitul.

— Nu mă-ntrece nimeni, spuse biciclistul fără pic de modestie. Felul cum v-am identificat („identificat? gîndii eu, ăsta e limbaj de poteră! Lua-l-ar mama găii de cretin!") e un exemplu de înțelepciune: trecînd pe la poștă, ați făcut ceea ce toți călătorii fac — ați pus la cutie o ilustrată... Asta ca să nu vi se piardă urma, căci oricînd cineva poate reface, după ștampilă, un itinerar. Nichifor Lipan, într-o vreme și prin singurătăți ce nu cunoșteau cutia poștală, a trimis și el femeii lui ilustrate, un fel de ilustrate... Aduceți-vă aminte că v-am schimbat o sută de lei în birtul din Cărămidari, de unde ați cumpărat mizeria aia de costiță afumată... După aceea, v-am văzut la poștă. Am rugat-o pe funcționară să deschidă cutia. Mă puneați în încurcătură dacă nu semnați... Dar ați semnat descifrabil, de unde am dedus că nu sînteți niște d-ăia...

— E un obicei al acestor locuri? interveni Răducanu, de astă dată învins.

— Recunosc, nu e un obicei bun, răspunse Bilciurescu, cu toate astea se utilizează peste tot. În ce mă privește, dată fiind importanța deosebită a scopului...

— Ai merita să nu-ți mai vorbim, spuse apăsat și pedepsitor tovarășul meu de drum. Nu te trimitem acasă (vorbea și mai rar, și mai apăsat) doar pentru că ne-ai mărturisit că ai chestiuni importante să ne comunici. Te somez să n-o mai lungești, să ne spui ce lucruri așa de importante ai de spus...

Somația mi s-a părut cam dură, cu toate că deplin meritată. Dar, cum ne-am o-

bișnuit să nu-i mai judecăm necinstiți pe cei care ne violează corespondența sau ne ascultă convorbirile telefonice, îi puteam îngădui și nefericitului... Mi-am amintit îndată că, în drum spre Amărăști, înainte de-a vizita splendida biserică de-acolo, abordasem chestiunea narației continue. Răducanu spusese :

— Cei care mai gustă o povestire, ajungînd pînă la performanța de-a înghiți chiar cîteva sute de pagini de roman (vorbesc despre tipul obișnuit de narație), trădează o înaintată stare de ramolisment intelectual, dacă-i exclud din capul locului — și-i exclud decis — pe proști și pe inculții patentați. Au văzut și au trăit multe sau, dimpotrivă, au trecut prin viață ca gîsca prin apă, asta n-are importanță, respectivii atinși de ramolisment nu pot supraviețui fără o mișcare perpetuă în jurul lor... Ai urmărit vreodată cît de vigilentă și cît de bucuroasă e o bătrînă în fața ferestrei dinspre stradă ? Proprietăreasa mea, nedezlipită de fereastră, urmărind ca o vulpe trecerea pașilor, goana mașinilor, nemaisăturîndu-se de curgerea formelor în cadru, a chicotit odată ca și cum ar fi primit un dar. Am fost curios să știu ce i-a pricinuit acea bucurie, am coborît. Fremătînd de plăcere, de entuziasm, un fel de entuziasm pe care l-aș numi voluptos, mi-a arătat în stradă un cîine zdrobit de mașină, abia trăgîndu-și ultimele respirații. Am întors capul dezgustat, dar ea mi-a relatat, grăbită, ce vedea : „I-au ieșit mațele ca și cum le-ar fi ținut într-o minge ce explodează, i-au ieșit ochii din orbite, sîngele, iată-l, a stropit geamul !..." Tatăl meu avea o plăcere extraordinară, la o vîrstă înaintată, se-nțelege, să afle în gazete știri atroce, le cău-

ta febril, nu dădea doi bani pe articole, pe comentarii. Televizorul a satisfăcut în bună măsură această nevoie a maladiei. Vezi şi tu, Ionescule, mişcarea necurmată în cadrul acelei ferestre te confiscă total. Şi mai e ceva : nu ştiu dacă a fost în intenţia inventatorului diabolicei scule sau este vorba doar de o chestiune de imperfecţiune tehnică, dar imaginea şi a celui mai perfect aparat joacă, tresare, curge, vibrează şi emite sughiţuri... Ei bine, această mişcare, echivalînd cu intonaţia şi accentul unei vorbiri, indiferent de ce se spune, este esenţialul...

— Eu urmăresc cu interes filmele, am îndrăznit să-l întrerup, parcă ruşinat de preferinţa mea. Nu intenţionez să te contrazic în fondul observaţiei, găsesc numai că a avea în casă cinematograful, de care se leagă atîtea bucurii, e o chestie !...

— În afară de mişcarea amintită, continuă Răducanu, televizorul îţi oferă — misiunea lui fiind o selecţie — imagini una mai neobişnuită decît alta... A ţi se împinge în casă, pe înserat, un excavator care încarcă zece tone de rocă e — dacă te gîndeşti bine — o enormitate. O violenţă e şi aducerea, în spaţiul unde ai mîncat, ţi-ai lustruit pantofii şi ai făcut la oală, a unor musafiri ca regina Angliei sau dirijorul Karajan. Dacă tulburătoarea ipoteză conform căreia imaginile vizuale rămîn în spaţiu şi se depozitează nu-i o escrocherie, imaginează-ţi ce ţin eu în casă, îngrămădite una peste alta : un perforator subteran cu scuturi, garnituri complete de lenjerie şi o colecţie de crocodili, cîteva tone de bitum abandonate pe covor de nişte neisprăviţi, pe drept criticaţi de crainic, munţii vulcanici ai Islandei, poate chiar vreun ilustru

templu grec din străvechime... Un univers suprarealist revărsat peste lucrușoarele mele... Caut în dulap plicul în care am pus banii pentru electricitate și mîna e încălzită de respirația asasinului ascuns acolo cu pistolul, pregătit să dea o lecție sau un spectacol... Filmul s-a terminat de mult, respirația lui persistă, iar pistolul poate lua foc.

Am îngroșat, Ionescule, faptele, pentru a-ți putea da seama că literatura, de vreo cîteva bune decenii, a împrumutat ticurile acestei plictiseli numite mișcare. S-a renunțat la investigația psihologică — contemporană petromaxului — în favoarea rostogolirii rapide.

— Poate că așa e viața, am gîndit eu cu voce tare.

— Așa e viața ! făcu Răducanu. Viața, ce cuvînt măciucă pentru carul cu oale al aparențelor necercetate atent !

Discuția noastră se oprise aici. Îl întîlnisem pe acest misterios domn Bilciurescu, scos de întîmplare în drum spre a ne verifica părerile. Ceva se mișcă, într-adevăr, rămîne de văzut dacă se mișcă destul de repede ca să intereseze doi oameni mofturoși, cum eram noi.

— Ei bine, continuă biciclistul, cînd v-am văzut cumpărînd costiță afumată, am priceput că veți mînca undeva la iarbă verde, departe de mizeria acelui birt. M-am repezit pînă acasă, mi-am luat bicicleta, m-am echipat gospodărește pentru drum și, înțelegînd că nu voi reveni înainte de cîteva zile, mi-am luat, în grabă, rămas bun de la cei dragi. La iarbă verde, scutiți de indiscreția oamenilor, gîndeam că e locul cel mai potrivit pentru a vă vorbi...

— Mă făcuşi şi mai curios, am spus eu, pe jumătate amuzat, mai curînd ieşindu-mi din răbdări. Cunosc bine regiunea, am continuat, de la birtul din Cărămidari sînt peste o sută de kilometri. Am trecut prin multe sate, am traversat rîuri şi păduri, am înnoptat la case de oameni ospitalieri, am întîrziat cum n-am fi avut de gînd. Şi dumneata, tot pe urmele noastre... E, te rog să mă crezi, cam ciudat, ca să nu spun fantastic.

— Ba deloc ! În cursa de fond de la Nisa, am alergat într-o singură zi peste două sute de kilometri... E adevărat, eram ceva mai tînăr...

— Ce vîrstă ai, domnule Bilciurescu ? interveni Răducanu.

— Fac în ianuarie cincizeci şi patru. Alergi cu atît mai mare osîrdie cu cît miza e mai însemnată.

— Fără doar şi poate, spuse Răducanu.

— Şi cît de însemnată e miza, de această dată ? sării eu, exasperat că biciclistul tot întîrzie cu explicaţia.

Bilciurescu nu auzi întrebarea. El ţinu să ne asigure de bunele lui intenţii, pedalînd pe datele carierei lui de campion :

— Atunci, la Nisa, am pierdut ca un tont. N-am sprintat în penultima etapă, ploua mărunt, m-am temut de-o derapare. Cursa a cîştigat-o un italian... Dar cupa s-a dovedit de tablă chioară, o escrocherie !...

— Mă surprinde, spuse Răducanu. Obiectele astea sînt verificate de experţi, printre care şi un reprezentant al Ministerului Tezaurului...

— Aşa ştiam şi eu, spuse Bilciurescu, clătinînd din cap, N-aş putea să vă explic ce se-ntîmplase. Să se fi înlocuit, în ultimul moment, vasul de aur cu unul fals ?

De treizeci de ani mă chinuie această problemă... Era pe vremea atentatului de la Marsilia, poate vă mai aduceți aminte, tocmai fuseseră asasinați Alexandru al sîrbilor și Bartou...

— Ai fost cumva martor la acea tragedie ?

— Habar n-am avut. Coboram o pantă dată dracului, am văzut săteni alergînd printr-o livadă, apoi, lucru neobișnuit, un Chevrolet cu polițiști depășindu-mi plutonul și, imediat după aceea, luînd-o la dreapta, spre un sat. Neobișnuit era că sătenii nu alergau spre șoseaua pe unde urma să trecem și că acelei mașini îi lipsea steagul cluburilor cicliste. Știrea am aflat-o abia la înapoierea în țară, din *Universul*. Întîmplarea era mult prea importantă pentru ca ziarele să mai discute chestiunea metalului... Cupa era însă falsă ! Mi-a confirmat-o pe loc italianul, care, după ce a ridicat-o în văzul mulțimii entuziaste, a scrijelit-o în cabină cu briceagul... A urmat un mic scandal, cîștigătorul l-a lovit pe un profesor, din păcate un conațional de-al lui... N-am stat să văd ce se mai întîmplă... Muream de ciudă că pierdusem, mi se făcuse rău la stomac. Iertați-mă, vă reținn ?

— Într-o oarecare măsură... fu sincer Răducanu, care deschisese pe genunchi ultimul volum al lui Cezar Petrescu.

— Vă cer iertare, nu voi insista.

Rămăseserăm tăcuți pe marginea înaltă a șanțului, Răducanu se adînci în lectură. Trecură cam zece minute, urmărirăm o pasăre care ciugulea bălegarul.

— Și totuși ?... rupsei eu tăcerea.

Campionul ratat se trezi din visare (i-am zărit în ochi albastrul mării la Nisa, acope-

fit repede de pleoapele foarte înroșite), își dădu peste cap flanelul gros pe care-l purtase peste cămașă, într-un tîrziu spuse :

— De cum v-am văzut, mi-am dat seama că sînteți scriitori. Am un dar înnăscut de-a descoperi oamenii din prima privire... M-a izbit ceva în înfățișarea dumneavoastră, n-aș putea spune ce, mintea mi s-a luminat și acolo, în birt, mi-am spus : iată oamenii care mă vor înțelege... Pentru a-i aborda, merită să fac ocolul pămîntului, pe la ecuator, desigur...

De mișcat, se mișca ceva, dar cursa era în cerc, nu înaintam ; era exasperant. Mereu cu o ureche atentă la vorbele noastre, Răducanu îl abandonă pe Cezar Petrescu și spuse :

— Dă-i drumul cu curaj, domnule Bilciurescu ! Sîntem, cu toată dorința noastră de-a ajunge pînă diseară la Hațeg — prin Nucșoara, că drumul e mai interesant —, ai dumitale. Spune-ne, nu ne chinui !...

Învățătorul, biciclistul, campionul nerealizat la Nisa, cel care avea să ne întîrzie și chiar să ne schimbe planurile călătoriei, își aprinse o țigară și spuse :

— În 1967, la 15 noiembrie, am trăit o adevărată revelație. Îmi încheiasem de mult activitatea competițională, urmasem un curs de vară, devenisem învățător, mă căsătorisem, aveam și doi copii (mai exact, la acea dată se născuse doar băiatul, Filip Emanuel...). Mă aflam în magazie, ciopleam o roată pentru căruță... Aveam doi boi, o mîndrie de animale, harnice, puternice, dădusem o grămadă de bani pe roate, una mai șubredă și mai strîmbă decît alta. Roata de căruță, ca principiu, nu diferă mult de roata bicicletei, deși materialul e, cum știți și dumneavoastră, de altă calitate și

de-o lucrătură ceva mai fină... Nu insist. Aţi ţinut vreodată în mînă un cuţit cu două mînere ?

Bilciurescu îmi adresase mie întrebarea, aşa că m-am grăbit să-i cer precizări :

— Din acelea cu care se descojesc păuzele ?

— Numai păuzele ? Un capăt al obiectului se fixează în pămînt sau între picioare — dacă ai scule potrivite, între palmele unei menghini —, apoi cu cuţitul, trăgînd şi nu împingînd, şlefuieşti diversele suprafeţe ale lemnului... Poţi face şi copăi sau coveţi...

— Da, am lucrat cu asemenea cuţit la Tulcea, am precizat eu. Munceam la un frizer care avea pasiunea popicelor. Şlefuiam excelent.

— ...Tocmai trăgeam, în magazie, la cuţitul cu două mînere, cînd a sosit, venind de la Bucureşti, un vechi prieten, unul Dănescu, şofer pe-un autobuz... De cum a intrat pe uşă, eu stînd cu spatele, am simţit traversîndu-mă, din creştet pînă-n picioare, un fior ca o săgeată ce m-ar fi străpuns. Nu mi se-ntîmplase de multe ori în viaţă să trăiesc asemenea senzaţie şi, pe cuvîntul meu, niciodată de tăria aceleia...

— Sper, domnule Bilciurescu, că te bucuri de-o sănătate bună, doar ai făcut sport în tinereţe..., interveni Răducanu.

— Tocmai, răspunse fostul biciclist. N-am luat, de cînd mă ştiu, nici măcar un antinevralgic. Dar aceasta datorită şi artei de-a fi întotdeauna măsurat şi chibzuit. N-am făcut excese, n-am avut nicicînd tentaţii nepotrivite, care să-mi moleşească spiritul, n-am băut, n-am fumat. Femeile mi-au plăcut, e drept, dar nu mi-am pierdut mintea, cu excepţia... O artistă de circ din Tulcea,

la cîţiva ani după ce mă căsătorisem... Era o balerină aeriană, o păpuşă în adevăratul înţeles al cuvîntului... Circul Globus, cu care venise în oraş, o considera steaua lui cea mai strălucitoare... Isolda o chema...

Am tresărit, ca lovit în inimă. L-am întrerupt :

— Isolda Manoilescu-Hermann ?

— Aţi cunoscut-o ? a izbucnit Bilciurescu. Formidabil ! Dar să ştiţi că Hermann s-a numit abia mai tîrziu, după turneul ei la Berlin...

— N-am ştiut, am spus. Mai ştii ceva despre ea ?

— Vai, sărmana, a murit în plină tinereţe, în culmea gloriei. Ce femeie splendidă ! Ce talent !...

Ar fi vrut să spună mai multe, a tăcut însă, înecat de un plîns care i-a schimonosit chipul de bărbat frumos, încă tînăr. Răducanu întoarse capul, eu simţii trecîndu-i lacrimile în propriii mei ochi.

Dacă o cunoscusem ? Amintiri dulci şi amintiri triste m-au inundat într-o clipită. Abia mă înapoiasem din armată, n-aveam nici un rost, căutam o slujbă — unde Dumnezeu să găseşti ceva de lucru, cînd vremurile erau tulburi şi criza (era prin 29—30) sporise considerabil cetele şomerilor ? Am vrut să plec în Canada, dar ardeleanul care aranja emigraţia m-a tras pe sfoară, dînd locul rezervat mie pe vapor unui consătean de-al lui. M-am dus, cu ultimele speranţe, la Tulcea. Aveam acolo un prieten, un bărbier cu care luptasem la Oituz, ne uneau păreri şi credinţe asemănătoare, la despărţirea noastră — el fusese rănit, trimis la Călăraşi să-i scoată o schijă din burtă — îmi promisese sprijin camaraderesc. Nu prea era limpede la ce se gîn-

dea, cu toate că îmi vorbise cu mult entuziasm despre o soră a lui, fată la vîrsta măritișului, mai tîrziu am înțeles ce interese urmărea... În fine, la Tulcea m-am angajat în port, descărcător de vapoare, acolo se căutau brațe voinice și eu eram voinic și puternic, nu ca acum...

— Pe mine să mă scuzați, spuse trist Bilciurescu, dacă cineva mă întrerupe, pierd firul povestirii și nu-l mai regăsesc ușor. Asta mă și împiedică să-mi scriu cărțile...

— Scrii, domnule? tresării și mă cutremurai.

— Deocamdată nu, sau, mai exact spus, mă aflu de mai mulți ani într-o penibilă stare de neputință... Cum o nenorocită de boală din tinerețe a revenit și s-a agravat, iar manuscrisele date pe la edituri au fost aruncate la coș, dumneavoastră știți cum se întîmplă chestia asta, mi-am pierdut orice nădejde de-a mai pune pe hîrtie tragedia vieții mele... Eu am trăit intens, domnii mei, am trecut prin situații incredibile. Da, mi-am amintit: vorbeam despre Dănescu, șofer pe-un autobuz...

— Toți au trăit cîte o tragedie..., meditată cu voce scăzută Răducanu, răsfoind mereu volumul lui Cezar Petrescu. Un scriitor e recomandabil să evite să se ocupe de pasiunile lui; din tragedie ar putea luneca ușor în cea mai burlescă și regretabilă comedie...

— De părerea asta e și Claude Bremond, cînd vorbește despre agentul voluntar în acțiune, observă doct Bilciurescu. Poate că din această cauză m-am blocat... De cum am priceput că sînteți scriitori (vorbeați în halta de la Plosca atît de frumos despre rostul nuvelei!), mi-am

spus că trebuie să vă ajung, să vă cunosc, să vă povestesc... Dumneavoastră puteți face ceea ce eu...

— Sosi ora prînzului, i-o tăie Răducanu. Matale știi vreun han prin apropiere?

Bilciurescu nu cunoștea locurile, se îndepărtase mult de casă, dar se oferi să-și încalece bicicleta și să facă un tur de recunoaștere în satul ce se zărea sub streașina unei păduri de salcîmi. Răducanu, pe care asemenea gentileți îl speriau întotdeauna, știind că va trebui să le plătească neîntîrziat cu cine știe ce servicii, mai mult ca sigur cu lecturi ucigătoare de manuscrise sau cu povești fioroase și de cel mai imbecil gust, refuză. Începu un fel de tîrg între ei, unul oferind și altul refuzînd, prilej pentru prietenul meu de a-i spune biciclistului că suferim deopotrivă de-o incuriozitate nevindecabilă:

— Domnule, îi striga el, pe cuvîntul meu că nu ne mai interesează de mult viața oamenilor. Ne-am profilat (Dumnezeule, nu-l auzisem nicicînd pe Răducanu pronunțînd acest cuvînt trivial!), ne-am profilat pe descrieri de natură, pe compoziții senine cu cai, arbori și...

Se lansase într-o lungă, falsă demonstrație, am pierdut repede șirul spuselor lui, pentru că m-au inundat din trecut o mulțime de amintiri, pierdute în apele tulburi ale timpului.

...Am descărcat și am încărcat vapoare în Tulcea anilor 30, mă luasem de băutură, munca grea te împinge întotdeauna la băutură, asta se știe dar nu se prea recunoaște. Într-o seară, pe cînd ciocneam cu marinarii într-o tavernă a portului, a apărut Isolda... Înaltă, subțire, atît de subțire și de albă, că lumina lămpilor parcă-i trecea prin

trup — și mersul îi era legănat și ușor ca un voal — îmbrăcată într-o rochie fină *bleu-ciel*, răscroită ca să i se poată admira umerii rotunzi, candizi ca floarea de cireș, pe centura ei lată strălucindu-i, bătute meșteșugit, zece rubine. Vederea ei m-a năucit. Am sărit de la masa unde mă aflam, i-am ieșit în întîmpinare, am invitat-o să vină între prietenii mei...

Răducanu își terminase demonstrația, Bilciurescu nu se arăta deloc convins. Nu știu ce întorsătură luase discuția lor, că-l auzii pe prietenul meu spunînd :

— Bun. Dă-i drumul, amice. Dar, după ce ne povestești ce ai de povestit — și, cum ne-am înțeles, fără crime și alte scîrboșenii d-astea ! —, ne duci să mîncăm la finii de peste deal. Îți jur că sînt sleit de nu mă mai țin în capul oaselor...

— Vă mulțumesc, domnilor, văd că n-am făcut atîta drum degeaba... În ce privește scrierea istoriei ce urmează, vă las să apreciați singuri dacă merită...

Bilciurescu își aprinse o țigară, mușchii feței îi căzură vizibil, tăindu-i cu o cută adîncă bărbia, ochii pînă atunci jucăuși împrumutară nemișcarea rece a unui mort :

— Abia mă înapoiasem din armată, n-aveam nici un rost, căutam o slujbă — unde Dumnezeu să găsești ceva de lucru, cînd vremurile erau tulburi și criza (era prin 29—30) sporise considerabil cetele șomerilor ? Am vrut să plec în Canada, dar ardeleanul care aranja emigrația m-a tras pe sfoară, dînd locul pe vapor rezervat mie unui consătean de-al lui. M-am dus, cu ultimele speranțe, la Tulcea. Aveam acolo un prieten, un tîmplar de lux cu care luptasem la Oituz...

— Un frizer! am strigat eu, scos din minți.

— Adevărat! a făcut Bilciurescu, și m-a privit rușinat. Da, sigur: era un frizer... Cum dracu' am uitat? Că doar nu era o amintire fără importanță! Mulțumesc, domnule. Bărbierul luptase cu mine la Oituz, cum spusei, ne uneau păreri și credințe asemănătoare...

— Rănit grav, l-au trimis la Călărași, să-i scoată o schijă din burtă...

— Pe cuvînt, chiar așa a fost! I-au scos-o. Avea, ca pisicile, șapte vieți. Îmi promisese că mă va ajuta...

— Și te-a ajutat, domnule Bilciurescu, de ce n-ai recunoaște? am spus eu.

— Da, domnule, ca un frate. Dar vă implor să nu mă mai întrerupeți, că memoria mea a fost spălată prin spitale, doar vă spusei prin ce-am trecut... Doctorii nu iubesc poezia, și eu scriam pe-atunci poezii... Oh, cîte mi s-au mai întîmplat!

A povestit cum s-a angajat în port descărcător de vapoare, cum a căzut în darul beției, cum — voinic, tînăr și mîndru — își cîștigase prietenia vaporenilor, a tinerilor tulceni de pe-atunci. Într-o seară, aflîndu-se într-o tavernă a portului, a cunoscut-o pe Isolda...

Înnebuneam ascultîndu-l, aveam senzația că fostul campion la Nisa, învățătorul pedalînd o sută de kilometri pe urmele noastre, își bate joc de mine.

— Destul! am răcnit, încleștîndu-mi pumnii. Destul, spion nemernic! Toate șiretlicurile și toată povestea asta tîmpită, numai ca să-mi readuci înainte imaginea de neuitat a acelei minunate fete cu numele de Isolda... Ca să mă ucizi, n-a mai rămas decît

să-mi servești detaliul că în seara aceea Isolda era îmbrăcată într-o rochie fină *bleu-ciel*, răscroită...

— N-a purtat-o numai în seara aia! Îi plăcea s-o îmbrace rar, e-adevărat. Îmi amintesc ce fericită a fost cînd am însoțit-o la Galați, la balul ofițerilor... În privința detaliilor, memoria vă e fidelă, domnule: avea mijlocul încins cu o centură lată, bătută meșteșugit cu pietre de rubin... Avea, vă rog să mă credeți, umeri rotunzi, candizi ca floarea de cireș...

— Imposibil! am izbucnit, sărind în picioare.

— Sînt amănunte pitorești, Ionescule, pestrițe și provinciale... Nu merită să te enervezi pentru asemenea lucruri...

L-am privit cu ură pe Răducanu, nu m-am așteptat să fie atît de grosolan:

— Ești imbecil sau chiar nu înțelegi nimic?

Sîngele îmi voalase vederea, îmi vuia în urechi, parcă un mîl gros îmi obtura respirația.

— Domnul Bilciurescu are amabilitatea să ne conducă la niște fini ai lui, spuse Răducanu. Ai să mănînci bine și ai să te odihnești. Te-am simțit de mult că nu mai reziști...

L-am mai privit o dată cu ură și dispreț, apoi, întorcîndu-mă către biciclist:

— Și în Dunăre cum ai căzut, domnule Bilciurescu?

Fostul campion s-a întunecat din nou la chip, s-a ridicat și, tăcut, s-a grăbit să-și adune boarfele și să-și ia bicicleta. Ne-a privit pe rînd, ca pe niște oameni de nimic, a-ncălecat și, cu toate rugămințile lui Ră-

ducanu de-a se ține de cuvînt și a ne duce la finii lui, a luat-o spre pădure, sprintînd îndată ce i-am mai strigat, ca o pedeapsă :

— Isolda s-a numit Manoilescu-Hermann de cînd s-a născut și pînă la moarte. Asta n-ai știut-o corect, neisprăvitule !...

Acceleratul complimentelor

Dimineață superbă de primăvară, stricată de telefonul lui C. I., exasperat că nu-i dau articolul *Ce este Muzica*, promis de-atîta vreme... „Nu aștept o definiție, strigă C. I. în aparat, sînt sătul de definiții de felul : artă a sunetelor ce s-ar putea încadra în accepțiunea foarte largă de umanizare a domeniului sonor. Lasă-i pe esteticieni să-și bată capul cu treaba asta !... Aș dori să-mi împărtășești ceva din impresiile tale de ascultător. Cu o singură condiție : mărturisirile tale să fie adevărate..."

Caut în caietele mele mai vechi, găsesc cîteva note disparate, le transcriu (cu inima îndoită, cu temerea că însemnările mele s-ar putea să nu intereseze pe nimeni) :

„Căzurăm de acord să ascultăm *Sonata a X-a pentru pian și vioară* de Beethoven. Aurel șterse atent discul, ne anunță că interpretarea aparține lui Menuhin și Kentner (știam cu toții că el l-ar fi preferat pe Kreisler), dădu drumul picupului și reveni în fotoliul său. Mizica fină, ca o rază de soare jucîndu-se pe-un perete invadat de iasomie, ne mîngîie auzul. Ne abandonărăm muzicii.

Nu trecură zece secunde și Marcela începu :

— E minunat ! Parcă văd un patinoar animat de tineri în frumoase costume spo t,

Predomină roșul, albul sclipitor, negrul. O pereche de dansatori schițează un arabesc și mișcările elegante îi fac pe ceilalți patinatori să se retragă, să lărgească un cerc în mijloc, în aria căruia perechea evoluează ca-n vis. Tinerii, așa cum sînt îmbrăcați și cum zboară, par cosmonauți într-o cabină vecină cu stelele... Acum văd o scară de pompieri, nesprijinită, pe treptele ei un cutezător urcă în cer o lungă eșarfă violetă...

— De ce violetă ? întreabă Lucian.

— Pentru că așa o văd eu ! Tema asta îmi sugerează o turmă imensă de animale traversînd pampasul, nu disting bine ce fel de animale sînt, esențial e spectacolul imensității mărunțite de-atîția pași în goană nebună... Undeva, pianul pune pe cer un înspăimîntător soare apunînd...

— Să ascultăm sonata ! e de părere Gabriel. Șoapta și-o însoțește cu degetul arătător ridicat la buze.

După un timp, Marcela, entuziasmată de ce vede :

— Aici începe demența ! Vioara pare o femeie frumoasă ce se piaptănă într-o oglindă venețiană. Pe cînd își trece prin păr pieptenul de argint, în apele oglinzii vede Opera din Viena în flăcări. Limbile de foc...

— N-ai șters bine discul..., remarcă Gabriel.

Aurel ridică din umeri. Marcela continuă :

— Pianul seamănă leit cu Hillary cocoțîndu-se pe culmile înzăpezite...

— Se-aud strigătele șerpașului Tensing din crevasă, observă zîmbind spre mine Lucian.

— Dar Hillary nu-i aude vocea tînguitoare, continuă Marcela. Din cauza șuierului infernal al vîntului...

— Ssst ! face Aurel.

— Acum pianul și vioara îmbrobonează o vitrină : stropi calzi de ploaie. E vară, bulevardul se umple de culorile umbrelelor... Nu știu de ce, dar partea asta îmi amintește de Prévert...

Un pocnet scurt și picupul s-a oprit. Aurel merge să întoarcă discul. De cum reîncepe muzica, Marcela, mereu mai vioaie, reia :

— Să nu vă șocheze ceea ce spun : acum am în față anatomia broaștei, desenată cu trei crete colorate de domnul Săceanu, de Naturale. Complicată ca o rafinărie...

— O broască ! exclamă cutremurîndu-se Lucian.

Cădem cu toții în singurătate, Marcela pare nedumerită că nu i-am înțeles o amintire la care ținea. După un minut, strigă :

— Ah, cade !

Era vorba despre Hillary și m-am întristat la gîndul că, de-ar fi să cadă în spațiul muzicii, ar fi pe veci pierdut.

La sfîrșitul sonatei e o parte *(Poco allegretto)* plină de șoapte și ezitări, ce mie îmi evocă puternic tava simigiului din poarta școlii, încărcată cu brioșe, brînzoaice aromate, romburi de susan și cocoși din zahăr colorat..." *(4 aprilie 197...)*

„La radio Viena prind dintr-o întîmplare transmisiunea în direct a unui concert de cvartete din sala Palacio Real din Madrid. Cîntă Cvartetul spaniol, despre care n-am auzit nimic pînă azi, dar care trebuie să fie formidabil de vreme ce șase crainici

anunță în șase limbi că emisiunea este preluată de radiodifuziunile din Paris, Copenhaga, Roma și Milano, Viena, Praga, Montevideo, Alger, Monte-Carlo, Calcutta, Trinidad, Tokio și Zagreb.

Las baltă toate treburile, mă așez în fața aparatului (acum vuind de aplauzele spectatorilor întîmpinîndu-i pe artiști), și binecuvîntez clipa care m-a pus pe undă. Aștept cu emoție regalul: se cîntă primul cvartet din ciclul *Razumovski* de Beethoven.

S-a făcut liniște (spartă doar de două păcănituri de transmisie și de un strănut din culisele palatului), degetele interpreților mai pipăie (sau bat) discret gîtul instrumentelor, spre a le încerca sunetul încă ferecat, apoi divina muzică începe.

Violoncelul, cu vocea lui caldă, dulce, insinuantă atacă solemn, șovăitor, fals pe alocuri, puțin hîrîit, acea temă superbă a *Allegro*-ului. Vinovat e, desigur, tracul: nici cel mai mare artist nu scapă de el înainte de-a consuma un număr apreciabil de măsuri, pînă nu se convinge că intențiile și ficțiunea se traduc într-adevăr în șiruri de sunete pe care un altul le poate percepe cu urechile lui. Două-trei scîrțîituri penibile arată cît de vie e dorința interpreților de-a tălmăci totul, rateurile se justifică ori prin vasta experiență, care nu se mai sinchisește de nimicuri, ori prin tinerețea formației, a cărei impetuozitate întrece tehnica. Și-ntr-un fel, și-ntr-altul e bine...

Nobilă, gravă melodie, desfășurîndu-se în optimi calme, reluată de vioară, care, înaripînd-o, vrea s-o poarte ca pe un fulg spre înălțimi de azur. Tensiunea crește, se aud șuierele interpreților suflînd fulgul,

numai că vioara nu prea izbutește să cîștige plafon. Instrumentistul e reținut la sol de-un lest ce-l ține prizonier, se poate deduce asta din lupta lui supraomenească de-a învinge gravitația, uneori parcă îl vezi reușind să se ridice de la pămînt, să bată viguros cu aripile aerul dens ca o miere, mîinile îi sînt însă moi și nu ajunge să planeze. După ce rămîne o clipă în aer, lipit de mierea aceea ca o muscă de hîrtia năclăioasă, bîzîind ca și musca, îl auzi neîntîrziat cum se prăbușește, și nu se prăbușește abil precum o balerină cam grăsuță, ci ca un bolid, ca un paralitic căruia i s-au înțepenit în asfaltul încins piciorul strîmb și cîrjele ; cădere cu icnete și mișcări dezarticulate...

Cele trei tovarășe de drum sar să-l sprijine, vioara a doua nu-l prinde la timp, viola se-ncurcă în propria ei stimă, renunță, violoncelul, deși greoi, ajunge să-l apuce de braț, e cam tîrziu, căderea violentă îi rostogolește pe-amîndoi în țărînă... Pofta de viață, despre care n-a încetat să vorbească și să scrie Romain Rolland, acum se vădește cu vigoare ; destinul trebuie înfrînt. Vioara se scutură de praf, rîde copilărește celor care o urmăresc, reintră în joc, cvartetul se pune din nou în formație, solidaritatea vocilor se recimentează într-un număr de cîteva măsuri, dar acum vioara a doua acuză dureri de gît și neputință, vocea îi e răgușită, sunetul emis seamănă cu acela al gîștelor sălbatice pierdute în norii grei ai toamnei, la timpul migrației. Instrumeniștii de-alături încearcă să acopere cu strigăte demesurate tristul accident, nu prea cad de acord, violoncelul mormăie bezmetic și răzleț, ca un ciudos bărbat întorcîndu-se tîrziu de la cîrciumă (într-o

vreme face figură de imbecil); vioara primă îl cicăle, vocea ei etalează serii de cacofonii, în așa fel că caseta radioului păcăne violent ca cuprinsă de friguri.

Urmează o însuflețită hîrjoană prin încăperile fastuoase ale celebrului palat, violoncelul încearcă să scape de urmărire, se pitulează după coloanele și balustradele scării monumentale (sec. XVI), viorile îl ajung, el le fentează, vine gîfîind și viola, fugarul îi smulge din goană exclamații de neputință, în cele din urmă izbutește să se ascundă după superbele tapiserii flamande. Dezvoltarea primei părți, cu temele ei de-o bogăție melodică extraordinară, îi readuce pe cei patru pe podium, voioși și senini ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Mi-am șters cu un prosop abundenta transpirație de pe gît și frunte, am băut cu poftă o sticlă de apă minerală, am așteptat cu sufletul pierit acel minunat *Allegretto vivace e sempre scherzando*, care mi-a vrăjit anii tinereții.

Caracterizat printr-un ritm decis, prin repetiri obsedante de note semnificînd un apel de dincolo de simțuri, *Allegretto*-ul a început ca o scenă de vechi teatru italian: prin schimb de strîmbături, șuturi în spate, urecheli și ploaie de palme pe obrajii proaspăt bărbieriți. Așa cum era de așteptat, tot vioara întîi era cea pusă pe scandal. Răgușită, țîfnoasă, plină de parapon că nu ajungea să scoată o singură notă fără ca viola și violoncelul să o îngîne și s-o scuipe, ea țipa asurzitor, dădea cu picioarele, părea că e hotărîtă să-și rupă corzile sau să-și dea foc. În partea mediană mi s-a părut că violoncelul ar fi strigat: Ho nebuno!, fiindcă o vreme s-a reinstaurat

structura metrică inițială și s-ar fi putut crede că instrumentiștii sînt decișI să-și stăpînească sever uneltele. Cunoșteam că operațiunea e perfect posibilă : cînd a fost la București ilustrul cvartet Lövenguth, violoncelul formației, nervos și bicisnic, l-a mușcat rău de braț pe artistul care îl mîngîia. Om dintr-o bucată, acesta a recurs pe loc la principiile pedagogice ale școlii britanice, i-a pus zgarda și, purtîndu-l de lesă în grădina Ateneului, l-a plimbat pe la toți pomii, pînă ce plictisitul și neastîmpăratul s-a potolit. După întîmplare, glasul javrei a fost nemaipomenit.

Cvartetul spaniol, crescut de-o pedagogie mai liberă, n-a putut fi stăpînit în nici un fel : la repriză s-a produs atîta haos, încît nu mai distingeai măcar o voce, totul părea iremediabil pierdut. Păcat de saloanele palatului și de încrederea publicului spaniol, care își folosea mai bine timpul căscînd gura la vreo coridă ! M-am așteptat să aud focuri de arme în splendida sală, cum recomanda Stendhal, să aud cum cade din tavan candelabrul, să aflu din gura celor șase crainici că un grup de anarhiști a luat cu asalt curtea regelui Alphonso...

Adagio molto e mesto e considerat de muzicologi miezul întregii lucrări. Ca să-și dovedească priceperea și să arate cît de bine au înțeles interpreții sensul capodoperei beethoveniene (dezminţind astfel că nu e nici o legătură între ei și banda care a făcut țăndări candelabrul), interpreții au citit cu mai multă sîrguință indicația compozitorului de pe portativ și s-au așezat cerc în jurul acelui dulce miez, începînd să-l consume gospodărește. Într-un glas, vocile au trecut la ciugulit, la scurmat, la mărunțit. Vioara întîi a terminat

prima, într-un mod cît se poate de brav, ceea ce a dezmințit ideea că se afla întîmplător la un asemenea festin. Repede a terminat și violoncelul, cu toate că rondăitul său a fost mai greoi, însoțit de clefăituri și rîgîieli. Un moment de-o intensă emoție a fost cînd din scîndurăria lui veche au ieșit la lumină gîze și furnici: instrumentistul le-a cules discret cu degetele lui subțiri, le-a imobilizat pe tăblia stativului și le-a strivit cu multă iscusință, ca pe niște ploșnițe... Am așteptat nerăbdător să văd cum se inversează vocile ca poziție sonoră, cum violoncelul trece peste viola devenită voce de bas, așa cum mă obișnuiseră atîtea audiții ale lucrării. Totul s-a petrecut în bună ordine, violoncelul și șobolanii care îl urmăreau au scos absolut toate notele pe care le tipă o mașină în viteză, cînd virajul e luat prea strîns.

După o pauză mai largă, de refacere și probabil de serioase consultări („mergem mai departe sau ne retragem la culcare?"), finalul *(Allegro)*, inspirat de-o generoasă temă rusă, i-a surprins pe interpreți la mare distanță unul de celălalt, dezuniți ca amanții șansonetei, sau poate dispuși să-și comunice de-acum înainte numai prin poștă. Asta a făcut ca acel faimos și impresionant caracter dramatic să nu apară niciodată ca un lucru exterior, ci venind din adînc — din sală, de prin foaiere, din bulevardul vecin. Au fost momente de-o atît de puternică tensiune și trăire, încît la interogația violei am auzit răspunsuri foarte clare din partea publicului, unele însoțite de chiuituri și tropot de tocuri pe podea.

Frazele de încheiere au constituit o apoteoză a vieții: dînd buzna din cele patru zări unde se risipiseră, vocile s-au regăsit

pe podium cu un minut înainte de pronunțarea ultimei note, impecabil executată de acest teribil cvartet, astfel că uralele publicului n-au făcut decît să prelungească (minute în șir) hărmălaia, cavalcada și răgetele de pînă atunci.

Tulburat, copleșit, înnebunit, n-am știut cum să cobor mai repede de pe șifonier, unde mă proiectase un Beethoven de zile mari, ca să mai ascult o dată, cu urechea lipită de aparat, vocea crainicilor numind radiodifuziunile ce preluaseră în direct transmisiunea și să știu cu cîte continente alături fremisasem și jubilasem în seara aceea..." *(13 septembrie 198...)*

„Strașnică invenție trenul! exclamă Leonida Condeescu, intrînd în compartimentul de clasa întîi chiar în momentul cînd peronul Gării de Nord răsuna sub a treia bătaie a gongului — semnalul plecării. Magnifică invenție, domnilor! făcu el în locul cuvenitului salut. Plătești biletul, cîțiva gologani! și urci nemijlocit în căruța viitorului... Cearcă să te-ncontrezi puterii aburului...

Își așeză în portbagaj valiza mare, din piele galbenă, ferestruită de etichetele unor ilustre hoteluri europene, își scoase cu grijă mănușile asortate, își șterse cu batista de mătase fruntea îmbrobonată de transpirație, după care se lăsă ostenit în fotoliul moale, plușat. Dîndu-și abia acum seama că observațiile lui mișcătoare zburaseră în compartiment fără a fi fost prinse de cei trei călători — doi domni, mai mult ca sigur becheri, și o femeie între două vîrste, numai blănuri scumpe și giuvaericale —, Leonida Condeescu se simți brusc singur,

rotiță neînsemnată în diabolica mașinărie a lumii. Omenirea se mișcă, evoluează, care va să zică se avîntă pe magistrala progresului, gîndi el studiindu-și tovarășii de drum, ba putem afirma fără teama de-a fi contrazișî că inaugurăm cu brio secolul vitezelor amețitoare... Bravos! E chestie mare: nu se scurseră cîțiva anișori pe apa Dîmboviții de cînd neamțu' așternu drumul de fier peste meleagurile străbune, că birja și cupeul și intrară în declinație... Le preferăm acum acceleratul, trecem vijelios ape și coline și, în două-trei ceasuri... De ne-am pătrunde de măreția vremii... Dar noi pălăvrăgim și iar pălăvrăgim...

— Căldură mare, conița mea! se înverșună singuraticul Leonida, atacînd frontal sexul sensibil. Decembre de aur! pufăi el. Ce-ar fi să lăsăm puțintel geamul?

Locomotiva pufăi și ea, undeva, sub copertina de tinichea, stîlpii susținători se mișcară ușor îndărăt, cîteva siluete de pe peron bătură ca aripile în lumina albastră a felinarelor și eleganta cuconiță își făcu cruce:

— Doamne-ajută! Pornirăm...

Desprinderea de țărm era lină. Cei doi domni își curmară trăncăneala, luară un aer solemn și, consultîndu-și orologiile extrase din buzunarul vestelor:

— La foarte fix! Umblă regulat! notă unul din ei, și celălalt se mulțumi să aprobe printr-o legănare a capului, pocnind tehnic capacul *Garnier*-ului de aur, cu cifre romane.

— Mai curînd zăpușeală! spuse ca pentru sine femeia, sufocîndu-se în blănurile din care întîrzia să se desprindă. Asta se numește iarnă? Parodie! Să fi văzut dum-

neavoastră veri caniculare, ierni de crăpa piatra în prund... Alte timpuri !...

— Să nu lamentăm, stimată coniță, o dojeni unul dintre becheri. N-are nimeni să se plîngă de acest binecuvîntat an 1890... Dacă s-ar putea să-i lungim zilele pînă la patru sute...

— Oh, de-ar fi cu putință ! interveni Leonida Condeescu. Și, fără pauză, își ținti vecinul de banchetă, convins că întrebarea directă va prelungi conversația : la Filiași ?

— Altundeva, unde ? Nici vorbă că la Filiași ! Dar dumneavoastră ?

— Dacă nu vă e cu supărare, eu cobor instantaneu la Leordeni. Mă cam jenează arendașii, lovi-i-ar damblaua ! Dar vineri fac cale-ntoarsă. Sîmbătă e balul *Obolul*, la Băile Eforiei. Nu poci pentru ca să lipsesc... Sînt în comitet.

— Ce ciudată coincidență : și eu mi-am plătit invitațiune la Eforie, spuse îmblănita. Menu a-ntîia : stridii de Ostenda, șuncă de Westfalia, saladă de homar în sos remolat, pate de foa gras, șofroa de potîrniche, pulpă de căprioară Diana din Poa... din Périgord... Dar și prețul... De zile mari : zece lei !

Un bărbat cu mustăți în furculiță, ochi vii adînciți în fundul capului, pometii obrazului proeminenți, tăiați parcă în piatră, jiletcă largă, din stofă scoțiană, pălărie de fetru, încerca precaut mînerul portierei.

— Îndrăznește, nene Iancule ! strigă Leonida Condeescu, înregistrînd ezitarea mușteriului. Nici că se putea o mai mare plăcere ! Ia și șezi ! Unde te duc caii, nene ? Afaceri, nu-i așa ?

— De bună seamă! spuse nu prea încîntat de întîlnire nenea Iancu și își frecă înfrigurat palmele. Ger de crapă piatra!

— E bună! Ger, neicușorule? Nu mai poate omul de zăpușeală, și dumnealui se vaietă de frig! rîse cu poftă unul dintre becheri. Și, după o clipă: Mor să știu de unde vă cunosc. Certamente v-a dat *Universul* în pozǎ... Cumva domnul... Stancu Becheanu? Sau Lefter Orghidan?... Că nu îndrăznesc...

— Amicul? hohoti Condeescu. Ce-are dumnealui cu Camera de comerț? Ba dimpotrivă! Ne cunoaștem de-un veac: autore, publicist care va să zică...

— Scîrța-scîrța pe hîrtie... se recomandă noul venit, agitînd în aer un plaivaz nevăzut.

— Pardonați de confuziune, se înclină becherul. Pozele de prin gazete mai rău te încurcă: toți își seamănă... Babilon...

— Domnul Iancu Caragiale, își desăvîrși Condeescu recomandarea.

Călătorul prezentat se înclină teatral, înăbușindu-și în reverele ecosezului un zîmbet periculos.

— Apropo de gazete: *Reforma* de ieri publică bilanțul duelurilor pe ultimii trei ani: nu mai puțin de zece! Mai multe decît cazurile de oftică... Significativ, nu? Asta însemnează, scria gazeta, că s-a trezit simțul onoarei în sînul populațiunii... Dar tremurați binișor, domnul meu...

— E frig al dracului, asta e realitatea, stimată... Acceleratul produce curenți...

— Fii amabil, domnule Turturel, așterne-i șuba dumitale pe spate.

— Sărut mîna, stimată...

Cuibărit în haina miţoasă, nenea Iancu despături gazeta, îşi prinse pe nas cîrligul sticlelor cu ramă aurită şi vru să citească. Dar lumina scăzuse. Legănarea trenului îl moleşi. Căzu într-o toropeală dulce, lunecă spre o văioagă înverzită, traversă un podeţ, mereu urmărit de roiul cuvintelor. Bătaia ritmică a roţilor sub canapea puse accente stranii frazelor companionilor lui de drum şi, pe măsură ce discuţia celor patru se înfierbînta, din adîncurile inimii se limpeziră acordurile *Cvartetului complimentelor* de Haydn, pe care-l ascultase în ajun la Ateneu.

Dacă-i este omului frig, plîngea vioara, însemnează că sîngele nu-i circulă normal... Ar trebui să ia hapuri cu catramină, adăugă violoncelul, catramina combate tusea, astmul, laringita, cefaleea, catarul, pistruii, inflamaţiunile intestinale şi ale băşicii, congestia, constipaţia, surmenajul, coşmarul. Viola spunea molcom : previne boala somnului, flagelul *Nona.* Joi se inaugurează iluminatul electric la Sinaia, relua vioara, dar se dă ca sigură întîrzierea maşinilor de curent din Austria... Felinarele din Cişmigiu vor fi mutate pe Bulevardul Mare, provizoriu... Onorabilul meu soţ consumă numai foiţa de ţigară *La Patrie,* cu filigranul lui Rouget de l'Isle intonînd Marsilieza, produs al casei Leon et comp... Violoncelul interoga : deci nu dînsul a scris *Bomba cu apă fiartă ?* Şi vioara : exclus, stilul 'mnealui e mai pretenţios, mai modernist, dispreţuieşte gusturile populaţiei... Ca şi doctorul Davila...

Smintită invenţie, trenul ! îşi spuse conu Iancu, urmărind amuzat cvartetul, şi îşi căută o poziţie de somn mai comodă.

Muzica bătea mai departe: *Lustralina* conferă strălucire pielăriei, apa de Melisa, preparată de benedictinii din Florența, e teribilă, dar la indigestii se recomandă mai curînd alcoolul de mentă piperată și oleul de arnică de munte... Violoncelul, grav: *La dama elegantă*, Lipscani 24, perdele discrete și mătăsuri pentru inclusiv copii...

Vocile atacau acum *fuga*, mișcarea ascendentă înfățișa locul sinistrului — cazarma Cuza din Dealul Spirii —, schițînd portretele martorilor oculari orbiți de flăcări în toiul nopții, cum scrisese la gazetă: *Notons en passant M-me Chose, une brune descendue d'un cadre de Murillo, en robe de chambre, superbe dans son negligé transparent: M-me Machin, un Rubens, non moins élegante, toute rouge d'émotion; la toute jeune M-me Bigoudiano, un rêve brillant de Watteau...* Ați fost și dumneavoastră de față martor, iubite domn? întrebă vioara. Nu, coniță, eram la Mizil, maman însă a fost, ea nu scapă nici o ocaziune, răspunse trist violoncelul. Vioara secundă a prostului ăstuia de Leonida Condeescu abia s-aude, își spuse somnorosul. Lasă atacul arcușului, permanent defectuos!...

Apărea o temă nouă: M.S. Regele, îmbrăcat cu șorț de zidar, a pus piatra fundamentală și pergamentul în subsolul Palatului de Justiție de pe gîrlă și, însoțit de familie, y *compris* prințul moștenitor, a inaugurat lucrările podului de la Feteești... Ne trebuia pod peste Dunăre? fluieră scurt vioara. Absolut, pentru priveliște, mormăi violoncelul. Dar moștenitorul tronului suferă de nostalgie bavarică de cînd s-au închis cursele de cai de la Băneasa, tirul de porumbei părîndu-i-se distracție pentru mitocani, nedemnă, reveni vioara.

Urmă un *allegro :* s-a betonat lacul Cișmigiu... S-a pus fundația la Fundații... Un lucrător de la căile ferate s-a sinucis... La Focșani a ars poșta... La Găiești un țăran a fost molestat de jandarmi pînă ce a înnebunit... Defraudări la orfelinatul Elena Doamna... Tache Ionescu a provocat la duel pe G. Lahovari pentru injurii gazetă... Paludismul, boala numărul unu... Camera a respins darea în judecată a miniștrilor liberali... Drama *Năpasta* a avut o primire favorabilă... Se trece la etalonul aur, declară d. ministru al finanțelor, Menelas Ghermani...

Și, în sfîrșit, un *andante :* d-na Corina Ureche, fiica onorabilului prof. și fost ministru V. A. Ureche, divorțată de dr. Rizu din Iași, locuia în str. Sculpturei. Trebuia ca în curînd să se căsătorească cu căp. Guriță, vărul ei. Amîndoi tinerii se iubeau, dar spre a se căsători era nevoie de dispensă, fiindcă erau veri primari. Pe cînd dispensa era așteptată, Corina află că iubitul ei îi era frate. Decepționată, zdrobită, fata se otrăvi.

La căsătoria ei cu dr. Rizu, distins medic, Macedonski publicase acest epitalam :

Corina inimă înseamnă
În dulcea limbă a lui Petrarca.
E pentru veci căsătoria
Cînd inima conduce barca...

Se vădea acum că Macedonski era poet și nu profet...

Cvartetul complimentelor intra în *finale :* disperatul amant al Corinei și-a tras un glonte în cap...

Nenea Iancu tresări. Pocnetul pistolului îl trezise.

— Marinarul ? El pocni pistolul ?

— Ce pistol, frate ? Marinelul dumitale, tot zbenguindu-se pe culoar, își bubui fruntea de geamul portierei... Dacă nu-l potolește oleacă mamițica, acu îl văz trăgînd semnalul de alarmă... Of, copiii de azi ! Zavragii, vagabonți, vorba ăluia...

— Întocmai ca nepotu-meu, Maiorașul, pupa-l-ar tanti ! se aburi pînă-n lumina ochilor femeia din blănuri.

— De soră ?

— De frate ! Deștept de rupe...

— Oricum, n-avem motive pentru ca să ne plîngem, mai cu seamă noi, bucureștenii : cît o rămîne Pache Protopopescu pe tapet, care va să zică primare, cetățeanul nu va duce lipsă de satisfacțiuni... Dar despre Iancu Brătescu, primarele de verde, ce ziceți ?

— Iar își pălmui subalternii fără motiv... Ultimul, șeful Cadastrului...

— Dar i-a dat pe loc cinci lei, după obiceiul lui... Așa, să tot primești palme... Om de onoare...

— Și, cum spuneam, progres pe toată linia... Țara înflorește. Raiul pe pămînt ! Acu intră și telefoanele, ca mîine tramvaiul electric... Zice că întinde bulevardul cel mare pînă în Pantelimon... Minune ! Apoi, artele și industria...

Nenea Iancu nu mai putea închide ochii.

— Rezon ! spuse el. Numai că, vezi mata, rămîne cestiunea țărănească, rămîn o mie de griji... Văzuși la 88... Talpa țării, stimabile... Noi, cu acceleratul, ce știm... Mi-e frică de trădare...

— Știi că-mi placi, neicușorule ? Adicătelea, ce-are a face acceleratul cu talpa dumitale ? Dă-mi voie, cine trădează ?

— Guvernul cu oamenii lui...

— Ei, bravos! Unde nu înțelegi dumneata politichia... Ia să ne tălmăcim noi puțintel...

— Să ne tălmăcim! făcu înviorat nenea Iancu și-și înlătură de pe umeri blana împuțită a șubei. Dar tresări: Cam cîte ceasuri să fie? Știți, eu cobor la Titu...

Cei doi becheri scoaseră paralel orologiile de aur, captive în lanțurile lor de la vestă, și anunțară:

— Șapte jumătate trecute! Asta înseamnă că ne aflăm între Ghergani și Conțești...

— Unde rămăsesem?

— Mergem înainte...

Domnul Leonida Condeescu trecu primul la atac:

— După mine, cestiunea țărănească nici că există... *Perpetuum mobile:* așa a fost de cînd lumea: la 48, la 58, la 68 etțetera... Țara românească să trăiască! Trădare? Injustiție? Exploatare? Mofturi! Poveștí de înnegrit hîrtia... Gazetarii sînt de vină! Oamenii lui Morțun și-ai lui Nădejde... Cestie de tarabă! Daraveri de clopotniță! Lucrătorii împotriva inițiativei? Să mă slăbești! Cum așa? Matale nu vezi cum se lățește comerțul, cum prosperă meseriile, creditul, concesiunile? Ești orb la înțepenirea avîntului? Țăranul să facă bine să muncească!

— Țăranul muncește pe brînci de cînd se știe... Și-a vărsat sîngele la Plevna, la Grivița, la Rahova... A luptat cu speranța în inimă... Eu, unul, văd flăcări, domnilor.

— Unde vezi flăcări, stimabile? hohoti Condeescu. Țigara parfumată a doamnei scoate fum fără flacără...

— Domol, mai domol, stimabililor, onorabililor. O indispunem pe doamna, inter-

veni Turturel. Apoi, adresîndu-se gazetarului : punctul dumitale de vedere e absolutamente nifilist, dă-mi voie... Nicicînd n-a fost mai bine în această binecuvîntată de Dumnezeu Belgie a Orientului... Glorioasa domnie a maiestăţii-sale... Progresul, da, progresul... Ai să înregistrezi progresul la expoziţie... Da, jubiliară... ce crezi dumneata... Nifilist ca Emile Zola ! Solidaritate şi mai ce ? Dă-mi voie să spun împreună cu strămoşii noştri : nu admit !

— Lasă-l, nene, pe mîna mea, reluă Condeescu. La urma urmei, pe ce te sprijini dumneata ? Veniţi cu moftologii, cu iconomii, cu soţietăţi, cu scamatorii, ca să trageţi lumea pe sfoară... Dar ia să dăm noi mai bine cărţile pe faţă !

— Dă-le, domnule, să vedem !

— Ce bizar, ce straniu, ce coincidenţă ! chicoti cuconiţa din adîncul blănurilor ei. Caré de valeţi, ca la stos ! exclamă ea, încîntată că obrazul lui nenea Iancu pălise la somaţia argumentelor. De unde să scoată, bietul, probe ?

— Eşti galben, nene ! observă Leonida Condeescu. Te înfundarăm...

— Ce roşu s-a făcut ! şopti unul dintre becheri în zulufii doamnei îmblănite.

— Apăi nu vă fie cu supărare, începu grav scîrţa-scîrţa pe hîrtie. Poate că nici într-un stat, din Europa cel puţin, nu există atîta extravagantă deosebire între realitate şi speranţe, între fiinţă şi mască...

— Mă omori, nene...

— Lasă-l, Tache ! Dă-i înainte, onorabile...

— ...Ţara românească este aproape absolut agricolă ; cîteva începuturi de industrie, protejate într-un mod scandalos de către stat şi chiar începuturile de exploa-

tare a petrolului, stau, ca producție de avuție națională, într-o proporție infimă, aproape neglijabilă față de producția agricolă. Pămîntul țării e stăpînit de...

— ...de proprietari mari, mijlocii și mici, știm noi cum sună povestea... spuse Leonida. Mersi de explicație! Treci la cestiune, dacă mă iubești...

— Dați-mi voie... Toți țăranii sînt plugari; ei cultivă micile lor proprietăți, dar și proprietățile mari și mijlocii. Acestor proprietari mici (aproape cinci milioane de suflete la o populație totală de vreo șase milioane), nu le poate ajunge producția proprie, deși trudesc din primăvară pînă în toamnă, din revărsatul zorilor și pînă la răsăritul stelelor; iar toamna, potrivit învoielii, țăranul îi cară întîi arendașului partea acestuia, și abia în urmă poate să-și ridice și el bruma de produse ce i se cuvine... E scandalos!...

— Te pomenești că toate năzdrăvăniile astea otrăvite le gîndești serios! interveni Leonida. Nu cumva intenționezi să le dai la gazetă? Sau să confecționezi poate o broșurică? Curaj, că îți dăruiesc și-un titlu: *Din toamnă pînă-n primăvară*, căci tot te preocupă pe matale iarna...

— Lasă-l, venerabile, să vedem unde ajunge...

— Țăranii nevoiași, peste iarnă, cînd nu au de lucru și nu pot produce în genere nimica, avînd nevoie de bani, fac împrumuturi, cu camătă mai mult sau mai puțin infamă, tot de la arendași, rămînînd a se răfui la socoteala din toamna viitoare. Adesea țăranii, după o muncă de peste opt luni, se văd rămași datori pe anul următor. Și iar vine o iarnă aspră peste tristele și umilitele lor vetre, și iar rugăminți cu căciula

în mînă pentru împrumut... Și așa mai departe...

— Mă miram eu de ce se tot plînge de ger onorabilul pe zăpușeala asta... spuse melodios femeia dintre blănuri.

— Țăranul are datoria să se străduie, să ia exemplul atîtor tîrguri înfloritoare..., observă Tache.

— Aici e aici! făcu nenea Iancu. Administrația e coruptă, compusă din două mari armate... Cele două așa-numite partide istorice care alternează la putere nu sînt, în realitate, decît două ficțiuni, avînd fiecare nu partizani, ci clientelă... Una stă la putere și se hrănește; alta așteaptă în opoziție... Cînd cei hrăniți au devenit impotenți prin nutrire excesivă, iar cei flămînzi au ajuns la complectă famină, încep tulburările de stradă... Plebea, clienții cer numaidecît răsturnarea guvernului. Facțiunea de la putere, supranutrită, este incapabilă a mai ține piept torentului popular, adică facțiunii răzbite de foame, iar regele, gelos de reputația europeană de liniște și ordine a statului său, este silit să concedieze cabinetul... Care va să zică, în loc să derive guvernul din majoritatea reprezentanței naționale, derivă unanimitatea acesteia de la guvern. Și corupția? Cu un zîmbet amar, românul numește țara lui patria bacșișului și hatîrului...

— E tare! N-o semna!

— Ce?

— Broșura...

— Lasă-l, stimabile, că i-o taie cenzura. Ce altă treabă are?...

— Își găsește omul nașul...

— Oligarhie murdară! spuse scîrbit nenea Iancu.

— Curat murdar ! cum îmi răspunde lăptăreasa cînd îi reproşez laptele..., exclamă amuzată cucoana, pe care expunerea o cam indispusese.

— Optica dumitale e periculoasă, stimabile, observă Turturel. Miroase...

— Miroase a adevăr, stimabile ! făcu nenea Iancu. Regatul maiestăţii-sale a devenit o fabrică de funcţionari, de salariaţi publici şi avocaţi, o pletoră de semidocţi, fără caracter, fără omenie, adevăraţi cavaleri de industrie intelectuală, cărora le trebuie numaidecît onoruri cît mai multe fără nici un merit, şi cîştig cît mai mare fără osteneală... Îndrăzneală multă, lipsă de orice scrupule, renunţare la demnitatea personală, la onoarea familiei, infamie chiar, dacă trebuie, puţintel noroc — şi cariera e gata ! Aşa se parvine, aşa se intră în rangurile nobiliare ale oligarhiei române... Asta e : ne-am procopsit !... Văd focuri pe moşii, domnilor...

— Deocamdată acceleratul merge...

— Prăpăstios ca dumneata, mai rar !

— Ştii s-o-ntorci din condei, n-am ce zice... Toate bune şi frumoase cum le explici matale, dar realităţile te dezmint. Cînd să mai vorbim noi, ca să vezi cît te-ai mai înşelat ?...

— Peste cinci, peste cincizeci de ani, cînd pofteşti dumneata, stimabile, răspunse voios nenea Iancu, pregătindu-se să coboare. Cît să fie, mă rog, ceasul ?

— La jumătate opt, spuse unul din becheri, pocnindu-şi orologiul de aur.

Celălalt becher, Tache, îl controlă şi-l aprobă neîntîrziat :

— Regulat ! Domnul Caragiale să nu uite de întîlnire...

— Voi veni la fix. Deocamdată cobor.

— Noi mergem mai departe. Și, sîmbătă, înapoi... Pentru balul de la Eforie.

— Ce straniu, ce coincidență : la balul de sîmbătă cîntă fanfara Manejului lipițan... Am ascultat-o la Viena. Încîntătoare ! Înfloresc artele, domnilor...

Cînd frînele trenului încetară din scîrțîit, cvartetul încheindu-și recitalul, călătorul prăpăstios coborî. Îl văzură jos, pe peron, adus puțin de spate, obosit și înfrigurat, împingînd cu bărbia ascuțită ceața serii.

— Stranie creatură ! Bizare idei ! Ca să ne strice nouă călătoria... Persoană însemnată ? Că nu reținui !...

— Ei, aș ! exclamă Leonida Condeescu. Nici măcar proprietar de gazetă, de vreun stabilament oarecare... Incendiile lui ? Apă de ploaie !...

— Pompier, cumva ? glumi Turturel.

— Poet, ca tot nevolnicul... E singura profesiune potrivită unor asemenea haimanale..." *(25 februarie 198...)*

Păianjenul

E cît se poate de limpede că sînt un neghiob! Un neghiob patent! exclamă Claudiu Măgureanu, sărind furios din fotoliul între pernele căruia ațipise. Să dai ca un cal cu piciorul atîtor ocaziuni fericite, perspectivelor de avansare, transferului sigur în minister, la București! — și adăugă, pe cînd răsucea butoanele transistorului de pe noptieră — ...împrejurările nefiindu-ți nici o clipă defavorabile... Oho, ba dimpotrivă!...

Rostise aproape strigînd ultimele cuvinte, astfel că un păianjen rătăcit printre cristalele lămpii alunecă scurt pe firul lui nevăzut și rămase spînzurat deasupra frunții lui înnegurate.

Odaia întunecoasă se umplu îndată de scînteile unor smintite semnale telegrafice, după care un zumzet josnic și persistent înfioră aerul și făcu să cadă de pe peretele dinspre stradă o foiță de zugrăveală. Să fi studiat științele naturale sau teologia! spuse el în ciudă. Mi-aș fi explicat din vreme fenomenele lumii...

Luă în mînă, ca pe o tabacheră, aparatul răzvrătit, îl clătină pedepsitor în dreptul urechii, îi trase afară antena telescopică și izbuti să distingă, într-un adînc cețos, o voce de tenor italian grăbit să încheie o cantonetă și să se ducă la culcare.

Aşteptă. Se auzi, în sfîrşit, un gong, pe fondul lui foşniră lung nişte foi de hîrtie, apoi un alt italian, mai grăbit decît primul, dar tot tenor, se avîntă în lectura ultimelor ştiri... Răpire eşuată la Milano... (nu-şi amintea să fi auzit, de cînd cu valurile astea de terorism, de vreun act de violenţă la Veneţia, de unde deduse că peisajul lagunei interzice gîndul criminal şi fapta reprobabilă, zidurile cetăţii inspirînd cel mult conjuraţiile de operetă), doi soldaţi în termen se certaseră la Reggio di Calabria şi îşi încheiaseră disputa cu focuri de armă automată, unul dintre ei sfîrşindu-şi în spital stagiul obligatoriu şi (nu se înţelegea prea bine) existenţa. La Salerno, o mulţime de clienţi identificaţi mîncau şi beau în restaurante în contul ajutoarelor pentru sinistraţi, în timp ce seismologii prevesteau noi cutremure... S-a încheiat instrucţia în cazul şoferului spintecător de femei din Leeds...

Un neghiob, asta era. Învăţase destulă italiană la Delbasso, neîntrecutul cioplitor de monumente funerare de pe bulevard, s-ar fi putut angaja după gimnaziu la Casa d'Italia sau la biblioteca macaronarilor din Bucureşti, nu şi-ar fi ofilit tinereţile în culisele poliţiei, inspector de zi şi de noapte, hăituit de evenimente, de descinderi şi anchete... Nu-i vorbă, lumea stricîndu-se, avusese treabă mereu mai multă, se distinsese în nenumărate ocazii, ciupise la timpul potrivit şi cîteva premii şi o decoraţie, *Bărbăţie şi credinţă*, dar avansările merseseră lent, recunoştinţa fusese palidă faţă de sacrificii, nu ştiuse să speculeze circumstanţele, să se promoveze, să cucerească Bucureştiul, să spună, urcînd treptele ierarhiei, adio la Tîrgovişte...

Păianjenul ăsta e, în schimb, mai hotărît, iată-l avansînd, năzuind spre lampă, descoperind noi perspective... Temerară, jigania asta ştie ce vrea... *Peroni*, berea ideală, interveni o voce insinuantă din transistor, *Peroni* vă redă energiile tinereţii! Claudiu Măgureanu îşi aminti, înfiorat, că gustase delicioasa băutură: tocmai terminaseră de turnat în ciment un Sant' Antonio, mărime natur, îl culcaseră încă ud în iarba cimitirului catolic, băuseră în cinstea lui... Ce forţă mistică îi strecurase în sînge berea italienilor, de izbutise singur să-l urce în picioare pe sfînt, ca să-l prindă în scoabe şi în buloane...

Se simţi dintr-o dată viguros, ca atunci, tînăr. După lungi şi penibile săptămîni de nehotărîre, se simţi senin şi uşor ca un porumbel, recunoscînd în starea lui buna dispoziţie şi luciditatea de mult nemaiîncercate... Să profit de energiile renaşterii mele, îşi frecă el mîinile, să mă grăbesc a întocmi, dintr-o suflare, raportul datorat superiorilor din minister, amînat de atîtea zile şi săptămîni, de două, dacă nu de trei ori cerut prin telefon prefectului de însuşi secretarul general Necşulescu!

Întîrzierea elaborării raportului îl exasperase şi pe el, pe Măgureanu, nu numai pe superiorii din capitală, mai ales ocolişul primelor fraze, din care trebuia să reiasă limpede atît filmul sîngeroaselor evenimente de la 5 şi 6 iunie 1936, cît şi modul inteligent în care condusese personal operaţiunile de înăbuşire a zaverei şi de pedepsire a tuturor celor vinovaţi. Un teanc de ciorne, păstrate cu grijă, erau dovada strădaniei lui de-a fi explicit şi concis, de-a dovedi perspicacitate în analiza lucrurilor, de-a desfăşura un larg evantai de argu-

mente, care să-i justifice dura şi prompta intervenţie pe teren, pentru a se apăra şi a-şi scuti şefii de eventuale învinuiri, interpelări în Cameră, campanii înveninate ale gazetelor opoziţiei. Fără acele argumente bine ghintuite în frază, două victime ale represiunii ar fi putut oricînd striga din mormintele lor, creînd dificultăţi şi impresia că s-a lucrat cu mijloace nepermise...

E şi el un suflet! observă Măgureanu, urmărind travaliul păianjenului printre clopoţeii lămpii. Hărnicia insectei îl umplu de admiraţie. Să nu mai zăbovesc măcar un minut, îşi spuse, lucrarea trebuie să ajungă chiar astăzi în mîna lui Necşulescu!

Îşi netezi îndelung, în oglinda ovală, încadrată în lemn negru, cu incrustaţii de sidef, părul rărit de atîtea necazuri, îşi cercetă atent trăsăturile cam răvăşite ale feţei, îşi pipăi scurt, pe rînd, butonii de la manşetele roase (şi, cum îşi amintea că mai făcuse de cîteva ori acest control, se temu că gestul devenise tic), apoi se aşeză hotărît la masa de scris, o masă grea de nuc, cîndva alonjabilă, acum blocată spre peretele din dreapta de două rînduri de cărţi în echilibru precar, iar spre fereastră de o mulţime de obiecte de zilnică trebuinţă: o lampă metalică al cărei picior îl înfăţişa pe Prometeu cu torţa în mînă, abajurul fiindu-i împodobit de-o fină danteluţă (Emilia, în veci neuitata, înfrumuseţase cu priceperea ei multe alte lucruşoare, în tinereţe), două oale de pămînt smălţuit din gura cărora ieşeau snop creioane, pensule şi cuţitaşe de pictură cu lacrimile de ulei încremenite, două baghete de dirijor (una dăruită de şeful fanfarei Şcolii de cavalerie, după ce Măgureanu descoperise banda de ţigani ce furase tromboanele de

alamă și le recuperase înainte de-a deveni bijuterii), un microscop de amatori, cîteva casete de insectar închizînd sub vitrine colecții de fluturi decimate de uscăciune și de prea insistente îngrijiri și, desfundînd sticla de cerneală *Kores* și alegîndu-și tocul cu peniță de mult trecută prin flacăra chibritului, se așternu sîrguincios la scris.

Minune : majuscula primului cuvînt se desenase admirabil pe hîrtia velină, primele gînduri se articulau neașteptat de logic și de armonios, își vedea de pe acum lucrarea terminată, adăpostită în plicul sigilat ; va șterge, în fine, proasta impresie pe care o lăsase celor ce așteptaseră cu sufletul la gură relatarea exactă a evenimentelor...

Disting, cu o deosebită claritate, fiecare minut și fiecare detaliu al celor două zile, își începu Măgureanu raportul, sînt vii în memoria mea aspecte dintre cele mai diverse, de pe toate scenele orașului tremurînd de spaimă și fiori, ca și cum m-aș fi aflat atunci pretutindeni — la bariera de la Teiș, la fabrica de oxigen a lui Ciufu, din capătul celălalt al urbei, pe aleea Mănăstirii Dealu, în cabinetul primarului înnebunit că nu poate prinde legătura telefonică cu regimentul, pentru a cere ajutorul armatei... Colonelul Andone lipsea din localitate, călătorea la Tecuci să-și comande cîteva butoaie pentru vie la niște foști ostași din partea locului, nu s-a întors de-acolo decît peste o săptămînă, după încheierea tuturor operațiunilor, ceea ce nu l-a împiedicat să primească felicitări pentru promptitudinea cu care (nu) acționase, dar chestiunea o consider definitiv clasată, n-am să mai răscolesc rahatul, își spuse Măgureanu punînd tocul jos.

Vînătorul văzduhului tocmai capturase o muscă, victima, dîndu-şi o importanţă disproporţionată, emitea sfîşietoare semnale de alarmă. Radioul cînta o romanţă de Dargomîjski, minune!

Să nu întrerup, să nu întrerup măcar o clipită! tresări el simţindu-se moleşit. Aşa cum îmi sînt orînduite acum în minte, evenimentele se aşază singure pe hîrtie, ce Dumnezeu, nu-i mare lucru să mă las sub suflul dictatului automat, să merg oblu înainte... Am scris oare pe hîrtie sau doar am vorbit cu mine însumi despre dictonul automat? Dacă, precum cred, am scris aceste două cuvinte, ce rost au ele oare într-un raport confidenţial, să-mi spui dumneata unde sînt şi de ce se ascund? De ce nu vă arătaţi la lumina zilei, scîrbelor? ţipă el, ca în timpul unei anchete, adresîndu-se topului de hîrtie de dinainte-i. Vă scot ochii, să mă ţineţi minte!

De bună seamă, asemenea expresii nu se folosesc, sînt trecătoare, pălăvrăgesc fără voia lor despre preocupările celui care le utilizează, află şefii că scrii poezii şi-ţi ies vorbe, ca să nu mai vorbesc despre îndoiala pe care le-o strecori în suflet precum că, dacă ei cunosc procedeul, scrii raportul în stare de luciditate diminuată sau, cum să-i spun... Tot aşa, să mă feresc a folosi cuvintele *eficienţă* şi *rebarbativ*, intrate în vocabular ceva mai tîrziu, trădătoare şi ele... Să dezvolt, încă în capitolul introductiv, precum se procedează, rolul istoric al coerciţiunii, condiţiile generale, cauzele adînci şi motivele accidentale ale momentului, trăsăturile conjuncturale. Pentru culoare, precizarea principalelor caracteristici ale anotimpului — ploaie, secetă, iarnă, vînturi...

Luă din nou tocul de pe capacul penarului, îl înmuie în cerneala albastră, și continuă formulînd cu voce tare cuvintele : ...în oraș, ca și în întregul județ, oamenii erau preocupați în acea perioadă de următoarele chestiuni : a) pregătiri pentru încheierea cu succes a școlii (în orașul lui Heliade Rădulescu funcționează diverse tipuri de învățămînt, printre care și o școală universală de gospodărie, condusă de onor doamna Chercea), b) preparative pentru recoltarea mușețelului, c) mobilizarea generală la sărbătorirea lui 8 Iunie, pe gazonul Sălii de arme, d) păstrarea unei conviețuiri pașnice, a respectării liniștii publice, inclusiv în localuri, în apropierea și pe parcursul alegerilor...

Cu toate acestea, își spuse Măgureanu, alegerile sînt improbabile, n-ar trebui să le evoc. Să șterg ! Nu-i nimic : să-mi fie dificultățile imbold spre înaripate formulări, experiență pozitivă... E un lucru încurajator, adăugă, faptul că rîndurile se așternregulat, că hîrtia nu se-ncontrează înaintea peniței, ia s-o șteargă tata... Și, ținînd tocul de mijloc, îi trecu penița de cîteva ori pe stofa uzată a pantalonilor. Ai călătorit mult, domnule Necșulescu, spuse privindu-l în ochi pe Prometeu, nu ți-a trecut prin cap să-mi aduci o cutie cu peniţe ! La ora asta, Emilia servea masa, observă el melancolic, casa ne era îndestulată, aburii de mîncare grasă mă întîmpinau încă de la poartă, ea insista să mă spăl bine pe mîini, știa că am de-a face cu murdăria orașului (de județ se ocupau curent mîinile lui Mișu Pilat, Dumnezeu să-l odihnească, dar și lui, cînd ne venea la masă, Emilia îi impunea aceeași sfîntă, igienică lege...). Unde am rămas ? Și, în sfîrșit, f) asigurarea rit-

mică cu materie primă a șantierelor... Aici greșesc în mod intenționat: este bine, este frumos să lași pe alocuri, ca o neglijență în timpul serviciului, cîte o nepotrivire, cîte un anacronism stîngaci, în limitele cărora să intre cunoștințe dobîndite ulterior, cititorul să-și dea seama că n-ai stat de pomană, ți-ai mai însușit ceva din ampla panoramă a cunoștințelor omenești, nu se compară aria științei de azi cu sumarul științei de-atunci...

Claudiu, Clo, cum mă striga Emilia prin grădină (mă aflam totdeauna sub nuc, înnumărînd nucile verzi de pe ramuri, erau multe și plinuțe, ani buni, pe care le scădeau cu bățul niște vecini fără inimă, este cu atît mai grea vinovăția cînd jefuiești un polițist, le-am atras de nenumărate rînduri atenția, zadarnic), Clo, băiatule, primul paragraf ți-a ieșit ca lins, e convingător, sobru, subtil și...

Evenimentele din iunie 1936, care s-au soldat cu dispariția celor două călugărițe din Viforîta și cu o mulțime de răniți, după cum v-am informat telegrafic, marți noaptea spre miercuri (și toate lucrurile s-au petrecut vineri, culminînd cu manifestația curelarilor, în piața Mitropoliei, duminică după sfînta slujbă, căci tocmai ieșise Fanariotu de la predica popii Telemac, impresionat la culme de darul vorbirii lui, deci corect revine că telegrama am trimis-o cel mai curînd duminică seara...).

Să evit, pe cît îmi stă în putință, precizările, hotărî Claudiu Măgureanu, și șterse cinci rînduri. O veche zicală spune că, în poliție ca și în general, prea multe precizări nu numai că obosesc pe interlocutor, dar devin tot atîtea capcane împotriva celui care le-a folosit, întîmplîndu-se adesea

ca o afirmație să nu corespundă, dintr-un motiv sau altul, unei informații precedente, și atunci o anchetă încheiată deschide o altă anchetă... Acum scriu ! țipă el iritat, lăsați-mă în pace, căci am jurat să nu mă ridic pînă nu termin... Și dacă supa se răcește, ce, îți cade mînușița s-o mai aburești o dată ? O femeie înțeleaptă știe procedura pentru a fi întotdeauna la înălțime...

Emilia nu-i răspunse, avea un fel al ei foarte delicat de a înghiți bădărăniile șefului, căci așa îl numea imediat după incident, cînd, trecînd pe mașină oala sleită, se ducea la gard să ia un picuț de aer proaspăt și să schimbe o vorbă cu madam Barbescu, vecina, căreia se grăbea să-i comunice șoptit : el scrie mereu ministrului, nu-l slăbește nici un minut, are să-l avanseze siguramente la viitorul 10 Mai...

De pe lampă, în salt subțire, păianjenul zbură pînă pe perdeaua de muselină, de unde, speriat, fugi să se ascundă în culcușurile raftului învecinat. Am să-l regăsesc, spuse Claudiu, și, superstițios, se întrebă ce oră să fie, ca să știe ce semnificație să dea acelei dispariții.

Înțelept ar fi — și acest lucru nu trebuie pus pe hîrtie decît după o lungă și atentă chibzuință — să includ în filmul relatării, discret dar foarte hotărît, ca o sentință din strămoși, o rezervă de principiu asupra felului cum am procedat, umbra unei căințe furnizate de îndoială, oricum, ceva semnificativ trebuie să apară ascuns și să reiasă acoperit, pentru eventualitatea că hîrtia cade în mîini adversare sau timpurile se schimbă, prevederea este... Se schimbă garda ! exclamă Claudiu în derîdere și, sculîndu-se în picioare, salută trecerea aceluia de la ghereta în care își făcu-

se datoria către alte zări, mai încolo... Salută cu palma la un cozoroc închipuit, se înclină ca un ofiţer, apoi îşi corectă, ruşinat de ce făcuse, ţinuta, grimasa. Şi, înclinîndu-se încă o dată, se simţi foarte slugarnic, dar în siguranţă.

Am avut nevoie de un oarecare răgaz de documentare, de confruntarea propriilor mele impresii, de martor ocular în exerciţiul funcţiunii, cu diversele probe şi documente aduse ulterior la Chestură — declaraţii, note, relatări de presă, scrisori şi bilete capturate între timp... Nu se poate ca dumneavoastră, experţi în asemenea aspre, dar delicate operaţiuni de salubrizare, care cunoaşteţi ce importanţă prezintă şi cel mai mărunt obiect — să zicem un sfeşnic sau o mănuşă găsite pe cîmpul de bătaie —, să nu apreciaţi că această întîrziere era justificată şi necesară, cu atît mai mult cu cît rezultatele se dovedesc elocvente, probele irefutabile, consecinţele evenimentelor lămuritoare... Răscolirea pînă în pînzele albe, ordonată de mine, dezvăluie legături neştiute între diferiţii participanţi la dezordini, între aceştia şi cei ce se află în spatele lor, în umbră adîncă — mă refer la cîteva persoane din Rîmnicu Sărat şi Ghergani — adevăraţii autori ai anarhiei... Se dezvăluie, nu mai puţin, procedee, tactici şi practici...

Tactici şi practici! exclamă Claudiu Măgureanu, strîmbîndu-se ca înaintea cescuţei cu ulei de ricin. Rima e întotdeauna supărătoare într-un raport, cunoştea din cronicile poliţiei cazuri de idiosincrazie ale unor analişti la întîlnirea rimei, deşi acelora le plăcea poezia şi o cultivau prin cenaclurile justiţiei, pe la cercurile casnice... Mai

știi de unde îți vin disgrația, menținerea în grad, punerea în disponibilitate ?

În plus, termenul practici e prea vag, fiind general, ca să nu mai spun că împreună cu tactici, în contextul dat, împrumută un aer pleonastic, precum generalul și tactica nasc monștri, idiotul și idioții care mă vor citi (nici vorbă că paranteza trebuie închisă cu șapte lacăte, să nu răzbească la lumină strop din adevărurile pe care îmi permit să le exprim paralel) se vor lega de mărunțișuri gramaticale, în loc să rețină că pămîntul de sub tălpi le fuge, le arde etc. Își aminti o scenă petrecută în biroul comisarului Găităneanu : tocmai arsese, din nimic, un chioșc cu gazete, în capul bulevardului ; se procedase la arestarea cîtorva persoane ; se ținuseră cîteva ședințe cu ușile închise la tribunal ; apoi investigațiile continuaseră în biroul amintit, fiind aduși acolo, la confruntare, agenții care se ocupaseră cu ancheta, martori de încredere, informatorii și inspectorii principali. Cînd informațiile coroborate și mărturiile păreau să contureze o ipoteză, să indice un vinovat, spiritele pînă atunci înfierbîntate aflîndu-și un început de relaxare, de sub servieta lui Găităneanu, aruncată pe un fotoliu, ieși precaut un uriaș păianjen negru, amețit de lumina și fumul de tutun din încăpere. Mărășescu, de la documente, sărise palid de pe banchetă, repezindu-se spre ușă ; după el, Aroneanu, dar Aroneanu avea glezna mereu umflată, așa că pășind să se salveze călcă strîmb și se prăbuși pe covor ; inspectorii intrară în panică, se bulucîră spre îngusta ușă secretă dinspre scara de serviciu, unul dintre ei — Naumescu — forță fereastra și-i escaladă pervazul ; doar informatorii

rămaseră calmi, cu excepţia lui Oproiu, care, urcat în picioare pe lada cu măşti de gaze şi alte d-astea, începuse să ţină, în franţuzeşte, un discurs. Despre toate aspectele concrete ale acelei scene scrisese cu mîna lui, detaliat, un raport... Poate că unele formulări de-acolo erau fericite, ar mai putea fi utilizate. Să caut acel raport, hotărî Măgureanu.

Ridică tocul, şi coada lui, de lac roşu, crăpat pînă în adînc, împrăştiind peste tot pelicule sfărîmicioase, îi atinse buzele şi dinţii. Simţi gustul amar al lemnului vopsit, acel gust de ţară îndepărtată, probabil Portugalia, care îl înfiorase de-atîtea ori cînd scrisese note şi rapoarte despre evenimente tragice, eroice sau administrative, muşcă puternic lemnul parfumat, se lăsă moale pe spătarul fotoliului şi, în timp ce un arc pocnea melodios în perna de piele de dedesubt, aţipi instantaneu.

Rădulescu-Carducci, fostul lui coleg de şcoală, acum matur ca şi el, îi stătea înainte şi-i arăta că domnul Butăroiu e foarte supărat : Măgureanu C. Claudiu habar n-avea ce este o fracţie, în ce-l priveşte făcuse totul ca să-i bage în cap principalele operaţiuni, de care certamente va avea nevoie în meseria lui de agent secret şi raportor, Măgureanu rămîne iar de căruţă, ori îl va spune lui taică-su, ori îl va întinde, cu pantaloni lăsaţi, pe-o bancă, şi-l va croi la spate pînă ce-i vor intra minţile în cap... Tocmai vroia să-i arate cum va proceda învăţătorul, cînd un băiat cu apucături deplorabile veni din spate şi-l îmbrînci pe Rădulescu-Carducci în craterul plin de noroi dinapoia lui. Rădulescu-Carducci se afundă în mocirlă, în cîteva secunde fu absorbit în adînc. Acum Măgureanu citea

liniştit cartea de matematică, încercînd să scoată cu o agrafă, ca pe nişte păianjeni înecaţi, fracţiile şi cifrele plutind în supa unei farfurii cu chenar albastru, îşi dădea seama că nu va reuşi, pentru că Rădulescu-Carducci îi tot presăra, de peste umăr, răutăcios, alte cifre şi alte firimituri de fracţii, parmezan albindu-i farfuria...

Îşi făcu curaj, se întoarse brusc şi-l lovi în faţă pe plicticos. Rădulescu-Carducci căzu la pămînt, cu faţa în sus, abia acum îşi dădu seama că individul fusese mascat, cel care zăcea pe podea era ministrul lui. Ministrul rînjea ca o fiară : ai lovit un nevinovat, ştii ce te aşteaptă, te-am atras într-o cursă, ca să aflu cum te serveşti de practici şi tactici, de rimele interioare, te-ai trădat exemplar, Măgureanu C. Claudiu...

Nu m-au intimidat niciodată asemenea scene ! sări Măgureanu din fotoliu ; cîte n-au încercat inamicii mei pentru a mă abate de la calea datoriei... Îl bănuise pe prefect de complicitate cu turbulenţii, pe ministru niciodată... Şi iată-l acum pe însuşi ministrul său descoperindu-se vîndut anarhiştilor, jucîndu-i farse nedemne de un demnitar, împiedicîndu-l să-şi redacteze raportul şi să se culce liniştit !... Păianjenul îi traversă în fugă foaia de hîrtie, şi el suflă scurt, ca să-l intimideze.

Prinse între degete, cu hotărîre, tocul abandonat în călimară, trecu la o pagină nouă şi continuă :

Către orele 8,45, se sculară tăbăcarii (din cartierul Simuleasa, fost Tăbăcari), avînd cîţiva fruntaşi ai suburbiei în capul coloanei, printre care Niţescu şi Tăbăcăreanu, cu pancarde şi steaguri de breaslă, cu taraf de lăutari, strigînd cuvinte injurioase la adresa perceptorului local şi a primaru-

lui, asediind statuia lui Ienăchiță Văcărescu din curtea liceului de băieți, cerînd justiție pe strada Justiției, lîngă Pompierie... Iată-i cum parcurg, disciplinați, Calea Domnească, cum trec de Tribunal, cum depășesc Federala și se îndreaptă amenințător spre piața Mitropoliei...

Simultan, de la bariera Teiș se formează un cortegiu de patruzeci de morari, curelari, educatoare de grădiniță și plăpumari ai marilor ateliere de plăpumărit ale lui Panaitescu, avînd în frunte pe Dissescu, fără profesie ; li se alătură, la Bărăție, pictorii de firme, tinichigiii garajului comunal, ucenicii, trei la număr, ai biroului de statistică județean, atacă strada Brezișanu, traversează piața Aerikides, cuceresc strada Liniștii și umplu de larmă ulițele adiacente — Cetății și Maior Coravu... Într-un iureș năvalnic, dau să pătrundă în aceeași piață a Mitropoliei, dar întîmpină dificultăți din cauza prezenței, pe fundătura deversoare, a camionetelor cu cai ale sifonăriilor Aldea și Georgescu...

PĂIANJEN,-i, s.m. (La pl.) Ordin de animale din clasa arahnidelor, fără aripi, cu opt picioare lungi ; se hrănesc cu insecte mici (multe specii prinzîndu-și prada într-o pînză subțire, țesută cu ajutorul unui lichid cleios pe care îl secretează) ; (Reg.) Prăjină care se așază pe vîrful clăilor, al stogurilor sau al acoperișurilor de paie, ca să le apere de vînt. (Var. : păianjen, painjăn, paingăn, păingin, paing, păingan, s.m.) (Enciclopedia Română p. 826, jos) ; pînză de P : file de vardiști de stradă, combinați cu agenți în civil, strîngîndu-se concentric în jurul unui punct fix, numit *muscă*, în vederea prinderii celor ce ar putea să scape, vinovați sau martori, numită și razie. (În-

semnare cu cerneală roșie, pe marginea articolului din enciclopedie.)

Alarmă! Căci iată-i cum se mișcă seimenii din suburbia Sîrbi, grădinarii din Priseaca și Valea Voievozilor, micii meseriași din Obor și Labirint, doicile din Doicești, pomicultorii din Cobia, Alee și Malu cu Flori, cărămidarii și grefierii judecătoriei, locuitorii barăcilor din Suseni (inclusiv crescătorii de lalele și busuioc ai grădinăriei Gardon)... Un singur gînd, un singur țel: să parcurgă nesfîrșitele uliță ale tîrgului și să se reverse în piața Mitropoliei, ca să-și strige răspicat doleanțele...

Orele 9,10. Vin impetuos lăptarii și lăptăresele din Dragomirești (Tinca, lăptăreasa noastră lipsea), șepcarii din Calea Cîmpulungului, sanitarii spitalului, cei cîțiva normaliști admiși fără loc din cartierul Gării (păstrînd pe chip categoricul lor refuz de-a se înscrie la Găiești), manipulanții fabricii de gheață Săndulescu, avocații baroului... Să ajungă în grădina publică e gîndul care îi stăpînește, să intre pe Regală e vrerea care îi animă. La încrucișarea cu strada dr. Marinoiu, un dric particular le taie calea, o parte din talaz se desface, superstiția îi împinge pe ulițele lăturalnice, coloana se recompune sub streșinile bisericii Lemnului, de-acolo numai un pas îi mai desparte de piața Mitropoliei...

Dacă păianjenul opintit ar fi urmat de un convoi de furnici, ca de o coloană de mașini, el ar putea fi luat drept dric de lux, iar convoiul s-ar numi înmormîntare, observă Măgureanu. Și adaugă: o ureche foarte fină ar distinge sfîșietoarele plînsete ale fanfarei...

Orele 10. Pompez un număr de agenți în civil printre cei care au ajuns deja în piață

și aflu neîntîrziat că principala nemulțumire a turbulenților vine de la refuzul primăriei de a închiria serele din vărzăria Bucșeneanu, dispoziție considerată de ei drept arbitrară.

Mîna îl durea, strînsese tocul prea aprig, în străduința de a fi foarte exact în relatare, îl dureau și ochii, căci lumina scăzuse, filtrul perdelei sporind umbrele.

Și dacă secretarul general Necșulescu nu-i va citi raportul? Dacă îl va trimite, în plic deschis, unui nenorocit de subaltern, ca de pildă Popa, cel care obținuse prin concurs măsluit postul pe care el, Măgureanu, îl jinduise ani în șir în minister?

Orele 10,40. Anarhia se întinde. Forțele de ordine nu mai fac față. De pretutindeni se revarsă în piață sute de oameni, în majoritate necunoscuți, care îl avertizează pe primar să dea ochii cu realitatea, să coboare din cabinetul său plușat și să-și spună cetățenește opinia. Ca marea sub furtună, mulțimea se agită tumultuos sub ferestrele hotelului Surugiu, un număr de locatari, străini de oraș, ies la balcoane... Unul, mai curios, leagă de grinda plăcintăriei Dacos o funie, se prinde cu mîinile de ea și se lasă de sus, în lunecări scurte, în mijlocul furnicarului de oameni. Fotograful ziarului *Ancheta* imortalizează gestul temerar, agenții — vigilenți — confiscă aparatul cu epocala peliculă, poza se developează, se asamblează, se anexează la dosar...

...Deși se despărțise de ea, Aristide Chirițescu o mai iubea. Familia Anișoarei o sfătuise să nu cedeze, să lase divorțul să se pronunțe. Înarmat cu o ură teribilă față de persoana iubită precum și cu un revolver, Aristide a pătruns în hotelul Popa, unde își dase întîlnire de împăcare cu so-

ția, a purtat discuții principiale cu femeia fără inimă, apoi, în culmea unei crize de deznădejde și gelozie (încredințat că ea iubește pe un altul), a descărcat revolverul, minus un glonte, în pieptul gol al nefericitei. Văzînd-o, în sfîrșit, cedînd, Aristide și-a tras în cerul gurii ultimul foc. Dar femeia, cu o prezență de spirit nemaiîntîlnită, s-a ridicat și a dat alarma... Primind pe loc îngrijirile primului ajutor, tînăra și curajoasa Anișoara Chiriței s-a restabilit grabnic, emigrînd ulterior, cu fructul dragostei decepționate, pe nume Mihăiță, în America... Cum eu n-am mai văzut de mult păianjenul, așa tîrgoviștenii n-au mai văzut, în tot restul zilelor lor, o dramă mai mișcătoare...

Atîta vie foială în piața Mitropoliei, apoi emoțiile crimei pe care o cercetase împreună cu pisălogul legist Straton Mirescu, apoi îngrijorarea — acumulată pînă la a deveni stres — și apoi sentimentul că tulburările vor umbri marea sărbătoare a zilei de aterizaj a Maiestății-Sale, la 8 Iunie, produseseră lui Măgureanu stări penibile de ameteală și descurajare. Se duse să-și ia din bucătărie picăturile de digitală, descoperi într-o cratiță o budincă de macaroane de care uitase, se repezi asupră-i pînă o dădu gata, după care se întoarse la masa de scris, cuprins de îndoiala că va mai putea continua.

Sînt istovit, domnule secretar general, cei 77 de ani de slujbă credincioasă, ca slugă a Maiestății-Sale, îți spun cuvîntul. Ați reținut, îmi place să cred, dorința mea neclintită de-a vă relata întocmai pregătirile, dezvoltarea și epilogul evenimentelor din 5 și 6 iunie... Voi continua, cînd mă voi interna, să vă fac martorul acelor eveni-

mente... Voi culmina cu momentul înalt al... Cu masacrul, de bună seamă... Cu confruntarea... Merge oarecum anevoios, pentru că anii care au trecut au modificat perpectiva, înțelesurile ; din unghiul pensiei, faptele îmi apar mai altfel, vreau să spun că ceva s-a întîmplat (cer scuze, dar mă lasă rece promovarea la viitoarea mișcare în administrație... Pasiunile stingîndu-se odată cu acumularea de ani, nu mai năzuiesc decît să...).

Simți cum fruntea i se răcește, cum broboanele de transpirație îngheață și îl dor. Își duse la gură tocul cu care scrisese, și respiră adînc parfumul Portugaliei.

Imobilul de la nr. 40

A fost îngrozitor, a fost cumplit. N-aş vrea să-mi mai amintesc. Îndeosebi căderea bîrnelor, vuietul acela înfundat, însoţit de trîmbele de praf, care umpleau imediat încăperile, de trebuia să ducem batistele la gură şi la nas, şi urletele optimiste ale bătrînului, din care răzbăteau, sau mi se părea numai, ascunzişurile disperării, inconştienţa, încăpăţînarea, aş vrea să le uit pentru totdeauna. Locuim acum într-o singură cameră, totul este modest, resimţim lipsa de spaţiu, singurătatea şi senzaţia de izolare ne dau unele clipe de neliniște. Ernest, mai mult decît mine, suferă din pricina asta, dar poate şi din cauză că-l urmăresc şi pe el amintirile şi, mai ştii, un fir de speranţă că ceva s-ar mai putea îndrepta. Sîntem în schimb liniştiţi, eliberaţi de teama oribilă a degradării fără remediu. Era destul de greu să ne desprindem odată de acea stare hipnotică în care trăisem cîţiva ani, care ne cuprinsese treptat, ca să ne ucidă orice putinţă de a vedea limpede cît de nebunească era rezistenţa zadarnică a bătrînului şi a-i opune o altă soluţie. Ceilalţi din familie erau poate mai de mult înveninaţi de otrava iluziei, mie însă, care intrasem între ei de mai puţină vreme, îmi fusese de la început spaimă şi, dacă n-aş fi avut de partea mea ti-

nerețea și dragostea lui Ernest, desigur aș fi înnebunit.

Lucrurile îmi erau clare încă de la început, din prima seară, atunci cînd am acceptat să-l însoțesc pe Ernest în strada Dumbrava Roșie, să-i cunosc tatăl. Îmi descrisese, desigur, casa lor, starea în care se afla de la un timp. Avusesem însă bănuiala că el fabulează și chiar că fabula, îmi dau acum bine seama ; temerile mele s-au văzut confirmate încă din momentul în care am deschis poarta de metal și am pășit în curtea inospitalieră. Un dulău răgușit ne-a lătrat de undeva, din adîncul curții, Ernest mi-a strîns brațul, m-a asigurat că Fingal era legat și că, dealtfel, nu cunoscuse niciodată libertatea și, ca atare, n-am de ce să mă tem.

Pentru cei optsprezece ani ai mei, lipsiți de mari bucurii și, firește, de experiența vieții, numai cunoștința, de ce să n-o mărturisesc, numai contactul cu lumea aleasă, reprezentată deocamdată de clădirea impunătoare, cu ferestrele mai totdeauna, vara și iarna, ferecate, prin fața căreia ne plimbasem de atîtea ori, trecînd din Grădina Icoanei în Parcul Ioanid, mă umplea deopotrivă de neliniști plăcute, înrudite cu speranța și promisiunile. Casa aceea devenea, cu fiecare reintrare în umbra ei, *casa noastră*, în care aveam odată și-odată să pătrund, pe care nădăjduiam s-o domesticesc și s-o înțeleg. Faptul că tatăl lui era un om ciudat, că principiile lui de viață erau singura lege, de neatins deocamdată, nu-mi spunea mare lucru și, oricum, chiar dacă n-aveam pentru moment în minte o idee care să promită schimbarea lucrurilor, eram sigură că ea îmi va răsări în minte și că Ernest o va sprijini.

Vorbeam de spaima pe care o încercasem, cu toate acestea, intrînd pe poarta de metal. Ea era sporită de prima imagine întîlnită : ușa de la intrare, deasupra cîtorva trepte de marmură, arăta jalnic. Bucăți de tablă, prost fixate cu ținte, acopereau spărturi urîte, pricinuite de putregaiul avansat, de trîntituri ulterioare, violente. Nimeni nu și-ar fi putut închipui, trecînd pe trotuar, că acel imobil — dar ce spun ! — acel palat în stil neoclasic, de gustul și vîrsta începutului de veac, putea să arate mai de aproape atît de degradat. Am împins ușa eu, mai temerară decît Ernest, care, știind ce este dincolo, ezita să înainteze. Un scîrțîit trist, urmat de un foșnet aproape imperceptibil în întunericul scării mă întîmpinară cu un fior.

— Nu înainta ! îmi spusese imediat Ernest. Va trebui să aprind un chibrit.

Îmi explică îndată că tatăl său nu acceptă să fie reparată lumina de la intrare, stricată încă înainte de război. Flacăra chibritului îmi descoperi în bolta scării o mulțime de obiecte, de toate felurile, înghesuite claie peste grămadă. Se aflau acolo cîteva stive de cărămizi, scînduri înnegrite de vreme, o grămadă de var solidificat, saci de ciment sparți în multe locuri. Scara, pe care urcarăm cu prudență, n-avea balustradă, o stinghie de care îmi sprijinii mîna se clătină și observai în momentul următor că era fixată la capătul superior cu o sîrmă răsucită după un piron.

— Materialele, îmi explică Ernest, ridicînd chibritul aprins deasupra capului, sînt pentru reparațiile pe care tata vrea să le înceapă la primăvară.

— Dar nu cred că mai sînt utilizabile, observai eu, par degradate.

— Va recupera ce se va mai putea. Stau aici de la moartea mamei din '38. Atunci a vrut să schimbe întreaga înfățișare a casei, imposibil de suportat aidoma după dispariția ei, dar a amînat de la un an la altul, afacerile mergîndu-i mereu mai prost, îmi dădu explicații Ernest, ținîndu-mi brațul.

Îmi vorbise despre nenorocul bătrînului. După îndelungata suferință a mamei, purtată cîțiva ani în șir prin sanatorii din Elveția, bolnavă de plămîni, venise nenorocirea cu Camil, fratele mai mare al lui Ernest, accidentat grav la un concurs de schi, la Predeal. Își fracturase coloana vertebrală. Deși încercările de a-l vindeca se soldau cu cheltuieli fantastice, speranțele de însănătoșire animau întreaga familie. Cînd a murit, prin 1939, datoriile bătrînului crescuseră la peste cinci sute de mii, și ele aveau să crească în continuare, pentru că, neglijîndu-și afacerile, lăsînd moșia de la Slobozia pe seama unui cumnat necinstit, veniturile se împuținaseră. După cearta dintre frații bătrînului, care ridicaseră nu știu cîte pretenții la averea rămasă, procesele îl șicanau și-l oboseau peste puterile lui. Venise apoi războiul. În '44, blocul de pe Mihai Bravu, cu prăvăliile ce aduceau venituri frumoase, căzuse pradă bombelor. În conacul de la Străulești se instalaseră observatoarele antiaeriene nemțești, iar de pe cele patruzeci de hectare, răscolite de cazmalele soldaților, de instalațiile bateriilor de artilerie nu era nimic de recoltat. Încercase să obțină prin relații evacuarea domeniului, dar obținuse numai promisiuni.

Grăbirăm pasul pe scări, Ernest epuizînd stocul său de chibrituri, și ajunserăm, în

sfîrșit, în fața unei uși ce mai păstra pe alocuri urmele unei vopsele albe. Intrarăm.

Bătrînul era agreabil. Ne-a întîmpinat cu bucurie, făcînd exces de cuvinte plăcute, sărutîndu-mă pe frunte, părintește. Îl felicită pe Ernest pentru alegere, mă împinse cu un gest tineresc și, depărtîndu-se cîțiva pași, ca să mă studieze, insistă cu explicații amabile asupra importanței acestui ceremonial.

— Foarte bine, Ernest, foarte bine, repeta bucuros, învîrtindu-se în jurul măsuței din încăperea spațioasă.

Ne așezarăm. Fotoliul de piele pe care mi-l oferi nu opuse acea rezistență dulce, cunoscută, a arcurilor. Căzui în adînc, înfundîndu-mă în pernele sale flasce. Un praf înțepător urcă în nări. Pe undeva, în preajmă, foșni sub o mobilă veche un șoarece, dintre aceia pe care i-am cunoscut bine mai tîrziu, răi și imprudenți ; un miros de igrasie mă năpădi.

Nici Sanda, nici Dinu nu sosiseră încă. Bătrînul sta în fața mea, rezemat de șemineu, și-mi vorbea despre Ernest. Mă asigura că e un băiat destoinic, deosebit de înzestrat în ce privește meseria lui, arhitectura. Era încredințat că va face o carieră strălucită și-mi spuse de îndată că nimănui altcuiva nu i-ar încredința refacerea casei decît lui. Are gustul lucrurilor statornice și priceperea de-a înțelege exigențele beneficiarului, condiție esențială în profesiunea aleasă. Îmi adresă o grămadă de complimente, mă considera o colaboratoare virtuală a planurilor sale.

— Vă veți căsători și vă veți simți bine în această casă, casa copilăriei mele, adăugă, arătînd tavanul.

În timp ce-mi vorbea despre anii copilăriei sale, cînd toate treburile mergeau bine și părinții trăiau, iar tatăl lui făcea dese călătorii în Franța, cercetam curioasă încăperea, despre care Ernest îmi vorbise de multe ori. Era un salon aproape circular, larg și foarte împodobit. Tavanul, pe care mi-l indicase mai înainte, arăta îngrozitor : grinzile aparente erau în multe locuri mîncate, ghirlandele de ghips de prin colțuri fuseseră sparte, din golurile lor ieșeau smocuri de papură, fire de sîrmă subțire, semn că mișcări violente le scoseseră din făgașurile lor. O crăpătură profundă, sinistră, traversa casetoanele ce încadrau scene pictate, în maniera lui Mirea. Deasupra ușilor înalte, frontoanele și lambriurile fuseseră smulse, și urmele lor închipuiau pe pereți desene grotești. Peretele din spatele meu nu semăna cu ceilalți pereți, de pe el tapiseria fusese desfăcută în cîteva locuri, în jurul unui mare tablou în ulei se căscau găuri negre, încărcate de praf și pînze de păianjeni. Ușile trebuie să fi fost cîndva frumoase ; acum, sticla colorată care le împodobise abia mai lăsa în unele locuri să se înțeleagă că fusese întreagă și curată. Carii distruseseră fără milă lemnăria. Parchetul, alcătuit din mari panouri, era șubred și culoarea abia i se mai distingea sub molozul înnegrit ce zăcea pretutindeni. În față, un mare glasvand lăsa să se vadă, înspre terasa cunoscută de mine din zilele cînd treceam pe stradă (aici era și intrarea principală, astăzi blocată), un larg vestibul copleșit de plante aproape sălbăticite. De acolo ieșiră, ca să se gudure, doi cățeluși, ce se repeziră îndată ce li se deschise ușa în brațele mele.

Mobila era veche, lipsită de orice urmă a frumuseții trecute. Un mare bufet părea salvat de la o inundație. Decorațiile de lemn erau degradate și albite, cîteva podoabe fanteziste se țineau ca prin minune în partea superioară. O cărămidă înlocuia un picior, ajutată de cîteva cărți ce umpleau spațiul gol dintre podea și latura lui de jos. Scaunele erau roase de o folosință îndelungată, tapițeria lor, ca dealtfel și a canapelei vieneze de alături, suferise lovituri care le spărsese, jupuieli necruțătoare. O panoplie veche, descompletată, abia se ținea pe un perete.

La sosirea Sandei și a lui Dinu, curentul de aer care se făcu provocă o desprindere neașteptată a tencuielii peretelui din spatele meu; molozul bufni pe parchet și cățeii lătrară.

Prezența gălăgioasă a tinerilor aduse în încăpere un moment de bucurie. Voioși, cu înfățișarea sportivă, frații mai mici ai lui Ernest povestiră ce făcuseră la facultate, cum evitaseră să se lase racolați la o manifestație studențească. Seara s-a încheiat agreabil, în cele din urmă venise și mătușa Flora, care i-a făcut mustrări bătrînului pentru că nu mă tratase cu nimic. Avusese ea grijă să cumpere bomboane și, ronțăind, ne împrietenirăm cu toții; cu ezitări tot mai rare, ne spuserăm, în sfîrșit, pe nume.

În chiar ziua nunții mele cu Ernest m-am mutat la ei, în Dumbrava Roșie. Casa avea multe încăperi și am ales una, mai bine păstrată, de la etaj, cu fereastra spre Parcul Ioanid. Aveam cel puțin aer proaspăt, acolo sus praful urca mai greu și nici șoarecii nu se înmulțiseră ca în alte camere.

Zidurile purtau urme de igrasie, Ernest mi-a explicat că după bombardamente, cînd tavanul fusese prăpădit de o bombă incendiară, se formaseră cîteva fisuri prin care apa ploilor pătrundea în casă. Încercase să repare singur tabla și podul, bătrînul însă spusese că e treabă de cîrpaci, îl invitase să se abțină de la cheltuieli. Va face reparații capitale, va renova foarte curînd totul. Mai neplăcute erau urcarea și coborîrea pe scara interioară, pentru că lemnăria, supusă umezelii, era acum atît de stricată, încît nu trecea o zi fără să se desprindă din eșafodaj vreo parte a balustradei și, de la un timp, chiar treptele. Cînd sosea ora retragerii în camera noastră, simțeam cum mă cuprinde teama și dezgustul, și chiar un început de răzvrătire, știind că va trebui să urc acele trepte ce jucau sub pași sau să mă prind de-o șipcă a balustradei cu riscul de-a rămîne cu ea, obosită și nesigură, în mînă.

Bătrînul dovedea o rezistență mereu mai manifestă la orice încercare de a ține în loc, dacă nu a îmbunătăți, soarta lucrurilor, destinate parcă să alcătuiască cu timpul un cimitir de ciudățenii. Încercasem să repar un prag, bătînd, cînd bătrînul își făcea plimbarea în parcul vecin, cele cîteva cuie aduse de pe șantier. Reușisem de asemenea să completez ochiurile sparte ale ferestrelor și să maschez o crăpătură a zidului cu lapte de ipsos. Putregaiul și rugina erau însă mult mai grăbite și, abia mă bucuram că ușa se poate închide, că, de dedesubt, o tăblie se desprindea invitînd aerul să se strecoare. Recurgeam la plăci de carton, la placaj. Cu puțină vopsea s-ar fi rezolvat și chestiunea aspectului, dar bătrînul făcuse un întreg tapaj la

mărturisirea intenției mele. Printr-o minune, instalațiile de apă și de canalizare se mențineau în funcțiune, așa că nu duceam grija băii, mai ales că, din cauza prafului și a șoarecilor, trebuia să ne spălăm de mai multe ori pe zi.

Bătrînul era deplin conștient, în zilele acelea de lipsuri de după război, că nu se puteau face lucrări importante. El ne povestea zilnic că intenționează să renoveze totul, să readucă la lumină casa în care ne duceam traiul. Avea gînduri deosebit de frumoase și felul în care concepea refacerea bunurilor noastre era perfect gospodăresc, cu grijă pentru principalele funcțiuni ale imobilului, cu deosebită înțelegere pentru nevoile ce urmau să apară cînd și ceilalți copii aveau să-și întemeieze căminul, în spațiul suficient al casei, cu precizări privind detaliile, care îmi stîrneau admirație pentru mintea lui sănătoasă. Dar lipseau banii și, în lipsa lor, el nu accepta, cu o îndărătnicie de copil, nici cea mai mică reparație, văzînd în ea un compromis cu spiritul rău al descompunerii. Ori renovare generală, ori nimic, spunea, și ne înfățișa, cu un remarcabil talent, cum vede el desfășurarea lucrărilor.

— Nici nu vă închipuiți ce splendoare de casă a fost asta, ne spunea adesea. Ernest poate își mai amintește cît de frumoase erau oglinzile așezate pe acel perete, în care se reflectau la ora prînzului luminile soarelui strecurate prin glasvand. Aici se afla o consolă, iar dincolo, sub acea panoplie, un splendid biedermeier. Covoarele persiene protejau parchetul, care avea o strălucire de cristal. Aici, în salon, se adunau în jurul bătrînilor, înainte de război, toți copiii, toate rubedeniile. Se asculta

muzică, Elvira cînta excelent la pian. Îl însoţea cu neîntrecută spontaneitate pe Enescu în sonatele lui Beethoven şi nu de puţine ori întîrziam cu toţii după miezul nopţii, respirînd aerul intim şi plăcut al unei familiale şi continue sărbători. Alteori se juca loton sau bridge, veneau la noi miniştri. Scaunul acela înalt de lîngă tine era locul preferat al lui Titulescu. Candelabrele se aprindeau pe la ora cinci şi nu se mai stingeau pînă foarte tîrziu. Cînd copiii s-au făcut mai mărişori, în serile de iarnă, se organizau aici serbări. Îşi aduceau colegii de şcoală, se juca teatru. De Crăciun, bradul urca pînă în tavan şi se împărţeau daruri tuturora. Sau, după vînătoare, înghеţaţi de atîta umblet prin pădurile de la Scroviştea şi Ghimpaţi, ne adunam la ţuică şi castane coapte, se făceau adevărate serate haiduceşti, bietul Vintilă Praporgescu cînta, cu vocea lui de bas, vechi balade de prin Dobrogea, făcînd să răsune cristalele prin bufet şi ţurţurii candelabrelor. Apoi aici au fost nunta lui Calistrat, la care a venit însuşi Duca, şi botezurile copiilor, şi întîlnirea secretă între Goga şi Averescu, înainte de coaliţia guvernamentală. Aveam un cîine-lup care nu accepta să doarmă afară, locul lui era aici, lîngă uşă, se aşternea jos ca un şal viu, cu urechile întotdeauna ciulite. Nu-l putea suferi pe Averescu ; sigur, nu se repezea la el, dar, cînd venea la noi, cîinile se strecura dincolo, în sufragerie, şi-l simţeam agitîndu-se pînă ce mareşalul pleca, însoţit de ofiţerii suitei sale. În camera lui Ernest s-a născut Camil. Tot acolo a zăcut el după operaţie. Era iatacul meu preferat, mă retrăgeam acolo printre cărţi şi, cînd făceam corespondenţă, nu-i era îngăduit nici mă-

car Elvirei să mă tulbure. Cafeaua neagră mi se aducea pe un scăunaș, la ușă. Timp de o săptămînă am găzduit și pe generalii care conduceau comisia de armistițiu. S-au mutat însă repede, începuse toamna și ploile se scurgeau prin tavan...

Mai bine de trei ani am ascultat, aproape seară de seară, discursurile bătrînului. De la un timp, cuvintele lui încetară de-a mai evoca gloria casei, insistînd pe proiectele de renovare. N-aveam nici acum bani, fiecare dintre noi cîștiga atît cît să ne îngăduim o viață modestă, cu rare escapade la sfîrșit de săptămînă, la Predeal sau, vara, la Vulcana-Băi. Ieșeam uneori la teatru, Sanda făcea, cînd timpul îi permitea, partide de tenis, la Herăstrău. Casa se deteriora tot mai mult, dar căderea unei bîrne din acoperiș sau surparea din senin a unei sobe nu erau motive ca bătrînul să cedeze ; el interzicea categoric orice reparație, oricît de mică.

Într-o seară, ne aflam ca de obicei strînși în jurul măsuței din salon ; era ora cafelei, singura noastră reuniune din timpul unei zile. Natalia, sora bătrînului, venise mai tîrziu. M-am ridicat să-i pregătesc o cafea. Cum ea o preferă, spre deosebire de noi ceilalți, cu rom, am urcat la mine să aduc sticla. La înapoiere am făcut pe scară un pas greșit și am dat să mă sprijin de balustradă. Probabil că șocul a zguduit puternic scara, astfel că în momentul următor m-am pomenit tocmai jos, pe podea, cu lemnăria putredă după mine. Scara se surpase ca un joc de cărți.

Noroc că m-am ales doar cu sperietura, pentru că în cădere știusem să-mi apăr,

din instinct, capul și pieptul. În timp ce mi se dădeau îngrijiri și eram consolată, bătrînul ne ținu unul dintre cele mai pasionate discursuri.

Vom construi o scară mult mai largă decît cea prăbușită, spunea el, înclinarea ei trebuia să permită transportul mobilierului, pe care urma să ni-l cumpărăm îndată ce vom avea bani. (Avea oarecare speranțe în recolta anului următor.) O vom monta în așa fel, ca să rămînă dedesubt destul spațiu pentru un bar. Astăzi așa ceva se folosește, și tinerii au dreptate, este nevoie în casă de un loc sigur pentru băuturile tari, pentru țigările fine. Și, pentru că vom aduce această inovație, vom sparge și peretele din spate, făcînd o legătură mai bună cu bucătăria.

Ernest fu de părere ca, deocamdată, să chemăm un dulgher de la întreprinderea lui să cioplească o scară provizorie. Bătrînul se opuse categoric. Ne-am resemnat instalînd, pînă la treapta care se ținea în partea superioară, două mari lăzi țărănești, aduse din magazie.

Într-altă zi, tocmai ne pregăteam să mergem la cinematograf, Sanda ne anunță că pe culoar și la cămară s-a întrerupt lumina electrică. Curînd, Ernest, care se bărbierea, a venit să ne spună că țeava de la baie a început să curgă. Bătrînul a refuzat și în acea seară și în cele următoare să accepte un meșter : aceste neajunsuri nu trebuiau să ne impresioneze. Dacă ne-am putea noi închipui ce trist a fost atunci cînd a ars acoperișul, spunea el, în urma unui bombardament englez, și cum se obișnuise și cu ideea, și cu ploile...

După ce într-o noapte, era în august anul trecut, căzuse cu totul tavanul cu lumina-

tor de la etaj, bătrînul ne convocă în c
mera lui să ne desfăşoare planurile am
nunţite ale renovării. Nimeni nu bănuia
pînă atunci că avusese prevederea să în
tocmească, fără ajutorul nimănui şi cu de
sebită pricepere, toate calculele tehnice. N
explică detaliat (a cîta oară?) cum vor a
răta parterul, vestibulul, glasvandul refă
cute. Pe foaia de calc erau aşezate chia
şi mobilele, cele pe care nu le aveam, dă
care trebuiau să fie procurate de la Vien
Era ora două după miezul nopţii, dar pîn
ce nu ne-a descris cu lux de amănunte ş
cu vădită încîntare toate aranjamentele, n
ne-a îngăduit să mergem la culcare.

În săptămînile următoare a fost inunda
subsolul, s-a prăbuşit zidul culoarului din
spre W.C. Apă nu mai aveam de mult, fă
ceam baie pe la prieteni. Pe scara impro
vizată era tot mai anevoios să urcăm, pen
tru că palierul se înclinase şi el şi amenin
ţa să cadă.

Împins de mine şi exasperat de privaţiu
nile unei asemenea vieţi, Ernest a izbucni
într-o zi. Bătrînul l-a reprimat cu mult
asprime. I-a dat exemplu pe Sanda şi p
Dinu, deopotrivă lipsiţi de bucuriile con
fortului, dar care nu-şi îngăduiseră nicio
dată să facă în casa părintească vreo ob
servaţie, impunîndu-şi răbdarea pe care e
însuşi o are. Ne-a convocat pe toţi în sa
lonul de jos şi-am ascultat atunci cel ma
patetic discurs pe care l-a rostit vreodată
În cuvinte precise, cu un simţ neobişnui
al situaţiei, ne-a descris mîhnirea lui c
ne aflăm într-o asemenea stare. Dar se şti
prea bine că n-avem bani, că orice chel
tuială pentru reparaţii parţiale ar fi echiva
lentă cu risipa, că el veghează ca lucrurile

care au rămas în bună stare să nu se degradeze şi mai rău.

Atunci, chiar în timpul explicaţiilor sale, am fost zguduiţi de o bubuitură înfricoşătoare. Dinu a fost singurul care a avut curajul să deschidă uşa alăturată şi să vadă ce se petrece în spatele ei. Zidurile camerei în care dormea bătrînul se surpaseră, prăbuşirea tavanului atrăsese după sine acest nou dezastru. În clipa următoare, un val gros de fum năvăli în încăpere. Undeva ardea. Ne-am dumirit îndată. Candela mereu aprinsă la fotografia mamei lui Ernest răspîndise în lemnăria veche flacăra ei subtilă. Acum totul era numai pară. Alergarăm în vecini să chemăm pompierii şi să aducem găleţi cu apă.

A doua zi, apreciind greutatea pagubelor, bătrînul ne-a şi prezentat planul noii distribuiri a spaţiului. Lucrase toată noaptea, nemaiavînd unde să doarmă, dar nu era obosit. Cuvintele lui erau pătrunse de înţelegerea situaţiei nou create, vibrau de emoţie, îndeosebi atunci cînd a trecut la înfăţişarea modificărilor de construcţie pe care le impunea viitoarelor lucrări pierderea unei aripi a clădirii. El era de părere că în acea zonă, acum numai scrum şi dărîmături, să ridicăm un turn asemănător unuia văzut de el pe valea Loarei, cu patruzeci de ani în urmă. Ne îndemnă să fim cuminţi, să nu ne lăsăm impresionaţi de starea dezastruoasă a casei. Mă luă deoparte, văzîndu-mă că plîng, şi mă sfătui să-mi păstrez firea, sînt în lume situaţii cu mult mai grave, aveam unde să locuim, slavă Domnului, şi unde să ne consumăm satisfacţiile, bucuriile. Renovarea nu va întîrzia mult, simţea că se apropia ziua în care proiectele sale vor prinde viaţă. În acest sens,

i-ar face o mare bucurie dacă ne-am hotărî să-i dăruim un nepot. Trebuie să ne gîndim, spunea el, că viaţa se scurge mult prea repede, egoismul nostru va spori şi căldura sufletească nu-şi va mai găsi mulţumire numai în mîngîierile bunurilor mărunte. Ideea era de o noutate atît de mare, că nu putui să-mi reţin emoţia. A fost singura dată, atunci, cînd i-am luat mîna şi i-am sărutat-o.

Trăiam mai liniştiţi în camerele rămase. Sanda şi Dinu îşi terminaseră studiile şi fuseseră încadraţi în Capitală. Cu toate acestea, banii continuau să ne lipsească, era prea curînd după război, nu aveam întotdeauna de lucru, preţurile creşteau, instabilitatea politică ne îngrijora.

Într-o zi, stăteam la masă, cred că era duminică, pentru că eram cu toţii în jurul ei, ascultam ultimele proiecte ale bătrînului privitoare la reconstrucţie. Deodată, cu un vuiet pe care îl mai păstrez şi acum în urechi, se desprinse din tavan uriaşul candelabru cu ciucuri de sticlă. Căzu peste oala de supă, fiertura îl stropi pe Ernest pe faţă. Sanda leşină.

Bătrînul a înregistrat evenimentul cu sînge rece şi a observat îndată că era şi timpul. Nu se mai poartă de pe vremea tinereţii lui asemenea candelabre înzorzonate, el nu se va mulţumi nici măcar cu plafoniere obişnuite, ci cu lumină indirectă, cu corpuri electrice de neon, îngropate la stinghia laterală, cum a văzut într-o revistă.

Nu mai putui suporta. Mă ridicai de la masă, dealtfel îmi fusese greaţă încă de la prima oră a dimineţii, şi alergai să-mi fac bagajele. Împachetam şi plîngeam. Cu ajutorul unei frînghii şi avînd înţelegerea speriată a lui Dinu, am coborît pe fereastră

geamantanul cu care venisem, şezlongul pe care-l adusesem, paltonul. Mă întorsei apoi pe scara improvizată, alunecînd din nou pe lada foarte instabilă, şi mă îndreptai spre uşă.

Ernest nu înţelegea ce se întîmplă cu mine. În tot acest răstimp, el continuase să asculte cuvintele însufleţite ale tatălui său, să-i aprobe intenţiile, să-i verifice aprecierile, calculînd cantităţile necesare de materiale. Cînd mă văzu îmbrăcată şi hotărîtă să ies, se ridică palid, vădit tulburat :

— Ce e cu tine ? îmi spuse.

— Plec imediat, spusei.

— Unde ? spuse.

— La ai mei, spusei.

Avu nevoie de cîteva minute să se dumirească, să priceapă că nu glumesc.

— Bine, dar bătrînul este foarte hotărît să...

Drept alte explicaţii deschisei uşa şi ieşii. Din mijlocul verandei, înlăturînd nervoasă labele căţeilor de pe fusta mea, spusei :

— Dacă vrei să mă însoţeşti, hotărăşte-te repede !

Întoarse capul spre bătrîn. Acela înţelegea şi mai bine ce se întîmpla. Avea chiar intenţia să-mi explice ceva.

Mă grăbii să întorc capul, lacrimile îmi veneau în ochi. Le adresai tuturor, cu voce aproape de ţipăt :

— Sînt sigură că voi avea un copil. Plec la părinţi, trebuie să mă înţelegeţi !

Bătrînul se lumină de fericire. Îmi dădu binecuvîntarea sa, îl sfătui grabnic pe Ernest să mă însoţească, lăudînd prevederea care mă trimitea, oricum, sub o mai bună supraveghere.

Traserăm poarta de fier, prin care cîndva pătrunsesem cu atîta emoție, spaimă și curiozitate, și, după noi, poarta căzu zăngănind pe trotuar, odată cu întreg grilajul de care stătuse prinsă.

Din urmă se auzi un lătrat răgușit. Nu știu nici azi dacă fusese cîinele Fingal, ce nu cunoscuse niciodată libertatea, sau bătrînul, care mai adăugase în urma noastră cîteva cuvinte binecuvîntării sale...

Coloană în marș forțat

De vreo jumătate de oră înaintau mai greu, făcînd popasuri dese, cu toate că urcușul se mai domolise și peretele de stîncă din dreapta, care pînă atunci li se împotrivise cu colți tăioși, cu mormane de grohotiș, adesea cu revărsări grăbite de puhoaie se îndepărtase, oferind drumului, din loc în loc, poieniște și luminișuri ospitaliere, unde își puteau întinde corturile și puteau aprinde foc de tabără. Soldații avangardei trecuseră pe-aici, li se citeau în nisipul lins urmele bocancilor, pe alocuri tufele de iarbă aspră și de ferigă coaptă erau răvășite, maculate de hîrtia ziarelor ce înveliseră merinde, ici-colo strălucea trist în soare cîte o cutie de conserve — universala cutie de fasole cu costiță. După vreascurile carbonizate puteai înțelege că zăboviseră mult, poate dormiseră, poate avuseseră răgazul să se și scalde în pîrîul ce însoțea, mai jos, drumul. Uneori, talpa bocancilor nimerea în murdăria celor ce trecuseră și, dacă se-ntîmpla să se rătăcească puțin prin pădurea de brazi, întîmplarea, în loc să-i indispună, îi bucura, fiindcă indiciile erau mai prețioase decît asigurările călăuzului.

Înaintau greu din cauza oboselii excesive, după atîtea zile și nopți de marș forțat, tot timpul hăituiți de spaime, de foame,

dar mai ales de comenzile, de la o vreme contradictorii și mereu mai amenințătoare, ale comandantului. Pușcașii mai mergeau cum mergeau, vai de mama și de tinerețea lor, dar artileriștii se opinteau penibil, ba trăgînd tunurile cu roți mari, cu șină subțire gata să se-nnămolească, ba înhămîndu-se, alături de catîri, la căruțele cu muniție și alimente, la chesoane, la ambulanță. Își blestemau și laptele pe care l-au supt, istoviți, transpirați, cu vederea împăienjenită de febră.

Dacă hărțile maiorului Dimache erau corecte, și nu aveau motive să se îndoiască de asta, căci la întocmirea lor lucrase, de-a lungul ultimelor luni, o mulțime de specialiști, ajutați de rezerviști și învățători ce cunoșteau regiunea, se aflau cam la jumătatea drumului dintre Pietrosul Mic (1326 de metri), pe care-l avuseseră în spate miercuri dimineață, cînd coloana pornise, și Hanul lui Scarlat, căldare de origine glaciară, colț de rai, după cum îl descriseseră Maftei și Pantelimon, localnici cu multe neamuri și cunoștințe în cătunele de pe-acolo, zonă apărată din trei părți de pereți calcaroși, rîpe inaccesibile și dese păduri de foioase cu o singură, strîmtă și discretă deschidere doar spre Tîrgul Vechi, spre Vărăria, spre bălțile Lotrioarei. Pe o întindere de zece kilometri, spre vest, pîrîul care îi însoțea acum și care primea din stînga, mai la vale, apele Răstoacei devenea rîu în toată puterea, cu adîncimi și viituri periculoase, fierbînd între maluri înalte, sălbatice, protectoare. Hărțile și spusele comandantului promiteau fericirea pămîntului și oamenii găseau timp ca, printre îndemnuri și sudălmi, să schimbe cuvinte mîngîietoare despre somnul neîntors care-i

așteaptă, despre hîrdaiele de lapte, despre coșurile pline cu pîine și fructe, despre codanele ce trebuie să întreacă în frumusețe nevestele din Dobrotești și Rășinari, minunatele, la care înnoptaseră.

— Ar fi păcat, domnule maior, să ni se impună lupta tocmai acolo, spuse sergentul Dragomir, gîndindu-se la țara îndelung descrisă de comandant.

— Te contrazic, sergent, spuse melancolic Dimache, înfășurîndu-și cu fularul gîtul sub care gulerul cămășii se strînsese ca o foiță de țigară. Legile războiului nu țin seama de preferințele noastre. Citeam undeva, în breviarul unei istorii, că cele mai reușite bătălii s-au dat, contrar așteptărilor, tocmai în locuri recunoscute de toată lumea ca minuni ale lui Dumnezeu și unde ai fi zis că e nerecomandabil nu să tragi un foc de armă, dar măcar să pronunți un cuvînt. Autorul explica chestiunea într-un mod convingător: locul bătăliilor îl aleg comandanții marilor state majore, oameni care, spre deosebire de noi, muritorii de rînd, au avut timp să-și cultive gustul, eventual să practice pictura și poezia, și cărora expresia plastică a naturii le spune ceva. E știut că țăranul vede în catedrala pădurii, înainte de toate, un depozit viu de cherestea și un obor cu vînat din belșug. Cere-i să-ți descrie o dumbravă: el îți va vorbi despre cîți metrani, cîte păuze și cîți bureți alcătuiesc acea dumbravă, arătîndu-ți și care sînt căile de acces, cu boii sau pe jos, pentru a ajunge la locul dăruit și-a scoate materialul. Militarul de carieră, grad mediu, pricepe spațiul ca pe o platformă pe care se pot instala atîtea tunuri, atîtea lansatoare de grenade, atîția ostași, înțelegînd dintr-o ochire cam care ar fi den-

sitatea optimă pe teren pentru ca focul să fie susținut și eficace, iar paguba, în caz de învăluire și replică a inamicului, cît se poate de mică. Ei bine, incomparabil mai elevat consideră lucrurile ofițerii de stat-major, poeții și peisagiștii : ochii acestora, lucrul este medical stabilit, au, dacă nu o mai mare acuitate, în mod cert o deschidere în lățime mai cuprinzătoare, cum ar fi deschiderea vizorului unui tanchist față de gaura cheii unei broaște de ușă... Vederea de acest tip, vedere strategică, ia în considerare întinderi foarte mari de teren, unii, mai înzestrați, chiar la nivelul planetei, gîndește-te numai la faptul că instituția lor nu se mulțumește cu un singur calificativ care să indice mărimea, ci abia cu două, garnisind-o ca frunzele de stejar un cozoroc : marele stat-major. Cine mai observă dublura, cînd e vorba despre ceva mai presus decît susul ? Elementele de decor joacă în războiul modern un rol covîrșitor, psihologic natura frumoasă e un aliat al bunului strateg. Gîndește-te și dumneata, sergent, ce tristă era o bătălie pe vremuri, purtată printre prăvălii sau într-o rovină dizgrațioasă, lipsită de perspectivă și de acel aer pur emanat de formele armonioase... Într-un asemenea spațiu nu-ți vine să-ți lași măcar un dinte, necum viața...

— Le vedeți corect și înțelept, dom' maior. Mă întreb de unde știți, la vîrsta dumneavoastră, atîtea cîte le știți ?... Nu sînteți un parvenit în militărie, ca atîția... Și totuși, un expert... În ce mă privește, iertați-mi mărginimea, dacă e vorba să-mi sfîrșesc zilele, mie atît îmi pasă de crăp pe-un tăpșan însorit, sub coroana unui vișin înflorit, sau pur și simplu în zoile unei

privăţi răscolite de obuze. Sufletul meu e curat, aşa cum a observat odată maicămea, pe cînd, după baie, îmi aducea rufărie proaspătă, şi eu trag nădejde că, de nu s-o putea să scap, acel suflet va şti să se scoale din mocirlă şi urît, să-şi ia zborul vertical şi să se-ndepărteze spre locuri mai tihnite... Se spune, şi dumneavoastră care cunoaşteţi bine cum se prezintă lucrurile, căci aţi citit căruţe de cărţi înţelepte, îmi puteţi confirma, se spune că sufletul omului are destulă energie şi un bun spirit de orientare spre a se îndrepta, îndată după obştescul sfîrşit, în direcţia stabilită, vreau să spun la loc sigur, umbros, plin de verdeaţă şi răsfăţ, faţă de care, zău, cele cîteva clipe ale despărţirii de trup nu reprezintă într-adevăr nimic. Dacă m-aţi asigura că dincolo mă aşteaptă sigur-sigur o oarecare perspectivă, zău că v-aş lăsa pe loc, acum şi aici, aş arunca în vîlceaua aia raniţa, puşca mitralieră şi chiar şi bocancii şi m-aş grăbi să alerg prin cătare la fericirea de apoi...

— Şi cu datoria cum rămîne? se supără maiorul. Înţepenise pe loc din cauza indignării care-l traversa sau ca să se odihnească după ce-şi dase sufletul trecînd o albie cu prundiş răzvrătit. Te credeam mai isteţ, sergent Dragomir A. Grigore! făcu Dimache căutîndu-i privirea. Ce dracu'! Măcar puţină jenă în faţa peisajului ăstuia magnific... Uite, îmbrăţişînd valea din faţă, eu unul mă simt mai tînăr, mai curajos, mai nobil. Numai la fugă dinaintea datoriei nu mă îndeamnă ceea ce văd... Datoria...

— Vă cer preaplecat iertare, dom' maior... Pot fi de acord cu domnia-voastră că locul e minunat. Poate avem noroc, cobo-

rînd valea, să ne lase vîntul ăsta blestemat, să ne putem trage puțin sufletul. Cît apreciați că o s-o mai ținem așa, în galop ?

Maiorul se posomorîse, răspunsul îi fu scurt :

— Vreo jumătate de oră, cel mult. Adineaori am zărit Curmătura Brezoiului. Mă tem însă că va trebui să părăsim drumeagul ăsta... Nu exclud surpriza unei ambuscade...

Să mai continue discuția era primejdios. Dimache păstra mult timp supărarea, putea trece ușor de la supărare la cine știe ce idee tîmpită. Dragomir A. Grigore îl cunoștea ca pe fratele lui. Nu mai departe decît joi, pe la ora prînzului, unui soldat căruia i se desprinsese talpa bocancului și, plin de ciudă, zăbovind să și-o prindă, înjurase obielele devenite zdrențe, maiorul îi administrase o pedeapsă disproporționată. Scena fusese oribilă : Dimache îl lovise cu cravașa de cavalerist peste față, nu se mulțumise cu sîngele ce-i izbucnise nenorocitului pe nas, convocase un tribunal de urgență și-i ceruse condamnarea la moarte prin spînzurătoare. Cîțiva ofițeri îndrăzniseră să-i solicite maiorului clemența din urmă, maiorul, încă furios, dar temător de răzvrătirea trupei, se înduplecase pe jumătate, adică renunțase la moartea condamnatului, pretinzînd ca operațiunea spînzurării lui să aibă totuși loc. Mai mult mort decît viu, soldatul fusese ridicat de-o funie petrecută peste piept, ținut o oră sub creanga unui cireș, în bătaia vîntului, în batjocura coloanei care se scurgea, pierit poate și de spaima că inamicul, zărindu-l din depărtare, îl va lua la țintă și-l va împușca.

— Spiridon Ion, la mine, fuga marş! răcni Dimache, rămas singur.

— La ordin, dom' maior! făcu din urmă, de pe spinarea unei stînci, un bărbat scurt, blonziu, abia trăgînd după el un cărucior încărcat cu bolovani de rîu.

— Încărcătura e intactă? Nu-l prea interesa starea căruciorului şi a bolovanilor, căuta doar pe cineva care să-i stea în preajmă.

— N-am scăpat unul (se referea la bolovani), numai că mi-au scos sufletul. Dacă nu mă ajuta Găitan, nu izbuteam să trec culmea aia a dracului. Aş îndrăzni să vă-ntreb, dacă nu vă e cu supărare, la ce tot cărăm ăşti bolovani?

Răzvrătirea era, aşadar, în fiecare... Maiorul îşi stăpîni însă nervii:

— Curînd, ai să vezi, vom pătrunde într-o cîmpie înverzită, adevărată grădină, unde vom instala corturile. Acolo trebuie să pierzi o grămadă de timp ca să găseşti ceva pe care să te odihneşti. Timpul scurt de popas n-o să ştim cum să-l folosim mai înţelept, numai de căutat n-o să ne ardă... Am prevăzut cel puţin două ore pentru instrucţie... Trupa şi-a pierdut habitudinile.

Iarăşi instrucţie! gîndi Spiridon. Asta le mai lipsea! Se reţinu să nu-i fie citit gîndul.

— Prostul ăla (maiorul arătă cu degetul spre mitralior, care îşi aflase între timp locul în fruntea coloanei, precum voise ordinul), prostul ăla ce se pretinde secretar de primărie, dar e mai nepriceput decît un văcar, m-a supărat. E a doua oară, în ultima săptămînă, cînd încearcă să-mi demoralizeze oamenii. Să nu-l mai văd înaintea ochilor! În situaţii excepţionale, cum sînt astea prin care trecem, un alt comandant l-ar fi trimis la carceră. (Devenind dintr-o

dată prietenos :) Uite de ce te-am chemat, băiatule : aș vrea ca, înainte de popasul despre care ți-am vorbit, să trec în revistă întreaga coloană. Dă fuga pînă la primii soldați, spune-i lui Grigorescu să regrupeze oamenii, să fie gata cînd voi fi eu acolo. Să nu dea pe loc repaus : într-un ceas sosesc. (Și, după un moment de gîndire :) Urcă în căruciorul tău și boarfele astea, prea mă împiedic în ele...

Soldatul reținu că maiorul nu-l scutește de blestematul ăla de cărucior, se îngrozi privind coasta din față, apoi începu să încarce în grabă boarfele — o servietă plină cu hîrtii, mantaua grea, cu buzunarele pline de toate minunile lumii, două grenade de mînă, pistolul. Se încălzise, soarele alungase vîntul cel tăios.

— Ai plecat, soldat ?

— Plecat, dom' maior.

— Înțeles : să-i găsesc rînduiți ca la raport ! Mișcă !

Nici n-apucase Spiridon să se-nhame la tîrlia lui, că maiorul răcni din nou :

— Înapoi, idio... ! Mă, băiatule, vino să-ți mai spun un cuvînt : atrage-i foarte serios atenția lui Grigorescu că mă supăr foc dacă nu-i găsesc oamenii cît se poate de corecți, frumos bărbieriți, cu nasturii toți la vestoane, cu bocancii lustruiți. Nu îngădui nici o neglijență... Că-i raportez generalului, și-i vai de mama lui...

Să-i mănînce moartea într-o ținută cuviincioasă, gîndi maiorul, dacă biruința nu-i, după cum cred, posibilă. Fiecare după merit, dar imaginea întregii armate trebuie să rămînă frumoasă. Cronicile nu iartă, consemnează maniera în care dispar armatele și, firește, întreaga responsabilitate înaintea istoriei revine comandantului...

Se așeză pe trunchiul doborît al unui brad și-și propuse să judece obiectiv starea fizică și, prin ea, moralul soldaților care treceau mereu spre sud, să desprindă din impresiile clipei argumente pentru discursul pe care dorea să-l țină, poate ultimul lui discurs, căci era conștient că dincolo de pădure, la porțile văii, sub cota 650, bătălia atît de îndelung așteptată va fi necruțătoare. Informațiile pe care le obținuse, vagi și derutante, din partea marelui stat-major, mai precise și prea puțin încurajatoare, adunate prin spioni și cercetași, îi confirmau ipoteza, dealtfel la mintea ultimului gradat, că retragerea inamicului fusese o cursă cît se poate de abilă, urmărind pe de o parte risipirea unităților noastre, lucru ce se întîmplase, pe de alta obținerea unui răgaz pentru alegerea celui mai potrivit loc pentru lovitura decisivă. Știa perfect că valea, ce i se înfățișase la început ca foarte avantajoasă, îl servea pe inamic de două ori mai bine, pentru că el, inamicul, se sprijinea pe cavalerie și apreciabile forțe aeriene, de o uluitoare mobilitate, în timp ce maiorul nu se putea mișca în voie, ținut de armamentul greu, de blestematele tunuri de 78, o adevărată povară. Trebuia să recunoască: adversarul fusese mai șiret. E și asta o știință — a recunoaște, pînă nu e prea tîrziu —, erorile proprii, aprecierile neconfirmate de realitate, atunci cînd realitatea începe să îngaime primele ei cuvinte.

— Hei, soldat! strigă deodată maiorul, zărind un vlăjgan ce încerca să-și urnească din șanțul drumului chesonul greu. Pas alergător la mineee... marș!

— Lasă-mă, bre, în pace, mormăi înciudat vlăjganul, nu vezi că nu-mi pot trage umărul de sub căruță? Ce-ai cu mine?

Dimache încremeni. Asemenea purtare nu mai întîlnise. Absolut, își spuse, ne paște anarhia... Înmuie glasul:

— Măi băiatule, ți s-a urît cu binele? Nu mai cunoști gradele? Din ce pluton ești?

— Ei, Doamne...! făcu soldatul. De grade îmi arde mie acu'?

În sfîrșit, ieși de sub inima căruței și se apropie. Dîndu-și căciula pe spate, cu un benghi:

— De ce ai trebuință, fîrtate? spuse el.

Maiorul simți că sîngele îi aprinde urechile:

— Ce vorbă e asta, soldat? Și ce purtare? Nu ți-e rușine? Te-am întrebat din ce pluton ești și acum adaug: și care ți-e comandantul de pluton?

— Matale, bre, îți arde de glume și eu stau cu căruța în drum... N-o vezi cu zgaibaracele în sus, ca porcul sub cuțit? Ce tot bați cîmpii. Sau ai orbul găinilor!... Îmbunîndu-și fierea, omul se așeză alături, pe trunchiul bradului doborît, și, fără să mai aștepte alte întrebări, se porni ca o moară stricată: Iaca, vin tocmai de la Ciocîrlău... S-a tăiat astă-toamnă pădurea, trecu iarna fără să scot măcar un băț. N-am avut cai, că-i dădusem unui fin, ăla a plecat după mălai înainte de Crăciun, în Teleorman sau dracu' știe unde... Și dus a fost... Nevastă-sa, fina, zice c-ar fi dat o mașină peste el, că l-a rupt în mai multe părți, caii i-au luat țiganii din Podu Rizii, de-ntors nu mai e vorbă. Împrumutai și eu căluții ăștia, vai de pielea lor, acu se surpă drumeagul sub roate, abia deshămai... lemne-

le îs în șanț, alăturea. Ai vrea, bre, să-mi dai o mînă de-ajutor? Că singur n-o scot la capăt...

Omul era de pe altă lume, vorbea anapoda, așa că Dimache îl întrerupse:

— Ai înnebunit? Dintr-o clipă în alta vor bate tunurile, n-ai să mai dibuiești drumeagul...

— Ba smintit ești mata, bre! sări cărăușul. Ți se năzări cu tunurile... Cine să bată pustietățile astea? Hai, dă-mi o mînă de creștin, că te-oi cinsti cu o țuiculiță, la Comișani!

Neajunsul, în tactica modernă, vine de la marea prăpastie ce se cască între înaltele planuri ale comandanților și nivelul jalnic de gîndire al soldaților, cu care ești nevoit să le traduci în viață..., medită trist maiorul Dimache. Sărăcia duhului e de-o adîncime insondabilă... Prăpastie! Cu cîtă răbdare trebuie să se-narmeze un militar!

— Războiul aruncă peste bord orice alte îndeletniciri, măi omule. E imoral ceea ce faci.

— Să scot lemne din pădure? Dar am bon în regulă... Alaltăieri l-am scos: uite, 25 mai 1960.

— Oi fi avînd, bădie, dar nu e momentul. Dacă te-ai mișca oleacă și-ai urca pe stînca aia cu mesteceni, ai vedea în Valea lui Istrate norul de lăcuste al inamicului pregătindu-se de atac. Ia ciulește urechile: auzi motoarele blindatelor cum mai încing aerul? Are să fie prăpăd, poate că peste un sfert de ceas, Doamne ferește, stîrvurile noastre vor zăcea alături de buștenii răsturnați în mocirla șanțului. Războiul nu-i o joacă, ai cuvîntul meu de militar...

Țăranul rămase cu gura căscată. Cuvintele necunoscutului se legau grozav între

ele. Apoi de unde să ştie el ce s-o mai fi întîmplat între timp prin lume?... Plecase de-acasă de trei zile... iar cînd pornise, miercuri în zori, auzise la radio că lucrurile s-au cam încurcat, că nu ştiu cine ameninţase cu bomba...

— A-nceput războiul? întrebă el cu inima cît un purice. Eu mă bazam pe...

— Dar a-ncetat vreo clipă? îşi adaose maiorul întrebarea sa. Apoi: Pe ce să te bazezi?

Rămaseră tăcuţi, cu gîndurile fierbîndu-le în cap, străduindu-se deopotrivă să găsească încă două-trei cuvinte să-şi mai spună, ca să se lămurească deplin, să vadă, fiecare, încotro s-o ia.

În timp ce tăceau, alte şiruri de soldaţi treceau spre răsărit. Întîi trecu o companie de infanterie, într-o ordine care lăsa de dorit, resemnată ca o şcoală mînată duminica la operă. Arme puţine, puşti vechi, rar o armă automată. Atelaje încropite, depăşite, la un moment dat, de un automobil de oraş, mai mult ca sigur un taxi rechiziţionat, zăngănind ca o duzină de butoaie goale. Un grup de ofiţeri, înghesuit pe platforma unui camion de sifoane sau de cărat mobilier prin cartiere, tras de doi cai normanzi, neputincioşi la cucerirea dîmbului din faţă... Urmă o baterie de tunuri mici, de cîmp, de pe vremea Războiului de treizeci de ani, strigătele soldaţilor îndemnînd caii umplură de vaiet trecătoarea. Văzură curînd, ceva mai disciplinaţi, vreo zece genişti, povîrniţi sub scările pliante purtate în spate, abia săltînd pe treptele stîncăriei ce le sta înainte, lăzi cu unelte, cu explozibili, cu casete lustruite, cu aparate telefonice şi lansatoare electrice de mine. Lui Dimache i se păru că-l zăreşte printre

ofițeri pe Mazilu, stomatologul, fost coleg cu el, odinioară, la Mînăstirea Dealu... N-avu chef să-l strige, fiecare cu chemarea destinului său. Și ăștia? Parașutiști? Trupe de desant! tresări maiorul recunoscînd uniforma sportivă a tinerilor ce treceau în pas de defilare, bătînd talpa pe prundișul potrivnic. Ce idee! Un avion de recunoaștere ar înțelege pe loc că nu ne aflăm în cea mai bună situație... Dacă recurgi la formații de desant, în munți, e un indiciu că rezervele îți sînt epuizate. A utiliza elemente de elită în operațiuni de apărare, în situații de hărțuire!... Nu, că Scroviș-teanu și-a pierdut busola! Maiorul Dimache se întristă și doar gîndul că recunoscuse dintr-o ochire acest amănunt tactic de mare subtilitate îl mai înviora. Trecură, mereu tăcuți, fără pic de vlagă, pontonierii, pirotehniștii, bucătăria de campanie, două camioane, ca două magazii, însemnate pe tăblia laterală cu semnele Crucii Roșii, în sfîrșit, vînătorii de munte.

— Auzi, bre, cum cîntă mierla în frasinul ăla! spuse țăranul. Vine ploaia.

— Pe dracu'! răspunse ca din vis maiorul Dimache. Nu vezi ce albastru e cerul?

Cînd priviră spre orizont, ochii li se aprinseră de parcă ardea în preajmă o claie de fîn. Alunecînd tăinuit printre crengile copacilor, stoluri de avioane se îndreptau spre Valea lui Istrate. Erau la o înălțime apreciabilă, abia de puteai distinge, surd și apăsat, uruitul motoarelor.

— Fii atent, băiete! îl anunță maiorul pe vlăjgan. Zboară sus ca să aprecieze reliefu l și unghiurile de atac. Curînd vor recurge la picajul alternativ. Mărturisesc că la asta nu mă așteptam... Va trebui să ne

pitulăm sub stîncăria de colo... Spre stîncărie, fuga marș! adăugă Dimache.

— Ba! declară apăsat cărăușul. N-ajunge ele să ne chitească... Mai bine să...

— Ordinul se execută, nu se..., urlă maiorul, ridicîndu-se precipitat.

— Stăi, bre, colea, să ne sfătuim. Eu zic ca-ntîi să căutăm caii... La încărcat iar e nevoie de-amîndoi, că pădurea e deasă și lemnele e ude...

Îl prinse pe maior de mînecă, îl trase cu putere de urs și-l ținu alăturea :

— Și mai dă-le-n cruce de avioane! Pînă una-alta, să-ți povestesc cum o-ncurcă tata, Dumnezeu să-l hodinească...

Maiorul cedă sub apăsarea brațului devenit ciocan și clește, la urma urmelor ei doi erau parte neglijabilă față de grosul armatei tălăzuind spre cîmpie...

— Tata s-a-nsurat tîrziu, cu o muiere din Dragoslavele, tînără și frumoasă de se dusese vestea pînă la Teleorman, începu liniștit țăranul. Cărăuș mereu pe drum, femeie în toată puterea, nepotrivirea era vădită. Ce trebuia să se-ntîmple s-a-ntîmplat. La început, mama s-a iubit cu un popă din Răstoaca, treaba asta a ținut vreo doi ani, cu toate scandalurile bătrînului, ca să nu mai vorbesc că o snopea în bătaie și cînd pleca după porumb, și cînd se înturna de la piatră, din carieră... Cînd popa a fost tăiat de-un sătean din Valea Titei, gelos ca omul gelos, mama și-a găsit un ibovnic peste gardul grădinii, unul Victor Mazăre, cosaș ce tot repara la gardurile unuia, Gligă Petrescu, plutonier invalid. Știe tot satul că ăsta mi-a fost tată; eu zic că lucrurile nu sînt chiar limpezi... Ca să-i mai potolească dracii și tinerețea, tata a-nceput să-i facă mamei casă pe numele ei. S-a-nhămat

la cheltuieli peste puterile lui... Eu nu venisem pe lume, povestea o știu de la un cumătru.

— S-au topit așa cum au venit, observă maiorul. N-am auzit nici explozii de bombe, nici țăcănit de mitraliere. Simplă demonstrație de forță... Sau poate o tactică nouă... Psihologia...

— Pe mine mă cheamă Niță. Niță Moraru. Pe matale ?...

— Maior Dimache. Comand o coloană mixtă. Dispun de toate armele, spuse el mîndru.

— Bine. Și-acum, nea Dimache, să vezi, bre, încurcătura dracului... Nu, că există un scris anume al omului ! Ca să construiască odăile de care fu vorba, tata se angajase la transpoarte, la podul de la Cernavodă... Nu mai da pe-acasă cu săptămînile... Distanță, bre !...

— Dar ce vîrstă ai, soldat Niță ? Că podul s-a construit, ăhă, acum un veac...

— N-are importanță, dom' maior... Cu chiu cu vai, casa, lăsată pe meșteri de încredere, se-nălța și se punea pe roate, cum zicea mama. Ea a lucrat cu oamenii alături-rea, nu s-a dat în lături de la... Dar nopțile, neodihnită, umbla ca și-nainte, trecea prin gard, la finul lui Mazăre. Ăsta om, Mazăre, nu glumă : cosea tot timpul, nici iarna nu stătea ! Eu îi semăn leit...

— Iartă-mă că te-ntrerup. Băgași de seamă că nu mai trece om pe drumeag ? Ultimii trecură tanchiștii. Cam descompletați, sărmanii... Tanchete Renault, ușoare, încă eficiente...

— Și, cum spuneam : dacă sînt de fier, ca el, însemnează că-i sînt fiu și n-are rost să ne tot întrebăm... Căci aschia nu sare departe de trunchi...

— Asta e foarte adevărat, soldat Niță. Niță și mai cum?

— Moraru, din regimentul 22 Infanterie. Contingent 1938. Leat, vezi și matale, destul de recent. În trei ani, cît s-a ridicat casa, casă mare, cu trei camere, cu sală, cu verandă, învelită cu tablă, tata n-a trecut pe-acasă de trei ori... Văzîndu-și nevasta mulțumită, harnică, cu casă proprie, s-a vindecat de bănuială...

— Pe căpitanul Istrate l-ai avut?

— Cel cu bandaj la ureche?

— El.

— Am auzit c-ar fi murit, Dumnezeu să-l ierte. M-a pălmuit, era iute...

— A murit în brațele mele, la Cotul Donului, cota 350, într-o marți...

— Totuși, o bănuială mai rodea inima lui de cărăuș hoinar. De cîte ori se-ntorcea din bălți, că nu știu de-am apucat să spui că se angajase la desecări, undeva la Greaca, n-avea curajul să intre dintr-o dată în sat, să nu găsească cine știe ce... Îl chinuia gîndul, mai tîrziu am aflat, că frumusețea lui de casă se surpă la vreo alunecare de teren, sau arde, sau cade pradă hoților. Deshăma, cum deshămai, la cruce, la un kilometru de casă, acolo unde drumul se cocoață pe deal, și își privea cu drag casa, gospodăria, mișcarea de prin grădinile dimprejur. Își scotea pirostriile, aprindea focul, punea de mămăligă și, înfulecînd merindea, întreba pe cei ce treceau ce se mai aude, ce noutăți, doar o afla cum i se poartă nevasta. Asta, pînă într-o zi...

— Dumnezeule! sări ca ars maiorul Dimache. Am uitat cu desăvîrșire că ostașii mă așteaptă în front, că am promis o tre-

cere în revistă... Te las, bădie, nu-mi mai rămîne nici un minut de răgaz...

— Stai, bre, pe loc! îl plantă, cu gheară strînsă și grea, Niță Moraru. Nu se prăpădește lumea. Termin îndată, apoi mergem după cai, pădurea e deasă...

Maiorul se smulse milităreşte, se dădu înapoi, își culese de pe jos vestonul și chipiul de care, la căldură, se descotorosise, apoi vru s-o șteargă. Țăranul, cărăușul sau ce ciorile era făcu un salt de pisică, îl înșfăcă de guler și-l strînse cu tărie :

— Nu pleci pînă nu închei povestea, că te ia măicuța lui... Doamne, iartă-mă!... Ce, acu îți veni să ștergi putina, tocmai cînd mi-ai promis o mînă de ajutor? Ești militar sau nu? Să te mai încrezi în cuvîntul unui domn...

— Dimache Cezar, maior! precizează marțial maiorul. Jos mîna de pe însemne, nesăbuitule! Că nu meriți să le atingi.

— Dacă ești maior, tot soldat înseamnă, observă Niță Moraru, strîngînd ghearele și zgîlțîindu-l. Lasă-te, bre, prizonier și stai colea!

— Cum prizonier?

Maiorul simți că i se taie picioarele. Bănuise el ceva, știa din cărți că așa procedează inamicul, în timp de război sînt permise și cele mai perfide arme. Îl întîrziase, îl izolase de coloană, acum se afla, imobilizat, în mîinile inamicului. Povestea cu taică-su fusese o cursă... Uite întîmplare!

— Dacă sînt prizonierul dumitale, atunci se schimbă radical lucrurile..., o întoarse maiorul.

— Vezi bine că se schimbă..., zîmbi vlăjganul, și-l slăbi din strînsoare.

Căutară caii, se rătăciră, se strigară, se regăsiră; într-un tîrziu, spre seară, îi aflară încurcați în niște mărăciniș, dincolo de stînca lui Belciug. Atîtea evenimente, atîtea emoții îi sleiseră. Sînt unele operațiuni destul de dificile și în meseria de civil, gîndi maiorul...

— Am în căruță un cojoc de oaie și o cergă, din alea de se țes pe la noi. Le-om împărți. Ne aciuăm pe-o mînă de fîn, în căruță, tragem o țeavă de somn pînă-n zori, ne-om dezmorți o țîră oasele. Să vezi, bre, fleac o să ni se pară urcatul lemnelor, de dimineață...

Nu exista alternativă. Purtarea unui prizonier, care, întîmple-se ce s-o întîmpla, tot militar rămîne, depinde de cuvîntul dat și de starea reală, iluziile nu-și au locul...

Dimache se întoarse sub cergă, dar, înainte de-a se lăsa în brațele lui Morfeu, își aminti că în buzunarul de la piept are un tranzistor. Îi întoarse butonul. Bucureștiul abia se auzea, totuși înțelese că Steaua a învins categoric Craiova, că la Tîrnăveni s-au tras primele șarje de sticlă cu suport de sîrmă împletită. Lumea își vede de treburile cu care s-a deprins, gîndi el, în fond, ca să fie întreținut războiul, oamenii trebuie să producă, să se destindă...

— Spuneai, bre, că e război... Or, eu aud că oamenii își văd de treburile lor, spuse din culcușul lui vlăjganul... Nu ți s-a părut, dom' maior? Ia gîndește-te bine...

Vra să zică începea să-l tragă de limbă. Al dracului spion! Înjghebă o poveste:

— Că doar n-o să ne spună pe unde a ajuns frontul. Și, ca să se-ndepărteze de subiect: Eram zilele trecute într-o mănăstire. Călugării fugiseră încotro văzuseră cu

ochii. Încartiruisem în chilii șaptezeci de ostași, atîți mai rămăseseră după lupta de la Mirăslău, unde pierise însuși colonelul... Se dăduse de mult stingerea... Oamenii dormeau, ca să mă exprim într-un termen de specialitate, tun. Numai cîte unul, poate rănit, poate păstrînd încă în suflet imaginile cumplitelor scene cărora le fusese martor, mai tresărea în somn, strigînd cu desperare o mamă, o iubită, numele unui prieten... E, pe cuvîntul meu de onoare, cel mai întristător aspect al războiului. O noapte cu lună plină... Mă asculți, camarade ?

— Te ascult, bre, cum să nu te ascult, că doar n-am surzit. Era înainte sau după Mărășești ? întrebă.

— Era după, se-nțelege.

Dat în Paște vlăjganul, se împotrivește somnului, se întristă maiorul Dimache. Continuă :

— ...Lună plină, o noapte de-ai fi putut citi ziarul... Nu puteam dormi, eu — în treacăt fie vorba — nu dorm mai niciodată în timp de război... Am făcut un rond voluntar pe sub zidurile mănăstirii, am zăbovit puțin printre crucile cimitirului — magnific cimitir ! —, în cele din urmă m-am abătut pe la bucătării, instalate într-o clădire mai lăturalnică, spre porți. Mi-a atras atenția o ferestruică luminată palid de-o lampă cu gaz...

— Mă iartă că te opresc, interveni cărăușul din capătul celălalt al căruței : ia mai dă drumul o dată transistorului ăluia, că răsări Găinușa... Trebuie să fie în jur de zece, ora radiojurnalului...

— Îndată, răspunse maiorul. Dar în sinea lui : Idiotul ăsta n-are de gînd să doarmă. Eu mă port cu el cavalerește, ca un prizo-

nier cunoscîndu-şi răspunderile, iar el nu cedează un pas... Are să vadă dumnealui cu cine are a face...

Deschise radioul. Se dădeau, într-adevăr, ultimele ştiri : ministrul tezaurului al Venezuelei va face o vizită omologului său din Birmania, o echipă de biologi găsise o metodă de extragere a substanţelor toxice din nu ştiu ce, directorul unei şcoli de cadeţi din Anglia declara că statura candidaţilor din acest an este apreciabil mai înaltă decît a celor din seriile dinainte, un val de ploi, însoţit de furtuni, se abătuse asupra coastei de vest a Angliei, preşedintele unei asociaţii din Malta şi-a prezentat demisia, lupte grele în Indochina... Morţi şi răniţi...

— Fuseşi atent ? sări voios maiorul Dimache. A zis de lupte... Acu' te-ai convins că războiul merge înainte ?...

— Lasă, bre, chestia asta. Mai bine spune-mi ce era cu lumina lămpii, c-o lăsaşi aprinsă..., mormăi somnoros vlăjganul.

— ...M-am uitat pe fereastră, pe furiş. Ce mi-au văzut ochii este greu de povestit : trei soldaţi aduseseră o femeiuşcă, o dezbrăcaseră, acum o asaltau cu chiote, cu paharele pline... Unul cînta...

Un sforăit aprig, de sfarmă-lemne, clătină căruţa. Ţăranul adormise.

E momentul ! tresări maiorul. Dar trebuia să se asigure că nu e vorba de-o nouă prefăcătorie. Decise să numere pînă la o sută, metodă folosită de medicul care-l operase de apendicită, timp în care anestezia urma să-şi facă, precum nu prea îşi făcuse, efectul...

Acum totul se vedea cît se poate de logic, să mai pretindă careva că tactica generală nu-i o ştiinţă exactă... Inamicul

studiase conformația și tectonica dinspre sat a pădurii, atacul avea să-l înceapă, ca să deruteze, pe flancul Năruja ; îl va susține numai cît se vor înfiltra infanteriștii în păpurișul de pe marginea lacului. Trebuie să recunosc, își spuse Dimache, planul n-are cusur, e produsul unei minți geniale. Privi cu atenție mișcarea de trupe de pe latura nordică a văii, descoperi o brigadă de tancuri, stîngaci camuflată cu crengi înverzite de copaci, iar dincolo, sub streașina pădurii, în tranșee, căștile de oțel ale pedestrimii gata de-a sări la baionetă... Pămîntul bubui teribil. Dintr-o sută de guri aprinse, se năpustiră spre primele linii tone de oțel criminal, exploziile însăilară pajiștea cu împunsături din metru în metru. Atît de susținut și de des era tirul, că o biată mierlă speriată, abia ridicată din ierburi, fu ferfenițită în aer ca o batistă. Barajul de artilerie încetă brusc, din adăposturi și ascunzișuri zbucniră roiuri de soldați, cu baioneta la armă, deocamdată împrăștiind din fugă ploaie răpăitoare de gloanțe. Craioveanu fusese luat prin surprindere, asta se vedea bine de la distanța unde se afla, mișcarea lui de eschivă fusese nedecisă, greoaie, o catastrofă ; oamenii, vădit derutați, vînați metodic de pușcașii inamicului, pitulați în șoproane și prin poduri, cădeau ca spicele. Nu-i trecuse prin minte cretinului să se asigure de avanposturi, se lăsase descoperit din două părți ! Am să-i cer degradarea ! strigă Dimache. Am să-l trimit în fața Curții marțiale ! Manualele vor scrie o sută de ani despre această incalificabilă nepricepere...

Apăru, înspăimîntătoare, cavaleria. Șarjă, la început, spre păduricea vecină, susținută de două mitraliere instalate (era de

presupus) pe stîncile ce dominau valea spre Iftodeni. Galopă preț de-o jumătate de leghe în direcția aceea, apoi, ca și cum ar fi făcut calea întoarsă, se abătu spre șosea, cu o iuțeală ce ar fi dat amețeli și unui Napoleon...

Și, cu tot avantajul lor, al factorului surpriză, esențial în tactica de cîmpie, bătălia își putea întoarce încă norocul spre cei loviți. Cu condiția intervenției neîntîrziate a căpitanului Grigorescu. Dar Grigorescu nu se vedea niciunde. Te pomenești că idiotul rămăsese cu trupa lui în defileu, înghețată în formație de raport, cum îi ordonase el, Dimache. Întotdeauna prea moale în luarea deciziilor... Ardelean fără inițiativă...

O manevră nouă a infanteriei, și inamicul trecu la lupta corp la corp, la baionetă, pe o deschidere de cel puțin un kilometru. Genială și asta, pentru că dușmanul avea în față, spre bucuria ochiului, crestele superbe ale Pietrosului (1326 de metri), meterezele de calcar ferăstruit ale Pisicii Mari, un cer de un albastru regal..., iar mai încoace, pe largi terase succedîndu-se armonios, livezi bogate de meri și pruni, desăvîrșit aliniate — verde-închis, metalic, pe fondul pajiștilor de-un alt verde, bătînd spre albastru, toate smălțuite de margarete și tufe de sunătoare...

Cînd i-am spus că războiul nu e o joacă, a făcut-o pe Toma Necredinciosul, mînca-i-ar lupii jigodiile alea de cai !... Un nou bubuit în depărtare : trage, cum se pricepe, nepriceputa baterie a lui Călian... Cam tîrziu...

Se trezi. Era o liniște adîncă, tăiată de țiuitul greierilor în văi, de murmurele în-

depărtate ale cerului pregătindu-se de ploaie. De unde dracu' o fi știut neisprăvitul de Niță că vine ploaia ? Doarme adînc, ce-i pasă !

Se furișă din căruță cu toată precauția, cuprins de fiori... Noaptea nu era rece, fiorii îi atribui bucuriei că evenimentele nu l-au depășit, că mai e timp, dezastrul poate și trebuie prevenit, cum just spunea mareșalul acela... E încă timp pentru a-și ține discursul... Întîmplările prin care trecuse, lunga umilință a prizonieratului îi treziseră din nou energiile, cîteva fraze ale cuvîntării îmbărbătătoare către ostași îi reveniră luminoase în minte, i se părură perfect adevărate, deci convingătoare. Porni voinicește, în pas de marș, pe șoseaua albind sub cerul înstelat.

Îl chemau spre sud, ca un puternic magnet, lupta, biruința, triumful, destinul de militar ce nu cunoaște oboseala, resemnarea, șovăiala...

La paltinul lui Ignățoiu, sub cota 323, unde drumul începe să coboare și se zăresc casele din sat, îl ajunse din urmă Victor, fiul Lucreției. Își luase toate examenele, se grăbise să prindă primul tren de dimineață, avea de povestit o mulțime de noutăți de la București.

— Duminică e bîlci la Titu. Mergem, unchiule ? Ți-am promis de mult alviță și o trompetă... Vreau să mă țin de cuvînt.

Băiatul îl luă de mînă, îi vorbi însuflețit despre colegii lui, îi povesti peripețiile prin care trecuse pentru a obține o carte dorită, apoi îl dojeni cu blîndețe pentru plimbările lui, prea lungi și obositoare, interzise de medic.

Pe măsură ce se-apropiau de casă, maiorul devenea tot mai posac, iar cînd intrară în curte şi soarele, acum puternic, îi lumină bine chipul, întreaga lui înfăţişare era a unui învins.

Str. Lt. Pârvan Popescu, fostă Fructelor

Cu toate că a cunoscut în bună măsură operaţiunea şi a şi contribuit cu ceva la reuşita ei (dar despre intervenţia troliului cu came şi blocarea lui pe strada Brîncoveanu, în faţa căpitanului Ignat, voi avea prilejul să vorbesc mai tîrziu), Mielu Algiu, poreclit de noi Rabelais, s-a încăpăţînat multă vreme să nu recunoască evidenţa, anume că acel formidabil transport se efectuase în numai două săptămîni şi că uriaşul utilaj s-a aflat chiar înainte de luna lui septembrie la destinaţie, cu trei zile mai devreme decît promisesem...

Lucru de neînţeles şi revoltător, pentru că îl cunoşteam pe Rabelais din prima clasă de şcoală, cînd se urca în nucul din fundul curţii pînă ce credeam că atinge cerul, trimiţînd de-acolo ploaie de nuci mari, cu coajă subţire şi miez dulce şi parfumat, sau cînd, în unele după-amiezi de vacanţă, se întorcea de la pădure cu traista de lucru manual plină de tot felul de cutioare, din care scotea cele mai neobişnuite vietăţi din cîte am văzut vreodată, împărţindu-ni-le cu dărnicie tuturor, ba chiar unor copii străini de cartier — piese rare pentru insectare, pentru laboratorul domnului Bucşeneanu. Era un băiat de ispravă, pe care te puteai bizui, harnic şi temerar, ţinînd la părerile lui, în stare

să se bată pentru acele păreri, şi ne plăcea francheţea lui, pentru că, martor la o fază de fotbal sau priceput complice la furtul de prune cu hoţoaica, din grădina lui Cinta sau Moscuna, puteai să te încrezi în mărturia lui, să juri că Valerică Bolovăneanu făcuse hent sau că mingea ieşise de mult din teren cînd Vică Anghel înscrisese gol, ca să nu mai spun despre simţul lui de dreptate : întotdeauna ştia cît i se datorează fiecăruia din captura de prune, făcea împărţeala lui Solomon, din care Jean Băilă nu se alegea decît cu laudele...

Ce se întîmplase oare că, de această dată, nega şi iarăşi nega adevărul, cu care noi, ceilalţi, aveam toate motivele să ne fălim (şi într-o măsură şi el, care intervenise prompt, cu macaraua de şapte tone, cu capre de lemn ingenios introduse sub agregat), adevăr în cele din urmă controlat de o mulţime de locuitori ai oraşului, fiindcă în acele zile transportul a făcut vîlvă şi mulţi au alergat să-l însoţească ? De ce umbla el pe terenul de la Uzină, în grădina de vară a cinematografului *Gloria* sau în Alei, ca să dezmintă, printre grupurile de fumători ce aveau timp să-i admită versiunea, atît faptele noastre, cît şi rolul lui ? Şi n-ar fi fost nimic că nu voia să recunoască termenul devansat şi performanţa tehnică, dar trecea, ca şi cînd nu s-ar fi produs nicicînd, peste accidentul în care Relu Ştefănescu îşi prinsese mîna într-o roată dinţată, încît trebuise să intervină avocatul Drăguţ Demetrescu la spital, ca să cheme un sanitar (tîrziu a sosit la faţa locului sanitarul Văduva), anulîndu-şi odată cu această dezmînţire propriul lui merit ; doar nu fusese joacă de copii manevra, la momentul cel mai critic, a plăcii turnante

și a pîrghiei, priceperea lui de a evacua din zona de acțiune a mașinii pe elevii gură-cască de la Industrial, care mai de care mai priceput la sfaturi tîmpite, de prisos desigur în acele clipe de maximă încordare... Să fi dibuit el, cu pătrunderea care-l caracteriza, oarecare greșeli în delicata operațiune de decuplare a convertizorului, nereguli de neiertat în ancorarea laterală sau unele riscuri la folosirea unor cabluri nu îndeajuns de groase ? Să se fi temut că lucrurile nu vor ieși pînă la sfîrșit precum am voit și, derobîndu-se de orice răspundere, va scăpa judecății din urmă ? Ciudată purtare !

— Un asemenea convoi însumînd cîteva zeci de tone nu-i o glumă, Mielule, și cu toate astea s-a alcătuit și s-a deplasat întocmai cum am prevăzut noi ! îl provocam eu, în orele serii, amintindu-i episodul, constrîngîndu-l să se trădeze că l-a văzut și l-a urmărit (încăpățînarea lui Rabelais exaspera).

— Nu știu cui dracu' i-a venit ideea smucită să-l demontăm și să-l încărcăm în bucăți pe mai multe remorci, observa Mielu aproape amuzat. Să vă văd la punerea șuruburilor la loc...

— N-are nici o importanță, Rabelais băiatule, fapt sigur e că transportul, cu unele mici necazuri, s-a putut face... Ni se părea, la început, un lucru imposibil. Cît despre reasamblare, știi bine că a fost terminată în două zile... (Bine că negațiile lui nu mai priveau decît reasamblarea !)

— Să fim serioși ! se înfuria Mielu.

— Serioși la ce ? Și nu te mai înfuria așa !

— Pentru că chestia asta, despre care nu mai încetați să pălăvrăgiți, mă plictisește.

— Ei, poftim! Te plictisește că tîrgoviștenii au dat la gazetă? *Chemarea* a scris pe larg.

— De treizeci de ani, nimeni n-a mai citit gazeta despre care vorbești.

— Un transport periculos... Copiii unui cartier s-au angajat să... Clipe de emoție și eroism..., i-am citat din memorie cele cîteva subtitluri ale ziarului.

— Realitatea e că nu s-a mișcat nimic în orășelul ăsta adormit. N-am cunoștință de nici un transport periculos! Chiar ieri, trecînd prin gara Teiș, am văzut utilajul vostru nemișcat, pe rampa dinspre podul de fier...

Reaua credință îl făcea de nesuportat.

— L-ai văzut tu, cu ochii tăi, pe rampă?

— Nu eu, n-am pretins asta (a întors-o); l-a văzut frate-meu, Gogu. S-a dus ieri la pescuit.

— Atunci s-o lăsăm baltă. Nu însă înainte de a te invita să te duci personal la Ciufu, în Sîrbi, ca să-l vezi sub șoponul fabricii lui de oxigen... Și să te miri ca vițelul la poarta nouă cum de-o fi ajuns el acolo, de-l asamblează montorii... Înainte de septembrie, treaba noastră era gata.

— Isprăviți cu prostiile! se mai înfuria o dată Rabelais, apărîndu-se ca la box înaintea atacului concentric al băieților (băieții nu erau de față la această convorbire, dar el, Mielu, știa că opinia mea era deopotrivă și a lor). Și, ca să curme o dispută pe care vedea bine că o pierde (prea eram mulți și prea îl înghesuiam), s-a ridicat: pe mine mă cheamă mama acasă, i-am promis că azi îi bat nucul...

— Ăsta a lipsit la lecţia de logică a lui nea Titi, era de părere Macu Ionescu. Lăsaţi-l în plata Domnului ! Nu vedeţi că nu ştie nici cum îl cheamă ?

— A lipsit de la geometria plană a lui Baravache, credea Timotei. Dar şi cînd se va auzi strigat să-şi primească premiul, să-l auziţi lăudîndu-se cum a dus singur în spate toate cele cincisprezece tone...

Doctorul Mazilu, pe care l-am întîlnit în oraş, mi-a spus că ai făcut o formă uşoară, că angina care circulă acum... (a spus tata) ; pentru teză avem şi *Die Jahreszeiten*... (a spus Costache) ; să nu ştie dreapta ce face stînga (a spus popa Stănescu, şi l-a şi dat afară din clasă pe Anghel A. Ion) ; am ferit Ţara de dezordine şi raporturile democratice n-au avut de suferit (a spus la radio Tătărăscu) ; doctoria nu se-ntreabă, dar ţi-i promit pe Stan şi Bran (a spus mama) ; aţi consumat luna asta 80 de kilowaţi, nu-i nici o nenorocire ! (a spus domnul Zaharia, pocnind clapele servietei) ; ai salutări, dragă, de la Lucica Bocoş, arăta înfloritoare (a spus Cati Ibric) ; la următoarea alarmă, ne dispersăm şi noi, poate la Voineşti... (a spus mama) ; eu n-o să fiu cu voi, îmi aştept resemnat sfîrşitul (a spus tata) ; dacă Rabelais nu ştie geometrie, asta să te interesèze mai puţin..., vezi-ţi de peticele tale !... (a spus tanti Fiducia) ; şi frate-tău o ţine morţiş cu nuca verde, nuca verde, însemnează că a luat microbul de la tine (mi-a spus mama, ca să-i închidă gura mătuşii) şi : cînd face Tityre febră, cere să-l scoatem din priză (a spus amuzat tata).

Aş avea nevoie de un plan limpede al oraşului Tîrgovişte de dinainte de demolări, schiţele puchinoase de prin manualul de geografie ori sînt şterse, ori nu numesc corect locurile : am uitat cum se intersectau unele străduţe şi ulicioare, şi fără el îmi este greu să refac itinerarul acelui transport epocal. Ce ţin bine minte e că răsturnarea rotorului s-a produs la întîlnirea lui Brîncoveanu cu Carabella, acolo unde locuia Dinu de la Poştă, al cărui băiat era coleg, pare-mi-se, cu Chiose, sau cu Ludi şi Bibi Popescu... Memoria e capricioasă : păstrez întreaga scenă, nu-mi amintesc în schimb cine a sărit să sprijine cu capre de lemn motorul principal ; ştiu cum cădea atunci lumina soarelui (dinspre liceul de fete), strecurată printre masivi nori cumulus şi, mai jos, printre fumurile plopilor, dar îmi scapă dacă Tityre sau un altul a avut inspiraţia să întoarcă trailerul cu spatele spre trotuar... Oricum, tocmai atunci sosea, congestionat de alergătură, Costel Ciocîrdia : trecuse pe la liceu şi aflase de la tatăl lui că preşedinte al comisiei de bacalaureat fusese numit (ura !) fostul director, Iliuţă Angelescu, de istorie, care ne cunoştea (ura !) părinţii, nevoile şi tristeţile, care (bine de noi !) ţinea la onoarea oraşului, în crîncenă concurenţă cu Găieştiul, de unde veneau să ne sugrume o mulţime de absolvenţi ai ilustrului colegiu... Băieţii noştri, oricît de solicitaţi erau de scoaterea din impas a coloanei şi oricît de obosiţi se dovedeau (bacalaureat le mai lipsea !), au izbucnit în urale, ceea ce însemnează că se aflau înaintea acelui temut examen (deci terminaseră de mult primara) şi, cum nimeni nu mai era stăpîn

pe materie, numirea lui Iliuță Angelescu le ușura simțitor povara...

— Profesorul Angelescu a murit acum trei ani...

— Rabelais, iar ? Pentru numele lui Dumnezeu, îmi strici povestirea ! Lucrurile se orînduiesc aici nu după dorința cititorului, nici după harababura realității (perspectiva anilor și oarecare experiență te vor convinge că nu exagerez cu nimic), ci în măsura în care cred eu că e oportun ca cititorul să afle ce s-a întîmplat : timpul și desenul faptelor sînt în mîna mea, eu citesc în amintire, mai coerent sau mai pe sărite, mai descifrabil sau mai înnegurat, după cum au luat loc faptele în fotoliile marii săli a jocului pur... Anecdota mă lasă rece. Reținînd doar liniile de fugă ale unei biografii... De aceea scriitorul care povestește, și nu faptele înfățișate de el, este tras la judecată...

— Dacă mergi pe linia asta, îți stă în putință să-l convoci la intersecția Brîncoveanu cu Carabella pe însuși mareșalul Averescu...

— Îmi stă în putință, Mielule, și am să mă gîndesc serios la ideea ta ; uite, nici nu terminași vorba și îl și văd venind la Tîrgoviște (îți mărturisesc că punctualitatea lui de militar mă găsește cam nepregătit...). Îmi revine deosebita onoare să-l plasez la locul de cinste pe care îl merită... Aș propune să-l asociem temporar, pînă vom putea anunța garnizoana și pe prefect, și pe Ogescu, factorul poștal, ca, împreună, să privească de pe trotuar faptele cutezătoare ale băieților... Mareșalul, amator de frumusețe virilă (în tinerețe a lucrat la un cerc de recrutare, unde și-a format ochiul pe bicepșii cîtorva contingente), te-ar re-

marca negreșit, căci te-a dăruit madam Algiu cu un trup de faun... Un bun loc de observație ar putea fi grămada de cărămizi din fața Băncii Naționale... Clădirea, într-un stil incert, dar impunătoare, ar face un demn fundal, aproape cinematografic... Din balconul cu coloane vernil, cu frunze de stejar pe fragmentul de capitel ce a supraviețuit cutremurului din '40, directorul băncii, Săceanu, ar avea rarul prilej să-l salute, să-i facă o invitație în birourile sale, spre a-i arăta seifurile, ghișeele, grupele de pacienți în așteptarea sconturilor, a protestărilor de polițe. Desigur, nu se pot pune multe speranțe în lehamitea unui mareșal, dar presupunînd că, totuși, poate apărea un nedorit moment de plictiseală și căscat la nivel înalt, salvarea ar fi o ploaie cu spume, adusă prin surprindere, cum prin același mecanism se poate aduce mai aproape și ora mesei. Din mai multe soluții, Mielule, aleg pentru acest episod al povestirii mele îndrumarea grupului, inclusiv Ogescu, ca reprezentant al păturilor mijlocii, la restaurantul Pitiș, pentru dejun, știindu-se că distinsul oaspete, ca toți oaspeții, suferă de o mare poftă de bucate fine, după îngurgitarea marilor noutăți publice... La masă, un băiat spiritual, ca tine, înarmat cu o baterie de anecdote din chiar pozițiile războiului, este o binefacere cerească...

— Am sesizat unde bați... Ești în stare să mă pui într-o situație absolut inacceptabilă...

— Să iei prînzul cu un mareșal?

— ...După care, cumpărat cu banii directorului băncii, să-mi ceri să confirm toate năzdrăvăniile, printre care și istoria cu transportul fantomă...

— Ca să-mi dai un răspuns mai puțin pripit, amîn cîteva minute ploaia, îl reții pe Săceanu la telefon (îl suna Ploieștiul de crăpa aparatul), îl încurc un sfert de ceas pe Ogescu într-o conversație cu doamna Săileanu, pe teme de majorare a pensiilor... Dar fă bine, Mielule, și gîndește-te serios la norocul care ți-a ieșit în cale și, pînă la un răspuns, dă-te oleacă la o parte, să pot vedea ce s-a mai întîmplat cu coloana băieților noștri, nu avem dreptul să-i lăsăm pe copii singuri. Trebuie să fii de acord cu mine că o mică neglijență, o neatenție, poate duce lucrurile la dezastru... Fără veghea neobosită a povestitorului nu se mișcă nici măcar un șurub...

Începusem demontarea în ajun, asistați de un meșter și de mai mulți lăcătuși. Aripa principală și paletele aerodinamice se desprinseseră ușor, soluția se dovedise bună, dar buloanele stativului, elicea și aclimatizorul se împotriveau. La o insistență a cleștilor și levierului, două bascule din peretele nacelei s-au îndoit, amenințînd să se rupă. Ca și cum n-ar fi fost de-ajuns, un fuselaj de pe remorca din urmă s-a rostogolit, la trepidația iscată de o birjă, și ar fi căzut cu siguranță, dacă Bibi și Timotei n-ar fi sprijinit cu rîngile partea radiatorului, mai grea, mai în margine...

— Ar fi fost un dezastru! a intervenit de nu știu unde Rabelais.

— Te cred. Costul lui se ridică, pe cîte știu, la șaizeci de mii... Dar, pentru Dumnezeu, ce tot încurci treburile pe-aici și nu alergi acasă să te bărbierești pentru prînzul oficial?

— Prînzul cu Averescu? Prînzul, după cum m-ai anunțat, e abia mîine...

— Ca să te-nvăț minte, ți-l trag astăzi. Într-o jumătate de oră începe ploaia...

Pe cînd lucrau (acum începe să mi se limpezească amănuntul), a venit în fugă dinspre Bărăție Cezărică Popa, strigînd că arde cîrciuma lui Bizinichi...

(Să întrerup relatarea, pentru a pune într-o paranteză, pentru strictul uz al lui Radu, care nu a fost în oraș în acele zile de emoție, ceilalți cititori putîndu-se dispensa de lectura acestor amănunte, că toate cîte se întîmplă în această povestire eu le consider cauza principală a dezastrului edilitar intervenit nu peste mulți ani, care a făcut să dispară pentru totdeauna case interesante, mărturie a unei epoci — epoca deschisă de sosirea în oraș a stimatei doamne Tălăngescu, consolidată de familia Condurățeanu, adusă la o mare înflorire de Lăzărică Popescu, de două ori primar în perioada interbelică, apoi de strădaniile, ca primar și consilier permanent, ale lui Gogu Pîrvulescu, și încheiată lamentabil cu activitatea, încă insuficient studiată de istorici, a nepriceputului căpitan în retragere Visarion Rusu, care a reținut din întîmplarea evocată că străzile sînt înguste pentru comerțul și industria în continuă creștere și singura condiție care se impune este lărgirea străzilor, peste grădini și imobile, pînă la formarea, dintr-o barieră în cealaltă a orașului, a unei singure, grandioase și pustii magistrale. Să fi fost ora patru după-masă, în acea primă zi a transportului memorabil, cînd Costache, Timotei, Bibi, Macu și cu mine ne-am

dat fulgerător seama de ce se poate întîmpla... Coloana ajunsese în dreptul Grădinii cu Duzi, mașinile — solicitate de suprasarcină — fierbeau ca niște oale pe foc îndrăcit, dificultățile ne aduseseră nervii la maxima lor tensiune...

— Unde sînt prea mulți gură-cască, a observat Bibi, se nasc și multe idei...

— Asta e o lege obiectivă..., l-a asigurat Timotei.

— Cred că Victor Balaban i-a convocat... Dacă astăzi sînt doar vreo douăzeci, a spus în continuare Bibi, arătînd din ochi pe cei adunați în jurul mașinilor, poți fi sigur că mîine se vor îngrămădi pe noi o sută... Și măcar de-ar pune mîna să ne ajute cu ceva... Unul nu și-a oferit serviciile...

— Vor umple cutia poștală a primăriei cu propuneri, sugestii și alte asemenea...

— Să nu le vină în cap ideea de a face din strada Carabella bulevard...

Am pălit, simțind că totul e posibil. Timotei s-a repezit pînă acasă, și-a luat aparatul de fotografiat, am pornit toți cinci să identificăm casele ce aveau mai mulți sorți să cadă sub tîrnăcoape și am tras pînă pe înserat cel puțin două sute de fotografii... Formidabilă treabă: nu cred să fi pozat cinci imobile care ulterior să nu fi fost făcute una cu pămîntul! Casa Ilenei Gornescu, cea a lui Bizinichi, o mulțime de alte clădiri ce rezistaseră bombardamentelor și nenumăratelor cutremure s-au prăpădit...).

Am auzit îndată clopotul dogit al pompierilor, uruitul mașinilor roșii, cu scară și tulumbe, trecînd pe la Casa d'Italia și

învăluind într-o niagară de praf vila lui Nicoară; soția preotului militar, din mijlocul străzii, ne-a arătat cu degetul fumul, apoi limbile de foc și, spre seară, ca dovadă, am văzut-o pe biata doamnă Bizinichi desfigurată de spaimă. Au trecut numai cîteva minute și dinspre Șanțul Cetății a apărut Aurică Leontescu, pe bicicleta, cam mare pentru el, a domnului Leontescu (taică-su avusese un Dodge străvechi pe piață, să-i zicem taxi, deși îl folosea exclusiv pentru nevoile familiei, trebuia să se numească astfel pentru a strica la vreme dosarul/biografiile copiilor, zicîndu-li-se odrasle de bani gata — bani de capitalist —, acum bătrînul circula pe bicicletă cu tricolor, grăbindu-se să preîntîmpine acuzația și transportînd pe cadru, într-o chestie de sîrmă împletită, două sifoane și grăunțe pentru porumbei), Aurică strigînd în gura mare că focul nu e la Bizinichi, el nu crede că arde pe undeva, dar că la Bizinichi doi birjari beți stau să se taie, chiar au început treaba asta lîngă grătarul cu mititei...

Altă istorie! (Era adevărat, Leontescu știa mai bine cum se întîmplase, fusese la fața locului, îl văzuse pe unul din birjari muiat în sînge, nu se dădeau bătuți cu una, cu două, s-au tăiat doar vreo cinci minute, fiind întrerupți de trecerea cortegiului mortuar al generalului Constantinescu.) A trebuit să iasă în mijlocul străzii altă cucoană, poate Emilia Stănescu, prietena mamei, care să ne arate cu degetul, la orizont, cîrciuma lui Bizinichi, pe cei doi birjari ezitînd să se mai taie (căci se apropia cortegiul cu fanfara), lumea adunată în cerc în jurul beților, cuțitele lucind în mîinile lor, țigănușii aruncîndu-se după bănuți, la

intersecție... Și lucrurile se precipitau, nimeni nu se îndoia că va mai veni cine știe cine, ca să ne spună că localul lui Bizinichi s-a prăbușit, zgîlțîit de cutremur, demolat de primărie, cîte nu se puteau întîmpla în acea parte a Susenilor, greu de controlat tot întinsul realității, din cauză că Fugalli ținea, la jumătatea străzii, un cîine rău, mare cît un vițel, imposibil să treci ca să vezi cu propriii tăi ochi !...

Am lucrat formidabil de repede, mai ales că se anunța la radio luna lui septembrie (septembrie ! și noi ne angajasem să fim gata înainte cu cel puțin trei zile !), începeau școlile, venea vremea urîtă, veneau corijențele... Am tras mașinile în dreptul fiecărei piese dislocate, am folosit bile de brad, care prin rostogolire au apropiat reperele de platformă, apoi, imaginînd un plan înclinat din scîndură de șase, am tras cu funii din partea opusă. Am săltat. Am introdus pene unde se crea joc și era pericol de alunecare. Am întărit stativele. Am depănat încet tamburii, și cablurile au răspuns docile. Dan Nicolescu și frate-su Titu, ajutați de Caracaș, au accelerat ușor în marșarier, platforma și-a recăpătat orizontalitatea și, de necrezut, butucul — cea mai imposibilă piesă din garnitură, dar și cea mai fragilă — s-a pornit !

Fusese un foc în oraș, case nu arseseră, arsese doar fata doamnei Serdaru, pe strada Pârvan Popescu, fostă Fructelor, lîngă Chindie ; îi explodase în mînă primusul cu benzină, doamna Predan citise în gazetă

despre nefericita întîmplare. Accidentata murise după trei zile de chinuri.

— Sînt prea multe accidente în povestirea asta!

— Sînt, într-adevăr, Mielule, însă așa e viața... Cu toată repulsia mea pentru urît și violență, n-am încotro: lucrurile trebuie să încapă în expresie, ca s-o miște. Așa cum va spune Radu, ne este aproape indiferent ce se întîmplă cu obiectele, în cazul nostru cu mașinile care trec acum prin oraș, purtînd demontat imensul utilaj..., ne interesează cum se mișcă oamenii, cum în acea mișcare ei devin frumoși...

În fiecare zi cînd aveam gimnastica ultima oră, joia sau sîmbăta, aici nu sînt foarte sigur, fiindcă s-au scurs ceva ani de-atunci, chiuleam de la domnul Torje, spre a ajunge în grădina publică înainte de ieșirea fetelor de la liceu. Țineam să le întîmpinăm în grădină, pentru că mersul lor, printre rondurile cu flori, părea un zbor de îngeri (în schimb, ocolul pe trotuarul de la Irimescu semăna cu o barbară cavalcadă pe cîmpul unei bătălii pierdute sau cam așa ceva), un dans plin de grație, și le urmăream cu privirea înecată de culoare și subțirimi pînă ce ajungeau la vitrina cu mătăsuri și voalete a magazinului *Furnica Mică*, unde se dizolvau literalmente în apele vitrinei. Surorile Istrătescu treceau printre primele, apoi Florica Potoceanu, verișoara lui Tică Dumitrescu, apoi Andrada, a cărei miopie am dorit-o răspîndită pe întreaga suprafață a pămîntului, vreau să spun că, de atunci, n-am mai gîndit frumusețea feminină fără o accentuată miopie stîngaci disimulată, în sfîrșit fata de aur

a lui Listuzzi, precedată la zece pași de fiica croitoresei Serdaru. Apariția madonei Serdaru stingea toate celelalte lumini, părul ei intens negru, desfăcut brusc din panglica verde, ce-l ținuse strîns, exploda ca un soare în hăuri, era însăși Clorinda incendiind nisipurile, avea în priviri atîta forță și atîta energie încît băieții din pavilionul fanfarei militare, transformat în cabinet de astronomi, își plecau ochii în jos, de teamă că strălucirea ei îi va orbi...

— A murit în chinuri îngrozitoare ! spunea, bine informat, Ludi. Își încingeau mașinile de călcat pe un nenorocit de primus cu benzină... Cînd primusul a luat foc, fata lui Serdaru l-a luat de mîner și a avut să-l arunce afară prin ușa deschisă, dar l-a răsturnat și benzina i-a împroșcat rochia...

— Sîmbătă s-au împlinit șapte ani de cînd s-a întîmplat nenorocirea..., a observat Cornel Vilt. Locuia lîngă mine, eram prieteni, învățam uneori împreună...

— Cornel Vilt a murit și el, mi se pare..., a intervenit Dan Nicolescu.

— Infarct. Era, de fapt, al treilea infarct. N-a știut că e bolnav, se lăuda cu o sănătate de fier. Dar ce se întîmplă cu transportul utilajelor noastre ? Unde am rămas ?

(Pentru tine, Radu, căci ceilalți știu unde am rămas și în acest timp s-au ocupat exemplar de toate cîte rămăseseră de făcut : coloana, imobilizată în fața casei domnului Ignat, s-a pus din nou în mișcare, remorcile au fost scoase în colț, la Maican, nu mai puteam întîrzia nici un minut, sosirea de la Poștă a domnului Dinu arăta că era ora mesei și ne aflam față de grafic într-o întîrziere de aproape trei ceasuri...)

Convoiul, în pas domol, înainta acum spre Brezișanu, făcînd să zdrăngăne geamurile caselor, ale tîmplăriei lui Șotîngeanu și ale casei cu aer de han spaniol a lui Balaban.

— Încet, cît se poate de încet! a strigat din cabina primei mașini Tityre, continuînd să țină deschisă portiera (geamul fiind blocat, iar oglinda retrovizoare spartă).

— În ritmul ăsta, n-ajungem nici marți! (Sîmbătă chiulisem de la gimnastică, duminică toată ziua demontasem, luni dimineață plecase fata lui Serdaru, vorbele astea au fost probabil pronunțate pe la prînz; Cornel Vilt încă trăia...) Să fiu al dracului dacă-mi place cum merge treaba! a strigat, din stînga, Mielu Algiu. (Se dovedește încă o dată că Mielu era de față, că poseda toate datele problemei, degeaba făcuse pe niznaiul urmărind să ne șteargă din amintire — mie, lui Macu, lui Bogdan Stihi, atunci instalat în casa Cimpoeru, lui Caracaș — isprava cu care urma să ne lăudăm.)

Nu se întîmpla nimic dacă ne deplasam acum mai încet, tocmai bine aveau să se mai acumuleze și alte întîmplări demne de povestit, în plus tot nu cîștigam mare lucru, căci, odată ajunsă la Trandafirescu, greoaia coloană urma să rămînă o oră pe loc, ținută la colțul cu Comăneanu de scurgerea șirurilor de călăreți ale Școlii de cavalerie, ce se întorceau de la manevre. Pînă seara nu-mi amintesc să se mai fi petrecut ceva demn de povestit...

— Dar ieșirea isterică a doamnei Vrăbiescu?

— Ce-a făcut madam Vrăbiescu?

— La trecerea coloanei de mașini a apărut în poartă, cu bigudiurile pe cap, cu

mîinile proptite în șolduri, strigînd că îi stricăm pavajul, că strada e, pe partea ei, proprietate privată — în fine, a scuipat oribil în direcția convertizorului afazic...

— S-a speriat, biata, în fața asaltului tehnicii... Și tanti Fiducia a trecut prin spaime cumplite cînd a sunat-o de la cîțiva pași, asta se-ntîmpla prin 32—33, para de cauciuc a mașinii lui Leontescu... Dar cînd profesorul Ciocîrdia a declanșat, în laboratorul liceului, teribila explozie nucleară?

...Dizolvase fosfor alb în nu știu ce soluție, impregnase cu acea soluție o foaie de sugativă, ne făcuse atenți că, îndată ce sugativa se va zvînta, se va produce pe loc o reacție înspăimîntătoare. Am așteptat cu inima mică dezastrul. Nu s-a produs nimic, dar cînd ne aflam pe punctul de-a lansa două avioane de hîrtie (apropo, Timotei, știi cum se intitulează romanul la care scrie acum Costache? *Avionul de hîrtie!* Ca să vezi că toate lucrurile își au începutul *atunci*...), pe negîndite domnul Ciocîrdia ne-a spus: închipuiți-vă că flăcări mari învăluie catedra, aprind laboratorul, fac să sară în aer liceul, cartierul, orașul... Nemaipomenită putere a spuselor profesorului: într-adevăr, în acel moment Mihălcioiu a aprins, în amfiteatru, o batistă, fumul a umplut sala pînă la geamurile de sus, Mihălcioiu a trebuit să fie urecheat și făcut de două parale, după care a sunat recreația mare, care ne-a salvat de la o sigură asfixie...

— Eu rămăsesem pe loc, n-am văzut nimic! mărturisi Mielu Algiu. De-aia m-a și plesnit după ceafă profesorul Ciocîrdia...

— Vezi, Rabelais, cum te-ai nărăvit, ca să nu recunoști evidența? Și lui Dobrică i s-a părut că nu se-ntîmplă nimic. Dar, în

cele din urmă... De-atunci a rămas cu năravul fumatului, de nu-i ajung trei pachete de Carpaţi într-o zi...

Între timp, coloana celor opt maşini cu remorcă, ajunsă de blestemele doamnei Vrăbiescu, nu se mai urnea din colţul unde o oprise Şcoala de cavalerie. Titu Nicolescu era de părere să înaintăm pe la biserica Lemnului, să ieşim în Liniştii, să tăiem bulevardul; Timotei, nu şi nu, să ocolim prin cartiere cu case mai mici şi mai solide, prin Comăneanu, Maior Coravu, Berzei, Tudor Vladimirescu...

— Şi, geografia fiindu-ne acum limpede, pe unde zici că ne aflam cînd am intervenit eu cu acel troliu cu came?

— Dacă insişti... Nu ajunsesem încă pe Comăneanu (acceptasem varianta Timotei), că o explozie a cauciucului din faţă a oprit prima maşină, aplecînd-o pe-o parte. Nu am eu la îndemînă un plan al oraşului de dinainte de demolare, ca să-ţi arăt casa lui Bendik. Ei bine, explozia a făcut praf geamurile lui Bendik...

— Nu, nu cauciucurile noastre (a spus *noastre*) au spart geamurile, ci bomba americană căzută la cimitir... Bomba a căzut, după cîte mi-amintesc, cu cîţiva ani mai tîrziu...

— Era, totuşi, pe vremea marilor bătălii ale pălăriilor... Beligeranţi: doamna Stela Ionescu, detaşată de la Buzău, şi doamna Predan, de veche familie tîrgovişteană...

— Dacă acceptăm varianta asta, înseamnă că ne înşelăm amîndoi, că greoiul nostru convoi n-a ajuns niciodată în Comăneanu, la Trandafirescu, ci a luat-o de la Grădina cu Duzi imediat la stînga, pe stra-

de Locotenent Pârvan Popescu, fostă Fructelor...

— Încep să cred că așa a fost...

Amintirea s-a luminat dintr-o dată. Acolo, pe acea stradă, în dreptul casei cu brazi a lui Dănescu, a intervenit cu macaraua lui Mielu Algiu... În altă parte nici n-ar fi putut-o conduce, căci străzile erau pe-atunci înguste, nu lucrase încă geniul lui Rusu, nu interveniseră încă tîrnăcoapele... Mielu ținea în curtea lui vreo cinci macarale de mare putere, pentru trebuințele familiei. S-a repezit pînă acasă, lîngă Penitenciar, a adus un K. D. pe șenile, s-a apucat neîntîrziat de treabă...

Dar cu cîteva zile mai devreme (n-ajunsese coloana la pana de cauciuc), Oncescu și Chiran au adus trista veste că a murit regina Maria. O întîmplare mai inoportună nici că se putea! Dispariția reginei putea compromite totul. Direcția școlii avea obligația să trimită un grup de elevi la Titu, să ducă defunctei, în trecere spre Curtea de Argeș, omagiul Tîrgoviștei. Nu se cădea să fim reprezentați de niște elevi oarecare, și treaba asta cădea tot pe umerii noștri... S-au ales pe loc Macu, Ludi, Bibi și Dobrică.

(Folosesc tot timpul numele adevărat al eroilor din viață, fără vreo alterare, tocmai spre a-i chema ca martori împotriva lui Mielu Algiu pe toți cei care, trăind încă, pot confirma că mă păstrez consecvent în limitele adevărului curat. Nu mă atinge nici un fel de constrîngere, sînt de o neînduplecată sinceritate, nu aștept, ca acel ilustru filosof, să-mi dispară prietenii ca să ajung la sinceritățile de romancier...)

De la Dănescu, unde intervenția lui Mielu a fost salvatoare, coloana mașinilor a pornit spre ruine. Tandică, violonistul...

— Tandică n-a dat pe-acolo nici măcar ca spectator...

— Trece-l, totuși, ca și cum ar fi fost! Era un personaj pitoresc al orașului... Ce ți-a făcut, Mielule, bietul Tandică?

— Mie? Nimic. Însă respectul adevărului...

— M-ai convins. Dar cine să relateze lucrurile dintr-un alt punct de vedere decît al nostru?

— Se mai găsesc tîrgovișteni cu suflet...

— Fie.

— Se mută atelierele de turnătorie ale lui Rădulescu! o anunță Sandu Bucșeneanu pe soția lui, Olimpia, îndată ce intră pe ușă, în pauza de prînz. Elevii mei s-au angajat, pentru două mii de lei, să-i transporte utilajele de la Teiș la Sîrbi... Le-au luat părinților camioanele, trailerele, remorcile, acum s-au împotmolit pe Pârvan Popescu, pe la Bunea...

— Au înnebunit? Cum de le-ai îngăduit?

— N-o fac de dragul cîștigului, îi cunosc prea bine... Unul din ei mi-a și mărturisit-o... Nepotul tău scrie o poveste (s-a apucat de scris, ca taică-său) și pretinde că asta este o experiență despre care va putea însăila un întreg roman... Au pornit de-o săptămînă caravana, n-o vor duce la destinație înainte de-a crește mari... Doar știi cît de repede cresc copiii...

— Elimină-i hotărît din școală!

— Dar nu făptuiesc ceva nepermis. Ba, după noua pedagogie, li se recomandă să lege teoria cu practica... Las lucrurile să se liniștească de la sine...

— Și părinții lor ce spun?

(Aici, iubite Radu, nu am reținut răspunsul. L-aș putea reconstitui din jurnalul lui Schmidt Wilibald, el a notat totul... Inima îmi spune însă că e preferabil să mă sprijin pe faptele vii, scrierile duc inevitabil la livresc...)

Tocmai ne pregăteam să reluăm cursa, ținînd sub presiune motoarele și verificînd încă o dată ștangile de remorcare, cînd un bărbat înalt, cu părul negru și ondulat, spuse arătîndu-mă cu degetul :

— Este a nu știu cîta oară cînd lucrurile importante îi trec pe sub nas și el nu le înregistrează. Vrea să devină scriitor, dar nu știe mai nimic despre mecanismele memoriei... L-a lăsat pe Mielu Algiu pe strada Pârvan Popescu, acum îl reîntîlnește pe pod, lîngă Dafu...

— Mielule, ajută-l pe Vică Anghel să decupleze...

— Nu-l ajut. Să se descurce singur. Eu am trecut bacalaureatul, dau la Drept, el n-a ieșit încă din clasele primare... Eram colegi, acum s-au interpus între noi o grămadă de ani...

— Prietenul la nevoie se cunoaște...

— Lasă-l, n-ai habar ce frumos scrie la Caligrafie, eu am încredere că nu e chiar așa de năuc precum îl crezi...

Vorbise mama, și abia atunci mi-am dat seama că bărbatul brunet și înalt care rostise cuvintele de mai înainte nu fusese decît taică-meu.

— Ei bine, mi se adresă tata, și în ochii lui am întrezărit o licărire de invidie, ei bine, cît timp crezi că vei mai putea bloca strada cu decorul ăsta de teatru ambulant ? Prea mare cheltuială pentru o simplă poves-

te! E toamnă, oamenii vor să-și aducă lemne, să-și facă aprovizionarea cu roșii pentru bulion... Ia descurcați locul și treceți la carte! Urmează-mi, fiule, sfatul înțelept, săptămîna viitoare voi cădea la pat, voi boli o vreme, după care cuvintele mele nu vor mai reuși să-ți ajungă în auz...

Era nevoie de o mare încordare a forțelor, de o bună organizare, pentru a scoate camioanele, remorcile, macaralele de intervenție din strada Pârvan Popescu, fostă Fructelor... Obosisem, frigul ne învinețea genunchii, brațele.

Au trecut din nou două zile și două nopți; în cea de-a treia zi, am ajuns în Calea Domnească. Dar vai! Un șanț ticălos a înclinat două mașini, pămîntul de curînd plouat s-a lăsat sub roțile grele și înaintarea s-a împotmolit din nou.

— Vă scot eu cît ai zice pește! a sărit Mielu Algiu, de pe șenila K.D.-ului său. Cît dați?

— Cum cît dăm? Doar ai lucrat tot timpul alături de noi, cu noi la bine și la rău...

— Am nevoie de lovele, biștari, creițari, lire sterline...

— Glumești!

— Altfel nici că mă mișc!

Deci ăsta era motivul pentru care nu voia să-și mai amintească de trasportul acelui neuitat septembrie...

— Faceți tîrgul, băieți! Altă ieșire nu-i! a strigat de peste gard Marcel Doicescu, avocatul.

Acum Mielu aprinde cu zgomot motorul; acum accelerează puternic; acum trage șenila din stînga; acum remorchează; acum

saltă din șanț prima încărcătură ; acum deblochează a doua mașină. Și iată acum coloana reluîndu-și drumul, parcurgînd lunga Cale Domnească, ajungînd la timp în Sîrbi, intrînd pe rampa de reasamblare. Și iată acum întreg utilajul montat, turnătoria lui Rădulescu producînd din nou — capace de canalizare, cocoși de fontă pentru grădini, balustrade dantelate gros pentru bulevard. Fata lui Serdaru își va lega șireturile la pantof pe marginea balustradei, piciorul frumos arcuit își va trăda nuca genunchiului...

— Ați lucrat exemplar, băieți ! exclamă primarul orașului, gîfîind, după ce a alergat la fața locului să vadă cu ochii lui isprava de necrezut. Și, privindu-mă în față : Bravo ! Cum te cheamă ?

— Elefterescu C. Corneliu.

— Minte, dom' primar ! sări din cabina macaralei Mielu Algiu.

— Cum mint ? Ce interes am eu să mint ?

Era prea de tot ! Nici unul dintre colegi nu tresărise cînd eu îmi dădusem un nume fals, înspăimîntat să nu care cumva să-i vină primarului ideea să-mi acorde vreo decorație, cum procedase cu unchii mei gemeni, după ce aceia spărseseră o vitrină (cred că la *Furnica Mică)* și localizaseră un început de incendiu. Un nor des de lăcuste îmi umplu vederea. Mă repezii în gîtul trădătorului :

— Ticălosule ! i-am strigat, ai să mi-o plătești ! Ți-ar fi plăcut să fii lăudat tu, tu, care ne-ai luat banii !

— Nu lovi, Elefterescu C. Corneliu, strigă izbit în tîmplă Mielu Algiu (mă numea acum cu numele pe care îl inventasem pentru această împrejurare, ceea ce-mi dădea speranțe că cedează) și căzu în țărînă.

— Te lovesc pentru că eşti un nimic! Pentru că transportul pe care n-ai vrut să-l recunoşti, spunînd ca şi adineaori că e minciună, s-a înfăptuit. Şi, ţine bine minte, s-a împlinit cu trei zile înainte de venirea lui septembrie — este foarte important acest lucru, căci aşa l-am trecut eu în povestirea mea.

— Transportul? Nu-mi amintesc de nici un transport. Vorbeşti despre lucruri pe care nu le înţeleg... Dă-mi drumul, mă cheamă mama acasă, i-am promis să-i bat nucul...

L-am mai lovit o dată, între ochi (acum eram singuri noi doi, pe podul de la moara lui Dafu), aşa ca să mă pomenească, şi i-am strigat:

— Nu te poţi juca, Rabelais, cu ficţiunea, că nu te afli pe macaraua lui taică-tu! Povestea mea are legi de fier. O cotire mai aşa, şi utilajele demontate se prăbuşesc la pămînt ca nişte jucărioare lovite cu piciorul...

Povestirea aceasta, întru totul adevărată, se încheie astfel:

...L-am înşfăcat pe Mielu Algiu de guler, am dat bună ziua primarului şi asistenţei şi, purtîndu-l pe încăpăţînat strîns şi neînduplecat, l-am tîrît pînă pe strada Carabella, colţ cu Brîncoveanu, să luăm lucrurile de la început, să vedem cum arde cîrciuma lui Bizinichi, cum se întoarce de la Poştă domnul Dinu, cum trec maşinile pompierilor, cu scări şi tulumbe, cum se-ntorc fetele de la liceu, printre ele fata croitoresei Serdaru, învăpăiată de benzina primusului, să privim de pe platforma unei remorci trecerea bicicletei lui Leontescu, a mamei lui Leontescu, a celorlalţi mulţi Leontescu, de care oraşul nostru era — acum cîteva bune decenii — intens populat.

Frunze galbene, toamnă

Cum n-aveau timp să se plictisească, și niciodată în anii petrecuți împreună nu-și aminteau să se fi plictisit măcar cinci minute, Cella ajunsese să dorească un moment, nu mai lung și mai tainic decît o oră de seară, cînd să joace — perfect și în detaliu — o scenă absolut neinteresantă, saturată de fraze fără sens, de propuneri moi și trenante, de gesturi echivoce, neîncetat repetate, infinit repetabile. Nu reușea să inventeze ceva potrivit, îi părea rău că însăși ideea năzdrăvană ce-i venise distrugea, încă de la început, prin faptul că solicita un efort, voluptatea pauzei lenevoase dorite, gustul neînțelegerii trecătoare. Îl cunoștea prea bine pe George, îi cunoștea ca nimeni altul preocupările, activitățile, febra de om dăruit faptei, trăind fiecare clipă bucuriile și neliniștile înfăptuirii, îl însoțise cu febra și faptele ei, îl implicase în programele ei, și dragostea îi spunea că acest om bun și harnic are nevoie, ca orice organism supus solicitărilor neistovite, de un răgaz care să nu semene în nici un fel cu elementele seriei, cu (măcar) un întîmplător răgaz al său.

Într-o seară caldă de octombrie, pe cînd se plimbau, ca de atîtea ori, prin Aurel Vlaicu și parcul Ioanid, pașii li se înfundară într-o grămadă de frunze îngălbenite,

depozit imens de aur depreciat, și, după ce înaintarea devenise imposibilă, mîlurile vegetale ajungîndu-le pînă la genunchi, Cella, deja obosită, se desprinse de brațul lui. Îmbătată de mirosurile tari, de jocurile culorii pe prundișul luminii scăzute, se lăsă ușor în maldărul de frunze, ca pe o saltea, și-i propuse să se trîntească și el alături. George ar fi urmat pe negîndite îndemnul ei, dacă pe aleea vecină n-ar fi trecut tocmai atunci o doamnă ce i se păru cunoscută, strunindu-și superbul setter din lesă.

— Nu sîntem singuri, observă el ca o mustrare. Și, în afară de asta, privește ce sîrguincios e dumnealui în cercetarea arborilor, a gardului, acum chiar a frunzelor îngrămădite... O zăpadă galbenă... adăugă cu voce scăzută, pentru sine.

— Vrei să spui că frunzele nu sînt tocmai curate, îi întoarse Cella, care prinsese și ultimele cuvinte. Nu sînt, desigur, curate ca fînul de la Pietroșița...

— Vreau să spun că, înaintea noastră, o mie de vizitatori fanteziști ca și tine au trecut pe-aici. Bucureștiul întrece Parisul în număr și calitate... În plus, atîtea patrupede.

— Se văd minunat Casiopeea, Pleiadele, Perseu. Pînă te hotărăști să vii lîngă mine, vor apune... Și va răsări Cîinele, și mai apoi va trece, să ne tulbure, superbul Orion...

George își arătă refuzul neclintit, îndepărtîndu-se puțin pe alee, prefăcîndu-se că studiază nodurile unui copac exotic, aproape monstruos în expansiunea lui dezordonată.

E foarte posibil să fi sosit, neprovocat, cu atît mai util, momentul acela căutat, tresări Cella în culcușul ei. Neclintirea lui indiferentă îmi spune asta... A sosit poate

clipa cînd imaginea alternativei se conturează de la sine, gîndi ea, şi se decise să încerce, în drumul spre casă, să dezvolte jocul, să-i sporească efectele cu toate resursele fanteziei.

Îşi pregăti scurt atacul şi aşteptă prilejul să atace.

Traversară tăcuţi bulevardul Dacia, ieşiră printr-o uliţă în Aurel Vlaicu.

— Te chemasem lîngă mine ca să-ţi arăt de aproape cît de inutile, ca amintirile, sînt frunzele moarte... Cerul era neinteresant, nebulozitate discretă, cum spune meteorologul de la radio Roma, Casiopeea şi Pleiadele lipsite de sevă, te-am amăgit în numele lor. Dar frunzele nu erau chiar mute, toţi morţii vor să ne înveţe cîte ceva, vorba poetului: natura în întregul ei e agresiv didactică... Frunzele acelea semănau teribil cu foile tale îngrămădite în sertare, îngălbenite de toamne succesive, din sucul cărora n-a mai rămas decît un miros indecis... Era interesant ca, abandonîndu-te grămezii de rugină, să înţelegi de-aproape mecanismul subtil al pieirii necesare, manevrele anotimpurilor... Setterul şi cucoana lui te-au îndepărtat de o experienţă deloc derizorie. Te ştiam, tu nu încetezi să mi-o repeţi, un neobosit amator de învăţăminte...

El îi receptă neplăcut pachetul cu ironii, simţi că discuţia riscă să cadă în afirmaţii uscate, de aceea se agăţă de observaţia privind manuscrisele:

— Stau în sertare tocmai pentru că anotimpul e înaintat. Frunzele orgolioase, mustind de sevă şi lumină, devin în numai cîteva luni de vegetaţie îngrăşăminte şi, dacă îţi place, saltea... Un depozit vînturat de măturile gunoierilor... Te-ai gîndit ce bogaţi sînt gunoierii, mă refer la gunoierii poeţi,

după ce au măturat cu tîrnul lor cîteva toamne, vreau să zic : cîteva tone de frunziș consumat ? Păstrez manuscrisele acelea, notele fugare, desenele marginale, pentru grădinile viitoare... Îngrășăminte... învățăminte...

Rima îl irită, Cella simți că neglijența asta îl putea arunca într-o tăcere care să înnegureze tot restul serii, nici măcar cu cîștigul de-a fi dobîndit plictiseala scontată.

— Vorbești ca un botanist, mai precis ca un agricultor. Dacă ai rămîne poet, continuă ea să atace, ai ignora funcția semințelor (Blaga a epuizat tema !) și ai vedea în pelicula unei singure frunze păduri enorme, planete păduroase, și ai pune mîinile la ochi și la urechi, copleșit de spectacolul unei furtuni ce îndoaie pînă la pămînt copacii și ridică pînă la stele vuietul vîntului traversînd rămurișul, catedralele lemnului verde... Apropo, botanistule, îți mai spune ceva termenul nostim *pețiol* ? Dar cuvîntul aproape ridicol *după* ?

Reușea să-l plictisească ? Sau continua să plutească în apele bine delimitate ale sentimentelor certe, ale opiniilor constituite, ironia și atacurile ei conducînd, cum n-ar fi dorit nici o clipă, la alte precizări, la analiză, la știutele, nicicînd disprețuitele lor generalizări (sau meditații) de promenadă, cum le inventariase el fără intenția de-a le minimaliza ? Cella crezu că e timpul să atace din nou, simțind că acolo, în foile răzlețe sau în pachetele legate cu sfoară colorată s-ar putea ascunde unele fragmente de interes imediat, că în cele din urmă, după plictiseala desfacerii, lecturii și încorporării lor în serii epice noi, George va trăi bucuria unor alte, nebănuite înfăptuiri.

— Să desfacem cîteva mape, cîteva ierbare (nu mai cultiva ironia, greşise pur şi simplu), să citim, încă noaptea asta, o parte din foile tale de odinioară... Încercările din anii studenţiei...

Accepta jocul, pentru că privind-o în ochi, de îndată ce reintraseră în camera uşor încălzită, ea surprinsese în cenuşiul verde al privirii, pe lîngă semnele unei spaime faţă de necunoscut şi, poate, de clipe de un feroce penibil, firul acut fertil al unei curiozităţi de copil.

— Citesc eu! strigă Cella, strîngînd la piept, parcă temătoare să nu-i fie smuls, un pachet cu foi îngălbenite. Descifrez exact, tu ştii bine, în plus nu bagatelizez, aşa cum îţi stă în obicei — oribil obicei! — frazele mai puţin reuşite, ideile eşuate din cine ştie ce pricini, frumoase la început...

— De acord, făcu George, şi îşi trase mai aproape de noptiera cu veioză scaunul lui preferat. De acord, pe cuvînt! reveni el, simţind că Cellei cedarea uşoară i s-a părut o împotrivire răsturnată, curînd supusă revizuirii. Dar, cu o condiţie: să mă laşi să anticipez, privind de departe pachetul (şi am să-ţi cer la timp să mi-l arăţi) ce conţine fiecare, cam cîte parale dau pe un fragment sau pe o poezie, asta ca să ne amuzăm puţin pe seama tinereţii şi a lipsei de experienţă, pe seama timpului care lucrează uneori smintit, şi încă: pe seama unor vremuri faţă de care am dobîndit, fenomenul e curent, o certă superioritate. Te previn că, de plictiseala grea ce te va copleşi la un moment dat şi te va trimite valvîrtej la culcare, nu mă fac vinovat cu nimic: tu ai vrut-o!

Cella ridică deasupra capului pachetul voluminos pe care îl alesese, gestul ei semăna cu cel al unui stăpîn ce-i semnalează cîinelui o bucată grasă, incitîndu-l s-o cucerească printr-o virtute, printr-o drăgălăşenie, apoi, cu glasul sec al monitorilor de licitaţii, strigă :

— Zile fierbinţi. Roman. Volumul unu... Şi, trăgînd urechea panglicii decolorate a legăturii : Mai departe dau cuvîntul autorului...

Era evident că lui George, încercat de un val de emoţie, amestec de plăcere nostalgică şi de mizerabile presimţiri, ceremonialul acesta fals nu-i convenea. Trecu totuşi repede peste amănunt şi debită voit şcolăreşte :

— Manuscris aproape complet (lipseşte finalul), turnat dintr-o răsuflare în vara lui 1955, într-o baracă a şantierului de la Bicaz. Primele trei capitole, absolut mediocre, descriu stendhalian ambiţiile tînărului Colentina, bibliotecar ca şi autorul în acea perioadă, de-a deveni excavatorist şi de-a sparge normele celui mai harnic săpător de pe valea Bistriţei. Moment-cheie : una din plutele de buşteni care cobora pe rîul umflat de ploile primăverii loveşte excavatorul principal de la batardou şi Colentina cere să salveze el maşina antrenată de viitură. Reuşeşte, după două nopţi de luptă cu apele. Cum excavatoristul fusese accidentat, i se încredinţează eroului zilei conducerea uriaşei maşini. Colentina se acoperă de glorie şi în activitatea paşnică... Crede-mă pe cuvînt, Cella, paginile sînt neînchipuit de plicticoase.

— Mai departe, te rog... Fără aprecieri critice... Mă interesează să aflu dacă evidenţa ta e în bună ordine... Cît priveşte po-

vestea, vigoarea sau uscăciunea ei, vom aprecia împreună, după lectură...

— Doar nu ai de gînd să citim în seara asta un roman !... exclamă George. E de ajuns că ţi-am dovedit fidelitatea memoriei şi ţi-am justificat de ce nu mă gîndesc să folosesc pe undeva acele pagini... Să nu-ţi închipui însă că am renunţat de-a aborda într-o zi viaţa de şantier... Ambiţiile bibliotecarului au rămas aceleaşi, minus dorinţa de a deveni excavatorist. Vorbesc de bibliotecarul romancier. Cîţiva au reuşit să scrie interesant pe tema asta. Şi mă îndîrjeşte şi faptul că foarte mulţi romancieri au eşuat lamentabil. Eu sînt convins că reţetele tîmpite pot fi, e timpul, excavate, vreau să spun răsturnate... Mă cunoşti...

— Te cunosc. În privinţa răsturnărilor de procedee, îndeosebi. Mă gîndesc că nici nu ţi-ar fi greu...

— Dovadă că nu exageram, îţi propun să treci peste capitolele despre care ţi-am vorbit şi să citeşti, din manuscrisul pe care întîmplarea ţi l-a scos înainte, capitolul 16. Mi-a lăsat o bună amintire. Aproape că sînt în stare nu numai să ţi-l povestesc (este vorba acolo despre festivitatea prilejuită de intrarea în funcţiune a primei turbine, descrisă bărbăteşte, în tuşe tari, şi despre bucuria faptei împlinite, cu atît mai relevantă), dar chiar să-ţi reproduc din memorie unele pasaje, cîteva dialoguri. Cred că un moment memorabil e acela cînd fotoreporterul ziarului de şantier, ajuns în dreptul batalionului de „ocazionali", îngăduiţi să participe şi ei, mereu sub pază, la eveniment — meritau această cinste —, i-a îndemnat să zîmbească aparatului, ca să înveselească cu partea lor gazeta de

perete. A fost un moment demn de pana unui Balzac, pentru că au trecut multe minute pînă ce damnații să poată oferi o schiță de zîmbet. A fost nevoie de multe exerciții și probe, de intervenția regizorului echipei teatrale de amatori, specializat pe șantier în poze de efect... Capitolul, pe cît mi-amintesc, nu era prost scris...

— Capitolul 16 ai spus ?

— Aproape sigur.

În clipa cînd Cella se pregătea să desfacă, în sfîrșit, pachetul, strîns învelit într-o folie de plastic (asta îi spuse că George mai umblase cu manuscrisul, probabil cînd se mutaseră din strada Labirint, da, plasticul tocmai apăruse, soneria sună lung.

— Cine bate noaptea la fereastra mea ? scandă în glumă Cella, și își consultă ceasul. Aproape unu, observă ea. Cunosc eu niște noctambuli ; să mă conving că ei sînt...

Se duse să deschidă. O larmă de glasuri baritonale cuprinse încăperea, șuiere ușoare, cu degetul la gură încercară să pună surdină musafirilor. Eliade, Poenăreanu, Ojescu se întorceau de la concert, discutaseră cam mult pe drum, întîrziaseră ca să asculte două anecdote cazone ale generalului Bădîrcea, neconsolat, după cum se vede, de pierderea devotatei lui Helga, în cele din urmă îi pătrunsese frigul.

— Cu oasele înghețate nu-ți vine să dormi, spuse Poenăreanu. O sonată meridională, să zicem un Scarlatti, ne-ar aminti că octombrie se suportă bine în Peninsulă... Și căldura pe care marea o înapoiază și-nvăluie, făcînd să tremure în aerul ca mierea, statuile, templele, fîntînile...

— Mie, toamna rece îmi îndrumă pașii pe aceleași vechi poteci, dar căutînd chiparoșii din Bolgheri sau Veletri, nu știu

cum fac că pînă la urmă tot la ușa voastră ajung, spuse Eliade frecîndu-și mîinile și dînd un salut acuarelelor de pe pereți. Ziua s-a stins... spuse el parcă retrăind un vers.

— Trecurăm prin parcul Ioanid, explică Ojescu, arborii uriași ne-au amintit o altă zi, cînd Matei și Dora, la vie, cocoțați pe-o cracă și privind prin frunziș, în depărtare, orașul ocolit de-un tren ca o jucărie, Matei a avut nostalgia unui Ioanid paradisiac. Cascada parcului, dacă vă aduceți aminte, foșnea în așa fel, încît părea că în bazin ar fi curs întruna un subțire șuvoi de frunze uscate...

Poenăreanu îl întrerupse :

— George, spune-mi, ce e cu pachetul acela mizer din mijlocul covorului ?

Roșind ca un copil, George se grăbi să ascundă obiectul, dar Cella i-o luă înainte și i-l confiscă :

— E manuscrisul unui roman de tinerețe. Autorul, aici de față, niciodată dispus să-și mărturisească păcatele începutului, tocmai îmi îngăduise să-l desfoliez. Mi-a rezumat și un capitol, ca să nu-l învinuiesc că a dat uitării iubirile de odinioară... Jur că e de cel mai mare interes.

Prietenii își depărtară, în sfîrșit, pardesiele, se așezară, renunțară la Scarlatti și la peninsularii toamnelor suportabile și, rugînd-o pe Cella să le prepare o cafea, insistară ca lectura să înceapă neîntîrziat.

— Capitolul 16, care va să zică ?... îl întrebă Cella pe George, țintindu-l adînc în ochi.

— Dacă și tu... îi răspunse el, înfruntîndu-i învins privirea. Am să ascult cu cea mai mare atenție, atent mai ales la timpul care le-a consumat paginilor seva, la ru-

gina ce acoperi caligrafia și sunetul mărunt al cuvintelor...

— Acum te răsfeți ! îi reproșă ea.

Cella desfăcu nerăbdătoare plasticul învelișului, înlătură decis cîteva pagini bine păstrate, dar cînd vru să caute acel mult rîvnit capitol și să-l prezinte ca pe-o descoperire a ei, întoarcerea foilor îngălbenite îi produse o surpriză catastrofală : hîrtia (George își aminti fulgerător că scrisese pe-o hîrtie de Bușteni, pe care o recuperase de la garajele Bicazului, dintr-o ladă pe jumătate mîncată de acizi de acumulator), minunata hîrtie filigranată se fărîmiță ca o frunză ruginită strînsă în palmă.

— Citește, citește mai departe ! porunci George ironic, în sinea lui mulțumit că a scăpat de un examen umilitor. Te ascultăm cu cel mai viu interes...

Ochii Cellei se umplură de lacrimi. Ca să nu ofere oaspeților un spectacol nepotrivit, anunță că se grăbește să prepare cafelele, trecu să pornească discul cu sonata lui Scarlatti și, în timp ce muzica ruginie inundă încăperea, deschise larg fereastra spre grădină.

— E toamnă... Preocupați cum sînteți de ideile voastre, se prea poate să nu fi băgat de seamă..., spuse ea fără să se-ntoarcă, fascinată de întunericul de-afară. Cad frunzele, adause după o pauză : Treabă, nu glumă, pentru poeți și gunoieri...

Să (nu) ne lăsăm amăgiți, Iordănescule !

După ce, timp de aproape doi ani, am scris o carte de călătorii, simțind neîncetata curgere a lucrurilor din jur și căderea sau nașterea perpetuă a stelelor de deasupra, m-am obișnuit în asemenea măsură cu expresiile concrete ale înaintării, încît îmi este peste putință să stau locului, să privesc în tihnă dealul din față, să dorm neîntors în patul meu, pentru că patul devine leagăn, barcă pe valuri, tren în goană prin lungi, înspăimîntătoare tuneluri.

Starea aceasta mi-a modificat pînă și îndeletnicirile, scrisul și construcția casei de la Pietroșița ; nu mai pot scrie decît plimbîndu-mă prin chilia mea, reprezentînd cam a suta mia parte dintr-un arondisment al Parisului, treabă oarecum incomodă, posibilă numai dacă știi să manevrezi condeiul după cadența piciorului, să ții întinsă hîrtia pe-o planșetă, fiind răsplătit de această trudă de o mereu altă perspectivă (am să scriu, la timp, cît de fascinantă este) ; reparațiile casei, mai numeroase decît lucrările de înaintare, pentru că nu ajungi să construiești niciodată în ritmul în care lucrurile se deteriorează, devin ceva asemănător activității pompierilor în timpul lui Neron — abia ai coborît de pe șarpantă, unde potriviseși o țiglă și te minunaseși de culoarea purpuriu-albăstruie a Bucegilor,

că peisajul se schimbă, haznaua din curte răbufnește și îndată trebuie să privești Orionul răsărind în cadrul ferestrei văduvite de sticlă la ultimul curent cu trîntitură.

Totul se mișcă, inclusiv rîpa pe care e așezată clădirea, cu planșeul deja fisurat, cu atîtea și-atîtea obiecte intrate în concentrice mișcări de rotație și revoluție. De la cartea aceea, totul pornește și lunecă, amintindu-mi plecarea acceleratului din gara Stuttgart, totul aleargă mai mult sau mai puțin decis, ca personalul de Pietroșița ; e de presupus că vitezele reale ale scaunelor sau ale hainelor atîrnate în cuie, pe pereții netencuiți, ating cifre amețitoare... Unde e Einstein să le calculeze ?

Privesc pe fereastră, zîmbesc la pretenția Vîrfului cu Dor și a Dichiului precum c-ar fi neclintite și le strig adevărul simplu pe care nimeni nu mai are răgazul să-l verifice : Dați-mi voi, munților, un singur punct nemișcat în univers, și eu am să vă demonstrez că și acela, vai, se mișcă și se neliniștește progresiv, ca propriul meu trup !...

Deci, zadarnică orice încercare de-a rămîne pe loc și, conștient că puțin paradox se strecoară în această afirmație, iată-mă plecat din nou în călătorie. Cum singur nu-mi place să umblu între cele patru zări, pentru că nici o călătorie nu se poate lipsi de un tovarăș, și mai ales de schimbul spiritual de impresii și cuvinte, l-am luat cu mine pe domnul Iordănescu, dulăul negru cu coamă de leu, paznicul celor patru pruni ai livezii și ai perechii, mereu descompletată, de veverițe roșcate. Iordănescu e un companion de drum manevrabil, deci ideal.

...Un partener jucăuș cu măsură, mare admirator al copacilor, fin degustător de vînat mic, prins însă de vînători calificați, el declinîndu-și, cu onestitate, vreo competență cinegetică. De profesiune avocat, renumele lui nu-i pe măsura meritelor. A pledat recent magistral într-un proces privind ilegalitățile monstruoase săvîrșite de niște purcei din Dealul Frumos, a apărat acum o săptămînă o curcă dezmoștenită, dar a refuzat să se compromită într-o afacere cu mierle și buzguroi, cu toate tîrcoalele ce i s-au dat prin intermediari. Brav, corect, aproape întotdeauna vigilent, Iordănescu se bucură de respectul sătenilor din Adunați. Potăile lui Ilie se fac nevăzute cînd trece el pe drumeag, sîrmosul corcit al lui Lică, de la grajduri, îl salută pînă în pămînt și-l întîmpină cu cele mai alese expresii, dama în negru a lui Gaie îi aruncă ocheade, pentru că, uitam să spun, avocatul Iordănescu este un bărbat frumos, puternic, plesnind — în pielea lui — de viață. Răspunsul îi e reținut, afectuos totuși ; în lipsa pălăriei, de mult comandată la Borsalino, rătăcită pe cine știe unde, după apariția noilor instrucțiuni vamale, el bate elegant din coadă, îngînă o formulă de o aleasă distincție, la nevoie avansează cîteva fraze. „Un adevărat domn, cu toate că a pornit de jos" (tatăl, se spune, era un ciobănesc), afirmă, ori de cîte ori îl evocă, doamna Popescu-Gaiță ; „un băiat extrem de drăguț", îl caracterizează maestrul său, venerabilul Albu Dinu ; despre moralitatea lui, expertul în materie al satului, Afile Moraru, cotoi din Joseni, spune că e „exemplară de la cap pînă-n vîrful cozii" ; pisicile, departe de-a vedea în el un adversar, un

concurent sau un oponent pricinaș, îl apreciază pentru superba lui rectitudine.

Cunoscîndu-i toate aceste trăsături și calități, eu îl prețuiesc și pentru alte cîteva daruri, mai puțin manifeste, pentru cîntărirea cărora pietroșițenii n-au aparate potrivite sau, procurîndu-și-le, nu se pricep să le pună în funcțiune : domnul Iordănescu e un prieten fidel, un dulău cu un rar simț — aș spune al șaptelea, după cel de curînd recunoscut — pentru deosebit, pentru originalitate, pentru ideile ce nu bătătoresc drumul. Spirit cultivat, viu și iscoditor, Iordănescu miroase de la o poștă adevărul, știe să-l distingă de fals și impostură, o dîrză pricepere îl îndrumă pe poteca cea justă, pe care o urmează consecvent, în ciuda împotrivirilor, ispitirilor, chemărilor deșarte — pînă pe culme. Poliglot (citește curent cîteva limbi europene), se pare că înțelege și greaca fanariotă și păsărească. La curent cu tot ce apare. Bine înarmat cu informațiile de ultimă oră. Și nu înghite, ca alții, pe nemestecate, ca un mecanism orb, bun numai pentru reproducere (din păcate, valorile se cam stabilesc la noi după performanțele memoriei, iar inteligența doarme somnul drepților...), ci analizează, compară, digeră și e oricînd gata să-ți ofere opinia sa, preferințele sale, soluția cea mai profitabilă. Unul dintre cei mai prețioși colaboratori ai Pandectelor Romane și ai Marii Enciclopedii, în 36 de volume, a Universității canine din Hamburg...

Înșfăcîndu-l adesea, prietenește, de ceafa bogat îmblănită (paltonul meu ar vrea, dar rămîne umilit, să i se compare), îl jughinesc și-l zădărăsc, cu familiaritatea îngăduită de-o îndelungată convietuire, ca între

vecini, tapînd ușor retorica, slăbiciunea lui :

— Măi Iordănescule, oare cît vom mai roade împreună osul oțelos al contradicțiilor ?

— De ce te încenușezi, frate ? Iar îți plouă în coteț ? mă întreabă el, știind cît sufăr din pricina afurisitelor de țigle sighișorene.

— Nu, mă mențineam la abstracțiuni ; azi n-am chef să mă oprese asupra a ceva precis...

Altă dată îi răstorn în blid cîteva felii de pîine uscată, înmuiată în supa industriei de consum Vegeta, hrana mea deopotrivă, și-i spun :

— Ființă tîmpită (prin consens, expresia echivalează cu un superlativ), sfătuiește-mă cum să restrîng aria de influență a legii gravitației ! Că iarăși crapă zidul...

Domnul Iordănescu, după ce înfulecă papara și linge blidul, nu întîrzie să-mi ofere asistența :

— Puterea noastră, ca și sîrguința, nu pot face mare lucru în această privință. Inteligența, se prea poate : nu e lege fără portiță, chiar dacă vederii și adulmecării ea nu li se arată de la prima îmbrățișare a situației. Întărește cu cărbune firul subțire al crăpăturii și, odată conturată, dă portiței gaură deplină. Cu ferăstrăul, cu toporul, cu barosul, cu tîrnăcopul și ranga, nu e de competența mea să te-nvăț, căci le știi mai bine tăria și randamentul... O fereastră aduce întotdeauna speranță.

Acum o lună de zile, bufăindu-l (verbul nu circulă decît între noi doi, e tranzitiv pe fond blănos și indică o operațiune de smotocire repetată, pe toată întinderea spinării, cu scurte evaziuni sub maxilarul in-

ferior, unde Iordănescu e accentuat bufant), i-am șoptit :

— De vreme ce lumea se mișcă, iar pentru mișcarea începută cîndva nu întrevăd remedii, hai s-o ștergem unde-om vedea cu ochii !... Între albastrul zărilor și îngustimea cotețelor, știi ce-avem de ales : avem de ales libertatea. E drept, nici eu, nici tu n-avem lanțuri de lepădat, trăim în cea mai frumoasă dintre lumile posibile, dar învîrtirea cu de la sine inițiativă e preferabilă celei mecanice, fie ea cerească, iar ronțăitul posmagilor științei e mai eficient pe la cabanele din munte, prin sate încă necunoscute, printre oameni și căței aparținînd altor ogrăzi... Ce opinie ai ?

Iordănescu a lătrat de două ori, a vrut să-și aprindă o țigară, și-a reprimat însă gîndul, amintindu-și că avocații, ca slujitori ai virtuții, nu fumează, apoi a spus :

— Ți-am dat vreodată de înțeles că aș fi contra ? Abia aștept. Căci m-am cam plictisit. Treburile de fiecare zi, îndatoririle, slujba, invidia confraților, înmulțirea demoralizantă a delincvenței minore, violența mi-au sporit scepticismul și mi-au șubrezit sistemul argumentativ, artileria mea cu bătaia cea mai lungă... Și apoi, rutina... Mă cunoști prea bine ca să mai fie nevoie de precizări : rutina mi-a displăcut pînă la dezgust... Nutresc convingeri antiburgheze și, dacă ar fi numai după condamnarea pe care ne-o promite obișnuința mic-burgheză, condamnare fără apel, tot aș pleca neîntîrziat. Încuiem cotețele, îl rugăm pe meșterul Dinu să dea zilnic o raită, să se asigure că totul e-n regulă, și p-aci ți-e (ni-i) drumul...

— Am cuvîntul tău de onoare, Iordănescule, că spui exact ceea ce gîndești ?

— Mă și supăr : sigur că ăsta mi-e gîndul ! Ne aruncăm în rucsacuri o flanelă, cîteva oase și un binoclu — și pornim !

Zis și făcut. Am luat cu noi lucrușoarele de trebuință (eu în plus o funie pentru alpinism, el un flacon cu puricid) și-am șters-o călugărește.

— Spre Brașov sau spre Voinești și Malu cu Flori ? l-am întrebat la cotitură, la Troiță.

— Spre Brașov, Voinești, Malu cu Flori, Tîrgu Jiu, Budapesta, Milano, Paris..., mi-a răspuns Iordănescu.

— În lume, cu alte cuvinte..., am zîmbit eu, și am și aruncat primul pas în drum.

— De-acord, a încuviințat prietenul meu, aruncînd pe urmele mele primii doi din cei patru pași ai lui.

Faptul că eu sînt mare amator de stele căzătoare, iar el are o anexă numită impropriu coadă nu ne-a părut incompatibil cu amploarea proiectului și nici nu s-a dovedit, de-a lungul minunatei noastre aventuri, un neajuns moral sau de vreun alt fel...

Abia părăsisem șoseaua Runcului, îndreptîndu-ne spre Leaota, că ne auzirăm strigați :

— Hei, dulău ! Stai o țîră, să-ți spun ceva. Oprește-l și pe tovarășul tău cu nădragi de covrigar.

Vocea venea de sus, de pe un stîlp de electricitate și aparținea unui linior prins acolo cu gheare circulare, cu o centură de cînepă, un bărbat între două vîrste, spînzurat cu capul în jos ca să descopere un cui și să-l tragă afară cu patentul.

— Îți putem fi de vreun ajutor? îl întrebai precipitat, temător că se află în primejdie.

— Ce primejdie, oameni buni? Iaca, făceam un racord la linia asta de 350 de volți, cînd v-am zărit. Așadar, plecarăți...

— Plecarăm.

— Am bănuit eu, făcu liniorul. Dacă-i așa, zăboviți oleacă, să vă înarmez cu cîteva învățături, la drum e întotdeauna indicat să le ai la îndemînă.

Își desfăcu centura, o trecu ceva mai sus pe după stîlp, își înfipse mai bine crampoanele în carnea lemnului, se aplecă pe-o rînă, mereu cu capul în jos, apoi, cu o voce egală, dar viguroasă, începu:

— Cînd veți vedea Ierusalimul înconjurat de oști, să știți că atunci pustiirea lui este aproape. Atunci, cei din Iudeea să fugă la munți, cei din mijlocul Ierusalimului să iasă afară din el, și cei de prin ogoare să nu intre în el. Căci zilele acelea vor fi zile de răzbunare, ca să se împlinească tot ce este scris. Vai de femeile care vor fi însărcinate și de cele ce vor da țiță în acele zile! Pentru că va fi o strîmtorare mare în țară și mînie împotriva norodului acestuia. Vor cădea sub ascuțișul săbiei, vor fi luați robi între toate neamurile; și Ierusalimul va fi călcat în picioare de neamuri, pînă ce se vor împlini vremurile neamurilor...

— Ce spune? Ce-l apucă? îi șoptii lui Iordănescu, în răgazul în care liniorul din înălțime își schimbă puțin poziția (pesemne amorțise).

— Luca, pe cît mi-aduc aminte..., mă liniști dulăul. Povestea nu e rea...

— ...Vor fi semne în soare, în lună și în stele. Și pe pămînt va fi strîmtorare printre

neamuri, care nu vor ști ce să facă la auzul urletului mării și al valurilor ; oamenii își vor da sufletul de groază, în așteptarea lucrurilor care se vor întîmpla pe pămînt... pe pămînt și-n văzduh... Stați puțin. Cum e, dom'le ?

Iordănescu, la început minunat de prodigioasa memorie a electricianului, începuse să dea din coadă scurt, a impacientă. Profitînd de lapsusul acestuia, interveni :

— E limpede, nu mai căuta, îi strigă el. Ne-ai avertizat, am luat notă...

— Dar cuvinte mai sînt, doar că le uitai șirul..., se scuză liniorul. Învățătura abia acum urma...

— Nu face nimic, spusei eu. Și, ca să schimb vorba : Spune-ne, meștere, trecerea satelitului, noaptea, aduce oarecare perturbări în rețea ? Că înregistrez frecvent căderi de tensiune, nu am o explicație a fenomenului...

— Totul e posibil. Văzuși și matale ce se-ntîmplă în lume...

— Instanța e luminată ! declară juridic Iordănescu. Rămîi, nene, sănătos. Îți mulțumim pentru...

— Pentru puțin, răspunse liniorul, încă nemulțumit de defecțiunea lui tehnică.

Trecurăm podul dinspre Dealul Frumos, atacarăm drumeagul suind piepteș, zăbovirăm în marginea satului să admirăm prin binoclu spinarea Leaotei, înzăpezită. Aici se trage mai tot timpul anului frontiera dintre primăvară și iarnă : în timp ce dincolo de stînca lui Dumitru zăpezile nu se răresc, prunii și merii de dincoace se gîrbovesc sub povara florilor și, curînd, a fructelor cărnoase. Depinde de tine să te afli în ianuarie sau în aprilie, doi-trei pași te trec dintr-un anotimp într-altul. Prive-

liștea se modifică și numai la un stînga-mprejur...

Nu ne bucurarăm cît am fi dorit de farmecele locului, că ne ajunseră, venind dintr-o ogradă aflată la o sută de pași, strigăte fioroase de femeie, înjurături grele de bariton, hămăit universal de cîini asmuțiți. Cineva striga după ajutor, ne lămurirăm că era o fată despletită, cu fustă roșie, cocoțată în gura unei șuri, comentator a ceea ce vedea că se-ntîmplă jos, în ogradă:

— Săriți c-o omoară! Ia-i, nea Vasile, cuțitul! Mamăăă..., trage ușa și vezi că-n coșar, p-acolo-așa, e o furcă. Las-o, tată, că strig miliția...

M-aș fi îndepărtat și m-aș fi făcut nevăzut, la urma urmei nu mă interesează scenele tari; ei se ceartă și se taie, ei se-mpacă și se-așază din nou la pahar... Slavă Domnului, nu ar pune mîna, de Pantelimon sau Eufinise, pe un ciocan sau pe o coasă să-i pici cu ceară, sînt respectoși și temători de păcat ca pustnicii de la Ialomicioara, cît despre pahar și cuțit, asta e altă poveste, zboară de ziua sfîntului precum salvarea spitalului din Pucioasa, ducînd răniți și întorcînd sanitari... Dar Iordănescu, din cîteva salturi, se și avîntase spre teatrul operațiunilor.

— Înapoi, Iordănescule! Vrei să te-alegi cu vreo piatră în cap?

Observații, ce încep să fie consistente, mi-au învederat că nu există în mintea localnicilor nici cea mai mică idee despre unitatea și coerența principiilor, fie ele cît de rudimentare. Unul care se jură că n-a luat în viața lui măcar un ac din gospodăria vecinului, enunțînd astfel o conduită morală pe care te grăbești s-o admiri, îți relatează în momentul următor, senin și

aproape didactic, cum, plăcîndu-i nostima femeie a acelui vecin, a înghesuit-o într-o noapte în pătul şi, a dracului femeie ! aceleia i-a plăcut. După un timp, acelaşi povestitor, venind nu ştiu cum vorba, se făleşte, ca să-ţi smulgă aplauzele, cu pedeapsa pe care i-a aplicat-o unui ceferist, în vizită nocturnă la propria-i nevastă, pe cînd cei în cauză erau încredinţaţi că soţul e la lucru, departe, la Sinaia : l-a prins dezbrăcat pe ibovnic, i-a spintecat burta, i-a dat paşaportul, aşa gol cum era şi cu maţele abia ţinute cu palmele, l-a-nvăţat minte... „Fiecare cu ale lui", spune înţelept imbecilul. „Dar cum, intervin eu, fiecare aici îşi face partea — că de dreptate văd că nu e vorba ! — aşa, pe apucate ?..." Povestitorul se uită tîmp, nu înţelege ce e în neregulă, e chiar mirat că nu am priceput exact cum au stat lucrurile, şi dă să repete povestea lui... Îl întrerup, obicei ce face o proastă impresie pe-aici, întrebîndu-l dacă nu poate să-mi dea o mînă de ajutor la strînsul varului, că, uite, vine ploaia... Ferească Dumnezeu ! răspunde individul. El are frica lui Dumnezeu, azi e sfînta Filomela...

— Înapoi, Iordănescule, cauza e pierdută ! Vin-aici, că îţi rup blana, prostule !

Am regretat că l-am insultat aşa în auzul oamenilor adunaţi ca la comèdie. Mi-a întunecat indignarea mintea, nu se cădea să-i fac una ca asta. Mă gîndesc la prestigiul lui, la faptul că în mulţimea de gură-cască se vor fi aflat cu siguranţă şi unii clienţi de-ai lui. Şi, în plus, dacă eu privesc întîmplările astea cu indiferenţa indignată a scepticului, el are oarecare îndreptăţire să aprecieze lucrurile cu propria-i judecată... E o latură a profesiunii lui, căci din ce se

hrănește justiția dacă nu din avariatele bucăți grase ale conflictului? Viață de cîine, viața avocatului! mi-am spus, înclinînd balanța spre rațiunile lui Iordănescu.

Scandalul se mai domolise, căci turbatul de bariton, încercînd să forțeze ușa șurii, după care pîndea cu furca nevastă-sa, își însîngerase mîna și acum era preocupat de rana deschisă sub arătător. Rămăsei în poartă să admir cîmpul devastat al bătăliei, să gust înfioratele clipe ale armistițiului, Iordănescu, parcă ieșit din pămînt, se gudură la picioarele mele.

— Pînă diseară, spuse el, tot o taie...

— Speram că s-a terminat...

— Da' de unde! Abia sînt la început.

— Ceva vicii de formă? îl întrebai într-un limbaj de specialitate, al cărui înțeles nu-mi fusese niciodată prea limpede. (Dar ca să nu-i par un ignorant...)

— Deocamdată nu știu. Să rămînem încă trei-patru minute. Va fi frumos!

— Mă turtișă, băiete! Poate fi oare ceva frumos într-o chestie d-asta?

— Fără doar și poate! răspunse Iordănescu. Voi, poeții, superbi exclusiviști cum sînteți, admiteți că frumosul nu se desprinde decît din istoriile voastre... Un rege brit, șchiop și cocoșat, măcelărește o lume întreagă, se îngroapă pînă peste bot în murdărie și trădare și, în loc să-i săriți în piept, să-l mușcați de grumaz, îl acoperiți cu aplauze. Am asistat la un asemenea proces, la București: m-a indignat. Și nu-mi poți reproșa că nu cunosc teatrul... Convenție? Dar acea înscenare, că altfel n-am cum s-o calific, isca reacții fiziologice vii, crea în sufletul meu sentimente adevărate, îmi solicita o poziție, o atitudine... Imitația

ridicată la înălțimea artei ajunge modelul... Ca urmare, eu trebuie să replic pe măsura impulsului. E o lege.

— Știu eu? ridicai din umeri, destul de neconvins.

— Știi tu mai bine ca mine! mi-a curmat depoziția Iordănescu.

Mă pregăteam să contraatac cu argumente mai solide, dar dosarul din ograda însîngerată se redeschisese. Femeia captivă făcuse imprudența să descuie ușa, fata din gura șurii, ocupată cu — probabil — bucătăria, n-o mai informă corect, bărbatul se repezi să-i plătească restanțele vinovatei (prezumție neacceptabilă, vinovată de ce? De unde, încă o dată, trag concluzia că locul meu nu era aici, incompetență în materie!...), oamenii se buluciră în spațiul dintre cocină și prispa joasă, nu mai larg decît scena Teatrului Mic.

Se auzi un răcnet, cineva spuse că a ucis-o, altcineva observă că doar a crestat-o. Cu cuțitul în mînă, agresorul își făcu pîrtie printre oameni, veni înfricoșător spre mine, dădu din cap a salut (mă recunoștea? mă lua drept un oficial?) și spuse:

— Viața ne este dăruită, domnilor (deci nu mi se adresa exclusiv), spre a ne bucura de bucuriile ei și a ne-ntrista de tristețile ei... O merităm noi oare? O trăim noi la gradul de înțelegere și bunăvoință la care darul acesta ne-a fost făcut? Iată întrebări de cea mai mare însemnătate, asupra cărora ar trebui să medităm mai mult...

— Da' și ea l-a gheruit! șopti lîngă mine, cu vădită satisfacție, o țățică din Runcu, fina Luculeascăi.

— Bine i-a făcut! exclamă o alta, necunoscută, cu o claie de bigudiuri pe cap.

Cheamă, fă, Salvarea! Că nefericita zace în neştiinţă...

Baritonul gheruit, dîndu-şi seama abia acum că vorbea ţinînd încă arma criminală în mînă, o aruncă scîrbit într-un cîrd de raţe, după care continuă astfel:

— Seneca, într-una din scrisorile sale către Lucilius, referindu-se la valoarea în sine a vieţii, afirmă, pe bună dreptate, că nu există preţ care să o preţuiască... Şi nu e singurul! spuse în continuare criminalul. Un lung şir de gînditori s-au aplecat asupra problemei... E un fenomen natural, e un dar?

— Din ce se luară, Marioaro? reveni cea cu bigudiuri.

— Tu n-auzişi, fă? Din nunta cu dar a zăpăcitei de Lina...

— Sssst! — făcu Iordănescu către cele două cumetre. Mai tacă-vă gura, că n-aud cum se disculpă individul. Şi Iordănescu îşi arătă, spre a fi mai convingător, colţii albi şi ascuţiţi. (Avea o dantură de artist la Holywood.)

Ne-am apropiat mai mult de vorbitor, i-am auzit întreaga mărturie: fusese, de mic copil, slugă la nişte chiaburi. Oameni cîinoşi (mă abţin a specula în vreun fel posibilităţile cuvîntului, nu se fac calambururi în împrejurări d-astea, se supără Marian Popa, cel cu dicţionarul!), Iordănescu tresări, oameni puşi pe căpătuială cu orice preţ, a căror bătaie zilnică n-o s-o uite niciodată... Goldoni, undeva, spune că bătaia... Nu se-nălţase ca bărbat, că l-au luat voluntar pe front... Crud şi necopt, primise o schijă în picior, îl trimiseseră în zona interioară, la un spital. Cîtă suferinţă! Pe paturi, înghesuiţi cîte doi într-un aşternut, tineri ca şi el. Cu cît se-nmulţeşte

mai mult omenirea (Malthus), cu atît scad proporţional indivizii productivi de produse materiale *(Capitalul)*, corespunzător şi indivizii apţi să lupte în război...

— Vorbeşte ca un om trecut prin şcoli...

— E casier comunal în Fieni...

— Pe măsură, deci, ce generaţiile de soldaţi se răresc (avea în vedere şi înmulţirea scutirilor, birul greu al plecărilor la lucru, aiurea, aranjamentele, decesele datorate programului de instruire, mereu mai riscante, mai greu de suportat etc.), ţările beligerante sînt nevoite (cum spunea un filosof francez al ultimului val) să cheme sub arme contingente tot mai nevîrstnice (nu ştiu dacă chiar acesta e termenul folosit de franţuz), ajungînd ca, în ultimul război mondial, nemţii (cine alţii decît ei?) să pună în formaţie adolescenţi şi chiar copii. Diderot, arăta în continuare conferenţiarul...

— Nu crezi că istoria asta, vreau să spun scandalul, a fost doar un pretext pentru a-şi asigura auditori? Ăsta are, ca toţi locuitorii pămîntului, limbariţă, şi ţine să-şi alinieze cîţiva confidenţi...

Iordănescu dădu uşor din cap, îşi legănă de cîteva ori coada, dar nu răspunse. Insistai:

— N-o fi vorba, cum gîndesc, de vreo înscenare?

— Exclus! sări Iordănescu. Sînt cauze şi cauze... Omul mi se pare sincer, iar cînd a băgat cuţitul, a avut motive... Aştept să le dezvolte...

— Nu-i ajunge o conferinţă..., am revenit eu. Aşteaptă-te, dragul meu, la un ciclu... Se poartă... Fiecare, urmată de-un recital de poezii şi coregrafie...

Diderot nu era prea convingător, conferențiarul și-a dat pe dată seama că n-o nimerise, așa că trecu fulgerător la altele: nu știu, se întreba el retoric, cum se va proceda cînd vîrsta încorporării va scădea la trei ani. Să ne gîndim că, la vîrsta aceea, unii soldați încă se mai c... pe ei. Nu este vorba numai de întinarea onoarei militare, continuă vorbitorul, intră în calcul o mulțime de indicatori asupra cărora nu s-a oprit încă nimeni: acurateța lenjeriei de corp, costul echipamentului, calitatea însemnelor de metal — catarame, galoane, capse și altele — oricînd supuse ruginii... Freud, care n-a scăpat din vedere nici o latură a problemei (doar nu el veni cu ideea înregimentării precoce? nu el a semnalat că din principiu copilul este tatăl copilului, subliniind maturitatea noului născut? etc.), Freud spunea...

— Freud nu e infailibil! exclamă decis Iordănescu. Și, pe deasupra, mă și complexează. Eu nu-mi cunosc tatăl, și el mă trimite la rădăcina arborelui genealogic... Raționamentul mă lasă rece... Eu mă servesc de arbori în cu totul alt scop...

— Vorba lui Costache Olăreanu, pe care l-ai cunoscut: cîinele n-are familie pentru că nu-și cunoaște bunicii...

— ...Și mă scutește să-ți dau alte explicații, încheie Iordănescu. Haide...

Îl lăsarăm pe casier la Toynbee, la școala semantică, la noua fenomenologie, și o șterserăm pe furiș. Pădurea de pini ne primi prietenoasă. Curînd eram pe culmea dealului, se vedea Runcu, abia mai auzeam cuvintele discursului, țipetele și blestemele tîrzii ale femeii rănite, reîntoarsă la timp din leșin.

Etapa următoare am consumat-o într-un ritm mai alert. „Grădina lui Dumnezeu e plină ochi cu cauze, spusese la un moment anume avocatul. Mă întreb unde or fi zăcînd scopurile...", adevăr consistent, ce ne-a ţinut vioi pînă la Scropoasa. Aproape că n-am înţeles cum de am ajuns acolo înainte de-a însera. Pe puntea dinspre baraj a trebuit să ne temperăm avîntul, căci un nefericit se decisese tocmai atunci să se sinucidă şi, aruncîndu-se de pe parapet, îşi trecuse peste cap toată apa de plumb a lacului. Avocaţii, ca şi preoţii, manifestă o organică, neînduplecată silă faţă de sinucigaşi, de acest lucru mi-am dat seama încă o dată, căci Iordănescu, în mod obişnuit generos şi săritor, îşi întoarse dezgustat privirea de la oribila scenă şi ceru să mergem la cabană. Am taxat drept laşitate insensibilitatea lui şi, dezbrăcîndu-mă precipitat :

— E inuman, Iordănescule ! Să nu ne pripim în judecăţile noastre. Sînt sinucigaşi care merită întregul nostru respect... Gîndeşte-te la ideea superioară că actul acesta este singurul de care dispunem pentru a refuza o situaţie... Dar, lasă, dezvoltăm subiectul mai tîrziu, disperatul se-neacă...

Sării în apa rece ca moartea, înotai viguros spre locul unde îl zărisem pe nefericit, ace de oţel îmi ciuruiau pielea, îmi paralizau muşchii. A trecut o veşnicie pînă să-l aflu. Abia mai mişca, încă aproape de luciul apei, îşi sleise ultimele puteri, renunţase să mai lupte. I-am înşfăcat bărbăteşte chica, i-am sucit corpul ca să nu mă stînjenească, l-am purtat cu eforturi supraomeneşti la mal. Cavalereşte, avocatul renunţă pentru un moment la convingerile

sale şi ne aduse, pentru aşternut, două frunze de lipan.

Era un băiat de vreo douăzeci de ani, voinic şi frumos — leit Alain Delon. Ţinea ochii deschişi, ochi de un verde ucigător, ca al apelor cărora se dăruise. Cîteva convulsii, puţină respiraţie gură la gură, care, nu-mi explic bine de ce, mi-a amintit Veneţia lui Thomas Mann, partea oraşului lagunar cea plină de greţuri, o să lămuresc odată şi chestia asta, şi tînărului au început să i se coloreze obrajii din care scăzuse sîngele. Acum tremura din toată fiinţa, de frig, de spaima încă vie, şi tuşea înfundat, cu spasme, ca un peşte pe prundişul pescarilor...

— Să-l învelim degrabă cu blana mea! avu Iordănescu ideea, şi dădu să se dezbrace.

— Fii cuminte, Iordănescule. Aerul, faţă de apa lacului, e fierbinte.

Neîndoios că blana prietenului meu i-ar fi fost prăpăditului de folos, dar avusesem înainte, ca un tablou absurd, reprezentarea unui Iordănescu gol, numai piele întinsă pe oasele subţiri, asemenea unei mănuşi. Dacă vederea scenei dinainte şi a tînărului trăgîndu-şi sufletul nu mă impresionaseră prea mult, acum vederea acelei arătări m-ar fi doborît.

— Să-l ducem pe braţe la cabană, nu-i departe, fui eu de părere.

Tînărul, apreciabil înviorat, murmură abia auzit :

— Nu, mulţumesc, merg îndată singur. Mi-a trecut. După care, făcînd un subţire gest ca să ne apropiem — ceea ce şi făcurăm —, ne spuse, cu o voce de dincolo de lume : Impresia mea este că... o seamă de specii literare... au fost abandonate, în ulti-

mele secole, într-un mod cu totul nejustificat... De pildă, farsa...

Vorbea greu, schimonosindu-și frumosul chip, tusea continua să-l necăjească.

— Stai liniștit, tinere, ne explici mai tîrziu, l-a oprit avocatul.

— Nu, v-am spus că îmi revin... Am spus farsa și nu tragedia, deși e... deși soarta lor nu diferă prea mult... Oh, mă dor ochii, fundul ochilor... Nu vă puteți imagina ce apăsare... Parcă cineva mi-ar fi deschis țeasta și mi-ar fi așezat acolo un bolovan... Cum spuneam (din nou gestul să ne apropiem, căci vrea să-și cruțe energiile) și cum, dealtfel, e evident, farsa a fost ucisă de versificația savantă. Clasicismul e vinovat, a montat-o în decoruri regale... Un Villon, să luăm un exemplu absolut la întîmplare, n-o văzuse aulică...

— Se lasă seara, părerea mea e să încercăm, fu de părere Iordănescu. E riscant, s-ar putea să nu găsim locuri de dormit.

— Îl cunosc pe cabanier, pe nea Ștefan, cel care și-a ridicat casă peste drum de casa mea. Se orientează el..., îl liniștii. Nu-l putem abandona...

Alain Delon, după două încercări, reuși să se ridice în capul oaselor, lăsîndu-ne să înțelegem că acu-acu ne însoțește :

— Un moment, prieteni ! ceru el. Villon... Farsa, dacă mă gîndesc mai bine, n-a pierit, ci s-a depreciat. Versurile au mutat accentul ei de pe situație, pe formă și, pe măsură ce și-a reglementat statutul, și-a pierdut libertatea, spontaneitatea. Era înrudită cu satira, făcea parte chiar din familia ei, nu aș putea spune cu precizie în ce raport de rudenie... Ah, inima !

Mă temeam de un stop cordiac — uneori, paradoxal, se produce mult mai tîrziu, după trecerea şocului...

— Îmi palpită inima, prieteni, salvatorii mei, numai cînd mă gîndesc că aş fi putut trăi în evul de mijloc, evul înfloririi farsei şi al...

— Ai studiat Literele, tinere ?

— Horticultura... Dar am înclinaţii... Frecventez un cenaclu, la Tîrgovişte... Uite, pe scurt, fiindcă văd că vă grăbiţi (într-adevăr, aşa era, avocatul începuse să se plimbe pe puntea de bîrne ca într-o staţie de autobuz ce nu mai vine), şi fiindcă înserează : salvarea farsei, specie de un nemaipomenit interes, cred că poate fi întoarcerea la fond, unde zăcămintele sînt inepuizabile. Proza singură o poate readuce la viaţă...

Recunoscu în mine pe salvatorul său de la înec, îşi încleştă mîna pe antebraţul meu, simţii ecoul disperării pe care o trăise, aşa că ni se adresă ostinat :

— Ai încercat, domnule, să scrii farse ?

— Ei, asta-i acum ! făcui eu, trăgîndu-mi braţul. Ce idee !

— Este, pe cuvîntul meu, o cale neexploatată... Farsa, asemenea romanului, deschide largi posibilităţi jocului absolut, tuturor închipuirilor... Şi este mereu hrănită, ca şi romanul, de pompele realităţii... Grădinile...

— Gata ! Să punem punct, să amînăm pentru o zi mai favorabilă discuţia ! interveni Iordănescu. Ce, au intrat zilele-n sac ?

— Îmi promiteţi ? sări în picioare sinucigaşul, gîlgîind de fericire, în timp ce apa de prin cute şi din buzunare gîlgîi şi ea. Pot spera ?

L-am asigurat, l-am încurajat să vină la întîlnire cu încercările lui (ideea începuse

să lucreze în mine), cu tot ce crede că ne-ar fi de folos pentru limpezirea chestiunii.

L-am condus la cabană, am trecut mai departe, temători că sinucigaşul ar mai avea cîteva precizări de făcut, ca să ne strice nu numai ziua, ci şi noaptea somnului multdorit.

Istovit, îngîndurat, cu hainele ude leoarcă, n-am închis ochii nici o clipă, în pădurea foşnitoare unde am fost nevoiţi să înnoptăm.

Toată ziua următoare am strănutat. Pe la ora 6 seara, ne aflam în gara Buşteni, eu dîrdîind din cauza febrei, avocatul indispus că pomii, în acea zonă a oraşului, se dovedeau puţini pentru prea amplele lui solicitări : răcise la rinichi, acuza dureri în coasta stîngă, în adîncul de smoală al blănii.

— Eu, unul, m-am lecuit, am spus între două strănuturi. Sechelele maladiei despre care ţi-am vorbit la plecare, s-o numim călătorită cronică, au dispărut în chip miraculos. Ca să vezi ce adevăr stă în vorba bătrînească după care cui pe cui se scoate...

Nu minţeam, însă nu mărturiseam totul. Ideea tîmpitului care voise să-şi ia viaţa — am înţeles că îl trădase iubita cu un marinar şi de aceea alesese apa —, ideea reabilitării farsei mi se-nfipsese în creştet ca un piron. N-am reuşit în roman, în nuvelă, nu mă ilustrasem dealtfel nici în dramă, în odă sau pastel, pentru care primisem totuşi cîteva felicitări ; nu-mi rămînea decît să încerc farsa... Avea dreptate Delon : haina prozei ar îmbrăca-o onorabil, i-ar înapoia prestanţa de care a fost deroba-

tă... și nu cred că subiecte nu s-ar găsi... Se află prin cărți atîtea întîmplări serioase, care, răsturnate, ar putea deveni piese de succes. Depinde, firește, și de îndemînarea traducătorului... Oricum, e mai ușor s-o pornești de la jumătatea drumului, unde presupun că mă aflu, decît s-o iau de la începutul începutului, ca înecatul de la Scropoasa, căci după o încercare ca a lui trebuie s-o iei negreșit de la început...

Șoferul autobuzului care ne-a trecut Păduchiosul avea obiceiul să povestească, exemplificînd cu amîndouă mîinile desprinse de pe volan cum a oprit el un vagon de tren răzlețit de-o garnitură, în valea infernală de la Gura Beliei, ce i-a făcut el — așa și așa, și ho, vită oarbă! și altele — unui tăuraș care alerga copiii, în copilăria lui... La Moroeni, mașina oprindu-se acolo, căci acolo locuia șoferul și mai departe refuza să mai meargă, arătîndu-ne binevoitor unde îl proțăpise pe tăuraș, am întîrziat două ore (lîngă o) pe-o bancă, alături de un moșneag. La acel moment al zilei ocaziile se dovedeau rare.

— Cîinele n-are voie să stea pe bancă! spuse arțăgos moșul.

— E prietenul meu! făcui eu supărat. E curat, inteligent, profesează avocatura la Pucioasa și Fieni. Ce-ți făcu, moșule?

Iordănescu se dădu jos de pe bancă, profund jignit. Mă privi moale, trist, coada ținîndu-și-o între picioare. M-am ridicat și eu, solidar cu el, și m-am îndepărtat cîțiva pași...

— Mitocan, moșul!... îi spusei cu dicție, ca acela să mă audă.

— Nu mi se-ntîmplă pentru prima oară..., spuse melancolic avocatul. Mă aflam odată, de mult, într-un parc, la Viena...

Moșul, care ne urmărise și tot căuta în cap o vorbă tăioasă cu care să-mi plătească pentru că îl făcusem mitocan, căscă ochii mari cît cepele :

— Mi s-a părut, domnișorule, sau cîinele a vorbit ?

— Nu ți s-a părut, moșule, ai auzit bine. Tocmai îmi spunea ce i s-a întîmplat odată la Viena. Știi, noi experimentăm o formulă literară ce a cunoscut odinioară gloria și universalitatea, așa că ne trecem timpul vorbind... Ca în anecdota aceea cu calul...

— Minune, domnule ! își făcu cruce bătrînul. Și adresîndu-mi-se, în continuare : de bună seamă, nu acceptă să vorbească decît cu matale... Își cunoaște stăpînul...

Iordănescu, mereu mai enervat (nu-i vorbă, se simțea și rău), i-o tăie :

— Ba vorbesc cu toată lumea, dar îi evit pe mitocani ! Ai auzit corect : cu mitocanii n-am ce vorbi.

Moșul era în culmea entuziasmului. Spusele cîinelui nu-l mai atingeau, se pare că nici nu le înregistrase, uluitor era că vorbea limpede și gramatical, ce importanță avea ce spune ?... Se repezi în casă (casa avea prispa lîngă gard), se întoarse cu un sufertaș plin cu oase, cu mămăligă rece și o bucată zdravănă de cașcaval și, întinzîndu-i-o avocatului, îl pofti :

— Să mă ierți, domnule, n-am știut, nu mi-am putut închipui... Bătrînețea, viața la țară, ruptă de sursele de informație ale Europei... Te rog, servește !

— Din moment ce mă servești dumneata, ce rost mai are să servesc eu ? Că nu mai învățați odată limba românească !... Te iertasem pentru practicarea unui apartheid manifest, acum mă pui într-o situație și mai intolerabilă. Preferam să-mi dai un șut

în spinare, decît să-mi vorbești precum îți fu portul...

Ce mă mira era că Iordănescu nu sărise la el, să-i rupă puțin pantalonul. Era bolnav, bietul. Rugat încă o dată, acceptă să mănînce din sufertaș. Trecuse înțelept peste incident. Eu, în schimb, simțeam în stomac fermentul răzbunării. „Ai răbdare meștere, te scot eu din minți !..."

— *Bon apetit, mon cher !* îi urlai lui Iordănescu, bucuros că i-a revenit pofta de viață.

— *Merci, mon petit. Imagine-toi, je ne résiste jamais en face d'un morceau de...* mămăliga ! *Il me procure une salivation tout à fait pavlovienne... J'oubliai l'incident... l'apartheid...*, mitocănia... *La vie est dure, mon brave...*

— Tradu-mi, domnule, dacă nu te superi ! Nu vreau să scap nici o idee din cîte vehiculează dulăul...

— Mărunțișuri, moșule, aparteuri între prieteni...

— Poftiți, ședeți, îl invită pe Iordănescu pe bancă. Mario, strigă apoi spre o magazie învăluită în fum de vreascuri, adu-ne, fa, o velință...

— Bogdaproste, spuse avocatul lingîndu-și frumosul lui bot.

Nu-și conteni bine vorba, că, la douăzeci de pași, spre podețul ce duce la Lespezi, apărură în goană, gîfîind, trăgînd nebunește cu puștile, cinci inși. Se aruncară ca orbeții în adîncul șanțului, strigară spre noi să evacuăm imediat locul, că...

— Oricum o-ntoarcem și despre indiferent ce vorbim, tot de lupte sîntem urmăriți, observai eu de îndată ce ne pitularăm în magazia bătrînului.

— Bine că nu e de-adevărat, exclamă Iordănescu.

— Întrecerea e-adevărată..., explică bătrînul. Apoi, ca şi cum nimic nu se petrecuse, ne pofti să ne citească dintr-o carte la care ţinea ca ochii din cap, dealtfel singura carte din casă : antologia şcolară a lui Bondescu şi Mărăcineanu...

— Ca să mă conving că dulăul dumitale înţelege cu-adevărat totul, îmi spuse şoptit, fericit că avusese o asemenea idee...

Ne ţinu prizonier al cronicarilor pînă în zori.

Un scurt text îi plăcuse avocatului mai mult decît toate celelalte şi îşi manifestase bucuria că are prilejul să-l cunoască. Bătrînul, încă regretînd grosolănia din ajun, se oferise să i-l transcrie pe-o foaie frumos liniată de propria mînă. Era un Neculce.

Plecasem devreme, pe jos, preferînd poteca prin cornet, pe malul drept al rîului. Pe la balastieră mi s-a făcut rău. Oboseala, febra, emoţiile mă istoviseră. Ardeam ca plita, nu mă mai ţineam pe picioare. M-am întins în iarbă, aiurînd, apăsat de pretutindeni de uriaşe baloane dintr-un cauciuc greu, de anvelope, strivit de rostogolirea lor.

— Întotdeauna m-a muşcat regretul că cronicarii noştri n-au scris, ca anticii, ca Dino Compagni, Machiavel, Villeharduin şi alţii, cărţi mai voluminoase..., spuse Iordănescu înviorat.

— Nu e momentul..., şoptii eu, aflat la distanţă variabilă de viaţă şi de moarte... Mai bine udă batista asta în rîu şi aşa-

ză-mi-o pe frunte... Îmi simt aproape sfîrșitul... Îmi pare rău, dragul meu...

Mi-a adus batista, s-a abținut de la comentarii, nu m-a scutit însă, cu tot răul ce acum îmi răcise întreg trupul, de lectura foii transcrise de bătrîn...

Cu mîrîiturile și chirăitul prin care avocații își exprimă, stenografic, admirația, deliciul.

De la acea întîmplare au trecut cîteva săptămîni, răstimp în care raporturile noastre de prietenie și colaborare s-au cam răcit. Motivul n-are rost să-l mai evoc, las să se creadă că m-a supărat insensibilitatea avocatului la învățămintele oferite de cei întîlniți. Mi-am revenit, mulțumesc lui Dumnezeu, răul din timpul călătoriei l-am uitat, urmările lui sînt neglijabile.

Dar sînt. Prima, că am rămas rob al unui strănut aproape neîntrerupt, care nu mă lasă nici în timpul somnului, nici în clipele de dragoste, puține, cîte se mai pot oferi la vîrsta mea. Cea de-a doua, probabil o manie, se manifestă ori de cîte ori domnul avocat Iordănescu vine pe terasa casei și-mi solicită un os. Atunci, angrenat de roțile unui automatism de neînțeles — declanșat de cele mai multe ori de știința că e chinuit de foame și se află în stare de emergență fiziologică, acestea exprimîndu-se prin crampe și lătrături incoerente —, îi aduc înaintea osului jinduit antologia lui Bondescu și Mărăcineanu, procurată numai eu știu cu ce sacrificii, din care îi și citesc: „Dimitrașco Vodă au făcut căutare tuturor Moldovenilor câți era cu dânsul și i-au întrebat, merge-vor cu dânsul la Mosc au ba. Ce toți au priimit, că într'alt chip

nu avea cum zice. Că nu avea cum merge într-altă parte de reul tălhăritului. Şi i-au scris Dumitraşco Vodă pe toţi într'un izvod şi l-au dat la împăratul, de l-au iscălit cu mâna lui. Iară boierii şi slujitorii acestii era anume: 1. Ioan Neculce Hatman, 2. Savil Zmucilă vel Ban, 3. Gheorghiţă vel Paharnic, 4. Iordachi Aristarh vel Uşer, 5. Pavel Rugină vel Comis, 6. Mogâlde Sardar, 7. Ilie Abâza Vornic despre Doamna, 8. Dimitrie Aga, 9. Ioan Mirescul Polcovnic, 10. Ioan Bănarul vel Căpitan, 11. Brahă Căpitan de darabani, 12. Moţoc Jicnicerul, 13. Ioan Zărul Vătav de copii, 14. Nour Zărul Postelnic, 15. Constantin Zărul Medelnicer, 16. Vasili Zărul tij Medelnicer, 17. Mechichi Stolnicul, 18. Antioh Camaraş, 19. Constantin Medelnicer, 20. Dima Başbulucbaş, 21. Ciute Căpitan, 22. Apostol Căpitan, 23. Toader Mirescul Căpitan, 24. Pavel Mirescul Căpitan.

Toţi aceştii şi alţi mai proşti şi mai de jos slujitori, carii aice nu s'au putut înşira anume, i-au scris împăratul în vistieria lui, de s'au dus cu Dumitraşcu Vodă..."

După lectură, osul. Farsa aceasta se încheie. Sper într-o ameliorare a prieteniei noastre, în viaţa veacului ce va să vie; căci prietenia, de cînd lumea e lume, se întreţine printr-o largă speranţă şi salivaţie...

Căsuța din Dumbrava Roșie 40

— Ce-i face, domnule, o tunde, o jupoaie de vie? Ce e scandalul ăsta? Parcă am fi în mijlocul Bărăganului! Îți dau cuvîntul meu de onoare că mă mut...

Vecinul meu de mansardă, un bătrînel pașnic și săritor la nevoie, vru să-mi răspundă, să-mi mai explice o dată ceea ce-mi explicase de atîtea ori și știam mai bine ca el, anume că proprietăreasa, romancieră începătoare, se apucase de film, dar cuvintele îi fură acoperite de noi răcnete și bufnituri de uși, la parter.

— O omoară! făcui eu înspăimîntat. A omorît-o! strigai eu, nemaiauzind nici o mișcare. Pentru ce, domnule Ionescu?

— Stai liniștit, vecine! spuse bătrînelul, lucrurile s-au liniștit. Pînă diseară, cînd se întoarnă el, n-ai să mai auzi nici musca...

Se retrase un minut în odaia lui, în capătul celălalt al coridorului, reapăru cu un ibric aburind.

— Servește o cafea fierbinte! mă invită el și turnă într-o ceașcă pe care o descoperise în ligheanul meu de vase. Ceașca era grasă, băusem din ea supă din pachet.

— Sper că ai înțeles corect, domnu' Ionescu: vorbeam de mijlocul Bărăganului de odinioară, astăzi s-au schimbat și pe-acolo lucrurile. Dar vorba a rămas..., am revenit eu ca să-mi scuz ieșirea.

Știam că pensionarul, fost lucrător la un raion, se ocupă cu... În fine, pasiunea dintotdeauna a vecinului meu a fost filologia...

N-a dat un răspuns la precizarea mea, grăbit să-mi ofere ultimul buletin de știri; sosise ora noutăților :

— El spune că filmul îl compromite, că-i pune obstacole în promovare... Ea ține să-și traducă romanul în scenariu... Repetă, cînd se ceartă, că, dimpotrivă, filmul, lansînd-o pe ea, îl va propulsa și pe el, că important este să se vadă că oamenii se ocupă cu treburi trecute în lista de activități publice și nu stau în spatele jaluzelelor, să bea cafele și să asculte Salonicul...

— Îl știam om evoluat, o cunoșteam ca persoană serioasă...

— Dar cine a spus altfel? Discuția nu degenerează niciodată, Doamne ferește, în bătaie... Directorul are principii, n-ar ridica mîna. Ea a lucrat cîteva luni la consiliul pionierilor, își păstrează ținuta și, cînd el se aprinde din cale-afară, îi servește cîte un citat din... regulamentul de convietuire armonioasă!

Cafeaua lui, sorbită din ibric, nu era scîrboasă ca a mea, așa că plăcerea domnului Ionescu se cerea prelungită, vorbele se legau întrucîtva și povestea promitea să afle un sfîrșit :

— Zilele trecute, erai pe teren, l-am auzit cum sparge un vas, probabil un Gallé din cele multe... Ea a izbucnit în plîns, lucru neobișnuit, pentru că știe să lupte și e combativă... Lacrimile l-au înduplecat, l-au muiat și, fiindcă șoferul aștepta de multișor la poartă, a ieșit asigurînd-o că, la prînz, vasul spart va fi înlocuit de un altul și mai și... Numai să promită că va fi cuminte, că nu-i mai sună pe ăi de la B.C.S.

pentru blestematele alea de caiete cu scenarii, din care vrea să învețe cum se face... Contradicțiile lor se spală în familie : l-am auzit cum a sărutat-o, după care a plecat vioi și încrezător la slujbă.

— Dar ea nu se lasă...

— Firește că nu ! E îndărătnică, vreau să spun consecventă. O admir... După plecarea lui, a dat o grămadă de telefoane, a cerut caietele, și-a invitat prietenele, a bătut la mașină... Ieri a avut vizionare.

— Așa repede ?

— Am înțeles, din puținul pe care, fără voia mea, îl aud prin podea... (realitatea era că de jos se auzea tot, pînă și șoaptele se umflau, nu știu cum putea o casă splendidă ca a lor să fie atît de indiscretă), mi-am dat seama după lumea care vine și pleacă la ore precise, că e în căutare de personaje... Își construiește eroii după material viu... „Le conturez trăsăturile, le dezvolt caracterele...", îi striga ieri lui bărbată-su. Zicea că le-a luat mulajele și lui Iurie Darie și lui Dem. Rădulescu... „Pe tine, Dem., te-am prins extraordinar, exclama fericită, îmi e imposibil să scot ceva din Marin, spunea, nu-i descifrez încă destinul... Colea, la fel, de cum intră pe ușă, trage după el o istorie gata făcută... Nu trebuie decît să mișc puțin, firește, prin dialog", spunea.

Cafeaua lui se terminase, a mea se sleise.

— Te las, domnu'... Eu, dacă mă întrebi (n-aveam de gînd să-l mai întreb ceva, era tîrziu, Remus mă aștepta la Grădina Icoanei), îți răspund : va reuși, știe să persevereze, cunoaște o lume-ntreagă...

— O fi avînd talent ? am întrebat mai mult pentru urechile mele, ca să nu înjur, pentru că nu-mi ieșea nodul la cravată.

— N-are importanță... Un film reușit poate să iasă și dintr-o foaie de calendar, poveștile alea de pe versoul zilelor sînt o nostimadă... Și conținut, domnule, atîtea învățăminte !...

Nu cunosc persoană, chiar călugăr fie ea, care să nu dorească să se vadă într-un film sau măcar într-un fundal al televizorului, să facă de-acolo cu mîna, să se autopropună, gîndeam alergînd spre locul întîlnirii cu Remus. E un noroc să locuiești în aceeași casă cu un realizator de film, și un noroc de zile mari cînd acel cineva nu e un simplu învîrtitor de manivelă, ci chiar scenaristul... Scenaristul decide nașterea ! observa, pe bună dreptate, unul la radio ; și chiar dacă regizorul e un prost, din moment ce te-ai născut, fatalmente trebuie să și trăiești...

— Dar ea nu scoate poza, face doar clișeul ! îmi tăie aripile Remus, de îndată ce, rotindu-mi privirea și speranțele pe deasupra acoperișului teatrului Bulandra, îi schițai prietenului perspectivele, șansa. Ea (tot de scenaristă era vorba) îți extrage doar sîngele, adică biografia...

— Destul de mult pentru început. Și să se plîngă că nu-i servesc o biografie eroică... Îmi cunoști viața, mai ales marile înfrîngeri... Nu insist.

— Încearcă, nu te opresc... Cu toate că, vorbind serios, te-aș invita să-ncepi cu o meserie, cu ceva practic, cu o leafă... Te apropii de treizeci de ani... Cînd ai de gînd să intri și tu în rîndul oamenilor ? Nu te-ai săturat să tragi pisica ?...

Ca de obicei, ținea cu tot dinadinsul să mă jignească, să mă deturneze de la proiect. Remus a gîndit întotdeauna puțin, aproape deloc comparativ cu mine, s-a arun-

cat în viață pe apucate, ca un aventurier, fără plan și fără termene și responsabilități... Așa s-a-nsurat, așa își umplu casa cu copii, acum abia se descurcă: librar la „Sadoveanu"!... Fără linii de perspectivă... S-a lăsat tras de viață, n-a înfruntat-o.

— Eu fac film, băiete! i-am servit-o, și i-am strîns mîna. Acum, de vreme ce am intrat în horă, joc pînă la moarte! Eu sînt consecvent și îndărătnic, eu năzuiesc să pîrlesc pisica cea mare, prietene, nu plevușcă...

Cînd am ieșit din Grădina Icoanei, mi-am dat seama că tălpile mele lipăiau mai altfel pe asfaltul moale al trotuarului și observația m-a îmbărbătat și m-a făcut cumplit, ca acel Ioan Vodă: începusem deja să calc pe calea gloriei și a popularității...

Cum de-am stat doi ani în palatul ăsta (Dumbrava Roșie 40), permanent vegheat de jos, de la nivelul celor două apartamente decomandate ale familiei Șoflete, de doi ochi inteligenți, duioși, și niciodată n-am avut curiozitatea ca, întorcîndu-le clipitul amical, să-i privesc din față, să-i admir fără rezervă și, dacă e să fiu sincer, să-i cînt în versurile mele? Ascultîndu-mă cu o răbdare de înger, doamna Agripina — Pina, cum m-a rugat să-i spun — a găsit că povestea vieții mele e senzațională, îi sugerează foarte mult, e realmente mișcătoare, sursă vie de fapte și întîmplări, convingătoare în conținut și formă...

— Calitatea biografiei matale, observase ea ca specialistă, e că e filmică. O continuă mișcare, o neostoită zbatere... Bei un coniac?

— Mulţumesc. Nu e meritul meu... Vedeţi, viaţa...

— Spune-mi *tu*, vecine, doar ne ştim de mult... Apropo : mai ţii pe balcon papagalul ăla nostim ? Striga : „Marioaro !" Nu l-am mai auzit... Nu cumva a decedat ?

Am liniştit-o, informînd-o că l-am dat unui prieten care are mai mult timp să se ocupe de el, dar, dacă îi place şi îl doreşte cumva, îl pot readuce acasă şi i-l pot dărui. (Am evitat să-i spun, jucînd perfect scena, că îl vîndusem.)

— L-ar supăra pe Şoflete, are nervii zdruncinaţi... Cu munca lui... Are nevoie de linişte, uneori îl supără imbecilul ăla de Ionescu, de sus, locuiţi pe-acelaşi palier, care tropăie şi cîntă romanţe. Odaia lui Ionescu corespunde biroului nostru... Să ciocnim pentru prietenie... Să trăieşti !

Tetatetul nostru s-a prelungit pînă spre ora patru, cînd mi-a întins o mînă dulce, parfumată, încărcată de toată căldura unui spirit viu, de creatoare.

Îmi vine să turbez că, în cei doi ani petrecuţi în Dumbrava Roşie, răgaz suficient pentru a ne mărturisi şi a ne împleti proiectele artistice, n-am avut niciodată curiozitatea de-a cerceta, pe dinafară deocamdată, palatul în care locuiam alături de-un suflet atît de nobil... Palatul se lumina ca Arcul de Triumf sub lumina noilor relaţii.

— Căsuţa asta a aparţinut cîndva unui unchi al lui bărbatu-meu, mi-a povestit Pina, pe-ndelete, în ziua următoare, după ce încheiase onorurile primirilor de rutină — artişti, regizori, ba chiar cîţiva candidaţi la figuraţie. Mătuşa mea, Felicia, a locuit o vreme cu bătrînul, se pare că un fost... Se plîngea tanti Felicia de spaime,

decepții, coșmaruri. Construită pe la începutul secolului... Am cumpărat-o de la ea...

— Iartă-mă, Pina, prietenă, am întrerupt-o din povestire, dar, pe cît pot aprecia cu puținele mele cunoștințe în materie, casa asta e locul turnării viitorului tău film... I-am cercetat azi-dimineață scara monumentală, frontonul și ferestrele dinspre stradă, m-a încîntat lucrătura fină a marchizei...

— Ah, făcu Pina, marchiza aia oribilă? La renovare, am ținut s-o demonteze necondiționat, dar lucrătorii au spus că e păcat și Șoflete s-a lăsat convins... La ideea de-a turna aici s-a gîndit mămica (se răsfăța superior), cum să nu... Dar nu e tactic...

— Adică?...

— Casa, cum îți spuneam, a aparținut unui moșier și ministru, Diaconu sau Diaconescu, amic al lui Tache Ionescu. Sufrageria de jos, am să ți-o arăt îndată, a găzduit persoane importante, cu joc dublu. De-ar putea vorbi zidurile astea!... După război, bătrînul proprietar, unchiul lui Șoflete, ruinat și maniac, a lăsat-o în paragină. Fiu-său, arhitect pare-mi-se, om în toată puterea, dar cu dosarul... îți închipui, a vrut să facă reparații parțiale... Un coniac și-o cafea?

— Nu te deranja...

— Nici un deranj: cînd lucrez, întotdeauna mă stimulează...

Sună, o fată intră și așteptă porunci. Pina, după ce i le dădu:

— Sofica s-a-ntors la timp din Ardeal... Era infernal să mă împart între scenariu și gospodărie... Șoflete n-o să mă mai tachineze că din cauza filmului îi rămîn cămășile nescrobite... Rar o servantă mai con-

ştiincioasă! Şi are un gust infailibil... Unde rămăsesem?

— La fiul fostului proprietar...

— Întocmai. Vezi, spuse Pina cu o drăgălaşă cochetărie, ce zăpăcită am devenit? M-am multiplicat în prea multe direcţii, e fatal să le-ncurc... uneori... De la apariţia romanului am sesizat lapsusuri în serie... Trăiesc prea intens ficţiunea...

Vorbea repede, cu un farmec mirabil chiar şi în cele mai neînsemnate relatări, ochii îi erau mari şi negri, pupila lor se dilata şi mai mult după un păhărel de alcool, se transfigura, gura ei frumoasă n-avea odihnă să debiteze fraze minunate, tot ce spunea ea era minunat, nu alegea cuvintele, dar cuvintele aveau toate, nu ştiu cum să spun, o ţinută princiară, rotunde şi înaripate, umpleau casa ca un cîntec de păsărele, am observat o unitate organică între expresia vorbirii şi a ochilor, dialectică... Şi, după toate acestea, acea voce era şi melodioasă, pusă într-o plăcută surdină de ţigările Kent, consumate una după alta. Ar fi putut, pe cuvîntul meu, să dubleze pelicula la Buftea ca o artistă de profesie, ceea ce i-am şi spus.

— Nu se compară! mi-a întors-o ea. Dacă am început cu romanul şi merg întins la scenariu, însemnează că interpretarea mă lasă rece... Ştiu, pe mine m-a atras întotdeauna creaţia... Şi, cum spuneam: fiul proprietarului, care ştia cîţi bani face casa asta, a zis să-şi vîndă taică-su moşia de la Brebeni, să-i facă reparaţii şi s-o vîndă, că nu se ştie ce-o mai veni. Bătrînul, cap îngust şi, pe deasupra, maniac de băgat la nebuni — a fost, la vîrsta lui, campion de automobilism, sau mai exact fusese, că prin 46—47 nu cred că mai avea pe unde să

gonească — își băga ce bani mai agonisea în piese pentru o rablă de Chevrolet, model dinainte de război, și refuza categoric să refacă o balustradă a scării de serviciu, să pună o foaie de tablă pe casa dezvelită de vînturi și de ani... Refuza încăpățînat, în schimb le ținea, lui fiu-su și lui Șoflete, pe care îl creștea în casă (vorba vine, că prostul îl servea ca o slugă), lungi cuvîntări despre gloria casei și, mai ales, frumusețea ei. Să mori de rîs! Gloria, mai treacă-meargă; din lista persoanelor și exponatelor se putea deduce că nu fusese o casă oarecare în București, cu toate că am citit în Cezar Petrescu despre case mult mai acătării, unde se primea ca la Sinaia... Dar despre frumusețe? Cu acoperișul pe jumătate zburat, cu tavanele prăvălite, cu toată scîndurăria de pe pereți mîncată de carii și șoareci, ce pretenții să mai avanseze? Nora bătrînului, peste care s-a prăbușit scara de lemn de abanos, a și înnebunit... Oho, dar ce prăpăd fu... Ajunsese o ruină ca Mînăstirea Neamțului... Și el dădea zor cu frumusețea, ba oprindu-i pe băieți — pe Șoflete îndeosebi, care nici nu știi ce priceput e la lucruri d-astea manuale! — să bată măcar un cui, ba cu viitorul strălucit al imobilului, pe care îl declara monument istoric și avea să-l repare, cînd se vor întoarce vremurile, exact așa cum a fost odinioară... Pentru că Ernest, fiul fostului, a șters-o în Australia, curînd după naționalizare, Șoflete a rămas singurul locuitor aici. Știi unde își avea odaia? Ghicește!

— Nu-mi vine să formulez...

— Ei bine, exact în camera ta. Da, acolo sus, la mansardă... De-acolo, de la mansardă, a apreciat el ce trebuie să facă. În-

văța la seral, tocea ca un apucat (d-aia-i acum cu nervii în batistă!), dar gîndea la proiectele viitorului. N-am aflat și cred că am să mor incultă, cum de-a scos-o el de sub naționalizare. Ieșise economist, lucra la primărie, a știut să se impună. Dacă există un om cu voință de fier, apoi el, Șoflete, e acela...

Nu-mi făcea o deosebită plăcere să-mi tot vorbească de Șoflete; relațiile mele cu el erau reci, de bună ziua, așa au rămas și după ce ne-am apropiat și am devenit colaborator la film, o gelozie vagă, dar definitorie mă ținea să nu ascult cu plăcere pasajele în care apărea el, dar îmi impuneam răbdare, interesele mele erau mai presus de sentimente... Ca să-mi ascund indispoziția, am întrerupt-o:

— Spune-mi, Pinuța dragă, noi — adică eu și Ionescu — cum de-am fost repartizați aici, în casa asta scoasă din povești? Că noi plătim chiriile la sector...

— Era prea mult spațiu... Bătea la ochi. Și casa plină, mai ales cînd e de dimensiunile ăsteia, pare și mai spectaculoasă... Mai avem doi chiriași, numele lor apar în cartea de imobil... Nu i-am văzut niciodată...

— Nici eu, mă grăbii să spun.

— Poate că nici nu există. Șoflete știe, el, care a aranjat lucrurile... El să nu creeze? Creează în domeniul lui... Dar nu ne deranjați niciodată...

Iar vorbea despre nesăratul ăla de bărbată-său! Femeia asta delicioasă, atît de înzestrată, avea acest cusur: îl evoca prea frecvent!...

— Și? am făcut eu, ca un copil care așteaptă continuarea poveștii.

— Şi atît! Ba nu: prin '58 a intervenit renovarea. Şoflete a pus materialul şi oamenii, eu am adus arta. Nu mă-ntrece nimeni. Tot ce vezi aici — şi am să-ţi arăt imediat exponatele şi decoraţia — este creat de mine.

Sofica tocmai pe acest moment crucial anunţă că a sosit o Dacie verde, de culoarea smaragdului. A văzut coborînd o mulţime de persoane...

— Fă-te nevăzut! m-a invitat Pina, care a intrat dintr-o dată într-o acută pasă de frenezie, depăşind-o vizibil pe artista obişnuită. Îmi şopti: Veniră comisia de achiziţii, să încheiem contractul...

— Vindeţi casa? am pălit eu, simţind cum urmează să cad, din fericirea şi perspectivele ce mi se deschideau, în stradă, în grădina Icoanei... Maşinaţia lui Şoflete!

— Asta-i colosală! exclamă proprietăreasa (pentru că acum avea aerul suveran al unei proprietărese ce dispune la discreţie nu numai de iubirea chiriaşilor ei, dar de însăşi viaţa lor). Aiurea! E comisia de la studio, cu aconto şi nişte hîrtii... Pentru filme, dragă... Că abia adineaori îţi spusei... Ai lapsus, tinere, îngrijeşte-te! mai adăugă ea şi, sărutîndu-mă dulce, mă împinse pe uşa budoarului ce da spre scara de serviciu.

. . . . . .

Femeia asta mă amăgeşte! mi-am spus şi m-am prăbuşit, distrus, pe patul suferinţelor mele, sub acoperişul gîngurit la acea oră de-o cohortă de guguştiuci. Colaboratorii ei erau nemţi, de asta mi-am dat seama de îndată ce-am tras uşa, cînd am auzit de vizavi intrarea musafirilor. Imposibil! Am urcat scara, am coborît-o (mira-

bilă piesă, solid renovată!), credeam că n-auzisem bine, căutam o confirmare, o explicație. Sofica a ieșit să aducă ceva, am prins-a scurt de braț, am întrebat-o cine sînt și ce vor invadatorii...

— Din Bulgaria, niște prieteni... Știți, coniția are o fată, din prima căsătorie, e măritată cu un grec...

— Și pe mine nu m-a informat! am spus eu cu năduf, simțind cum îmi cad umerii.

— V-a spus, cum să nu: ați și cunoscut-o pe doamna... Aceea care-i aduce foile ca să le bată la mașină... Blondă, subțirică, în pufoaică... E profesoară la Ghergani...

O cunoscusem, o luasem drept operatoare la studiouri, Pina nu mi-o prezentase ca pe fiica ei... Misterul nu se putea dezlega sub scară, așa că pînă a doua zi, cînd m-a chemat să continuăm, am turbat. Am intrat în salon supărat. A observat.

— Nu mi-ai spus că ai o fiică! i-am spus eu, de cum mi-a citit supărarea. Trebuie s-o aflu de la servitoare...

— Mă spionezi, scumpule?

— M-am interesat, ca omul contrariat. Am auzit nemțește și am văzut că Dacia de smaragd e un Opel. Tu, în locul meu, dormeai liniștită?

— Dar Nety e o fată modestă... N-am putut s-o numesc în capitală, Șoflete nu mișcă un deget. Face naveta... Profesoară... De engleză... Predă istoria... Are, în schimb, ore puține, asta îi permite să...

— Să stea mult prin București... La Albina...

— Ba, pardon! Rar o navetistă mai conștiincioasă...

Pina mă privea rău, cu ochii ăia splendizi, adînci. Să mă fulgere, nu alta... Am vrut să aflu ce rol are Nety în realizarea

filmului, servanta îmi vîrîse un cui în inimă :

— Scrie și ea ? am întrebat.

— Ea s-a specializat în versuri. Le scrie cu ușurință... Unele scene din film trebuie prezentate în versuri. Asta mi-l amintește pe bătrînul proprietar — ți-am vorbit despre el — care, nemaiavînd cuvinte să vorbească despre cum va arăta casa asta, pe vremea cînd ea se ruina, îi vorbea fiului în versuri, încrezător în reușita viitoarelor lucrări de renovare... N-avea un sfanț, punea însă temei pe leafa băiatului și pe entuziasmul meșterilor. Și, pînă să cheme meșterii, zidurile se prăbușeau... Stai să-ți citesc :

Se-adună-n streșini iar frunzișul
Să-mi strice tabla și acoperișul,
Se prăbușește grindă după grindă
Se năruiește zidăria suferindă...

Veni-va ziua și urma-va clipa
Cînd meșterii vor stăvili risipa,
Cînd gloria va triumfa pe veci
În Roșia Dumbravă 40...

— Versurile sînt mirabile, inspirate, m-am grăbit să observ.

— Nu-i așa ? a spus încîntată Pina. Le voi folosi la timpul și locul potrivit. Avea talent cu carul moșul ! Dacă Șoflețe nu se grăbea să-l interneze la nebuni, poate trăia și astăzi. L-aș fi cooptat în echipa mea și n-aș mai fi chinuit-o pe amărîta de Nety... Făcu o pauză, apoi spuse : Cred că domnul e mulțumit, deține toate datele problemei ! Ah, uitam : e căsătorită cu un grec, rudele grecului sînt pline de bani. Am eu un simț anume care îmi șoptește că ar vrea

să finanțeze pelicula sau să aranjeze o coproducție... Le place scenariul...

Gelozia mea era demolată. Rămînea îngrijorarea asupra rolului pe care-l voi juca eu. Am întrebat-o. Ea mi-a răspuns că aș putea fi omul, adică criticul.

— Pentru ca să fii critic, n-ai nevoie decît de curaj și de ceva relații, a precizat ea. Filmului, autorilor trebuie să li se facă o largă popularizare încă de la început. Înțelegi: interviuri, micromedalioane la radio, știri zilnice în gazete...

— Dar n-am relații! Relațiile fac totul...

— Ți le pregătește Șoflete.

— Are să accepte? (M-am gîndit la opoziția lui înverșunată, la scandalurile acelea...)

— Îl conving eu, a spus Pina, stăpînă deplină pe situație...

Rolul de critic nu-mi displăcea. E un rol important, deasupra celorlalte... Mă pricepeam să iau altitudine, să privesc împrejurimile de sus. Obiectul, rămas jos, să se teamă de privirea mea.

— Se cere vreo diplomă la afacerea asta? am întrebat practic și direct.

— Pe dracu'! Totul e să elaborezi cu grijă și să nu cedezi șoaptelor, intereselor de breaslă. Precum văd, ai multiple cunoștințe și diverse în privința artelor plastice, muzicii, chiar și în domeniul arid al arhitecturii. Atunci?

A urmat o discuție fără mare importanță, la o cafea, la un coniac, la liniște și bună înțelegere, unul din acele fermecătoare răgazuri pe care și le îngăduie creatorii între două etape ale încordatei lor activități, favorizați și de faptul că Șoflete era plecat pe teren în provincie, iar servanta învoită la o înmormîntare.

De dragul Pinei, am deschis ochii mari să văd mai bine casa în care îmi găsisem un rost, palatul încărcat de atîtea evenimente, plină acum, cînd arăta atît de falnică precum fusese în anii ei de glorie burghezo-moșierească, de atîtea speranțe. Într-adevăr, Pina și ursuzul de bărbatu-său avuseseră dreptate să lupte și s-o stăpînească. Era o culme a arhitecturii dintre cele două războaie, plutind triumfală, ca un Titanic al vremurilor moderne, în apele unui viitor care sosise ! Construită generos, cu două nivele și-o mansardă, așezată pe temelii solide, cu o fațadă luminoasă, în care erau tăiate ferestre mari, înalte, cu multe firide laterale foarte decorative, învelită cu tablă solzoasă, ca la Mogoșoaia, prin care străbăteau, ici-colo, lucarne (la una din ele întinsese Ionescu rufe intime și ciorapi la uscat), casa era literalmente un monument de neuitat, cu atît mai măreț și mai impresionant, cu cît era încadrat de coroanele ample ale copacilor grădinii Ioanid, din spate, alcătuind pe întinsul cerului un fond verde închis, ca în marile opere de la Operă, ca decorul fastuos de la Tănase. Am luat notițe amănunțite de ceea ce vedeam, am cercetat cîteva articole din ziare unde se vorbea despre noile orientări edilitare și am alcătuit o descriere aproximativ în termenii de mai sus. I-am dus-o încîntat Pinei într-o zi, de îndată ce Șoflete a plecat la slujbă, dovadă a măiestriei mele critice :

— E o probă concludentă, excelent scrisă, a aparatului tău critic ! a izbucnit Pina și m-a sărutat pătimaș. O voi arăta la studio și angajarea ta nu va întîrzia. Cînd scrii atît de bine, de... cursiv, nu e nici o îndoială că... Șoflete va fi și el încîntat... El

ține atît de mult la casa asta, e visul lui realizat, așa cum filmul va fi curînd visul meu...

Și-a amintit că promisese să-mi prezinte încăperile istorice, și-a lovit fruntea cu palma, era, într-adevăr, paradoxal, spunea ea, că de-o veșnicie, de cînd ne cunoșteam și colaboram, a tot neglijat să mă ducă în sufragerie, în dormitorul de oaspeți, în încăperile celelalte, multe de nici nu le mai știa numărul și destinația...

— Mi-a luat Dumnezeu mințile! Iartă-mă! a zis ea. Dacă le vedeai la timp, scriai o lucrare mai deplină, înfățișînd toate aspectele...

— Nu-i timpul trecut. Voi scrie chiar azi și despre interioarele casei, voi intitula părțile: exteriorul, interiorul, dependințele (căci îmi făgăduise să cuprindem în excursia noastră și subsolurile, camerele slugilor, centrala caloriferului, pivnițele); abia la încheierea întregii lucrări o vom înainta...

M-a luat de mînă, mi-a cerut s-o urmez, apoi am purces la drum.

Primul drum de documentare din viața mea de critic.

Am fost atît de impresionat de toate cele văzute, că în zilele următoare am fost ca și bolnav, zăcînd la pat, cu febră, îndestulat cu atenții repetate, medicamente, dulciuri și tot ce aveam nevoie în asemenea momente de copleșire și dragoste, fie trimise prin Sofica, fie aduse chiar de ea personal, prilej cu care a rămas uimită de modestia existenței și odăii mele și a exclamat indignată, că ea spera să mă afle într-un spațiu mai șic, pe măsura meritelor

mele, dar însă va face tot ce-i stă în putință să-i înfrîngă lui Șoflete prostească rezistență. Am trăit clipe de fericire și răsfăț ca pe vremea cînd mama trăia încă și nu-mi refuza nici un capriciu... Șoflete era, desigur, gelos.

— Locuiești mizer, ca Traviata... Îți voi schimba destinul locativ, îți jur! a spus ea, revenind cînd tocmai îmi începeam convalescența și încheiam partea interioară a studiului meu critic despre imobilul din Dumbrava Roșie... Apoi, drăgălașă și disponibilă, ca întotdeauna: Mă uitai pe scrisul tău... Îl compui direct? Nu-ți faci mai înainte un plan, nu utilizezi material?

— Direct, nu mă complic. La ce mi-ar servi?

— Pe mine m-a învățat Șoflete să nu pornesc la drum fără conspecte. Așa mi-am scris romanul, așa voi scoate și scenariul. Oricum, te admir...

— Mai vorbește-mi, Pineta, despre casa asta, am rugat-o eu.

Eram ca un copil care cere să i se repete povestea frumoasă pe cuvintele căreia a adormit.

Pina s-a așezat pe marginea patului, mi-a mîngîiat cu mîna ei moale și parfumată fruntea, apoi, cu o voce care l-ar fi sculat din morți și pe Lazăr, începu:

— Bărbată-meu... (era o modificare importantă, prima în felul ei de-a vorbi despre el, căci nu-i mai pronunța numele acela ce-mi bubuia și-mi tăbăcea urechile, din care desprindeam întotdeauna admirația și poate dragostea remanentă față de un bărbat, oricine ar fi fost el), bărbată-meu nu e un suflet rafinat, ba dimpotrivă, într-o zi a ridicat mîna să mă lovească ca un birjar, ca un bătăuș de pe la cinematogra-

fe, eu i-am ieșit din raza de acțiune, atunci... S-au spart atunci cîteva lucruri valoroase... În fine, el a înțeles că nu se poate compara cu mine... Mi-a dat mînă liberă și, mai mult, mijloacele necesare... Galanton și dezinteresat, nu ca primul meu bărbat, care... Într-o zi după ce-mi băuse, nemaiavînd nimic în casă, chiar și parfumul din sticle...

— Șoflete? am îngăimat eu dintre viață și moarte.

— Nu, acum vorbesc de primul... Era un bețiv notoriu, intratabil. După ce, așadar mi-a devalizat stocul de parfumuri, s-a dus la birt și i-a dat gestionarului pantofii mei de mireasă, amîndoi pe-o cinzeacă... Nu era vina lui, săracul...

— Șoflete nu bea? am adus-o eu înapoi, din amintirea care o chema încă.

— Nu bea, adică nu se pierde... La masă, așa, cîteva pahare de vin, cît recomandă doctorul... Asta a și fost calitatea lui care m-a izbit, cînd l-am cunoscut...

Pina ceru îngăduință să fumeze, ea nu poate povesti pe stomacul gol. O invitai să ia din pachetul meu. Continuă:

— Calitatea primordială a bărbatului meu e că-și știe lungul nasului. Decît să se bage unde terenul nu-i e cunoscut și se poate afunda numai pînă la gleznă, tace și așteaptă părerea celui mai competent. D-asta n-a cunoscut înfrîngere, ci numai o perpetuă recunoștință și promovare... Și, mai presus de toate, e ambițios să-și atingă țelul. Poate că asta îi e calitatea de căpătîi... Mi-a furnizat tot ce aveam nevoie... Aveam nevoie de pluș? Mi-a procurat imediat pluș. Trebuia să decorez veranda cu grilaj estetic de fier forjat? Îmi aducea fierul cel mai fin și sudorul nu se dezlipea

de lîngă mine... Mi-a dat mînă liberă, cum îţi spuneam, ca un bancher, încurajînd arta, dar întorcînd capul, cu discreţie, de la ce făceam. Dacă e să-i recunosc un merit mai mult decît altul, aş spune că...

— Calitatea lui de..., mă-nţelegi, Pina, nu-l jena ? Nu s-a temut de bîrfa lumii, de interpretări ?...

— S-a temut uneori, noaptea, cînd gîndurile omului se mai învălmăşesc... Dar, în general, a mers direct la ţintă... E omul care ştie să-şi atingă scopul...

— Casa, oricum, e opera ta... Tu i-ai dat patina inimitabilă ! am gîndit eu, cu o voce suficient de articulată, ca să mă mai scutească cu Şoflete ăla.

— Neîndoios, e opera mea de maturitate. După ce Şoflete a văzut ce destinaţie formidabilă au luat materialele procurate de el, m-a privit altfel : îl depăşisem.

— Într-adevăr, casa aici de faţă e-o minune ! am readus-o eu acasă. Mă întreb, cum ţi-ai cultivat tu gustul ales, şi cum ţi-ai însuşit ştiinţele ambientale, pe care le-ai constrîns să lucreze exclusiv în slujba fanteziei ? Te-a sfătuit cineva ? Ai avut documentaţie ?

— În primul rînd, dragul meu, am un inegalabil simţ estetic înnăscut. Apoi am ştiut să văd, să înregistrez... Am o memorie excepţională. Am notat tot ce am văzut mai interesant... Am...

— A avea... avere ! am observat eu înţelept.

— Dar nimeni nu poate spune că şi eu, şi Şoflete nu ne-am zbătut...

Nu ştiam care îmi este mai dragă, casa sau Pinuţa. Vorbindu-mi despre ea şi lupta ei pentru o viaţă mai bună, mă gîndeam necontenit la casă, o vedeam străluminată,

generoasă și splendidă precum era, dar cînd îmi vorbea de casă, mai ales acum, cînd îi cunoșteam interiorul și-i admiram bunurile perene, gîndul îmi fugea la Pina, care era, în carne și oase, cu ochii ei mari și frumoși, lîngă mine, în brațele mele. Căci, îndrăgostit ca niciodată, o trăsesem în brațele mele și-i mîngîiam părul, strălucirile pleoapelor, plușul fin al obrazului, generoasă și splendidă precum era... Îmi amintesc ca acu: ne-am iubit atunci, în acele clipe de convalescență, cu puțină febră, cu multă pasiune, presimțind parcă dezastrul ce avea să urmeze, despărțirea și celelalte, în odaia modestă căreia abia acum îi gustam poezia și sublimul, de-o substanță cu totul inefabilă...

Evenimentele au evoluat rapid, ca-ntr-un film mut, absurd, năucindu-mă, distrugîndu-mă, transformîndu-mă, în intervalul unei evoluții relativ de neînțeles, din om neom. Pina a făcut filmul, cu ajutorul fiică-sii, care l-a scris în două săptămîni de concediu medical, dar mai ales al lui Șoflete, individul dovedindu-se și de această dată întreprinzător, pragmatic, operativ. El a dat banii, el a mașinat oamenii, rar un bărbat cu atîtea calități, toate primordiale. Cununat cu succes de public și chiar cu un trofeu, la un concurs regional, filmul a primit în schimb o mențiune de răceală, indiferență și chiar răutate din partea criticii de specialitate. Pina ținea ca lucrurile să fie invers. A tăbărît pe mine cu o monstruoasă coaliție de cineaști, învinuindu-mă că n-am întreprins nimic. M-am apărat, am dovedit că timpul a lucrat împotrivă, nu intrasem temeinic în rețeaua de lansare, ca

urmare cuvîntul meu n-a avut răgazul necesar să-şi facă ecou.

Întîi şi-ntîi, a blocat legăturile firești între nivelele inferioare şi mansardă, după aceea mi-a trimis pe cap un instalator cu misiunea să-mi repare (să-mi distrugă) instalaţiile, a sfîrşit prin a-mi urca în cap tot raionul, cu ordin de evacuare şi plata nu ştiu căror despăgubiri. N-am putut rezista asaltului, despăgubiri să plătesc de unde? M-am mutat. Odată cu mine, năpasta a căzut şi pe capul colocatarului Ionescu, căruia nu i-au servit cu nimic vechile lui state de salarii : a fost evacuat cu forţa şi mobilierul lui a stat trei zile în ploaie în fermecătoarea, inundata grădină Ioanid.

Mai apoi a trecut la ofensivă împotriva mandatarului, a lui Şoflete. S-au bătut ca la uşa cortului, s-au împăcat ca la tribunal, s-au compromis printr-un fals tratat de nebeligeranţă, pînă a dispărut în provincie, nimeni nu ştie unde, cu regizorul filmului ei, înfrînt în creaţie ca şi ea, ca şi ea sacrificat pe altarul creaţiei cu o mie de guri.

Dar lovitura cea mai grea a venit de la unul dintre cei mai buni prieteni, de la Remus. A crezut că-mi face un mare bine, mi-a făcut cel mai cumplit rău.

După ce i-am povestit cum lucrasem, subliniind, ca să-i fie evident acestui om de o rară exigenţă că lucrasem cinstit, a zîmbit şi mi-a spus :

— N-ai fi intrat în această horă ce te distruse dacă nu te-ar fi amăgit blestemata aceea de casă — splendoarea ei prezentă (aici fu ironic şi răutăcios), bogăţia aceea de obiecte, depozitate claie peste grămadă în toate spaţiile, pînă-n cel mai ascuns ungher... Ţi-au luat ochii şi, cu vremea, mintea...

— Să nu vorbești astfel ! Îți interzic ! Palatul acela...

— Palatul acela !... Mai slăbește-mă cu vorbele mari ! O casă boierească cum sînt atîtea în București, frumoasă, desigur, în tinerețea ei, măcinată însă de ani și de șirurile de locatari, care, ca și tine la început, nici n-au văzut-o bine, mulțumindu-se să-i afume pereții, să-i tocească podelele... Un meșter priceput ar fi reparat-o poate cu discreție...

— Vezi că nu cunoști ? Șoflete a reparat-o, arăta ca nouă, am strigat văzîndu-mi idolul înecîndu-se.

— Știu, că doar eu am montat instalațiile termice... Cunosc bine casa, îi cunosc și avuțiile adunate între pereți, pentru că șeful mă trimite în fiecare toamnă să verific caloriferele... Un circ !

— Nu mi-ai spus-o niciodată ! am strigat, depășindu-mă.

— Ca să nu mi te plîngi că ai prea multă căldură în odaie... Am avut grijă să nu știi cine ți-a făcut binele. Vecinului tău, un bătrînel simpatic, nu i-am putut fi de nici un folos : elementii caloriferului său erau înfundați... Nenorocirea este că a renovat-o unul ca Șoflete, după gustul neveste-sii.

— În privința gustului, nu te poți plînge... Îl avea chiar prisoselnic...

— Nici nu mă plîng. Gustul ei era împrumutat. Într-una din zile, cînd lucram pe spetite în camera cazanului, madam Șoflete a venit să mă trateze cu o țuică de la maică-sa. M-a întrebat cum să-și mobileze casa. I-am spus că nu mă pricep, dar că am terminat de citit tocmai atunci o carte care-i poate fi de folos. I-am împrumutat-o. Era scrisă de unul Max Nordau și era tradusă pe la sfîrșitul secolului trecut. Cînd

a auzit că era descris acolo gustul acelui timp, de la fața locului, a izbucnit fericită : „Este tocmai ceea ce-mi doream !" a spus ea. „Deschideți la pagina 25, și veți găsi planul detaliat, i-am mai spus. Nu rămîne decît să transcrieți pagina, după care v-o lumina Dumnezeu cum să procedați." Nu i-am spus — înțelegi că ar fi fost prea de tot ! — că autorul ironiza acel gust „fin de siècle". Și nici ea n-a descoperit, pentru că-i indicasem pasajul...

— Dă-mi cartea ! l-am somat.

— N-o mai am, de vreme ce i-am împrumutat-o doamnei Șoflete. Pretindea că i-a fost furată, după ce a transcris paginile care o interesau. M-am ales cu o copie a acelor pagini.

— Dă-mi-le pe acelea !

Remus a căutat-o prin terfeloagele lui, a găsit-o, mi-a înmînat-o. Mi-am aruncat ochii pe text și-am izbucnit în plîns :

— Este bătută la mașină chiar de mîna ei ! am îngăimat, amintindu-mi acea mînă moale, parfumată, atît de dăruită mîngîierilor.

Remus a ridicat din umeri și m-a împins spre ușă :

— Nu știu, s-ar putea... O să-ți treacă, mai cu seamă cînd vei întîlni enormele ei greșeli de ortografie...

Am studiat îndeaproape descrierea, am întors și pe-o parte și pe alta foile. În linii mari, corespundea. Formidabil cum corespundea ! În cîteva locuri erau lacune : ori nu apucase să traducă în fapt întregul plan, ori gustul ei respinsese propunerea. În schimb, cîteva alte aspecte și idei întruchipate în casă nu apăreau, ceea ce însem-

nează că erau creația ei exclusivă. Mi-am amintit procedeul de-a face conspecte. Am luat un caiet, am notat comparativ ce văzusem și ce nu, pe text, pentru ca istoria să poată restabili adevărul... Dacă Pina a fost în cele din urmă trădătoare, lăsîndu-mă pe drumuri, nu-mi îngăduie conștiința s-o nedreptățesc în fața posterității... Am intitulat caietul *Inventar* și, după ce l-am încheiat, l-am și predat la editură... Faptele să devină publice, să nu rămînă prin terfeloagele unuia ca Remus...

„Locuințele lor sînt totodată și decoruri de teatru, și odăi de depozit, și prăvălii, și muzee. Cabinetul de lucru al stăpînului este o sală gotică, împodobită cu tunici, scuturi și tot felul de arme, așezate pe perete; ori un soi de bazar oriental cu covoare turcești, cufere de beduini, narghilele circaziene și cutii de lac indiene. În mijlocul diferitelor mărunțișuri și figurine, măștile japoneze se strîmbă și se schimonosesc în tot felul. Pereții dintre ferestre sînt acoperiți cu fel de fel de trofee, săbii, pumnale, pistoale vechi... Lumina zilei se strecoară prin ferestrele medievale, care reprezintă sfinți istoviți cuprinși de-o adorație extatică.

Pereții salonului sînt îmbrăcați în covoare decolorate de soare și mîncate de molii, ori sînt căptușiți cu hîrtie Morris, pe care păsări exotice se zbenguiesc grațios în rămurișul încurcat și flori mari și voluptoase cochetează cu fluturi vanitoși. Între fotolii și jilțuri moi, — deliciul contemporanilor noștri — vedem scaune în stilul Renașterii, al căror fund de lemn în formă de scoică sau de inimă se potrivește cel mult pentru șezutul vîrtos al voinicilor eroi ai evului mediu. O litieră au-

rită și pictată ne surprinde între dulapurile de Boule și o măsuță chinezească de formă stranie stă alături cu un birou de damă de-un rococo dubios, cu incrustații. Pe toate mesele și prin toate vitrinele sînt expuse antichități mici și mari, lipsite de orice autenticitate, sau obiecte de artă neînsemnate : alături de o figurină de Tanagra vedem o cutie de piatră albăstruie (nephrit), o placă de Limoges alături de o pasăre cu gît lung, din aramă persană, și lîngă o carte de rugăciune cu scoarțele de fildeș ni se arată o bomboniera. Pe trepiede îmbrăcate în catifea, tablouri frumos înrămate caută să atragă privirea în mod indiscret prin ceva ciudat : un păianjen țesîndu-și pînza, un buchet de spini de metal etc. ... Într-un colț al salonului se află un templu ridicat unui Budha ghemuit sau stînd în picioare.

Budoarul stăpînei e jumătate harem și jumătate biserică. Măsuța de toaletă este aranjată și decorată ca un fel de altar : un breviar ne asigură de evlavia stăpînei și un divan larg cu pernele în neorînduială ne arată mai bine severitatea acestei evlavii.

Pereții sufrageriei sînt, de sus pînă jos, un adevărat magazin de porțelanuri ; vase de argint prețioase sînt înșirate într-un bufet vechi și rustic, iar pe masă înfloresc orhidee aristocratice, pe cînd tacîmuri orgolioase de argint strălucesc între farfuriile și cănile de faianță țărănească. Lumina, pe care candelabrele înalte o răspîndesc seara în aceste odăi este atenuată și colorată de abajururi roșietice, galbene, verzi, de formă excentrică, mărginite adesea cu dantelă neagră..."

INVENTAR (rezumat al caietului cu același titlu) : *Decoruri de teatru...* Da, dar numai în sufragerie, unde un tablou imens, ocupînd un perete, înfățișa un splendid apus de soare pe marea liniștită. Pe litoralul acestei mări l-am cunoscut pe Șoflete. El venea din larg, eu l-am prins prietenește de mînă, i-am urat bine ați venit, a stat cîteva minute, pînă ce soarele a apus și în încăpere a trebuit să fie aprinsă lumina, apoi s-a retras, ud și istovit cum era... *Depozit...* S-ar putea zice, dacă punem la socoteală că într-un salon se aflau un pian cu coadă, o pianină, cîteva instrumente cu coarde și o orgă electronică japoneză (cadou). Prea multă muzică într-o casă unde se bate la mașină și se sparg vase !... *Prăvălii...* Exclus. Nici cea mai mică urmă de negoț, operațiunile Pinei (și ale bărbată-su) se limitau la negocieri... Da, cabinetul de lucru al stăpînului era amenajat în cel mai pur *stil gotic,* cu unele detalii din ghips patinat, de un mare efect. *Împodobită cu scuturi și tot felul de arme...* Categoric nu : regimul gurilor de foc n-ar fi permis așa ceva și Pina s-a orientat extraordinar, utilizînd doar ideea : pe un perete erau numai arme primitive și cel mult trace (sulițe, baroase, săbii, catapulte), pictate cu mare artă și cunoștință a arsenalelor, toate expuse în mîna unor indieni gata de luptă. Un arcaș ochea atît de realist pe cel ce intra în studio, că acela, surprins, trebuia să se ferească sau, ca mine, să se asigure de-un loc într-un unghi mort. *Bazar oriental...* Întocmai, și de-o bogăție și varietate a exponatelor (mai ales covoare) pe care un muritor de rînd abia de le poate închipui... Pe cît am înțeles de la vecinul Ionescu, colecția s-a descompletat,

Pina încărcînd o *Dacie* întreagă, cu portbagaj pe acoperiș, la plecarea ei — covoare și tapiserii... *Cutii de lac indiene*... Da și nu, căci cutiile erau de proveniență necunoscută, bună parte dintre acelea ce intră succesiv unele într-altele — islamice de tip nou. *Tot felul de mărunțișuri și figurine*... În cantitate impresionantă! *Sfinți istoviți*... Exclus! Cîteva portrete fotografice, montaje (cel de la nunta lor), un ulei al stăpînului, cu eșarfă pe piept și un șubler simbolic. *Covoare mîncate de molii*... Covoarele, toate noi, neutilizate (mai mari și mai groase decît în carte). *Păsări exotice*... numai adevărate, nici una pictată, doar că împăiate. *Rămuriș încurcat*... Nici unul, în schimb unele treceri foarte înguste printre mobile, un spațiu imens, dar înțesat cu obiecte printre care cu greu îți găsești loc. *Jilțuri și scaune moi, în stilul Renașterii*... Nu numai scaune, ci garnituri întregi, cel puțin două sufragerii...

Restul, fără obiecții, deci aidoma, inclusiv Budha...

Corespondența mea cu domnul Arouet, zis Voltaire

Astăzi, 20 ianuarie a.c. (să verific, cînd voi trece pe curat, dacă ziua n-a fost cumva 19), am primit din mîna numitului Grigore X (să înlocuiesc negreșit X-ul, numele lui de familie îl știe sigur Iordănescu), factorul poștal titular al cartierului Adunați, comuna Pietroșița (pînă mîine, cînd va trebui să trimit această notă, să aflu dacă Adunați e într-adevăr *cartier* sau numai o ironie a facțiunii ecologiste a consiliului comunal ce intenționează să arondeze cele zece case ale uliței — ale lui Gaie, Sică, Ilie, Galina, Grecu, Ștefan, Paul, Ștefănescu, Grigorescu și Cocoș — la satul Valea Titei, de peste deal), una scrisoare plic cu dungi *par avion*, de la expeditorul François-Marie Arouet, poreclit Voltaire, din Lausanne, cartierul (presupus) tot Adunați, cantonul de Vaud, Confederația Helvetică (Elveția), în greutate de 7 grame, conținînd idei și aspecte generale, ce mai faci, ce mai nou pe la voi, informațiuni amănunțite privitoare la capriciile vremii, altele — superficiale — referitoare la culorile pe care le împrumută în acest anotimp suprafața lacului Geneva, luminată (nu se precizează cum) de un soare în declin (nu se dezvăluie cauzele profunde), precum și o serie de mărunțișuri, printre care și

mizeriile pe care i le face unul, Jean-Jacques, chestiuni suburbane...

Menționez că este prima scrisoare pe care o primesc de la sus-numitul, cunoștință foarte veche și aproape uitată ; că nu întrețin corespondență cu persoane care... Mai menționez că plicul a fost francat sub tarif, ceea ce mă îndreptățește să cred că expeditorul este un zgîrcit sau, cum se poate presupune, un distrat, neatent la modificările zilnice ale... (să mă refer aici, găsindu-le un nume, la acele mici etichete cifrate de pe pungile... de pe lucrușoarele..., de pe minunățiile alea... Să închei cu al dumneavoastră devotat). La drept vorbind, nici n-ai ce să discuți cu persoane de calibrul său — altă generație, alte concepții, alte relații... Eu sînt un om necăjit, cu mulți copii... (Nu uita semnătura !)

Nota asta infamă a rămas în ciornă, n-am mai trimis-o și nimeni nu mi-a cerut-o. Am găsit-o ieri, la exact cinci ani de la scrierea ei (o trimisesem, cred, în primăvara lui '82), printre hîrtiile mele și, citind-o, mi s-a făcut rușine. Suport greu adevărurile care mă privesc, bineînțeles cele despre lipsuri și neajunsuri, sentimentul apăsător am încercat să-l spulber căutînd să-mi amintesc cine mă sfătuise... sau ce urmăream..., sau mă urmăreau, sau chestia asta intra în obligațiile mele de referent... ? Memoria nu-mi e prea bună și cinci ani însemnează ceva, am lăsat-o așadar să lucreze prost și de astă dată. Cu trecerea timpului... Ce nu vîndecă el ?

Adevărul este că am corespondat mult timp de aproape patruzeci de ani, cu bunul și devotatul meu prieten Arouet. Cantitatea scrisorilor mele, cărora le-am ținut socoteala cu mai aprigă grijă decît am făcut-o

cu ale sale, umplu, pe departe, cinci bune volume pe hîrtie biblie. Ele au fost recuperate (acum, cînd le pregătesc să le ofer tiparului) prin gentileţea şi osîrdia domnului Claude Henri de Fuzée, abate de Voisenou, după moartea lui Voltaire, cum voi menţiona şi în prefaţă...

Din moment ce m-am hotărît să le fac publice, orice motive de suspiciune din partea poştei şi orice temere de altă interpretare din partea celorlalţi, fiind inactuale, nu cred că are vreun rost să întind pe mai multe pagini explicaţiile privitoare la conţinutul scrisorilor mele. Particularitatea lor cea mai preţioasă este sinceritatea. Dacă scrisorile lui Voltaire pot sta cu fruntea sus înaintea judecăţii posterităţii, ca exemple ale unei înalte conştiinţe, construită pe convingeri ferme — tipic franceză — de-a răscoli pînă la drojdie realitatea, spre a scoate din tone de steril lacrima nepreţuită a minereului nobil, făcînd în acelaşi timp mărturie de ce însemnase o viaţă dăruită adevărului, dreptăţii, luptei neobosite împotriva intoleranţei, prejudecăţilor şi erorilor secolului (atîtea idei mari, foarte mari, copleşesc şi împing adesea în abstract — de acest neajuns şi-a dat şi el seama, după cum se va vedea), în schimb scrisorile mele au calitatea particulară a materialului gazetăresc, surprind realitatea fierbinte şi încă nedecantată, înregistrează evenimentul în devenirea lui, uneori zbuciumată, de cele mai multe ori imprevizibilă, au prospeţimea faptului început ce îşi caută starea şi statutul, farmecul vieţăţii lipsite de conştiinţa de sine şi evoluînd aparent întîmplător, înfăţişează situaţii veridice, viu colorate, aspecte contradictorii care suie, în glorioasa mărşăluire

și luptă a contrariilor, spre terasa unei sinteze, de unde, tot înainte...

Eleganța și inteligența scrisorilor aceluia, inegalabile, sînt, firește, sporadice în scrisorile mele (lucrul are explicații istorice, să ne gîndim la consistența confortului pe care Voltaire, cu toate plîngerile sale privindu-l, îl laudă pretutindeni în epistole), lipsa lor este însă copios compensată de abundența notelor, trimiterilor, aluziilor, anchetelor și lungilor paranteze pe care eu le procur, parcă aș spune cititorului, printre rînduri, deferent și cu cea mai mare încredere în puterea lui de discernămînt : ia-le cu toptanul, cerne-le, formează-ți singur o opinie, mă abțin să-ți împovărez mintea cu concluzii și alte prefabricate !... În acest mod îngrămădită, e lesne de înțeles că materia scrisorilor mele se clădește în spațiu, pentru ochi, oarecum baroacă, demesurată, urcînd, unde te aștepți mai puțin, numeroase bastioane, turnulețe, aripi dintr-o dată fugind în perspectivă, cu ferestre pe laturile mai puțin luminate, cu pivnițe însorite, un labirint ce nu-și propune decît reînnoirea, în fiece moment, a spectacolului — atît de variat și atît de fascinant — al vieții.

Marea tulburare pe care o va produce în lumea literar-artistică publicarea acestor scrisori va veni, însă, din altă parte : de la faptul că scrisorile acestea aparțin unui tînăr, un tînăr condamnat să rămînă întotdeauna tînăr față de interlocutorul său. Să mă explic : atunci cînd am început corespondența noastră, Voltaire avea aproape patruzeci de ani, în timp ce eu nu împlinisem încă șaisprezece. O atît de considerabilă diferență ar fi trebuit să se păstreze de-a lungul întregului nostru dialog. Lu-

crurile nu s-au petrecut așa. Diferența de vîrstă a crescut de la un an la altul, de la o scrisoare la alta și, de la un moment dat, ca să-mi evit complexele, dar și ca să nu transpară în scris unele accente ce l-ar fi înnourat pe Voltaire, am curmat cu hotărîre calculele ce mi-ar fi dat cifra exactă ; de treaba asta, mi-am spus, să se ocupe acei istorici literari înarmați cu instrumente de măsură potrivite, și care, neavînd fatalmente acces la înălțimile creației, din umbrele cărora înțeleg doar anecdota, să le dau de lucru pentru o sută de ani. Corespondența fragedului Carlyle cu venerabilul Goethe noi am depășit-o în această privință, dar țin să precizez că, trăind bucuria acestei performanțe, nu am întreprins și n-am urmărit nimic ca să o cuceresc. Așa a fost să fie.

Prefața mea va dezvălui multe alte aspecte ale spectaculoasei legături spirituale cu Voltaire, nu e locul aici să le dezvolt. De un interes aparte mi se pare, totuși, să precizez de pe acum, în acest preambul urmat de extrase, că eu și corespondentul meu nu ne-am cunoscut niciodată personal. Informația este, de aceea m-am și grăbit să o dau, tulburătoare și, mi-aș permite, plină de învățăminte. Într-o vreme, ne înțelesesem să ne întîlnim, nu mai știu în ce an, nici nu prezintă importanță, la Bologna. Voltaire îmi scrisese că speră să n-aibă plictiseli cu Enciclopedia, iar în privința actelor necesare traversării Alpilor, pe la Domodossola, crede că îi va fi de folos un fin al lui, director la nu știu ce direcție. Îi scrisesem și eu, fără întîrziere (cu toate că, dacă întîrziam uneori, ajungeam totuși la timp, eu servindu-mă de timpuriu de serviciile poștei feroviare, în timp ce el tri-

mitea cu poştalionul, prin curierul special în trecere spre Ecaterina sau aiurea). I-am comunicat acordul meu, l-am rugat să aleagă el luna şi ziua întîlnirii în Italia, eu mă bucur de mai mult timp decît el ; eventual, dacă pică în perioada aleasă şedinţa cenaclului literar, aranjez să-mi citească un prieten producţiile sau, pur şi simplu, renunţ la lectură... Îmi precizase ziua : 1 august 1734 ; loc de întîlnire : Palazzo Comunale, în partea din stînga a scărilor monumentale, avînd în faţă catedrala cu tronul lui Andrea Pisano, iar în dreapta bulevardul pe care trece tramvaiul... Îi repezisem o telegramă O.K. (care nu intră în culegerea de faţă), aşteptam cu înfrigurare întîlnirea.

În preziua acelei multaşteptate întîlniri, am luat avionul şi-am plecat. Ajuns la Bologna, Voltaire nicăieri. Am întrebat la Universitate, la municipiu, la poliţie : nimeni nu ştia nimic. Să-i fie ruşine, am gîndit, şi-a bătut joc de dorinţa mea de a-l cunoaşte şi a-l îmbrăţişa. Îmi va veni cu scuze că reumatismul, că inima... Aşa sînt bătrînii... Şi, în realitate, el să fi dat peste vreo midinetă d-aia nostimă care să-l fi istovit cu palavrele, cu chiţăielile, cu jocurile vîrstei pline de speranţă... Dar dacă i s-a întîmplat o nenorocire ? Un cleşte mi-a strîns inima. Buclucaş şi fără pic de noroc cum e... L-am sunat la telefon. Zadarnic ! Dacă am văzut şi-am văzut că nici a doua zi nu apare (mă gîndeam că o fi încurcat lucrurile, era posibil), cum n-avea rost să-mi pierd vremea, cu bani aşa şi-aşa în buzunare şi hotelul scump foc, speriat şi de faptul că, în apropiere, la Rovigo, teroriştii spărseseră cu berbecele un zid al închisorii, ca să-şi elibereze un şef districtual), m-am înapoiat acasă.

Eram mai curînd jignit decît îngrijorat, trebuie s-o spun. Sîngele îmi înflăcăra obrajii și urechile, inima îmi bătea anapoda, puternic, să-mi iasă din piept, nu-mi găseam locul în acceleratul care mă aducea în țară. Înainte de Timișoara mi s-a făcut rău-rău, mi-am dat seama că nu mai pot continua călătoria... Am întrerupt acolo. Treptat, aerul familiar m-a readus în simțire, ba chiar mi-a procurat buna dispoziție pierdută. Orice rău spre bine : voi merge să le fac o vizită Adrianei și lui Coriolan Babeți, lui Șerban Foarță și Radu Fodor, că tot le-am promis de mult că vin și n-am mai venit... Discuțiile cu ei, întotdeauna fermecătoare, mă vor limpezi poate și asupra interpretării pe care trebuia să o dau nefericitului meu eșec.

Din nefericire, Adriana lipsea din oraș, se dusese la Iași să-i întîlnească pe Hăulică și pe Paul Gherasim, acolo pentru o expoziție, Șerban, aflat repede, a fost de părere să nu mă atac înainte de-a avea știri, și nu se putea să nu le am pînă la sfîrșitul secolului, Fodor, mai practic, mă duse la poștă, unde întocmirăm pe loc o nouă telegramă, cu răspuns plătit, pînă la treizeci de cuvinte, căci era sigur că Voltaire, somat, va răspunde imediat. (Telegrama se va da publicității ulterior.)

Nu se-ntîmplase nici o nenorocire, puteam fi liniștiți, apăruseră însă o mulțime de necazuri mici, care, prin adițiune, împiedică și pe cel mai bărbat bărbat să-și respecte cuvîntul și programele. La 27 ianuarie, în noul an 1735, Voltaire mi-a scris, în sfîrșit, din Amsterdam. Reproduc scrisoarea lui, mai mult decît lămuritoare :

Prieten vrednic de respect, trebuie să-ți explic purtarea mea ; m-ai sfătuit să plec

și am plecat ; m-ai sfătuit să nu care cumva să mă duc în Prusia și nu m-am dus ; iată și restul pe care nu-l știi. Rousseau, aflînd de trecerea mea prin Bruxelles (probabil că întîmpinase, în Alpi, dificultăți, alesese o cale mai ocolită, dar mai liberă... Nota mea), *s-a grăbit să împrăștie și să scrie prin gazete că mă refugiez în Prusia, că la Paris am fost condamnat la închisoare pe viață etc. Întrucît această frumoasă defăimare nu i-a izbutit, se apucă să scrie că predic ateismul la Leyda și plăsmuiește o întreagă poveste.* (Aici nu era obiectiv, prietenia cu Patrick Bénary, care predică și el pe unde poate, l-a atras pe această cale, dealtfel justă ! — nota mea) ; *Toate basmele acestea le trimite la Paris, unde bunăvoința semenilor noștri nu le va lăsa, de bună seamă, să treacă neobservate. Mi s-a trimis de la Paris una din scrisorile pe care i le scrie, la îndemnul lui, un fost călugăr, și care este corespondentul la Amsterdam. Defăimările acestea atît de repetate, atît de înverșunate și atît de lipsite de noimă, aici nu-mi pot face nici un rău, însă la Paris îmi pot dăuna foarte mult ; m-au rănit cîndva, iar acum vor deschide cicatricile. Știu, din experiență, cît de lesne triumfă răul într-un oraș frumos și mare ca Parisul, unde oamenii n-au altă treabă decît să clevetească. Știu că vorbele bune spuse despre cineva nu trec pragul odăii în care au fost rostite și că defăimarea zboară repede și ajunge pînă la miniștri* etc.

Tăcerea lui, atîtea luni, mă îndemnase să-l dau dracului de boșorog, mai ales că, la acea dată, eram abia la început. Acum înjurăturile mele ricoșară spre Rousseau, bestia cu chip de om, agentul năimit al

cercurilor bancare și supranaționale, veneticul căutînd rîcă peste tot unde își așeza catrafusele, alungat de pretutindeni pentru intrigile și machiaverlîcurile lui. Am alergat într-un suflet la Tudor Țopa, să-i spun cine e omul și cu ce se ocupă, să-l conving să lase neterminată traducerea *Noii Eloise*, să-i dea o lecție intrigantului care l-a împiedicat pe Arouet să mă întîlnească în Italia. Întors acasă furios, furios și pentru că Tudor a încercat să mă convingă că romanul nu e chiar rău scris, că el crede că merge, că — oricum — e mai onorabil decît atîtea tîmpenii traduse (aici mi-a dat cîteva exemple, convingătoare, n-am avut ce spune), presimțind pe deasupra că ocazia asta n-o s-o mai am multă vreme (cine putea ști atunci că niciodată ? !...), m-am așezat la scris. Scrisoarea, datată 5 martie 1953, este expediată din București :

Înaltul meu prieten, am fost dezolat — dar ce spun ? rănit de ratarea fericitului prilej de-a te întîlni, a te vedea, a te îmbrățișa. Nu-ți poți închipui cît am suferit ! Suferinței i-a luat locul îngrijorarea, care, pe măsură ce minutele, orele și apoi zilele treceau, mă arunca în ceva asemănător cu furia și deznădejdea. Degeaba am încercat să uit intrînd la cinema (Rocco și frații lui, *nu știu dacă a jucat la voi...), pierzîndu-mi timpul — a doua zi, cînd lucrurile erau clare — să revăd niște primitivi ai școlii bologneze, la muzeu. Pînă la primirea scrisorii tale din 27 ianuarie, am plutit/ zăcut între desperare, neputință și speranță, ultima mereu mai subțire. Bine că ești sănătos.*

Așa, deci ! Domnul ăla își face de cap. L-am înjurat, cum se-njură pe la noi, sănă-

tos, temeinic, la glie, să nu-l poată scula nici cel de sus, de jos... Dar mă întreb: merită el atîta fiere cîtă consumi? Umblă cu scrisorele pe la gazete..., îmi spui. Ei, mare scofală! Tu știi că eu am lucrat la secția scrisori a unei gazete și cunosc bine trăsăturile tipilor ca el... Unul, Domnișoru, magaziner în gara Pașcani, trimitea zilnic cel puțin cinci scrisori redacției, una mai „interesantă" decît alta... Uite, spre a-ți mai schimba gîndurile și a-ți îndulci fierea, îți transcriu una:

„Ieri, 4 crt., la orele 16,47, mă aflam în partea dreaptă a peronului, și mă uitam. Lume multă. Dintr-o dată, prin ușa principală au apărut doi indivizi bine îmbrăcați, unul purtînd o valiză tip Ciocanul, *cu o cataramă stricată, celălalt cu un pachet învelit în ziar, legat însă cu sfoară. Au lăsat bagajul pe dalele peronului, cel îmbrăcat cu căciulă și loden s-a dus să scoată bilete. Cînd a sosit acceleratul 402, de București, au urcat la clasa I, al treilea vagon cînd numeri de la mașină. Drept care am încheiat prezentul proces-verbal. Cu salutări tovărășești etc."*

Departe de a-mi înțepa vezica biliară, scrisorile astea mi-au făcut întotdeauna plăcere. Ca să nu cheltuiască omul, corespondentului i se trimiteau de către redacție plicuri timbrate cu grămada. Se făcuse o listă cu numele celor cărora să nu li se mai răspundă, înțelegi, nefiind folositori. Domnișoru figura pe acea listă. Parcă îl aud pe Leon: „Zăpăcitului de Domnișoru nu-i mai scrieți nici un rînd, scoateți-l din activ, bate cîmpii... Te exclud de la premieri, Erica, dacă mai pleacă un singur plic pe adresa lui!" Dar eu nu puteam trăi fără literatura genială a lui Domnișoru din gara

Paşcani şi-i trimiteam dese scrisori de mulţumiri („ultimele au fost extrem de interesante"..., „Extraordinare faptele de viaţă pe care ni le semnalaţi" etc.), întreţinîndu-i zelul şi consumul.

Ia-le şi dumneata pe cele semnate de Jean-Jacques ca simplă literatură. Citeşte-le, cînd îţi cade în mînă vreo scîrbă d-aia, sine ira et studio, ca un fin degustător de bazaconii ce eşti şi zîmbeşte — căci bănuiesc că ştii să zîmbeşti. Al matale, etc.

Pe contrapagină, un P.S.: „La congresul general al corespondenţilor voluntari din anul acela, unul i-a înmînat lui Domnişoru din gara Paşcani premiul I pentru că înregistrase cele mai multe scrisori — peste o mie! Leon nu-l putuse împiedica pe concurent să urce spre primul loc. În acea zi aş fi rîs copios, dacă nu mi se fura acolo servieta, amintire de la răposatul meu tată!

Următoarea scrisoare a simpaticului Arouet nu mai aminteşte nimic despre supărările de care suferise, dar am reconstituit ceva din preocupările lui şi, mai ales intenţiile, din mulţimea de termeni juridici utilizaţi. Nu mi-a fost greu să înţeleg că se consultă cu avocaţii lui, că se pregăteşte să-l cheme în judecată pe acel cîrcotaş de Rousseau. Aş fi preferat să-mi scrie cum se văd munţii de la cabana lui, ce se mai aude cu promisiunea regelui Prusiei de a-i dărui o arbaletă. Ca să-l pedepsesc, i-am trimis următoarele:

Preaiubitule, încep cu observaţii generale şi am de gînd să închei cu fapte diverse, din acelea care ne hrănesc cel mai bine spiritual, căci spiritul, nu ştiu dacă

ți-ai dat seama, are dinți de lapte și măsele de miel. Eu, în locul tău, nu m-aș plînge că se umple lumea cu numele meu, chiar dacă numele circulă întinat și batjocorit. Decît să nu vorbească nimeni despre mine, cum se și întîmplă, mai bine să fiu bălăcărit ; zoaiele se scurg, statuia nu se împuținează sub vălul lor și oamenii au în felul ăsta prilejul să afle că m-am numărat și eu printre contemporanii lor. Mă împroașcă, deci exist ! îmi spun pipăindu-mi hainele ude și astfel îndoiala că n-aș fi fost vreodată în cele trei dimensiuni ale spațiului scade. Într-o vreme, nimeni nu mă pomenea nici în acest mod. Suferam, bătrîne.

Aici este locul să spun că un intens schimb de bilete, ce a acoperit doi ani din relațiile noastre, a pus la punct chestiunea cînd și cît timp sîntem tineri, cînd și cum ajungem să ne considerăm bătrîni. Am mers pînă acolo încît, despicînd firul de păr în patru — ba chiar în cinci —, am conchis că sînt mai vîrstnic decît el, pentru că am trăit calitativ și competitiv mai mult. Într-adevăr, de timpuriu mi-am exersat organismul să se mulțumească cu foarte puțin somn, maximum trei ore pe noapte, ținînd ochii de trei ori mai deschiși decît el și mai ațintiți. Un asemenea imens consum, o trăire atît de intensă m-au istovit înainte de vreme, astfel că arătam, la ora duelului de bilete, mult mai povîrnit decît arăta el în bronzul lui Houdon, pe care meșterul tocmai îl turnase și mi-l trimisese... Am recurs imediat la apelativul *bătrîne*, pe care înainte mă sfiisem să-l folosesc, de teamă să nu-l jignesc. Acum eram de-un leat, el a înțeles procesul și cred că i-a și convenit.

Relativ la îmbătrînirea mea precoce, relativă — pe cît se vede —, ea a fost consecința, cum spuneam, a reducerii drastice a timpului de dormit. La început am urît somnul pentru aerul stupid pe care ni-l împrumută, pentru situația penibilă în care ne aruncă. Stai cu cîțiva prieteni de vorbă, discuția e vie și pasionantă, încăperea e traversată de cozi aprinse de comete, de fulgere, ici-colo explozii colorate înfloresc ca în jocurile chinezești, un astru răsare lîngă tîmpla unuia, și imediat o stea albastră îi împodobește celuilalt umărul. Sufletul ți se umple de bucurie, sîngele fierbe de parcă s-ar fi anunțat bătălia de la Austerlitz și tu ești un căpitan de pifani care visează să devină, prin fapte nemaipomenite, mareșal, simți cum energii de titan se deșteaptă în mușchii tăi și îți iluminează gîndirea, convivii sînt la fel, împreună ați devenit o forță colosală, de care trebuie să se cutremure pămîntul și să cadă în cioburi cerul. Și deodată... Deodată, venind de demult, de sub fotolii și rafturi, din unghere mucezite și sertare îndelung stătute, un fuior de gaz toxic își scoate botul de viperă, își revarsă pe covor otrava, se umflă ca un aluat la căldură și, ajungînd la bărbie, îți înecă pe rînd partenerii de cutezanță și aventură... Nu spun ce se-ntîmplă, lucrurile sînt în linii mari cunoscute : pe unul îl lovește un fel de ciumă, îi cad pleoapele pe jumătate, rămîne cu privirea fixă pe piticul bibelou ce îți împodobește raftul ; altul, schimonosit de-o spontană durere de șale, se-ntinde pe canapea și cade precum cade un corp căruia i s-a luat sufletul ; un al treilea rămîne alături de tine, dar cavalcadele, înfruntările, lupta nu-l mai interesează, cască de i se rup fălcile și cine a

...ştie cam
... deschiderea excesivă a
... se văd limba încărcată, omuşorul bleg şi măselele ruinate ; în afară de acest spectacol, se-ntîmplă să se producă, datorită compresiei cîinoase a pungilor salivare, o ploaie deasă în toată încăperea... Şi-apoi priveliştea celor ce, nemaisperînd să prindă autobuzul de noapte, au rămas să se cuibărească pe unde pot, pînă în zori ! Moartea e mai îngăduitoare ! Ca un buştean răsturnat, bravul care mai înainte electriza o sală plină de studenţi, sau fulgera cu spiritul, de la bară, întregul Palat de Justiţie, scoate pe nas sunete de buhai, saliva i se scurge din colţul strîmb al gurii pe albul cămăşii, pulpa piciorului drept, desfăcută nu ştiu cum în raport cu pîntecul umflat, aminteşte acele hălci de carne spînzurate în cuie de măcelărie de către cruzii pictori flamanzi. Stînd cocîrjat, ca în singurătatea unde se rezolvă crampele, cel care-i învîrtea pe degetul lui mic pe Hume şi Locke geme des, îşi freacă în neştire coapsa, îşi alternează respiraţia pe nas obturînd ba una, ba alta din nări, cu degetul întins, indexul. Cînd a căzut şi al treilea pe-o rînă, trăgîndu-şi deasupra învelitoarea canapelei şi devenind dintr-o dată ceva înrudit deopotrivă cu o balerină accidentată şi un popă răspopit alungat de săteni (am văzut o astfel de scenă, n-o recomand ca spectacol !), simţi că vipera te-a muşcat şi pe tine, şi-atunci te duci să te ascunzi şi tu pe undeva, prin vreun sertar sau într-un vas. Penibile scene, înjositoare, goale de ultimul rest de demnitate ! Şi vinovat e numai somnul, o invenţie monstruoasă, care în realitate nu iese din unghere şi nu creşte ca un aluat pe podea, ci se naşte şi se îm-

plinește în interiorul ființei tale. Te credeai curat ca o sticlă de lampă, funcționai ca un ceasornic, vorbeai fermecător ca un crainic al televiziunii, și iată-te cît de cîrpit, și de noroios, și de incoerent ai devenit de îndată ce te-ntoarse somnul ca pe-o mănușă, pe dos ! Am avut nenorocul să văd multe asemenea scene, copil fiind : m-au dezgustat văzîndu-le, încercările adormiților urmăreau să le ascundă cu vreun pled, cu vreun palton, cu vreo pardea smulsă din galerie. Idolii acelei prime vîrste, unchii mei cu mustățile și obrajii pîrliți în primul război mondial, ei îmi ofereau asemenea exemple !...

„Să te culci după-masă ! repeta mama trei sute de zile din cîte are anul. Somnul e singurul hoț care te fură în propriul tău folos"... adăuga în două sute de cazuri din cele amintite. „Nu mai pierde nopțile printre hîrțoage, dormi și tu, ca oamenii !" îmi spunea, mai tîrziu, nevasta care mă descoperise huhurez. Eu mă mîniam, pentru că știam că mi se-ntinde o cursă, răspundeam cum răspunde omul la mînie. „Noaptea e un bun sfătuitor, spunea ea atunci, descoperind miezul înțelepciunii de pe nuca încă verde a situației ; în schimb mînia (spunea ea) e un prost sfătuitor. Ca urmare, nu te mînia în timpul nopții..." Mă înverșunam să rămîn înalt și întreg, ca un portret întreg și înalt, în timp ce toți se duceau la culcare, la osîndă, la batjocură — nevastă și copil, vecini și vecini ai vecinilor, orașul întreg, națiunea mereu veghetoare, Europa cea iubitoare a luminilor și a rațiunii neadormite... Despre planeta Pămînt sau alte planete, mă reținsă mă pronunț, se pare că pe plan cosmic se petrece ceva, o rezistență la somn emisferică și alternativă...

S-ar putea întreba un oarecine, pe bună dreptate : dacă tu dormişi puţin, iar Voltaire ca toţi oamenii, cum se explică diferenţa dintre voi în ce priveşte lucrările şi, hai s-o numim, gloria ? Răspunsul nu e uşor de dat, dar nici atît de dificil încît să nu încerc a-l formula : scrisul nu este altceva decît un somn — un somn paradoxal (utilizez termenul în alt sens decît doctorul Liviu Popoviciu, se va vedea de ce). Uitaţi-vă atent la un scriitor, nu se poate să n-aveţi unul în blocul în care locuiţi, în apartamentul împărţit, în odaie sau, claustrofil, în debara... ; urmăriţi-l cum îşi împlineşte opera, cărămidă cu cărămidă, întotdeauna în somn prelungit : înţepenit între braţele unui scaun şi muchia mesei, popîndău, nu mişcă ore întregi, cu pleoapele pe jumătate lăsate sub ochelarii care îl marchează, respirînd — asemenea muribunzilor — înjumătăţit, cu capul aplecat pe umărul stîng, cu picioarele încrucişate, cu plămînii şi ficatul scofîlciţi (amintiţi-vă imaginea prietenilor povîrniţi pe canapea), vii încă numai pentru că îşi mai mişcă, spasmodic, mîna dreaptă, cum eroii dostoievskieni, dîndu-şi duhul, strîngeau aşternutul patului sau marginea pijamalei, pe vremea cînd paturile mai aveau aşternut şi nu venise moda maioului de bumbac şi a chiloţilor milanezi... înlocuitori ai pijamalei... Scriu aşa oriunde, unul zice că-şi găsise adăpost într-un sicriu...

Pretind că se află pe cai, pe-un coş de batoză, pe burlanele unei clădiri, în adîncul minei, pe-un teren de fotbal, pe Everest, într-o roată de căluşei, sub un coviltir, într-un pom, la Maraton, la o întîlnire a puternicilor zilei. Aiurea : ei dorm. Şi dorm pe rupte, cu sforăituri, cu vise avînd

teme ușurele (pe dracu' să se implice în vreuna din operațiunile, socotite periculoase, evocate și pretinse !), călătoresc ca petalele subțiri zburătoare prin grădini înmiresmate, zburdă ca mieii pe cîmpii, culeg floricele (tot de pe-acolo), cu fetițe peltice și vag îngălate, petrec la mese, secția măsuțe, cu oameni de seamă, care le azvîrlă din cînd în cînd cîte o smochină, cîte-o jumătate de savarină, după care îi trimit să bată cercul, popicele, bulevardele de turtă dulce, cu case și copaci de carton... Ce viață minunată !

Cînd se trezesc, înviorați de-o cafea cu coniac, nu fac decît să-și adune smîngălițurile (este expresia unui somnoros dintr-ăștia), își dezmorțesc picerele (tot somnorosul !), și-aleargă la tipografie să-și imprime, într-o zi, cel mult două, transpirația de cerneală de pe așternutul încăpător al hîrtiei... Mulțumiți, își freacă palmele, își trosnesc degetele (poetul somnoros e inepuizabil !) și se adîncesc neîntîrziat într-un nou somn.

Nu pretind că prietenul meu Arouet a procedat chiar așa, în primul rînd fiindcă el nu e scriitor sută la sută, încercînd o mie de ramuri, printre care și tehnico-științifice (mi-a mărturisit cum frații l-au tot îmbrîncit dintr-o secție într-alta a academiei lor, pînă ce a ajuns în secția copii gînditori) ; în al doilea rînd, pentru că Jean-Jacques, diabolicul, i-a contestat tot timpul profesiunea asta, în al treilea — din cauza unei precoce stări cronice de sughiț, urmare a acumulării de venin anticlerical în ficat. Dar de dormit, să fim cinstiți, a dormit și el destul : mai ieri îmi comunica, fericit, că a scris cel de-al 78-lea volum al său, trecînd la următorul, al 81-lea.

Cum să adun și eu măcar cîteva plachete, dacă nu cad decît experimental în jalnica stare a somnului? Îmi petrec zilele și nopțile într-o dementă activitate, ce solicită o luciditate completă, o încordare nervoasă extraordinară, o mobilitate în toate direcțiile, coordonată cu mersul pe cer al stelelor, Lunii și Soarelui, cu pirueta anotimpurilor etc. Îndeletnicirea mea de bază este veghea autoobservată; profesiunea: melancolic (încă) stagiar...

Dar să revin la Arouet, al cărui somn continuu să-l respect. I-am răspuns, așadar, cu cîteva mîngîieri: e bălăcărit? Să se simtă bucuros că cineva îl ia în seamă, știut fiind că, pe măsură ce cresc meritele, se-mpuținează martorii, sporesc detractorii... E o chestie logică:

...Cuvîntul ăsta îmi sună, iubite Arouet, asemenea cuvîntului românesc gagică, imposibil de tradus în limba ta, atît de variată în nuanțe și sugestii... Dar nu te îndoi că, de-ar avea penuricul tău coclau televiziune, o chestie ca o pîrghie cu ecran, care ia de colea un vorbitor și-l proiectează dincolo, preste deal, la Nana-n vale (tehnica fiind partea mea slabă, nu-ți pot explica cum vine treaba asta...), nu te îndoi, zic, că n-ai avea în veci acces în tubul lui îngust, nici prilejul de-a te lăți pe ecranul lui de 40—67 cm diagonală, n-ai fi invitat niciodată nici măcar la Katzentischul meselor rotunde de-acolo. Dacă nu ești Volta, rămîi, măi frate, Voltaire.

Așa că, bucură-te de posibilitățile largi de popularizare ale bărbatului care-l născu pe Emil. Salve.

Importantă mi se pare și epistola expediată de mine în septembrie următor, răs-

puns la o scrisoare a lui, confuză, împiedicată, împopistrată cu greşeli de ortografie şi cacofonii, scrisă — pe cît arată ştampila — la Paris. N-o reproduc, ţin prea mult la faima bătrînului ca să-i fac una ca asta. Două-trei rînduri ce se puteau citi fără tresăriri, vorbeau — în termeni avocăţeşti — despre procese. Se-nţelegea că se luptă nu doar cu individul acela, ci cu întreaga omenire, căci înşiruia în ea numele a zece oraşe, din Franţa, Elveţia, Italia şi America, de unde primise citaţii. M-a dezarmat. Nu mi-a rămas altceva de făcut decît să-l ajut după slabele mele puteri. Scrisoarea mea e un model al genului, o mărturie a afecţiunii ce i-o purtam, şi, din punct de vedere al stilului, o pagină antologică. Iat-o în întregime :

Iubite şi multpreţuite François-Marie Arouet, îţi transcriu, mai jos, cîteva rînduri din TRATAT DE DREPT CIVIL *de C. Hamangiu şi colab., vol. II, încredinţat că astfel contribui şi eu cu ceva, desigur foarte neînsemnat, la luminarea cauzelor în care eşti implicat. Textul : „621)* SERVITUTEA DE VEDERE. *Un proprietar poate ridica pe fondul său un zid chiar pe hotarul fondului. Însă legea nu-i permite să facă într-un zid ferestre sau deschideri prin care să aibă vedere asupra fondului vecin, decît de la o anumită distanţă de acest fond : legiuitorul a considerat că astfel vecinul s-ar afla stingherit, prin posibilitatea celuilalt de a avea mereu vedere asupra fondului său...“ Şi : „622) În Franţa (fii atent, Arouet !) se deosebesc două feluri de deschideri într-un zid. Unele, numite* vues *sau* jours libres, *sau la noi* vederi, *sînt deschideri prin care pătrund nu numai lumina şi aerul, dar care*

dau o vedere asupra fondului vecin, cum sînt ferestrele obișnuite ce se pot deschide. Altele, numite jours *sau* jours de souffrance *sau la noi* lumini, *sînt deschideri ce nu procură o vedere spre vecin și nu servesc decît pentru a aduce lumină. Codul Napoleon a reglementat ambele feluri de deschideri, însă în mod diferit...*"

Eu am, bătrîne, la Pietroșița, o deschidere spre fondul vecinului, dar, departe de a-mi aduce suferințe, mă servește, căci deșert prin ea fondul meu și oala de noapte, cu succes și departe. Caută, rogu-te, în Codul Împăratului dacă se prevede acolo și vreun termen ca jours de joie, *care să mă reglementeze. Dinu și Iordănescu, dulăii, te salută cu coada egalității și fraternității, eu îmi iau libertatea să te îmbrățișez cu toată căldura. Eliza te roagă să nu refuzi din partea ei un flacon* Sughițol.

O altă scrisoare a mea, de un interes excepțional, asupra căreia plutesc unele îndoieli — dacă a fost sau nu expediată —, stabilește o paralelă între locul *La cocoși*, din Pietroșița, pe care mi-am construit casa și în pămîntul căruia aș vrea să fiu îngropat, pentru că pînă la genunchi m-am înglodat în el, ca și în datorii, fiind cu alte cuvinte legat de el de nedezlegat, și *Les Délices*, al cărui aer îi nutrea, în octombrie 1759, somnul scrierii *Istoria generală* („a proștilor neamului omenesc", cum îi comunică marchizei du Deffand). Spicuiesc :

Deși la o mai mare altitudine, pe cît înțeleg, Les Délices *se zărește din cîmpie ceva mai greu decît vila mea de la Pietroșița, cartierul Adunați. Avantajul e uriaș : ești scutit de vizite plicticoase. Am doi clienți, niște netrebnici, la vreo 34 de kilometri*

de-aici, la Tîrgoviște (ți-am vorbit odată despre această mică localitate, blestemată cîndva de-un călugăr dintre cei ce-ți sînt ție dragi), care nu pot să trăiască o lună de zile fără să dorească arzător să mă vizitеze. Sînt poeți, frecventează cenacluri, dar sărmani în ce privește talentul, gramatica și hărnicia, tot atît cît erau, acum un deceniu și ceva, cînd mi-au fost prezentați ; mă iubesc (fără să mă citească), mă stimează (e vorba, de fapt, de-un fel de mîncărime spirituală, produsă de întîlnirea numelui meu prin reviste), și mă vor în orice chip. Urări, salutări, promisiuni de ajutor la construcție, cuvinte drăgălașe și cîte și mai cîte, abia încap în pîlnia telefonului, sunîndu-mă uneori de trei ori pe săptămînă. Nu cunoști pacostea asta, fericitule ! Vin astăzi la dumneavoastră ! mă anunță unul, la 7 dimineața. Am tren peste o oră." „Nu veni, Țepeș Doamne, n-am timp nici pentru o vorbă. Ca să pot scrie azi o pagină, am început pregătirile încă de ieri : am mîncat ușor (combinație de legume cu paste făinoase), am luat un sfert de natisedin, pentru un somn nici prea lung, dar nici prea ușor, după odihnă am făcut o plimbare, în timpul căreia am schițat principalele idei, convocîndu-le din trecut pe cele interesate să mă sprijine, seara mi-am supravegheat oră cu oră pulsul și ritmul cardiac, starea principalelor organe. Pentru că nu totul funcționa cum știam eu că trebuie să funcționeze în rarisimele situații de asalt al muzelor, am luat : la 5 un mexaform (reglementează flora intestinală și reduce crampele) ; la 6 două pilule de vitamina C forte și meclofenoxat (ajutătoare ale metabolismelor cerebrale, musculare) ; apoi, pînă la 22,30 : două pastile de vitamina A (pentru limpezi-

mea ochilor), o aspirină (elimină toxinele), un sedativ ușor și un amital sodic de 0,30 (pentru somnul de noapte și înlăturarea tracului și inhibițiilor). Cînd, la culcare, buletinul meteo a promis vreme uscată, barometrul meu traducînd în limbaj local aceeași veste bună, am renunțat la obișnuita fiolă de algocalmin (reduce durerile coloanei vertebrale și ale genunchilor). La vitamina E renunțasem deja, ea, printre altele, produce bărbaților unele apetențe, n-aveam nevoie, muzele cu care urma să mă întîlnesc a doua zi aparțin speciei asexuatelor...

Dormii bine, ba chiar simții adineaori în degete o promițătoare furnicătură. Dacă ea persistă zece minute, însemnează că voi putea scrie, fără întrerupere, trei ore, ceea ce este enorm..., cu condiția să mă păstrez ferm în datele, atît de greu obținute, ale acestei stări de grație. Îmi și văd pagina, oh, cît de fericit voi fi! — dar nu trebuie nici o clipă să tulbur momentul. Un cîine care ar lătra acum, la cea de-a treia casă, m-ar ruina. Sau nenorocirea de a-l primi pe poștaș cu o scrisoare de la Ferney, de la Voltaire... (scuză-mă, Arouet, e adevărul curat!). Iar tu, poate, îmi propui o așteptare de două ore a persoanei tale și apoi o conversație fără noimă de alte două... Vrei să mă ucizi? Stai locului, vere! Plimbă-te prin Tîrgoviște patru ceasuri, citește numele străzilor, numerele de pe porți, fluieră!

Acum, cînd cunoști, măi frate, cît de greu și cît de penibil se obține mai nimica toată (căci nimeni nu-mi garantează că, după această mergere în vîrful picioarelor și supraveghere a fiecărei fibre a ființei se va scrie și pagina dorită, curată precum

proiectul, înfrînează-ţi bărbăteşte iubirea de mine şi (ştiu eu!) interesul. N-ai înţeles, te simt: interesul tău, poete, e de-a se şti, acolo, mai sus sau mai împrejur, că mă frecventezi, că îţi citesc sau, mai frumos, că îmi citeşti, într-un cuvînt: frecvenţa asta s-ar traduce printr-un plus de preţuire, căci transfuzia de simpatie se poartă... „Dar trec numai patru-cinci minute, nu vă deranjez", insistă în telefon vocea cenaclistului de profesie. Lasă-mă să termin, Doamne; admit că, înnegurat şi falimentar, îmi dau seama că tratamentul şi preparativele nu mişcă nimic în mine, că mă aşteaptă o altă zi de îngrijiri, hapuri şi nelinişti. Ei bine, îţi închipui că convorbirea anostă pe care o vom purta va reuşi să-mi stingă în suflet ciuda, deznădejdea, sentimentul prăpădului fără remediu? Cînd m-ai mai vizitat, mi-ai oferit o mutrişoară simpatică, o duzină de complimente agreabile, ai adus şi o mică atenţie. Mă interesau mai puţin decît mobilierul de sub frunte. A fost imposibil, cu toate eforturile mele de cercetaş, să descopăr, în tigva pe care o porţi, altceva decît bune intenţii: n-ai înăuntru decît mici aranjamente, nefericitule, ca păduchii, capete de idei trase cu sfoara de prin conversaţii, din televizor, din spectacole ocazionale, ca şi rufşoara de copil ce s-a udat, pietricele de rîu, dropsuri, bigudiuri, rumeguşuri... Se pare că ai avut, în adolescenţă, o frunzuliţă de talent. Mi-ai citit. O tristeţe şi-o plictiseală! Cu firea mea iremediabil optimistă, am sperat: te-am implorat, acum 10, 5, 4, 3, 2 ani (mai bine îmi lustruiam ghetele!) să-i citeşti atent pe Eminescu, pe Blaga, pe Arghezi, pe Barbu, pe Bacovia, program minimal. Se vede din rînduleţele peltice pe care le tot scoţi de prin servietă că n-ai

citit cum trebuie nici ziarul. Mi-ai demonstrat o atît de sistematică știință a impenetrabilității, că încep să cred în antimaterie... Adio, pentru totdeauna. Prefer să-ți spun că..."

Dar, iartă-mă, scumpe Arouet: relatîndu-ți plictiselile cărora le-am căzut victimă, m-am întins peste măsură. Nu-mi rămîne decît să-ți urez pentru noul an 1780 să nu-ți bată niciodată în ușă... (și semnez) Dracula...

Este ultima scrisoare pe care i-am trimis-o, pentru că, în vara acelui nenorocit an 1780, am primit din partea bătrînului niște rînduri care, prin cele ce dezvăluiau, ca și prin tonul lor iritat, făceau imposibilă continuarea legăturii noastre spirituale. Iată conținutul scrisorii:

Stimate domn, încă de la început voiam să-ți dezvălui niște gînduri legate de persoana dumitale, privitoare îndeosebi la rîvna cu care îmi bombardezi viața cu inepții, propuneri de întîlniri, sfaturi și alte d-astea... Toate, culmea, în numele unui... respect pentru mine și opera mea (reiese limpede că nu m-ai citit niciodată și nici n-ai de gînd s-o faci), în numele, declari clamoros, al unei iubiri sincere, entuziaste, fanatice... Deși m-ai plictisit întotdeauna profund, am considerat ca ținînd de-o politețe elementară să-ți răspund: am făcut-o, împins și de un prost obicei al meu, care face să întîmpin agresiunea și orice întîmplare neobișnuită — chiar dacă ele sînt produse, declanșate sau în legătură cu indivizi neinteresanți, josnici, imbecili sau altcumva —, nu numai cu o binevoitoare resemnare (spunîndu-mi că ăsta mi-e destinul), dar și cu o maladivă curiozitate, să-i zicem

filosofică, asupra evoluției și urmărilor acelor incidențe... De-a lungul anilor, curiozitatea, în nici un fel satisfăcută, a slăbit, iar resemnarea a început să se cutremure, ca pămîntul Lisabonei, împinsă de dedesubt de lava unei indignări crescînde. Tot politețea, bat-o vulcanii și crivățul, mi-a amînat gestul ferm, pînă astăzi...

Relatarea luptelor de hărțuială cu acel tîrgoviștean netrebnic și modul cum ai încheiat bătălia cu el, prin cel mai simplu și firesc procedeu cu putință (pentru care te felicit sincer), mi-a învederat proporțiile erorilor și slăbiciunilor mele și, totodată, soluția de-a le pune capăt neîntîrziat. Lasă-mă, domnule, în pace! Am atîtea pe cap. Nu m-am lăsat eu programat de persoane însemnate, abia am cedat unor regi și altor înalți potentați care, prin puterea inteligenței sau insistența lor, mi-au răpit ceva timp și liniște, dar le-am plătit corect pentru tot... Și să mă las programat de un...? (Aici rîndurile scrisorii sînt șterse). *Ei, fir-ar dracul al dracului!*

Rămîi cu bine, vezi-ți de grădină și dulăi! Totuși, mîndrește-te că, datorită neroziei, confuziilor și altor metehne ale bătrîneții mele, m-ai tutuit odată... Al meu, și niciodată al dumitale, François-Marie Arouet Voltaire.

CORECTURĂ FACULTATIVĂ

1. Cititorul este rugat ca, ori de cîte ori întîlnește, în textul de mai sus, cuvintele *pagină*, să citească *pagină de hîrtie*, de 17×30 cm, scrisă de la stînga sus spre dreapta, cu excepția cazurilor cînd hîrtia se dovedește rezistentă la scris și rămîne albă. Lucrul care ne-a legat cel mai mult, pe mine și pe François-Marie Arouet, a fost că, și unul și celălalt, am scris pe pagini de aceleași dimensiuni. Conform ediției în curs de tipărire.

Banchetul

Aşa cum fuseserăm avertizaţi încă din automobilul ce ne transportase în viteză în noaptea ceţoasă, printr-un oraş ce părea pustiu, primirea fu sobră, discretă ; amfitrionul, un bărbat la vreo patruzeci şi cinci de ani, purtînd o haină de catifea reiată, verde-închis pe roşu-cărămiziul cămăşii, şi o pălărie cu boruri largi, cu chipul împodobit de-o barbă neagră, bine îngrijită, şi de-o gură cărnoasă de voluptos, cu un ce al ţinutei amintind solemnele portrete ale lui Reynolds, ne întîmpină simplu, în tăcere, grăbindu-se să o ia înainte pe scara de lemn cu balustradă de fier forjat, în timp ce însoţitorii noştri, mereu atenţi, traseră cu grijă poarta de la intrare, închiseră cu gesturi precise grilajul din capătul inferior al vestibulului şi se ocupară de aprinderea şi stingerea, pe rînd, a luminilor de la parter, de pe scară, de pe culoarul lung, pe care, în liniştea orei tîrzii, îl străbăturăm cu paşi moi, de pisică.

Ne dăduserăm cuvîntul că vom fi cît se poate de înţelepţi, Aristarc povestindu-le amuzat gazdelor că, din păcate, nu aşa ne purtasem la trecuta reuniune, cînd, tot mai pasionaţi de discuţiile începute (acestea se întîmplau la Coblenz, în casa unui negustor de vinuri), unul dintre noi ridicase într-atîta tonul, că vecinii se treziseră şi pro-

testaseră ; îi păruse rău că ajunsesem la sfadă, în fond cu ce se făcuseră ei vinovaţi că o afirmaţie a lui Platon din *Fedru*, privitoare la splendoarea ideilor eterne, iscase controverse atît de înflăcărate în plin miez al nopţii ? E lesne de presupus, spusese Aristarc, că oamenii care dorm şi visează cum tocmai le-a zîmbit Rockefeller şi cît de amabil le-a întins mîna, nu primesc nici cea mai neînsemnată consolare din lămurirea, pe liniştea lor, a unei chestiuni de metafizică... Individul căruia îi dădea aceste explicaţii, Dumnezeu din cer ştie ce-avea în cap, îl ascultase zîmbind, îl privise ca pe un original şi-i făcuse semn să înainteze ; era cert că nu înţelesese nimic. Mergeam în urma lui şi a individului impenetrabil, îmi amintisem incidentul, protestele locatarilor deranjaţi fuseseră o chestie de pomină, precizările lui Aristarc veneau ca o necesară asigurare, de care gazdele de-acum aveau nevoie.

— Platon scandalagiu ! exclamase în urma mea Lucian, ca să-i învedereze individului, concis, situaţia şi să sublinieze că de o asemenea purtare ne despărţeam ca de-o regretabilă copilărie.

Încăperea în care furăm invitaţi, situată la al doilea etaj, era vastă şi rece ca o sală de clasă a unui gimnaziu, lungă de vreo patruzeci de metri, avînd o deschidere laterală, arcadă generoasă dînd spre un fel de salon, parcă o anticameră de cabinet dentar ; zidul dimpotrivă, garnisit cu rafturi de brad prost geluit, înţesate de colecţii îngălbenite de ziare, de cîteva cărţi de tehnică şi almanahuri, încadrate de două seifuri de tablă scorojită, cîndva vopsite în albastru-închis, culoarea primăriilor rurale, fuseseră lăsate cu uşile vraişte : erau pline

ochi cu dosare și o sumă de mărunțișuri, printre care un filtru Siemens de preparat cafea. Spre strada zgomotoasă, bănuită aproape, dădeau două ferestre înalte acoperite afară de obloane, iar în interior de o perdea groasă, destrămată, cu ciucurii decimați. O masă de stejar, sprijinită, lucru neașteptat și amuzant, pe două capre de metal, ale căror picioare închipuiau labele betegite ale unor lei, o mulțime de scaune în bună măsură ruinate, nici unul semănînd cu altul, dominate de un tron sculptat și tapițat, fudulă piesă de muzeu, ne dădură impresia că ne aflăm într-o anexă de tipografie, în camera corectorilor unui cotidian, impresie întărită și de faptul că lumina becurilor venea din cinci casete de sticlă galbenă, fixate la încheietura tavanului cu pereții, acolo unde hîrtia tapetului se dezlipise și se răsucise ca arsă. Undeva, vrînd să împodobească încăperea, cineva avusese fantezia să lipească, direct pe varul peretelui, o uriașă fotografie colorată a Brigittei Bardot, alături de care, desfăcut ca un rămurиș, se afla prins în copci un cnut cu fuștile de piele înmugurite la vîrf de alice de plumb, scos parcă dintr-o sălbatică pînză a lui Repin.

Reținut îndatoritor, amfitrionul, mereu secondat de doi tineri bărboși ca și el, respectuoși, pesemne valeții casei, ne pofti să ne așezăm pe scaunele din jurul mesei, ceru să fie aduse cafelele și, așezîndu-se pe tronul ce scoase din arcuri bîzîituri subțiri, ca de vioară, făcu onorurile :

— Domnilor, sala noastră de conferințe nu e, după cum se vede, nici prea elegantă, nici deosebit de confortabilă. Stricăciunile timpului n-au mai fost remediate de la război... Nu învinuiesc pe proprietar, cine

dracu' o fi acela, că nu-l cunosc personal. Dar lucrul apare foarte firesc. Important e să vă fac precizarea că, bucurîndu-se de pereți groși, apartamentul e izolat, scutit de curiozitatea vecinilor, de vizita vreunui nepoftit. Simțiți-vă ca acasă! Domnul Aristarc, metafizicianul, n-are decît să-și strige în voie convingerile. Magnetofonul acela — arătă cu degetul, dincolo de arcadă, în salonaș, un Grundig profesional, pe care tocmai îl manevra la o măsuță un băiat deșirat, oribil desfigurat de vărsat, un pasionat al acestui fel de scule, după dexteritatea cu care înfășura o bandă magnetică —, ca și întreaga instalație electronică ce ar putea urmări și un congres, va imprima totul, așa că voi fi încunoștințat de evoluția lucrărilor. În plus, Renato, secretarul meu, mă va îndestula cu rezumate, e un expert în ce privește redactarea minutelor... Le voi citi zilnic...

— Înțeleg că nu aveți de gînd să rămîneți cu noi..., spuse cu părere de rău Menalc.

— Treburi urgente la Milano mă împiedică... Dar am să mai revin.

— Chiar dacă insistăm? interveni prietenos Aristarc.

— Nu insistați. Dealtfel, obligațiile unei bune gazde îmi cer să vă las toată libertatea discuțiilor... V-aș stînjeni... Știu că mica, dar importanta dumneavoastră Academie are regulile ei și, cu toată bunăvoința mea, v-ați reține și v-aș inhiba... Uitam: băieții mei vă stau la dispoziție tot timpul... Cereți-le tot ce credeți că vă este necesar... Le-am dat dispoziții în acest sens. Vă doresc petrecere bună și urez reuniunii dumneavoastră deplinul succes.

După plecarea lui (minunat om, izbutise să ne cîştige încrederea şi să şteargă bărbăteşte impresia de inconfort pe care ne-o făcuseră întîlnirea, precipitata îmbarcare în automobil, mai ales intrarea mizeră a clădirii şi aspectul încăperii în care ne instalasem), rămaşi singuri, deciserăm să nu mai întîrziem nici un minut şi să deschidem banchetul.

— Ca singur reprezentant al oraşului, începu Lucian vădit emoţionat, daţi-mi voie, prieteni, să vă salut din inimă şi să vă doresc sănătate. Ocupaţiile noastre ne acaparează mai tot timpul anului, scrisorile nu reuşesc să ne mîngîie pentru lungile pauze dintre reuniuni. De aceea, sînt fericit că ne aflăm din nou împreună şi, privindu-ne de aproape, putem să discutăm în voie... Pe cît îmi pot da seama, s-au adunat foarte multe probleme demne de-a fi dezbătute, am notat pe această hîrtie aproape toate propunerile voastre trimise prin poştă. Timpul şederii noastre aici îmi pare generos, am speranţa că vom avea răgazul să le abordăm pe toate, să ne îndestulăm cu idei noi şi să plecăm de la acest ales banchet mai înţelepţi şi mai bogaţi... Să începem. Cine doreşte să deschidă discuţia ?

Se anunţă Seneca, dar în cadrul uşii apărură doi bărboşi (înţeleserăm că pe culoar se mai aflau şi alţii), unul dintre ei ni se adresă cît se poate de politicos :

— Cer iertare că vă tulbur : a sosit fotograful. Trebuie să facem cîteva poze. Apoi, către un individ înarmat cu un magnific aparat japonez : Ia două, trei ansambluri şi, fiecăruia, cîte una — din faţă şi profil !

Despre asta amfitrionul nu ne vorbise, iar dacă o făcea, eu aş fi respins categoric ideea. Nici la Bologna, nici la Coblenz, nu

acceptasem publicitatea. Lucian păru de altă părere :

— E o idee fericită ! se grăbi să spună. Vremea trece, reuniunile noastre devin, pe nebăgate de seamă, istorie, cîndva vom avea o mărturie tușantă a întîlnirilor... Cu condiția să nu fie difuzate presei...

— Cum vă e voia, spuse tînărul cu propunerea. Hai, Michel, dă-i drumul !

Aparatul începu să clănțăne, fotograful se grăbea. Blitzul ne orbea și ne năucea.

— Discutați, domnilor, vreau să iasă totul firesc, ca-n viață..., ne îndemnă Michel, care pînă atunci tăcuse. Și n-are rost să vă aranjați, lăsați, domnule, pieptănul !

— Încep eu, repetă Seneca.

I se dădu cuvîntul :

— Nu spre a vă plictisi (veți înțelege îndată), am să vă reamintesc unele lucruri privitoare la originea farsei. După cum știți, s-a identificat începutul ei în acele *fêtes des fous* și *fête de l'âne*, spectacole ocazionale îngăduite de biserica evului mediu, un fel de *show*-uri stradale, de dimensiuni modeste, al căror scop psihologic era, după părerea mea, destinderea spiritelor după orele de constrîngere dogmatică ale slujbelor foarte lungi și, s-o spunem cinstit, cam plicticoase. Șederea prelungită în abstract naște nevoia unor înfățișări colorate, cu mișcare vie și neprevăzută, cu posibilitatea pentru interpreți de-a improviza liber, iar pentru spectatori de-a reveni din mediul într-un fel steril și stătut dintre zidurile catedralei, în apele tulburi și violente de-acasă. Burlescul îngăduit, deschiderea evantaiului glumei și chiar al obscenității aveau funcția — să mi se îngăduie o comparație — a ecluzelor marilor baraje fluviale de azi : facilitau trecerea de la un

nivel la altul al trăirilor... Omul n-a încetat niciodată să se urbanizeze, nostalgia statutului său țărănesc l-a tulburat întotdeauna. Eroii serbărilor burlești, ca și ai succedaneelor lor — *Le Jeu de la Feuillée, Le Jeu de Robin et Marion,* piese de cabaret sau, dacă vreți, opere comice —, erau păstori, țărani dezrădăcinați, poeți și avocați cu certe interese de piață și schimb, negustori pe jumătate legați de producția rurală, popime măruntă de sat. Ca atare, rudimentul de satiră al faptelor pretinzînd că se opun cursului aulic și oficial, nu fac decît să-l servească, traducînd situații banale ale vieții publice într-un limbaj „neîngăduit", mai pe gustul iute popular... Critică cu aviz, cum am auzit spunîndu-i-se. Un anume procent de gratuitate, singurul cîștig real al acelor încercări, a fost în schimb amendat de clerici, care au găsit mijloacele potrivite spre a atenua ireverența și a-i întoarce spontaneitatea pe o cale ostentativ moralizatoare. Producții didactice, teziste ? Poate : dar glume cu tîlc, cu ascuțișul răsucit sau uns meșteșugit cu miere. Cunoscînd aceste lucruri, rămîi uimit cum literatura n-a știut și n-a putut afla, de la primele articulări ale comediei pînă astăzi, procedeul de-a se desprinde de ticurile imprimate încă de la început, cu — poate — două, trei excepții, operate exclusiv de literatura absurdului, care a ignorat din capul locului regula... Autorii, căci mai tîrziu treaba aceasta a fost achiziționată exclusiv de meseriași de profesie, s-au bizuit cu prea multă încredere pe capacitatea naturală a rîsului de-a demola zidurile catedralelor. Dar, chiar devenite ruine, zidurile acelea au continuat să-și impună, în umbra lor, regula, regulile.

Commedia dell'arte, cu toată intenţia ei de-a lăsa jocului întîmplării libertatea, cultivînd aleatorismul, a sfîrşit prin a ancora în stereotipie. I s-a zis *convenţie teatrală*. Farsa a murit înainte de a-şi fi inaugurat adolescenţa.

— Avea o alternativă? întrebă Menalc.

— Bineînţeles: dacă cercetaţi bine lucrurile, veţi vedea că reducţia la popular şi culoare n-a fost decît un început, curînd instituţionalizat ca atare. Dealtfel, încă de pe la 1303, clericii parlamentului din Paris au înfiinţat o corporaţie, *Basoche du Parlement*, blagoslovită de Filip cel Frumos, căreia i-au urmat o *Basoche du Châtelet*, un *Empire de Galilée*, compusă din popi, procurori şi notari ai Curţii de Conturi şi o mulţime de organizaţii similare provinciale. Cartezieni încă din leagăn, francezii s-au grăbit să pună reguli în toate, întrucîtva mai meticuloşi decît vecinii lor, nemţii, care — în paranteză fie spus — nici n-au comedie. Parte exteriorizată a oficiului divin, farsele începutului au continuat şi continuă să dea tîrcoale catedralei. Chiar săptămîna trecută, am văzut farse şi mistere ce se pretindeau libere în Beaubourg, în piaţa catedralei ce se cheamă Centre Pompidou. Un nordic după aparenţe dormea dus pe-o scîndură cu o mie de cuie, imaginîndu-şi în vis că a biruit toate legile Firii, în timp ce spectatorii, deloc miraţi, beau cu plăcere o gustoasă bere alsaciană şi se credeau martori ai altui martiriu al sfîntului Sebastian!... Totul, perfect organizat. Halal de-o asemenea cutezanţă! Shakespeare însuşi s-a lăsat reglementat, lucru surprinzător cînd ştim cît de „beatles" sînt englezii de vreo mie de ani încoace... Alternativa se conturează de la sine: un spi-

rit absolutamente liber, care (precum Marot, care a sosit la vreme, a tot întîrziat să apară) ar fi putut ușor să răstoarne sistemul și să urce farsa, cu toate achizițiile ei populare, pînă la cerul înalt : burlescul, absurdul, pălăvrăgeala cu tîlc, satira, să le arunce, făcîndu-le snop, împotriva regulilor și orînduirii încăpățînate, ajungînd să pună în discuție nu situații morale de dimensiunile notariatului și ale stabilimentelor de utilitate publică (luîndu-le pîinea bieților amploaiați), ci însăși condiția umană, destinul, deturnat de la scopurile lui, al planetei... Satira nu urcă, de veacuri, la cer, o simțim cu toții, rămîne roabă raporturilor demult constituite, ale străzii, ale uliței, ale pieții, prea adesea ale budoarului... Fiorul sublimului, cel al tragediei, nicăieri... Citeam ieri, pînă să se-ntîmple ce ni s-a-ntîmplat, pe Swift, care, la urma urmei, e un eminent comediograf : ordinea desăvîrșită cu care judecă lucrurile nu e decît parcurgerea sîrguincioasă, deși răsturnată, a capitolelor dreptului britanic : în loc să-i impună materiei regula lui — ce putea fi de-o mare imprevizibilitate, fiindcă geniul său era capabil de-o asemenea performanță —, inventarul, imperativele tribale și de club și normele îi schițează și-i îndrumă programul. Gulliver ignoră consecvent, ca un josnic măturător de stradă, existența cerului... Mătură bine, nici vorbă, dar mătură strada ce i s-a repartizat de primărie. Paradisul rămîne murdar... Nu-i cunosc pe spanioli, am impresia că ceva din nebunia și libertatea farsei, moralităților și prostioarelor s-au mișcat în Iberia mai promițător... În concluzie : am speranța că farsa ar putea fi desprinsă de

satiră, care o trage mereu spre anecdotă și negoț, și reabilitată...

— E un punct de vedere, iubite Seneca, dar soluțiile continuă să-mi rămînă ascunse...

— Dacă aș avea un dram de geniu, te-aș lumina prin cîteva exemple... În *Maître Patelin*...

— Nu e timpul trecut să-ți descoperi geniul... Cît despre Patelin, mai tîrziu, dacă mă iubești. Să mai auzim și alte păreri... Cine urmează?

Se anunță Diodor. Cînd să ia cuvîntul, un individ, pe care îl vedeam acum pentru prima oară, dădu buzna în încăpere și, cu un ton neobișnuit de grosolan, ni se adresă:

— Prea multă pălăvrăgeală! Ia nu mai învîrtiți vorba, că vi se răcește gura! Băieții vrea să doarmă oleacă și nu poate... Unde vă treziți?

— Nu vă cunoaștem, domnule, spuse alb de mînie Aristarc. Domnul Fernandez nu v-a prezentat... Domnia-sa ne-a asigurat că ne bucurăm de anumite condiții... Ce sînt manierele acestea? Sînteți de-al casei? Supuneți-vă regulilor ei!... Am să mă plîng de purtarea dumneavoastră...

Individul mormăi ceva, oricum își spusese necazul, părea că alte cuvinte îi sînt peste putință să găsească, se retrase îmbufnat, convins și de-o mînă care, de-afară, îl trase puternic pe culoar. Ușa se-nchise în urma lui.

Nu dădurăm mare importanță incidentului, se produsese, desigur, o confuzie, aveam cu toții experiență și, mai cu seamă, înțelepciunea de-a nu ne lăsa tulburați. Merserăm mai departe.

— Răposatul meu tată, începu Diodor, numai cu ajutorul experienței și din fire

cu limpedea lui judecată, mi-a spus odată că dorise să pună pe roate un așezămînt unde, pentru orice nevoie, omul să poată merge, cererea lui să fie scrisă de un slujbaș anume pentru aceasta, cum ar fi : caut să vînd mărgăritare, caut mărgăritare de vînzare, cutare caută însoțitor ca să plece la Paris, cutare caută slujitor pentru anume treabă, cutare caută stăpîn, cutare caută un lucrător, unul una, altul alta, după trebuință. Îmi pare că acest fel de a ne înștiința ar înlesni mult legăturile obștești, căci tot timpul sînt cerințe și căutări, iar fiindcă nu se cunosc oamenii rămîn nespus de încurcați...

— Mi se pare că instituția asta funcționează, nu înțeleg unde vrei să ajungi..., interveni Aristarc. Într-adevăr, paginile de mică și mare publicitate, birourile de plasare și investigații, agențiile de sondaj și cele de presă ne aduc mari servicii...

— Răbdare, iubite Aristarc, vin îndată la chestiune, spuse Diodor. După ce voi fi încheiat, vei afla ce urmăresc... Așadar : ...în chiverniseala gospodărească, tatăl meu avea orînduiala pe care eu o laud, dar nicidecum nu o urmez ; în afară de cartea tocmelilor gospodăriei, unde se scriau cele mai mici socoteli și tîrguieli ce nu cer întărire de la dregătorie și era dată în sarcina vechilului, el porunci unuia din diecii săi a-i scrie un jurnal unde însemna toată întîmplarea, întocmind zi de zi o carte a casei sale ; preaplăcut de citit cînd timpul începe a șterge amintirea și tare binevenită să ne scoată cîteodată din încurcătură : cînd s-a purces la o anume treabă, cînd s-a încheiat ; ce măriri cu alaiul lor au trecut ; cîte s-au oprit ; călătoriile noastre, lipsurile noastre de acasă, căsătorii, morți ; pri-

mirea fericită sau supărătoare a veștilor, schimbarea slujbașilor mai de seamă și toate asemenea...

Datină veche pe care-i bine să o înnoiască fiecare în rosturile sale și socot că sînt un prost că n-am ținut-o...

— Și instituția asta există, observă Aristarc. Sînt atîtea jurnale care înregistrează lucrările mîinii și ale minții... Dar nu aceeași treabă o făceau și vechile cronici și istorii? Un Tacit scrie jurnale și publică romane... Eu aș reține din spusele tale îndeosebi acea nevoie de căutări și trebuința de-a formula corect cerințele, pentru ca oamenii să nu rămînă încurcați; e o temă inspiratoare de mari opere...

— Aici și voiam să te aduc, spuse Diodor. Dar mai înainte mă simt dator să precizez că propunerea jurnalului, a cronicii și celelalte, înfățișate adineaori, nu-mi aparțin. Le-am expus la rînd, evitînd semnele citatului, spre a vă juca pe loc o mică, nevinovată farsă, căci despre farsă era vorba... Spusele sînt ale magistrului Montaigne, care se dovedește aici părintele publicității de tipul cereri-oferte, odată cu cel al jurnalului intim. Se nedreptățește numindu-se prost că n-a practicat notele zilnice: călătoria lui în Italia e o dovadă a contrarului, chiar dacă însemnările de drum sînt scrise de un secretar, căruia i le-a dictat... Și semnul particular nu stă în impresiile despre etape, popasuri, peripeții și diversele peisaje, delicioase dealtfel, ci în catagrafierea conștiincioasă a suferințelor lui renale: savantul, în căutarea luminii sudului, elimina zilnic, în jurnalul lui și pe la hanuri, cîte un calcul... Și cu cîtă sinceritate și suferință o face...

— Poate numai nisip..., spuse Lucian.

— Nu numai nisip, îl contrazise Diodor. Elimina pietre de mărimea unui ou de porumbel, ceea ce mi-l înalță în ochi (eu cunosc chinurile!) cu încă un turn... Dar important e că astfel jurnalul fusese omologat drept un autoportret în mișcare, în fond o fișă de observație a degradării fatale și a încercării supraomenești de-a o opri. Cît privește cerințele oamenilor, mă gîndesc să reiau o veche scriere din tinerețe, rămasă în hîrțoagele mele, compusă exclusiv din largi liste de cereri. Îndemnul mi-l dădu prietenul Seneca, odată cu ideea de-a scoate din ordinea terestră cererile și cerințele și a le urca la înălțimea unei condiții generale.

V-am văzut că ați tresărit cînd am vorbit de ridicarea cu un turn a stimei mele pentru Montaigne. Nu vorbeam anapoda: măsura mea etalon este turnul. Revin cu această precizare spre a vă confia că lista cererilor scrierii mele seamănă cu un turn. Librăria cererilor nerezolvate... În fine, o farsă și ea... Dacă aș avea mîinile libere — oh, funia care mi le ține la spate începe să mă plictisească! —, v-aș desena pe loc profilul turnului.

— Și pe mine mă plictisește. Mi-au amorțit brațele. Amfitrionul parcă ne promisese că ne vor dezlega, spuse Lucian.

— Au uitat, fără îndoială. Cît despre signor Fernandez, l-am găsit cam zăpăcit, preocupat să...

— Gura! strigă din salonul alăturat tînărul ciupit de vărsat. Să-i mulțumiți Madonei din Leuca și Portofino că nu v-am legat de spătarul scaunelor... Trăncăneați mai puțin...

— Domnule, limbajul dumitale e incalificabil! spuse iritat Aristarc. Cum de îndrăznești?

— Uite că-ndrăznesc, Pantalone ! izbucni neobrăzatul, și scuipă cu scîrbă pe covor. Și mai reține, fecior de tîrfă, că magnetofonul merge și că, la înapoierea de la Milano, don Fernandez te-aranjează cum n-ai visat... Are pumnul greu, pe cinstea mea...

Mizerabilului îi sărise rău țandăra, era în stare de cine știe ce alte grosolănii, așa că spusei împăciuitor :

— Liniștește-te, Aristarc ! Refuză asemenea dialog josnic ! Vom discuta problema cu signor Fernandez. Amintește-ți ce spunea Platon în *Fedru :* dacă ne însoțim cu oameni de rînd sau vicioși, riscăm să uităm pentru totdeauna frumusețea adevărată, contemplată cîndva...

— Vorbi și terchea-berchea ! pufni nespălatul. Din cauza unora ca Platon și De Gasperi ajunserăm unde-ajunserăm ! adăugă el cu ciudă.

— Ajunserăm unde ? interveni amuzat Seneca.

— La cutremure, greve și falimente ! strigă individul și scuipă din nou.

De-aș fi avut mîinile libere i-aș fi plătit neîntîrziat ciupitului insolența.

— Să continuăm, domnilor, în spusele voastre văd Idei. Ai cerut cuvîntul, Giorgio ?

Înțeleptul Diodor găsise ieșirea din penibila situație.

— Desigur. Este rîndul meu, am spus eu încă tulburat.

— Banda merge ! strigă profesional, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, ciupitul. Dați-i bice, fîrtați !... (Obrăznicia lui depășea orice închipuire.)

— Vorbește, Giorgio !

Nu mai lăsai nici o clipă și începui :

— Numai oroarea de lucrurile prea brusc scoase în lumină, de mișcările repezite, de culorile prea tari și de apăsarea înverșunată a cuțitului pe rășina vopselurilor îl împiedică pe scriitor să așeze pe hîrtie adevărul așa cum l-a cunoscut și să domesticească în povestirea lui esențele secrete ale văzutelor. Meșteșugarul de ocazie nu cunoaște această discreție și sfială: el se năpustește peste un peisaj sau o împrejurare tropăind, chiuind și plesnind din bici, gura repezitului (a se observa asta la unul ca ser Bombetti, cînd își mînă caii și-i înjură de raionul mamei lor) produce metafore în serie, comparații de toate calibrele, imaginile lui izbucnesc una după alta, ca vagoanele trenului ce iese dintr-un tunel, cu zgomot de fierărie și o oarecare brutalitate. Sînt pretutindeni așa-zis scriitori ai tropilor înfloritori, două cuvinte se-mperechează și, pe dată, tulpinile și rămurelele dau muguri, desfac amenți, rotunjesc corole și petale, astfel că, la sfîrșitul propoziției ce s-ar cuveni să fie cerc sau cadru de tablou, te trezești cu sorcova întreagă, parfumată ca o bucătărească în ziua ei de cinema, pentru ca, după revărsarea în propoziția următoare, și-n următoarele, lăstărișul să devină atît de des și atît de copleșitor, că nu-ți mai rămîne decît să aștepți un alt meșteșugar, unul specializat în tăieri, defrișări și despletiri, care să-ți deschidă undeva o potecă, să te reanime în vreun fel, să te spele de preaplicticoasa dulceață a paradisului sintetic. Nu știu de ce, dar adevărul și mierea nu se prea apropie, mierea — bună ca și el — se-ntinde prea mult, se răsfață, satură repede, năclăiește și lucrează, moale, pe ascuns.

Unul din comeseni zîmbi. Îi făcui un semn cu mîna (credeam că voi fi întrerupt), după care trecui la unele precizări :

— Un cireș înflorit, munții străluminați din interior ca un roz abajur într-o odaie de fată bătrînă, un zid invadat de iederă, o sîrmă de telefon pe care s-au înșiruit rîndunelele, ca și un om dormind, un copil aplecat peste jucăriile lui, imitîndu-le mașinuțelor uruitul, o femeie citind în șezlong, goală sau aproape, un avion supersonic luîndu-și zborul de pe un orly, o splendidă paradă militară la 14 Iulie, o bătălie de blindate maculînd cuvertura verde a unei coline, sub cerul de catifea și atîtea altele solicită, spre a fi înfățișate cuiva prin intermediul cuvintelor, o sărăcie provocată a metaforei, spații secetoase, determinanți puțini și bine geruiți, o tăcere adîncă, repetată. Cuvîntului i-am reproșat, cîndva, în adolescență, că n-are destule pahare pentru licoarea înțelesurilor anunțate de statura lui ; acum — după o experiență cît de cît — răsturnînd interpretarea, îi putem imputa prearevărsata lui prisosință. Scrii : copac, pisică, moarte, corabie, lună, clopot, fără adaosuri lămuritoare, și din vertebrele izolate se refac spontan organisme colosale, istorii cu patruzeci de hoți, geografii întinse, de străbătut o viață întreagă. Primejdii în lumea asta sînt cîte stele pe cer, tendința de elefantism a cuvintelor n-ar fi cea mai grozavă dintre ele ; necazul începe însă cînd, în loc să-l supunem unei igiene, cădem pe spate de admirație la creșterile lui succesive și neobosite, grăbindu-ne să le mai punem înainte, în troaca deja plină, și terciul și lăturile îngrijoratei noastre profesiuni. Vai de cel căzut în darul înmuguririi incontinente ! El

tot umple burţile şi paharele, umflînd porcimea şi nerușinarea stilului.

— Nerușinarea stilului? mă întrerupse Lucian. Calitatea stilului, cea mai importantă poate, este de-a fi nerușinat, nerușinat şi abuziv. Altfel, nu cred că ne-ar interesa ce ascunde...

— E un punct de vedere, interveni Diodor. Să-l ascultăm pînă la capăt. Continuă, Giorgio!

— Unul, băiat prost, priveşte cum doi bărbaţi se bat şi se desfigurează: îşi încarcă pipota cu grăunţele şi pietricelele scenei, aleargă degrabă acasă, umple o sută de pagini cu găinaţul mărturiei lui, îşi intitulează jgheabul resturilor abundente roman sau nuvelă... „Mişu al nostru e baroc!" exclamă de sub un dulap o femeie grasă (mamă, soră, poate chiar un tată hrănit cu nectar de sorcovă) şi, ca din pămînt, ies de prin ungherele casei şi ale străzii fel de fel de admiratori (ăştia au timp berechet, umblă curent pe la pomeni, florile îi transportă în al nouălea cer), apare poate chiar un editor cu nevastă sub dulap şi admiratori pe măsură, şi totul devine, datorită lui, industrie. Floricelele şi găinaţul, prin aglomerare, cu liant de miere sau înlocuitori (prenadez se numeşte, parcă) se face monument şi se distribuie în căpiţe şi calupuri. Bravo, Mişule, hidropicule, metaforicule!

— Dar tu, Giorgio, tu cum procedezi? Mişu şi exemplul lui nu te-au atins? Fii sincer! (Vorbise Aristarc.)

— Ba bine că nu! Prima inoculare mişeleasc㠄 mi-a făcut-o învăţătorul, cu spurcatul lui de abecedar, căci, pînă la el, poveştile, ca şi spusele mamei, n-aveau — pe cîte mi-amintesc — cîrje gata de-nmu-

gurire... *Ileana și Ionel se joacă în iarba verde...* După cum vă puteți da seama, era vorba de-o istorie pasională. Exprimare concisă, nimic de prisos. În aparență... Învățătorul a ținut însă să explice: Ileana era, vezi bine, o fată frumoasă, cu cosițe de mătase, îi plăcea să se joace, știa o mie de jocuri, iarba era proaspătă, Ionel o păscuse. Cerul era... Pădurea renăscută... Primăvară, floricele, păsărele, aerul proaspăt ca... Izvorul... Dorul de bunicul și hotărîrea de-a nu urma pe copiii răi... O îngrămădire de precizări în stare să gripeze minunea... Imbecilul! Cu fiecare an ce s-a adăugat, informațiile parazitare și adjectivele s-au tot anexat, îngropîndu-i pe Ileana și pe Ionel în pămînt, într-a doua și-a treia primară pînă la genunchi, în primele clase de liceu pînă la umeri și bărbie. Cînd intram în Universitate, Ileana și Ionel nu se mai jucau de mult, înțepeniseră pe veci, oase sterpe, bune doar pentru studiul scheletului, la Muzeul de științe naturale... Tristă și amară poveste! Am învățat, ca orice copil silitor, toate figurile acestui joc tîmpit; acum nu vă mai pot spune nimic despre splendida joacă a lui Daphnis și Chloé... Vederea mi s-a îngroșat, am prea multe informații parazitare. Ileana și Ionel? A doua sală pe dreapta, diorama nr. 2, lîngă Antropoide...

— Pe cît îmi amintesc, spuse Lucian, prin 47 ai scris o carte, *Vegetații lunare*, prin care evitai drastic aceste complicații: acolo, iarba era întotdeauna verde, cerul albastru, soarele luminos, luna palidă și, chiar dacă în fraza imediat următoare reveneai la obiectele enumerate, adjectivele rămîneau neschimbate... Ți-am citit cartea,

nu m-a plictisit niciodată invariabilul. Noutatea povestirii se dispensa de floricele.

— Era o simplă experienţă, spusei. O propunere...

— Ca toate cărţile tale...

— Să admitem, cu toate că descopăr un strop de exagerare în aprecierea ta... Primejdia e că, repetînd în altă parte experienţa, lucrul a devenit supărător. Se simţea maniera. Inteligenţa artistică e să procedeze, cum eu n-am ştiut s-o fac la cei nouăsprezece ani ai mei de-atunci, în aşa fel încît procedeul să nu fie reţinut. Scrierea nu trebuie să semene unei perdele transparente, cum spunea un prozator al acelui timp, şi faţă de care, probabil, îmi luam distanţa cuvenită, dar nici să se desfacă în întregime, etalîndu-şi mijloacele. Procedeul să rămînă un mister, noutatea să-şi deplaseze accentul de pe o suprafaţă pe alta, de la perdea pînă la ecranul perfect opac. Jocul cere o şiretenie foarte elaborată.

— La joc mă gîndeam şi eu! exclamă Aristarc.

— Jocul despre care noi am vorbit (despre care unii au vorbit ca şi cum era în discuţie şahul sau bridge-ul), jocul n-are reguli şi figurile lui sînt inombrabile; le putem considera de-o varietate uluitoare. În muzică lucrurile se petrec la fel... Am să vă cînt, dacă mîinile astea strangulate vor mai fi în stare s-o facă, un preludiu sau o invenţiune de Bach. Să vedeţi atunci în aer linia pură a piscurilor alternînd neprevăzut şi imprevizibil cu abisurile... Literatura, contrar spuselor nu ştiu cui, nu-i o artă nici a Timpului, nici a volumelor spaţiale: e mai curînd o expresie a numerelor intrate în contradicţie cu ele însele

din chiar momentul cînd au fost formulate... Ca antimateria...

Așa cum mi se întîmplă întotdeauna în asemenea ocazii, abia după ce am tăcut și Aristarc a început să-și dezvolte propriile lui opinii, abia atunci m-au inundat, erupînd din adîncuri ferecate, ideile esențiale, argumentele probante, exemplele potrivite. Îmi făceam reproșuri că nu-mi amînasem cuvîntul, despre joc aveam atîtea de spus... Prietenii mei știu prea puține despre gustul meu precoce pentru invențiile alegorice, în stare să comunice interlocutorului avizat cele mai acute știri și realități, în așa fel ca o a treia persoană să nu rețină decît jocul spiritual și gratuit. Cititorul acestor rînduri știe și mai puțin, astfel că, în timp ce între Aristarc și Lucian se-ncinge un viu duel pe tema antimateriei, eu mă grăbesc să-l informez măcar pe cititor la ce gîndesc și mi-a scăpat din vedere să spun în intervenția mea, socotind că jocul și alegoria, care mi-au adus foloase nu numai poetice, încă mai sînt bune la ceva, așa cum se va vedea mai departe...

În copilărie, eu și fratele meu aveam multe secrete să ne împărtășim și destule năzdrăvănii de pus la cale. Cum ne vedeam mai totdeauna în prezența părinților și a unchilor noștri, oameni de-o rară severitate, deloc zgîrciți cu pedepsele, comunicarea noastră era aproape imposibilă. Atunci am descoperit că se pot spune gîndurile și altfel, anume prin intermediul unor nevinovate istorioare, în general inspirate de mitologie, uneori absurde, întotdeauna împănate cu multe nerozii. Îmi amintesc cum, plănuind odată să fugim de-acasă, am pus la punct evadarea, în cele mai mărunte de-

talii, în timpul cinei, povestind — cu dialoguri spumoase și gesturi olimpiene — cearta închipuită a lui Zeus cu factorul poștal Mercur Petetini, spre hazul întregii familii, care nu reținea decît anecdota și absurdul situației. Jocul l-am reluat la Mantova, unde locuiam într-un internat înțesat de spioni și cămăși negre. Era în timpul războiului, cea mai nevinovată glumă la adresa Ducelui sau a isprăvilor faimoaselor lui batalioane putea să coste foarte mult. Despre toate acestea vorbeam cu Bruno, colegul meu de an, fără pic de reținere, în gura mare, în sala de mese și în dormitoare, povestirile noastre pline de răutăți ofereau un spectacol delicios studenților. Exercițiul mi-a permis ulterior, pe cînd funcționam ca judecător de pace la Valchiusa, să redactez chiar hîrtii oficiale în acest stil, de această dată fără alt scop decît propriul meu amuzament, pentru că nimeni în afară de grefier nu le citea, iar grefierul Cimotia era totalmente idiot. Ca exemple, le puteam oferi convivilor una dintre producțiile mai vechi, relatînd întîmplările lui Aeneas în infern, poveste de pomină ale cărei înțelesuri ascunse Bruno le folosise spre a-și redobîndi moștenirea : scrisorile cu povestirile erau citite de tutorele care-l jefuise, acela le găsea spirituale, nu-i trecuse vreodată prin cap să le decodifice ; i le înmîna băiatului cu felicitări pentru mine.

Acum, speranța de-a vorbi despre joc și alegorie îmi rămînea următorul banchet, peste doi ani, la Cagliari...

Se făcuse tîrziu, Fernandez nu se mai întorcea de la Milano, comesenii dădeau semne de oboseală, brațele mă dureau îngrozitor, umerii mi se înțepeniseră, inci-

dentul dinainte mă răscolise, îmi încenușase gîndirea.

— Antimateria ? spuse ca pentru sine Lucian. Ce știm despre ea ?

Întrebarea rămase fără răspuns. Doi dintre prieteni adormiseră, unul cu bărbia sprijinită de masă, altul cu capul răsturnat grotesc pe spate. Menalc sforăia.

— Noapte bună, spusei, văzîndu-l și pe Aristarc cum abia își mai ține ochii deschiși.

Somnul prietenilor, de care mă legau atîtea și-atîtea amintiri, mă emoționă și, de unde aș fi crezut că voi cădea și eu imediat, mă simții dintr-o dată lucid și plin de energie, cum nu fusesem atunci cînd vorbisem. Pregăteam o nouă noapte de insomnie.

Nu se instalase bine liniștea cea mult-așteptată de gazdele noastre, că Ciupitul — de-acum așa am să-l numesc — se apropie de mine și-mi spuse șoptit, ca să nu-mi trezească comesenii :

— Hai cu mine, Giorgio. Ridică-te și urmează-mă !

N-aș fi vrut să-i fac pofta, totuși vorba lui moale, prietenoasă de această dată, mă săltă de pe scaun și-l urmai. Mă scoase pe culoar, care era viu iluminat, mă conduse într-un fel de boxă cu pereți de sticlă, mă prezentă unui domn foarte bătrîn, aplecat asupra unor terfeloage, vădit deranjat de intrarea noastră, după felul cum trînti pe birou lupa de studiu și stiloul cu care lucrase :

— Se numește Giorgio, este omul pe care l-ați dorit..., mă recomandă Ciupitul.

— Așază-te, dragul meu, se lumină dintr-o dată bătrînul, după care îmi strînse mîna. Sînt președintele Institutului, îmi în-

chipui că ai auzit de numele meu... Măcar din ziare, unde se cam speculează pe marginea convingerilor mele ecologice...

— Sînteți logician, dacă nu mă-nșală memoria, am îngăimat eu îndeajuns de surprins că îl aflu acolo.

— Mă bucură că mă cunoști, spuse profesoral bătrînul, rece ca un enunț. Într-adevăr, sînt logician...

— Doar tratatul dumneavoastră *Logica și parapsihologia* îmi stă mereu la căpătîi, adăugai dintr-o suflare, e o carte magnifică... Sînt fericit să... Omagiile mele, domnule Köbler.

— Mulțumesc, tinere..., spuse savantul, emoționat și pierzînd ultima zală a costumului său de cavaler împlătoșat. Mulțumesc. E o coincidență fericită că putem colabora... Sper că ai luat masa și că te-ai odihnit...

— Ca acasă, minții eu, încă stăpînit de surpriza întîlnirii, la acea oră, a unuia dintre rarii intelectuali ai epocii, căci așa îl consideram.

— Iată ce-avem de făcut, se grăbi savantul să-mi explice, îndată ce îl concedie cu un gest academic pe Ciupit: o tînără și frumoasă doamnă, cercetătoare destoinică la Institut, se află într-o mare primejdie. Mi-a trimis acum cîteva ceasuri un mesaj. Îmi solicită sprijinul, dar mă avertizează că, dacă nu lucrez cu cea mai mare precauție, e pierdută... Se află prizonieră a unei temute bande de teroriști, într-un magazin situat pe una din străzile centrale ale orașului. Nu-mi închipuiam să se orienteze atît de bine și, mai ales, să deseneze planul cartierului, al zonei și chiar al magazinului părăsit, cu obloanele trase de cine știe cînd, uitat de cumpărători și de poli-

ție... Din informațiile ei, strada și ascunzătoarea se află pe-aici, prin apropiere. Dispun de oameni pricepuți și îndrăzneți, îți închipui, dar nu mă pot servi de ei din pricină că sînt, în general, persoane cunoscute. Recunoașterea unuia i-ar alarma pe teroriști și acțiunea de salvare mi-ar fi dejucată... Pe cît mi s-a spus și am înțeles din intervenția dumitale de-aseară, ascultată chiar adineauri pe bandă, ești străin și necunoscut în oraș... Să știi, ideile expuse sînt de-o reală pregnanță... Mi-au plăcut...

— Locuiesc la Potenza, mă aflu pentru prima oară aici...

— Minunat! În plus, nu ți-a apărut fotografia în ziare și reviste... Nu-i așa?

— Niciodată, îl asigurai eu. Sînt la dispoziția dumneavoastră, domnule Köbler.

— Înțelegi că singur, la vîrsta mea, mi-ar fi peste putință să o salvez...

— Să-mi spuneți doar ce trebuie să fac... În ce vă privește, vă rog să rămîneți pe loc. Nu e o treabă pentru om ca domnia-voastră...

Bătrînul juca rolul jignitului:

— Ei, drace! exclamă. Mă consideri un ramolit!... Ce imagine tristă își fac tinerii despre un savant! Dar, domnule Giorgio, eu am făcut sport, am luat lecții de judo, ca să nu mai vorbesc că sînt un țintaș de mare precizie... Și, în continuare: Am înțeles că dorești să mă ajuți. Îți voi fi recunoscător...

Zicînd acestea, bătrînul își scoase halatul de casă și, fără jenă, se echipă în fața mea pentru operațiunea ce n-avea să întîrzie: își trase pe el o pereche de pantaloni de piele ghintuiți, o centură de care prinse prieput un pistol de 16 milimetri, încălță cizme scurte americănești, își puse

peste cămașă o bluză ușoară de scai, numai buzunare, fermoare și catarame (în buzunarul de la piept strecură un pistolet de damă, cu plăsele de argint), își legă la gît un fular și se încununa cu un fel de basc cu clapetele înnodate pe creștet cu șireturi roșii. Dacă ar fi trecut pe lîngă noi un tren în goană, profesorul l-ar fi escaladat din mers, ca-n filme...

— Ține acest revolver! Ai aici și două grenade! îmi spuse ca să mă scoată din starea de perplexitate în care rămăsesem. Văd că ai buzunare zdravene. Apoi, deschizînd ușa: Renato! strigă, adu-ne lanterna și funia de nailon. Și pregătește-te să ne scoți pe unde ne-a fost vorba. Repede, băiete, că a trecut de miezul nopții!...

Nebunia acelei nopți n-am s-o uit în vecii vecilor: am ieșit, conduși o vreme de Renato, printr-o lucarnă a clădirii, direct pe acoperiș. Domnul Köbler, inteligență magnifică ce memorizase fiecare amănunt al planului comunicat de prizonieră, găsi, imediat ce ne aflarăm între coșuri, care era direcția de urmat, mereu pe acoperișuri, căci casele erau zid în zid, pînă la clădirea magazinului dezafectat. Era o distanță de șaizeci-șaptezeci de metri, dar anevoioasă, cu multe curse. Înaintarăm ușor pînă la o lungă grindă din beton, despărțind două terase gemene, urcarăm o suprafață înclinată, sub tălpi tabla se-ndoia și pocnea trădător, desfăcurăm undeva două scînduri și coborîrăm într-un gol ce se bănuia a fi un pod. Apreciind că podul este perfect închis, Köbler aprinse lanterna. Sinistru spectacol: în spațiul imens ce se căsca, văzurăm atîrnate de grinzile încăperii un șir de cadavre de bărbați, avînd ochii deschiși, limba ieșindu-le lungă din gurile schi-

monosite, iar dedesubt, răsturnate, scaune și bănci de lemn. Numărai în grabă victimele masacrului ce, după aprecierile mele, avusese loc de-o zi, cel mult două. Erau unsprezece.

— E îngrozitor ! exclamai, simțind cum picioarele mi se taie.

— Execuție în masă ! precizâ doctoral Köbler. Și toți sînt tineri !

— În afară de acela ! și-i arătai un cadavru al cărui păr alb îmi reținuse în special atenția.

— Nici acela ! mă contrazise profesional. Dacă avea douăzeci și cinci de ani... A albit în momentul cînd a înțeles ce se întîmplă... Probabil că a fost executat la urmă... Înfrînge-ți, Giorgio, oroarea și haide mai departe. Într-un anume sens, întîmplarea a fost binevenită, căci m-am convins că ai nervii tari, lucru de care, îți spun sincer, m-am îndoit.

— Oho ! făcui ciupindu-mi mușchii brațului, fără ca el să observe, procedeu care, auzisem pe-un polițist, înviorează după emoțiile tari. Oho, doar nu sînt o fetișcană...

Aflarăm o ușă, ne strecurarăm prin ea în întuneric, descoperirăm o balustradă și dibuirăm cu vîrful piciorului o scară de ciment. De undeva, de-afară, o rază de lumină ce pătrundea printr-o ferestruică ne ajută să coborîm două etaje, după care, urmînd mereu planul, ieșirăm într-un balcon. Liniște absolută, doar dintr-un cabinet, dincolo de-un perete, se auzea cum curge apa la un W.C. Casa părea părăsită... Köbler îmi spuse soptit :

— Ceea ce mă uimește este exactitatea planului desenat de mîna Yvonnei : pînă aici, nici măcar un amănunt nu l-a contra-

zis... Pe balconul acesta trebuie să întîlnim o motocicletă...

Nici nu termină bine vorba, că piciorul meu lovi într-o tăblie de ataș și, pe dată, pipăind ușor, identificai obiectul :

— Motocicleta e aici, îi șoptii. Un Zündapp...

— Marca n-a precizat-o, dar asta nu scade calitățile planului. Desăvîrșit !

La capătul balconului se afla un zid drept și în stînga, aproape de margine, o scară din țeavă de fier, pentru coșari. Urcarăm, profesorul înainte, eu la oarecare distanță, de frică să nu cedeze tijele. După vreo zece trepte, ne aflarăm cu mult deasupra acoperișului.

— Sîntem pe-un coș de fabrică, mă anunță Köbler.

Puteam deduce asta după vîntul care ne izbi în plin și ne trimitea în ochi și-n gură nisipul sau zgura unei blestemate de platforme, pe care și puserăm piciorul.

— O clipă, vă rog, să mă dezmeticesc..., cerui cu glas sugrumat.

Köbler probabil zîmbi, căci spuse :

— Tinerețe, haine grele... Bine, trage-ți sufletul. Întunericul ăsta îmi procură adesea sentimentul că m-ai lăsat singur, vreau să spun că ai căzut de mult în gol...

Mă înfioră gluma, nu dintre cele mai reușite.

— Strînge-ți fularul în jurul gîtului ! mă sfătui profesorul. E un vînt criminal. (Uitase că eu n-aveam decît cravată, numai el avusese prevederea să-și ia fular.) Apoi, simțind că mărturisirea lui mă supărase : Îți dau cuvîntul că m-a impresionat adînc intervenția dumitale la colocviul acela. Se cunoștea că lucrurile despre care vorbeai îți erau familiare din experiență, nu din

cărți... Îmi displac pînă la dezgust deștepții care își sprijină afirmațiile exclusiv pe spusele cărților... Pe studenții care îmi oferă mutre de cărturari la examene îi trîntesc cît ai zice peșteee...

— În logică, experiența e esențială, spusei, pe cînd vîntul îmi îngheța oasele ; dar experiența se capătă în mulți ani de viață.. La vîrsta studenției, se-adună prea puțină experiență... Esențiale rămîn totuși lecturile...

— Prostii ! spuse academicianul, nevrînd să-și identifice contradicția.

Undeva, în adîncul dintre clădiri, două becuri se-aprinseră, o ușă se deschise și cîteva persoane ieșiră pe trotuar, unde întîrziară, rîzînd și vorbind tare, ca să-și ia rămas bun. Tăcurăm în tot acest timp, urechile îmi țiuiau înghețate. Trîntituri de portiere, cîteva accelerații, apoi o mașină își luă zborul spre bulevard. Becurile se stinseră.

— Bine că s-a dus ! Răgazul ne-a fost folositor, să fim drepți, căci ne așteaptă un moment ceva mai dificil.

Köbler, mereu precis, îmi desfășură operațiunile următoare : trebuia să ne prindem curelele de la șolduri de-un cablu (avea să-mi arate unde se află acela), să ne lăsăm, ținîndu-ne atent, cinci metri și jumătate pe muchia zidului (măsura ne-o va da sfoara de nailon), unde vom găsi o fereastră întotdeauna deschisă : o baie sau o spălătorie, nu știa prea bine... Urma să ne reîntîlnim în acel loc sigur.

— Mare atenție, tinere : cablul ce ancorează coșul fabricii de dedesubt și are o înclinare destul de accentuată se află la o înălțime de cel puțin treizeci de metri. Sper că nu suferi de chemarea abisului...

Sînt informat că baia sau spălătoria este frecventată de niște călugărițe. Hai, curaj! Mergi primul, eu am fularul, mai pot rezista curenților înghețați.

Preferam să merg în urma lui, n-aveam însă glas să-mi spun părerea. Egoistul! Putea să-mi cedeze fularul sau să deschidă el drumul, ca pînă acum. Nu știu de ce acel nefericit de cablu nu-mi inspira prea multă încredere. Dacă mi-a fost vreodată cu-adevărat frică, atunci mi-a fost, o spun cu inima încă înfrigurată.

Căutarăm mult cablul, pe dibuite, și într-un tîrziu îl aflarăm sub planșeul balconului. Încălecai balustrada, mă împiedicai într-un fel de plasă de sîrmă, izbutii să-mi așez piciorul pe fierul ce vibra la bătaia vîntului, mă ținui un timp bine, apoi palmele amorțite nu mai reușiră să afle nici cureaua, nici răceala cablului. Simții cum mă cuprinde amețeala, văzui deasupra capului, pe buza acelui blestemat coș de fabrică, mereu în altă parte decît locul știut, constelația Lirei balansîndu-se, Lebăda răsturnîndu-se, după care...

Căderea a fost un fel de șuierătură lungă lungă, însoțită de sfîșietoare urlete de tăblărie răscolită, de apăsătoare bufnituri, ca acelea pe care le produce un tren pe-un pod metalic. În tîmpla dreaptă am primit o lovitură bestială, Lebăda mi-a atins parcă fruntea și mi-a apăsat pleoapele, am auzit undeva cîntul tînguit al călugărițelor pornind în procesiune, în piciorul stîng am simțit mușcătura adîncă a o sută de măsele... Apoi, o veșnicie, liniștea țiuitoare mi-a năucit auzul. Unde eram? Murisem? Trăiam încă?

M-am trezit din leșin în brațele tovarășului meu de aventură. Köbler îmi mîngîia

părinteşte creştetul, mă consola pentru durerile din picior şi din tîmplă, de care probabil mă văitasem în neştiinţă, din cînd în cînd îşi aşeza căuşul palmei pe gura care voia să geamă, să urle. Se temea să nu ne descopere careva.

— Ai avut un noroc porcesc! îmi şopti el, cînd se asigură că durerile cedează la calmantul pe care mi-l administrase şi a cărui amăreală îmi întorcea stomacul. În loc să prinzi cablul, te-ai agăţat de-o funie de rufe. Nenorociţii ăştia atîrnă rufele de la un balcon la altul după obiceiul napoletanilor...Funia s-a rupt, în cădere ţi s-a înfăşurat pe picioare şi, atenuînd prăbuşirea, te-a proiectat, ca un pendul, pe acest balcon. Un miracol, Giorgio dragă, un miracol! Am fost convins, pierzîndu-te, că golul te-a absorbit şi-mi făceam mustrări pentru că, fără să-ţi pun la încercare iscusinţa, te antrenasem în această istorie... Ţi-a jucat o festă lipsa de experienţă logică : întotdeauna enunţul unui adevăr iscă în mintea noastră cel puţin două posibilităţi de semn contrar. Reduplicarea alternativei... Te-ai încrezut — şi-ţi mulţumesc pentru încredere — în planul meu... Dar ai exclus surpriza din eşichierul perfect stăpînit... Îmi pare rău, sincer îmi pare rău... Reduplicarea...

— Nu vă faceţi mustrări, domnule profesor. Chestiunea e : ce facem acum? Că nu e departe ivirea zorilor. Unde sîntem?

— Greul a trecut, simt eu asta... Magazinul părăsit în care se află ostatica noastră e la mai puţin de douăzeci de paşi... Dar poţi să te mişti?

Îmi cercetai fiinţa, din care spaima se evaporase : durerile scăzuseră. În afara contuziei de la tîmplă, mai nimic. Slavă Fe-

cioarei, eram teafăr... L-am asigurat pe profesorul logician că totul e-n regulă, ne puteam continua acțiunea...

— Cu considerarea alternativelor improbabile ? mă întrebă el zîmbind.

— Cu...

Ne recăpătasem calmul, stăpînirea de sine. Dedesubt, orașul începuse să fiarbă de zgomotul unei noi zile de activitate, în cartierul de vest sunau sirenele fabricilor. Era minunat că, după toate peripețiile, somnul nu-mi apăsa ființa. Exercițiul insomniilor...

— Cu toate acestea, ești foarte rezistent..., observă profesorul văzîndu-mă gata de drum.

— E drept că n-am prea făcut sport, ca domnia-voastră, spusei, în schimb mă sprijin pe o moștenire de beton : aparțin unei familii vechi de luptători...

— E-adevărat ? se însenină bătrînul. Mă bucur. Îți cunoști străbunii ? Ce informații ai și cît sînt ele de sigure ?

Nu mai puteam rămîne în balconul acela, farurile mașinilor își trimiteau fasciculele de argint ca și cum ne-ar fi căutat, reverberația unor nori subțiri, spre răsărit, ne putea descoperi ascunzătoarea. Porniram, sărind printr-o fereastră și apoi prin alta, urcarăm o scară și ne aflarăm, în mai puțin de cinci minute, pe un alt acoperiș...

— Arborele genealogic al familiei Paracaduti e o capodoperă, vă asigur...

Înaintarăm temerar printr-un fel de jgheab de lemn, lat de-un cot, ce mărginea acoperișului acela, traversarăm o terasă încărcată cu butoaie de metal și o grămadă de lăzi, coborîrăm ca într-un puț în golul unui lift, căci pe scări se auzeau pași, pătrunserăm — printr-o ușă de grilaj

— într-o magazie. Lumina electrică rămăsese aprinsă, ne-am temut că cineva era în încăpere şi lucra ; ne convinserăm repede că eram singuri.

— De magazin ne desparte doar acel perete, îmi arătă Köbler. Există acolo o uşă secretă. Prin ea vom da buzna, la timpul potrivit.

Magazia era o garderobă şi bătrînul ştia că aparţine unui teatru de revistă de pe strada învecinată. Pe stative lungi, paralele, spînzurau sute de costume de toate soiurile, rochii de epocă, vestoane militare, pelerine, fracuri şi vestimentaţie de călărie, maiouri de balerine, tutuuri, colecţii întregi de pălării, eşarfe, umbreluţe şi chipiuri, comănace călugăreşti, văluri indiene şi musulmane... Spre fereastra enormă, de atelier, din fier şi sticlă, o armată de manechine, îmbrăcate complet ca pentru a ieşi pe scenă : rigide, palide, unele purtînd pe chipul de carton presat şi ceară cumplite urme de lovituri, răni deschise de mutilări repetate aminteau izbitor plutonul de spînzuraţi întîlnit ieri seară în podul groazei...

— Veşmintele neînsufleţite sînt mai înspăimîntătoare decît trupurile goale ale morţilor, spuse Köbler, privind înfiorat galeria manechinelor. Şi dacă privirea mai descoperă şi cîte un zîmbet fals, de mască încremenită sub fard, impresia devine insuportabilă...

— Un Paracaduti, cel mai vechi membru al rămuroasei mele familii, a trăit pe la 1350, la Parma. Se ştie că tatăl său fusese comandant al garnizoanei de-acolo şi guelf de frunte. Amilcare avusese două surori, Amelia şi Nipotina, despre care nu se ştie nimic, şi un frate, Lionardo. Acest Lionar-

do plecase cu corăbiile genoveze într-o călătorie în Englitera, era rudă (nu știu de ce grad) cu Leone Pironi, cu marii condotieri lombarzi, o vară a lui fusese ucisă de răscoala tîrgoveților de la Alexandria. Trei fii ai acestei verișoare nefericite, Paolo, Pegasso și Luca, ar fi participat, acoperindu-se de glorie, la cruciade. Paolo a murit la o vîrstă matusalemică — 116 ani!... A avut trei neveste și optsprezece copii. Macario, cadetul...

— Păcat că n-avem o oglindă pe-aici, mă întrerupse, din spatele unui lung și înțesat cuier, bătrînul Köbler. Ai vrea să-mi cercetezi puțin înfățișarea? E corectă?

Întorsei capul și îmi fu cu neputință să-mi descopăr, dintre atîtea costume și manechine, tovarășul.

— Sînt aici, lîngă perdea! spuse savantul, și făcu cîteva mișcări cu mîna, ca să-mi atragă luarea aminte.

Köbler se afla, într-adevăr, acolo, în costum Régence, de un colorit ce mi se păru strident pentru vîrsta lui — jachetă roșie cu manșete late, împodobite cu trese și panglicuțe, jabou de mătase străvezie, pe-o vestă de culoarea smaragdului, ciorapi albi, cu jartieră, strînși pe piciorul încălțat cu foarte lungi pantofi cu toc înalt. Pe piept purta mai multe decorații sclipitoare, printre care recunoscui Marea Cruce a Ordinului Sfînta Ana, cu trei stele, iar în mîna stîngă o magnifică halebardă, care, după ușurința cu care o învîrtea, îmi dădui seama că e de carton... Pe cap își așezase, cam strîmb, o perucă. Köbler semăna cu Voltaire.

— Minunat! exclamai, ca să-mi ogoiesc fiorul la vederea unuia din străbunii mei. Numai că Marea Cruce și halebarda nu se

prea potrivesc cu restul. Aș spune că nici coturnii...

— Nu face nimic! Îmbracă-te și tu, Giorgio. Norocul ne-a scos în cale acest depozit. Șansele noastre de reușită vor fi cu atît mai mari, cu cît surpriza va fi mai violentă. Nu se vor aștepta ca niște distinși seniori din vremi apuse să tragă cu pistoalele.

Cu toate că mascarada îmi scădea în ochi frumusețea în sine a acțiunii, ideea nu mi se păru rea. Îmbrăcai un costum de soldat roman, cu zale și coif (de asemenea de carton, dar-ar Domnul să nu fiu pus în situația de-a primi lovituri în creștet, că nu rezistă!), cu scut din material plastic, imitație desăvîrșită.

— Minunat! exclamă profesorul, cînd mă văzu travestit. Spuneai ceva interesant despre familia dumitale... Vrei să continui? Fii bun și povestește-mi! Între timp eu îmi voi încinge centura cu pistolul și-mi voi farda puțin obrajii... N-avem prea mult timp la dispoziție...

— Mă oprisem la Macario, cadetul, fiul lui Paolo, văr de-al doilea cu Federigo de Sevilla, viitorul soț al frumoasei (o vreme) curtezane Terentina de Taranto. Acest Macario a lăsat un amplu jurnal în care sînt însemnate cu minuție, cu o rară pasiune a adevărului, toate stările prin care a trecut organismul său, începînd de pe la șaisprezece ani și pînă la moarte. Cele mai folositoare pentru noi, cei de astăzi, sînt notațiile de o subiectivitate extremă. După indispozițiile vezicii biliare descrise pe multe pagini de el, marele Charcot și-a putut întemeia teoria asupra diagnosticului modern al ocluziei intestinale. E sigur că fratele lui, Eugenio, cu aceeași pasiune s-a

ocupat de maladiile zidăriei cetăților, numai că tratatul pe care l-a scris s-a pierdut... Am amintit de Eugenio pentru că el are importanța lui. Îl cunoscuse pe Cervantes, îl ajutase să se răscumpere din prizonieratul său din Africa, îi dăduse bani pentru a-și croi un rost în viață...

Köbler mă întrerupse, de undeva, din străfundurile garderobei :

— Descoperii o oglindă, Giorgio. Aici, băiete, lîngă costumele Expoziției de la Paris... Nu acolo, fiule, ci dincoace, în spatele marinarilor... Așa...

Se privea în oglinda de statura unui om, încadrată în bronz, piesă veche, figura lui trăda o mare decepție :

— Arăt destul de caragios, Giorgio dragă, cred că n-am ales costumul potrivit...

— Ei, asta-i acum ! exclamai eu. Credeți că are vreo importanță ? Mergeți în pețit sau la luptă ?

— Țin mult la impresia fetei, ostatica... Sper că ai înțeles, ne leagă mai mult decît niște sentimente obișnuite de prietenie... De vreme ce am hotărît să-mi risc viața, ea însemnează pentru mine... O iubesc mult, domnule, în pofida diferenței de vîrstă.

— Ea știe, domnule profesor ?

— De unde să știe ? Relațiile noastre s-au rezumat la cele mai reținute raporturi de colaborare științifică... Nu, nu mă pot înfățișa ochilor ei minunați în acest stupid costum !...

— Față de o iubită, ca dealtfel față de toți cei apropiați, adevăratul căutător al adevărului și al marilor fapte nu trebuie să-și îngrijească niciodată ținuta, felul de viață... Un scop înalt presupune zbateri, suferințe, schimonosiri, incoerențe... Îl iubim pe Don Quijote pentru că nu ne scu-

teşte de-a vedea ce se află în spatele măreţiei cavalereşti : penibilul, burlescul, tăvăleala în ţărînă, scîncetul sub lovituri, gestica dezarticulată... Eroii tragediilor se mişcă în regimul solar, atent controlat ; cei propuşi de Cervantes şi de alţii, ca Macario, străbunicul meu, dezvăluie mecanismele lucrînd în bezna nopţii... Măsura pînă unde se poate extinde fiinţa noastră adevărate ne-o oferă, ca o sublimă deşi caraghioasă propunere, visul... Un Ahile e tot atît de adevărat cînd se scarpină să-şi sfîşie pielea, după ce l-au năpădit ploşniţele, ca şi superbul Ahile de pe cîmpul de bătălie... Imaginea unei oşti întregi, cea din pîntecele calului troian, scărpinîndu-se pe cînd visează biruinţa, e tot atît de măreaţă ca şi biruinţa însăşi... Vă închipuiţi ce ploşniţăraie se-ncuibase în lemnăria stătută a acelei temute arme secrete a vremurilor eroice !... De curînd mi-a căzut în mînă jurnalul unui mare scriitor, Nicolai Colentina, înţesat cu notaţii ce nu se feresc să-i contureze autorului un portret aproape scandalos : ceea ce iubeşte de dimineaţă dispreţuieşte seara, legăturile cu oamenii par ale unui schizofrenic, din cauza deselor schimbări de distanţă, culoare, sentiment. Colentina face lucruri inconsevabile, acum îl comentează pe Goethe, şi o face elegant, acum tulbură o lume întreagă cu capriciile, furiile şi scîrbele lui... Literatura trebuie să n-aibă pudori, adevărul tulbură adesea armonia, buna înfăţişare a lumii, onorabila... Există o frumuseţe a bîlbîielii, a incoerenţei în acte, a demenţei, a cadavrului şi descompunerii. Dacă femeia iubită nu înţelege nimic din sminteala întregii dumneavoastră făpturi stăpînite de demonii căutării şi ai ideii, ea nu vă

merită, pe cuvîntul meu... Cosmosul însuși se dereglează, ca apoi să se poată reîntoarce la regulile răsăritului și apusului aștrilor...

— Să zicem că ai dreptate..., spuse îngîndurat Köbler, dar ce facem cu pistoalele ?... Le abandonăm în favoarea halebardei și a securii ? Un savant cu pistol mai treacă-meargă — începe să devină o chestiune obișnuită —, dar nu văd cum se potrivește atacul cu grenade în costumația *Régence*...

— Vă obsedează stilul, domnule, și nu e nici locul, nici împrejurarea să vă faceți probleme. Cînd președintele Institutului se cățăra pe coșul fabricii și traversa în mîini pe-un blestemat de cablu aerian, nu v-ați sesizat de nici o nepotrivire... Bag de seamă că s-a făcut ziuă în toată legea... O mai eliberăm pe fată sau ne ducem la culcare ?

— Ești nebun ? sări iritat profesorul. Ce idee e asta ? Sigur că ne urmăm chemarea ! Ești gata ? Haide, să ne grăbim ! Își strînse centura, își înșfăcă halebarda, îmi culese de pe platoșă o panglică ce se prinsese pe cînd mă tot învîrteam printre costumele garderobei, apoi îmi expuse detaliile atacului ce nu mai trebuia să întîrzie.

De-acum acțiunea se precipită ca scenele unui film mut, într-o asemenea repeziciune că însemnările mele sînt sortite să tot rămînă în urma acțiunii... Sparserăm zidul (cărămizile se desprinseră repede, atacate de halebardă și de spada mea de lemn de cireș), pătrunserăm într-un dormitor de internat, băieții dormeau tun, trecerea noastră rămase neobservată, ieșirăm într-un hol de hotel, vreo zece persoane se aflau ocupate fie la recepție, fie la biroul

de schimb, nimănui costumația noastră nu-i schimbă preocupările, ne strecurarăm pe-o scară de serviciu într-un subsol : de-acolo culoarul ducea direct în magazinul-închisoare. Printre primii paznici, toți bărboși, înarmați pînă-n dinți, trecurăm netulburați, dar la a doua gardă, formată din alți patru bărboși, furăm opriți.

— *Signori ?* Trecerea e oprită ! spuse unul și întinse mîna ca o barieră.

— Zona e închisă ! Fotografiatul interzis ! spuse tovarășul său, în timp ce ceilalți doi, stînd pe vine lîngă zid, jucau zaruri pe cimentul podelei.

— Sînt Tullius Gallus, spusei, *humani nihil a me puto.* Îl conduc pe acest distins conetabil la corăbii, ne-așteaptă vasul Proserpina ce ridică ancora pentru Egipt...

Cel cu bariera rămase cu gura căscată, se fîstîci, se consultă îndelung cu colegul, după care :

— *Momento, signori,* sînt unele dificultăți obiective, legice... Apoi, adresîndu-se unui bărbat uriaș, care făcea de planton în fața unei uși : Antonio, domnii vor să iasă în port. Am bănuiala că se rătăciră...

— Trimite-i la dracu', motonava s-a cărat !

Gentil, Bariera se oferi să ne scoată din clădire, dar Köbler protestă violent :

— Noi avem treabă aici, tinere ! Fă-ne loc !

— Ia plimbă ploșnița, boșorogule ! se răsti la el Antonio.

Îmi fusese teamă că ritmul acțiunii lîncezește, cînd convenisem să rulăm ca-n filmele de-odinioară, dar nu se-nfiripă bine temerea, că profesorul trase un foc de pistol în pieptul acelui obraznic de Antonio, îl lovi strașnic în burtă, cu palma strînsă,

lateral, pe cel cu bariera, eu atacai prompt pe flancul drept, spre o boxă de unde se precipitau spre noi vreo cinci teroriști. Căzură doi, se-apropiară ceilalți. Trăsei spada. Unul muri pe loc, celălalt vru să lovească, profesorul îi luxă violent mîna, izbindu-l în cot cu piciorul, figură de judo: coturnul se dovedea excelent. Cineva mă răsturnă cu capul în jos, din podea îmi făcui vînt și-l lovi pe atacator cu amîndouă picioarele în piept, că-l trimisei în perete, de unde căzu moale ca o cîrpă.

— Spara, Giorgio, spara subito! strigă profesorul indicîndu-mi lungul culoarului, de unde veneau alți sabini, cretani, longobarzi... Mi-au rănit brațul drept...

Din cîteva focuri îi făcui pe năvălitori să se retragă, încuiai ușa în urma lor, ușa era metalică, rămăsei să mă răfuiesc cu ceilalți. Unuia îi sucii capul și-l lăsai lat, altuia îi spărsei maxilarul. Un atacator trase două focuri, nu mă nimeri, cel de-al treilea căzu ca trăsnit de fulgerătoarea lovitură a palmei — ca o spadă — a iutelui la mînie Köbler.

— Înainte! strigă profesorul, și se năpusti pe ușa laterală. Îl urmai.

Magazinul! Rafturile erau goale, dar uriașa încăpere arăta ca un chei de port în ziua cînd se descarcă un vapor cu coloniale: mari cutii de carton, lăzi din șipcuțe de lemn, covoare strînse sul (cîteva sute), șiruri de mașini de spălat pe jumătate despachetate, largile rafturi înțesate cu lăzi, candelabre rămuroase de cristal, tuburi și lampioane de toate felurile.

Smintiți de alarma dată, trei indivizi se trăseseră în spatele frumoasei femei ce sta legată într-un balansoar (funii groase la mîini și picioare, căluși de cîlți în gura ge-

mînd) și, la somația noastră, strigară, ținînd — toți trei — pistoalele în ceafa tinerei prizoniere :

— Un singur pas, și domnișoara trece mlaștinile Acheronului !

Rămaserăm încremeniți în ascunzătoarea pe care ne-o ofereau două enorme frigidere. Indivizii erau capabili s-o ucidă.

— Să ne-nțelegem ! le strigă profesorul. Ați dedus că amicii voștri sînt de mult pe lumea de care amintirăți... Vă aflați în mîna noastră precum șoricelul cel șiret în mîna iscusitului cosmonaut... Cît ? adăugă el, convins că limba italiană e perfect inteligibilă chiar cînd operează abrevieri radicale.

— Zece milioane de lire, o mașină și... costumele...

— Enorm, se tocmi bătrînul. Mai meditați puțin...

— Viața s-a scumpit, ce mai însemnează zece milioane ?... se lamentă unul din teroriști.

— Cunosc perfect prețurile, strigă de lîngă mine Köbler. Aștept propuneri realiste. Repede, că timpul lucrează împotriva voastră !... Preferați închisoarea ?

— Șapte ! strigă de sub balansoar banditul cu bluza portocalie...

— Încă, încă !... Știu exact cît face marfa... strigă Köbler...

— Șase, nici o liră mai puțin ! strigă banditul.

— O.K. ! strigă Köbler și flutură deasupra capului un pachet cu bani.

Tîrgul se făcuse, urma partea tehnică. Profesorul se descurcă formidabil, după sistemul un pas înainte, doi pași înapoi, pînă ce, cu banii în buzunare și îmbrăcați în costumele noastre, aruncate cu măiestrie,

cei trei părăsiră balansoarul și victima, se tîrîră printre lăzi și cutii și se făcură nevăzuți. Le auzirăm pașii alergînd pe culoar.

Dezlegarăm tînăra, îi scoaserăm căluşul. N-avurăm parte de cuvintele ei : era neînsufleţită, o rană de cuţit îi sfîşiase pieptul.

Köbler izbucni într-un teribil hohot de plîns, de îndată ce cunoscu adevărul crud.

— Ne-au escrocat ! Ne-au luat banii ! Ladro ! Ladri ! Săriţi, oameni buni, prindeţi-i, opriţi-i, împiedicaţi-i ! Porca Madona, vai mie ! Oh, Dumnezeule !

Desperarea, ruşinea ce-l acoperea, furia neputincioasă îl trînti la pămînt, fără cunoştinţă...

— Oimé ! strigai înspăimîntat, cînd recunoscui în tînăra colaboratoare a preşedintelui Institutului pe Brigitte Bardot... Nu era nici o îndoială. Frumoasă, ispititoare şi neînsufleţită, ca pe acel afiş...

Simţii că sînt pierdut eu însumi. Respirai adînc, după metoda Mayer-Davidsohn, mă aşezai turceşte pe podea şi, doar în chiloţi şi maieu, mă adîncii într-o pasivă-activă meditaţie, ca Budha, nerăbdător să obţin pe loc iluminarea...

Povestea nu-mi displăcea, cu toate scăpările stilistice, de care fui conştient într-o fulgerare retrospectivă. O voi scrie vreodată ? mă întrebai.

— N-ai prea dormit, observă Menalc, trezindu-se şi dezmorţindu-se pe scaun, chinuit.

— Eu nu dorm niciodată, iubite Menalc. Şi în condiţii de confort, nu ca astea, îmi petrec noaptea închipuind fel de fel de situaţii... În timp ce voi sforăiaţi, blestemîndu-vă zilele şi legăturile strînse ale mîinilor, eu m-am distrat de minune... Mi-am imaginat o întîmplare, cu multă mişcare şi

emoții, un fel de istorie în gustul secolului al XVIII-lea..., compensatoare la nemișcarea la care am fost condamnați... Am construit-o cu ochii deschiși, urăsc visele.

— Ești mulțumit, se citește pe chipul tău...

— Cît poți fi de mulțumit de-o poveste ce încă nu s-a strîns în cuvinte, pe-o pagină.

— Spune-mi, iubite Giorgio, n-ai impresia că sîntem ostatici ? Legătura de la mîini nu mi se pare în regulă...

— Fără îndoială, iubite... Am înțeles-o încă de cînd ne-au adus aici. Se putea înțelege lesne și după înfățișarea, brutalitatea și, mai ales, pistoalele lor...

— Pistoale ? Acum aud pentru prima oară de pistoale...

— Puteai să vezi cum l-au condus, în miez de noapte, pe Aristarc la closet... Îl escortau cu puști mitraliere...

— Nu mă înnebuni ! exclamă în surdină Menalc. Și-acum, acum ce vom face ?

— Asta mă-ntreb și eu. Și mă mai întreb și ce urmăresc...

Pe rînd, deranjați de șoaptele noastre, se treziră și ceilalți.

— Bună dimineața ! spuse cocoloșit Lucian.

— Ziua bună ! spuse la rîndu-i Seneca, mahmur. Oh, făcu el citind pieziș ceasul lui Diodor, așezat în capul mesei, încă moțăind, oh, a trecut de 7 și noi încă dormim. Ei, băieți, domnilor, iubiți prieteni !... Scularea ! Haide, înviorați-vă ! Începem cea de-a doua zi a lucrărilor... Ora e înaintată...

Somnoros încă, sosi fără chef și Ciupitul, magnetofonistul :

— O luați prea de dimineață, spuse el, și înjură în barbă. Ca ăla cu gazetele...

— Sosiră gazetele ? întrebă Aristarc. S-a dat ceva despre deschiderea banchetului ?

— Pe mă-ta ! strigă cineva din salonaș, care auzise întrebarea. *Paese sera* și *Corriere* n-au dat decît anunțul, nici o fotografie, pe deasupra au greșit cu două zerouri suma răscumpărării. Porcărie curată ! Foc se face șeful, țineți-vă bine !

Ca să nu se mai enerveze de grosolănia impertinentului, Aristarc ne solicită atenția și dădu neîntîrziat cuvîntul lui Diodor, care îl ceruse. Diodor începu :

— Scriitorul de astăzi și de totdeauna nu e, așa cum ni s-ar părea la o considerare grăbită, prea liber să-și aleagă subiectele și să-și trateze ideile. Dacă nu-i o noutate din perspectiva obligațiilor morale și civice față de lumea în interiorul căreia trăiește și lucrează, cred că inedită poate fi considerarea determinării stilistice, de care mulți nu sînt conștienți și nu țin seama. Aria pămîntului natal statornicește anume făgașuri și, de la Dante la Carducci și de la Machiavelli la Montale, toți scriitorii noștri sînt adînc subiectivi — subiectivi și provinciali, dacă considerăm Italia o provincie a Lumii — izbutind, prin rafinate șiretlicuri, să ne convingă că Abruzzi sînt cei mai înalți munți din lume, iar Padul un uriaș cît Mississippi, ceea ce îi ridică în ochii noștri plini de duioșie uneori chiar mai sus decît o face arta lor. Ei laudă cerul și țărîna ca și cum cerul s-ar fi prăbușit iar pămîntul s-ar fi făcut fărîme, precum evreii laudă și slăvesc Templul căzut în arătură, irecuperabil. Cunoaștem și determinări istorice, evident, care nu-i lasă pe artiștii condeiului să zboare peste sahare și ghețari, să caute pe-acolo cai verzi pe pereți sau pinguini, în timp ce casa sau cetatea le sînt

asaltate de spanioli. Interesele lor sînt identice, măcar ca oameni, cu ale concetățenilor lor în alarmă perpetuă. Fireşti şi acestea, cum firească e cîntarea mamei la căpătîiul copilului bolnav, din tînguirea căreia ştim cît este de cutremurătoare durerea ei. Petrarca şi Leopardi cîntă sfîşietor soarta cetății şi a supuşilor ei, al doilea simte că nu poate proceda altfel dar ştie şi că primul a făcut-o, sporindu-şi lauda urmaşilor. Solidaritatea provincialilor izolați devine un model şi raţiunea de-a fi a unei întregi Italii. E tot atît de firesc să se producă asemenea repetări şi în momentul cînd, printr-o fericită vrere a Proniei, pericolele şi suferinţele, sub forma care a generat atîtea minunate opere, au pierit sau au diminuat. Un artist preocupat de soarta planetei, cu inima îndurerată de perspectivele războiului mondial, nu uită să se-ntoarcă umil la ţărmul anume al Chioggiei sau Ravennei, unde a copilărit şi şi-a încărcat ochii de soare, să redevină apăsat provincial, să plîngă soarta plopilor casei natale, bătuţi de vînturi. Şirurile făgaşurilor şi sistemul lor de încrucişare sînt o realitate. Dar nu o plasă, ultima din cele ce îngrădesc ariile. Calitatea stilistică n-are limite şi seva vie se extrage din spaţii, în fond, europene. Italia, nu ştiu dacă aţi observat şi v-aţi pătruns de acest adevăr, se află — cu voinţa Celui de Sus —, în Europa. Da, domnilor, deşi găsită pe hartă de cîteva milenii, ţara n-a avut conştiinţa acestei sfinte apartenenţe pînă prin secolul trecut, oamenii ei socotindu-se mai prejos decît strămoşii lor, romanii... S-au tratat în consecinţă, rupîndu-se unii pe alţii, scuipîndu-se, bălăcărindu-şi unii altora, dintr-o cetate în alta, nă-

zuințele, speranțele... Nu ignor că, înfrînați adesea de trecutul pămîntului, artiștii n-au reproșat locuitorilor lui căderea în nesimțire și slăbiciune... Dar puțini îi ascultau și, la drept vorbind, ce să facă, dacă interesele celulare trăgeau avîntul și opreau expansiunea spiritului ?

— Expansiunea spiritului nu e cuvîntul cel mai potrivit... Eu aș prefera...

Vorbise unul dintre bărboși, care, ca să-și continue intervenția, căută să treacă la masa noastră. Privii în jur, să citesc reacția convivilor mei, și care nu-mi fu mirarea să văd că alți doi indivizi de aceeași teapă se aflau deja la masă, luînd notițe, pregătindu-se să intervină în discuție...

— Pînă aici, stimate ! am strigat. Asta întrece orice închipuire !

Cel ce intervenise se dădu un pas înapoi, contrariat, după care spuse :

— Dar tema e cît se poate de interesantă ! Asta nu înseamnă că termenii cu care vehiculăm ideile trebuie să se legene în vag și neprecizie...

— Acest lucru ne privește exclusiv, am replicat. Fiecare cu preocupările lui...

— Cer scuze, spuse el cu părere sinceră de rău. Am crezut că vă pot fi întrucîtva de folos. Repet : chestiunea m-a preocupat și sînt sigur că-l va interesa în egală măsură și pe șeful, don Fernandez, cînd va asculta banda. *L'Altra linea* a și seminarizat o temă asemănătoare. Mă scuzați...

— Propui un dialog, oarecare negocieri ? spuse înviorat Aristarc. Nu sînt din principiu împotrivă. Dacă vrei cu tot dinadinsul să discutăm, te rog să șezi... Te scriu pe listă, domnule ?... Numele ?

Bărbosul se mai retrase un pas, sub arcada ce da spre salonaș. Ca împinși de-un

resort, ceilalți doi se ridicară în același timp, se retraseră și ei, dispărură pe ușă...

— Hei, prieteni! se-ntoarse Diodor, întotdeauna mai înțelegător decît ceilalți. Am priceput că nu doriți să vi se deconspire numele. Vom aranja chestiunea cu acel domn Fernandez... Toate se pot aranja, dacă există bunăvoință. Dăm intervențiile dumneavoastră în rezumat la *alte opinii*, în fond ne interesează ideile și nu persoanele...

— Așa mai merge, fu de părere unul dintre bărboși, înapoindu-se la masă. Eu aș vrea să spun... Aș îndrăzni să...

— Are cuvîntul... oaspetele! anunță Aristarc.

Bărbosul răsfoi precipitat notițele scrise pe niște jalnice foi de calendar, își netezi piepții cămășii, apoi barba de smoală, și începu:

— În lumea contemporană nu se pun numai probleme de ordin cantitativ, ci și de ordin calitativ, stringente, fiind întru totul adevărată aserțiunea clasicilor conform căreia factorii obiectivi determină pe cei subiectivi și invers, avînd ca scop mutații și conexiuni. Are loc un vast proces de eficientizare. În funcție nemijlocită de nivelul forțelor ce intră, mai mult sau mai puțin, în ecuația dată. Este profund greșită și dăunătoare teoria gînditorilor francezi după care există în societate legi inexorabile. Acești netrebnici de francezi, care, în timp ce soarta lumii se decidea la masa verde...

— Domnule, îl întrerupse Lucian, te-aș ruga să vorbești într-una din limbile europene, îți stă la dispoziție chiar și preacinstita noastră limbă. Îți jur că nu înțeleg o iotă...

— Lucian, nu întrerupe pe vorbitor! îl imploră Aristarc.

— Poate ne traduce careva, după intervenție, fu de părere Seneca.

— După cum arătam, continuă bărbătește vorbitorul, fenomenele se pot împărți în patru mari categorii, toate egale, căci așa e echitabil. Prima, avînd contradicții interne în interior...

Renato, însoțit de operatorul magnetofonist, năvăli în încăpere și, înjurînd birjărește, se năpusti asupra tînărului care-și căuta ideile pe foile de calendar:

— Te vînduși burjuilor, Mario Canasta, iudă ce ești! Te prinseși în horă cu ideologii! Călcași în picioare jurămîntul. Te curăță ca pe-un stavrid don Fernandez, cînd s-o-ntoarce...

Nefericitul Mario păli, se ridică brusc, tremurînd și plîngînd ca un copil, și se lăsă ghiontit de doi zdrahoni ce-l conduseră afară. Bruta de Renato, sluga acelui temut Fernandez, rămase să ne învețe cum să ne purtăm:

— Ce e debandada asta? Cît i-ați dat tîmpitului ca să deschidă gura? Leproșilor!

Smulse cnutul de pe perete, îl învîrti șuierător pe deasupra capetelor noastre, apoi îl repezi ca un trăsnet peste fața bunului Aristarc.

Un curent electric de cîteva sute de volți ne cutremură. Văzui negru în fața ochilor, comesenii păliră, sîngele ne fierbea în vine.

— Bestie ești tu, urîtule! strigă, încercînd să-și dezlege mîinile, nefericitul de Aristarc. Noi nu ne-am călcat cu nimic cuvîntul dat, oamenii voștri s-au amestecat în lucrările..., în discuțiile noastre. Ce pur-

tare e asta? Îmi făcusem unele iluzii, socoteam că...

— Aristarc, calmează-te, te implor! îl sfătuii. Refuză să discuți cu asemenea...

Înțeleptul își strînse fălcile, își lăsă bărbia în piept, apoi, sfîșiat de cele mai cumplite chinuri ale umilinței, spuse cu buzele tremurînde:

— Bine. De-acord. Vom mai vorbi despre asta... Ai cuvîntul, în continuare, iubite Diodor!

— Nu voi insista: fapt indiscutabil este că, aparținînd unei Europe în cazanul căreia fierb multe popoare, problema este cărei culturi și cărei mătci stilistice aparținem? Ce ne diferențiază de alții? Care ne sînt trăsăturile cu recunoaștere universală, ce nu mai poartă marca provincialismului, amenințare fertilă de care este obligatoriu să ținem seama? Cîteva linii de caracter și de stil ne despart de ceilalți... Nu spre a ne izola, ci tocmai spre a ne fi unii altora complementari și fecunzi... Eu aș spune... Eu m-aș rezuma la expresia literară, ca fiind cea mai... Eu cred... Iertați-mă, sînt încă foarte tulburat de cele întîmplate, sîngele de pe chipul lui Aristarc mă-nfioară... Nervii... Încep să mă-ndoiesc că vom putea duce la capăt discuțiile noastre...

Diodor tremura din toată ființa, ochii i se împăienjeniseră de lacrimi, lupta din răsputeri să-și păstreze înălțimea, simțea cum toate se prăbușesc și că nici o vorbă, fie ea sublimă, nu mai are importanță. Își încorda ultimele puteri să nu izbucnească în plîns... De acest lucru își dădură seama comesenii, o scurtă tăcere se făcu, penibilă, rea, epuizantă. Dar Seneca interveni:

— Liniștește-te, Diodor. E o slăbiciune trecătoare... Nici prima și nici ultima din cîte ne-au fost pricinuite de brutalitatea oarbă. Oamenii ca noi cunosc, de cînd și-au ales calea înțelepciunii și fanteziei, legea și riscurile acestei profesiuni. Ne-a fost dat să stăm locului, în nemișcare și-n tulburare, înaintea sau în mijlocul mișcării violente. Nepotrivirea ne era cunoscută, ca și prezența morții, de timpuriu... Apropo de acestea, eu cred, dacă Aristarc îmi îngăduie...

— Ai cuvîntul, Seneca...

— Eu cred că aria romană se distinge față de cea anglo-saxonă prin expresia ei indirectă, ocolitoare, irezolută, răsfățată. Nu știu dacă alăturarea acestor note izbutește să contureze ideea lui Diodor, dar eu simt că asta voia el să ne spună... (Diodor încuviință, fără un cuvînt.) Să operăm cu cîteva comparații : în timp ce epica nordicilor este pragmatică, între acțiune și narație neîncăpînd decît rareori răgazul, divagația, fuga de obiect și imprecizia, narația noastră, în esență mediteraneană, cultivă ocolișul și distanța, precum acei oameni care își îndepărtează gazeta spre a dobîndi o mai mare limpezime a rîndurilor tipărite...

— Așa voiam să spun, Seneca, încuviință Diodor.

— Anotimpurile Sudului sînt îngăduitoare, un mîine vibrează în fiecare expresie a lui azi. Povestitorul are răgaz, nu-l persecută trecerea timpului ; timpurile avînd măsuri psihologic și metafizic largi cît marea, secțiunea se poate amîna sau prelungi fără primejdia pe care o exercită împrejurările asupra celui ce narează. De aici impuritatea și iregularitatea speciilor acestui vast gen... Divagația (a nu se con-

funda cu variațiunile, care trădează o anume învîrtire în cerc, meșteșugită și îndărătnică), paranteza, pierderea sensului după pierderea obiectului și scopului, isteria, demența, alternanța rapidă a stărilor contrare pun accentul pe autorul ce devine subiect...

Simții că pot contribui cu ceva la luminarea chestiunii, nu doar pentru a șterge impresia lăsată de cuvîntul meu, așa că intervenii, cu încuviințarea admirabilului Aristarc :

— Dacă nu-s un poet, precum am dorit întotdeauna, măcar sînt un fin strateg al narațiunii inspirate din nemijlocita realitate, după cum au vrut-o împrejurările vieții... Vă solicit, prieteni, o atenție deosebită, spusei privindu-mi pe rînd convivii, cu înțeles. Să presupunem că Zeus, reîntors din Olimp, îl chestionează pe Prometeu asupra sensului pe care-l dă acesta cuvîntului *fatum*... Prometeu, pe cît îmi dau seama decatenat — așa-i, Aristarc, sau visez ? (Aristarc, zîmbind, aprobă din cap), îi replică judecătorului său cu firul Ariadnei petrecut scurt în jurul gîtului, ca un superb colan, în timp ce Hercules (aici Menalc tresări) va întoarce tunetului propriul său ecou, sub gingașa înfățișare a bustului de bronz în preajmă veghetor, după care împreună vor opri furiile la Coloanele lui Ocheanos, știind că dincolo, în larg, sînt exact atîtea furii cîte pot trage o cvadrigă. Ceva mai multe episoade prevăd la capitolul Hefaistos, cel dăruit de soartă să ferece vocile muritorilor. A-i folosi eroului cuferele, odgoanele, arcul...

Minerva a luminat calea navigatorilor : golful Syrtelor are deschidere sigură spre marile căi maritime, pilotul Menete (îl pri-

vii pe Lucian) va despica iscusit chepengul de la pupa și va da, cu voce de aramă, știre și semnal farului, călătorilor pe apele joase : e important ca umanitatea să localizeze precis poziția navigatorilor. Deznodămîntul îl decide rapsodul, el are încă de pe acum putința să mînuiască harfa (le dădui prietenilor a înțelege că pistolul automat al lui Renato mă interesează înainte de toate).

— Și Diodor din Siracusa ? întrebă, convins că l-am uitat, Diodor.

— Rostul lui în narație e să-l secondeze îndeaproape pe Hercules și, pînă ce Prometeu intră în posesia elementului primordial pentru care a fost sancționat, el să utilizeze abil și repede acest mic obiect sacru (îi strecurai ușor, pe sub masă, un scurt dar ascuțit coupe-papier găsit din întîmplare sub prețul împuțit).

— Modelul narației tale, Giorgio, e interesant, spuse Aristarc asigurîndu-se că bărboșii de-alături își vedeau de treburile lor.

— Nădăjduiesc, spusei. Dealtfel, Köbler și colab. afirmă că literaturii Sudului îi revine meritul de-a demola speciile și a obține, cum frumos spunea aici tînărul acela, mutații...

— Pe naiba ! făcu amuzat Aristarc.

— Dacă o spun Köbler și colab. ?... Nu pot decît să mă înclin înaintea autorității lor.

Un zdrahon pe care nu-l mai văzusem apăru în cadrul ușii :

— Șase, băieți ! A sosit don Fernandez !

Băieții se mișcară, Renato reapăru în încăpere, doi bărboși se ridicară de pe fotoliile din salonaș și veniră să ia drepți în spatele nostru.

— Sîntem latini și clasici, domnilor, continuai eu netulburat, și ordinea formală permite orice năzdrăvănie... Köbler și colab. furnizau informația că unul a întocmit o antologie de texte aparținînd bolnavilor mintali, care poate sta cu cinste alături de marile culegeri de narații ale lumii.

— Bună ziua, domnilor! spuse fără nici un chef don Fernandez, intrînd. Cum stați cu sănătatea? După un minut penibil de tăcere: Am veşti proaste, domnilor. Unul dintre dumneavoastră trebuie să moară!

— Köbler și colab. pretind că dificultatea întocmirii unei antologii de acest fel stă în faptul că nu putem ști niciodată să-l alegem din doi scriitori, stînd unul în compania celuilalt, pe cel cu-adevărat nebun...

— Oamenii mei, continuă don Fernandez trecînd galant peste cuvintele mele, au făcut vizite insistente nevestelor dumneavoastră, birourilor unde lucrați, persoanelor care pretind că vă prețuiesc. Spre regretul meu și nenorocul dumneavoastră, nu s-a găsit o singură persoană dispusă să vă răscumpere. Instituțiile religioase și diversele societăți de binefacere au rămas și ele indiferente sau măcar în expectativă. Sîntem nevoiți să le dăm o mică dovadă de seriozitatea noastră... Am putea proceda ca alții: să vă tăiem o mînă sau urechea... Lasă că probele nu sînt deloc concludente, dar, cunoscîndu-vă, știu că preferați moartea...

— Domnule Fernandez, ați procedat cît se poate de nătîng, îmi permit să v-o spun, zise Aristarc, căruia chipul îi era însemnat de urîte ciupituri de cnut. V-ați adresat tuturor, numai iubitelor noastre nu. Eu, Diodor, Lucian (despre ceilalți nu mă pot exprima în vreun fel) avem ca tot italianul iubite, care ar vinde și pe Dumnezeu pentru

a plăti suma cerută... De ce nu ne-aţi întrebat? Aţi pierdut vremea de pomană! Sîntem oameni civilizaţi, ne puteam înţelege...

— Köbler şi colab. ..., intervenii eu.

— Isprăveşte, imbecilule, cu Köbler ăsta, că-ţi sparg capul ca unui stavrid! îmi strigă, strîngîndu-şi pumnii, Fernandez. Eşti nebun? Scurt, către Renato: Hei, ragazzo, învaţă-l minte!

— Iar vă grăbiţi, don Fernandez, spusei eu flegmatic, vai de cine v-a-nvăţat meseria asta! Köbler, al cărui nume vă scoate din sărite, este unul dintre cei mai bogaţi oameni din Elveţia. Aveţi posibilitatea să verificaţi neîntîrziat... Ţine mult la mine şi-mi preţuieşte prietenii... V-ar plăti pe loc milioanele. Ca detaliu, pot să precizez că-mi este frate bun. Fratele la nevoie se cunoaşte...

Don Fernandez se lumină, dar rămase o clipă încremenit.

— Dă-mi adresa, fiu de tîrfă! izbuti să îngaime.

— Geneva, rue Falconetti 72, Grand Crédit Immobilier.

Acum, cînd închei această lungă povestire — nimic altceva decît o foaie de jurnal, adică un autoportret în mişcare, precum am arătat —, mă simt în mare încurcătură faţă de cititor, pentru că nu-i pot dezvălui cum am scăpat din strînsoare şi de la moarte sigură, împreună cu toţi prietenii mei.

Dobîndisem o experienţă notabilă în noaptea dinainte, fiindcă şi numai gîndită şi imaginată o acţiune tot acţiune rămîne, iar cunoştinţele, primejdiile şi iscusinţa se dobîndesc şi în acest chip. Un scriitor care ştie să pună cuvîntul drămuit exact la locul cerut de matematica frazei se pricepe să

împletească o rețea de fier-beton tot atît de bine ca un meșter, nu-i nevoie decît de o bună repetiție și, poate, de-un eșec : după asta, va umple lumea cu stîlpi și arcade de beton...

Don Fernandez încercase să negocieze și cu Loreta, Mimi, Ginestra și Laura, iubitele noastre. Fetele, spunea el, i-au făcut o impresie proastă — erau mai preocupate de festivitatea de deschidere a Festivalului de la Cannes decît de soarta noastră : l-au înnebunit cu întrebări privitoare la linia modei pe Riviera. Mama lui Menalc, zdrobită de singurătate și neputință, s-a zbătut cum numai o mamă se poate zbate, dar nu reușise să strîngă decît trei mii de lire și era cît pe ce să-l înduplece pe don Fernandez cînd i-a oferit ca diferență dormitorul ei de zestre, o modestă garnitură de pe vremea războiului cu Negusul. Köbler și colaboratorii nu mișcaseră un deget : nu auziseră de mine, lucru nedrept, pentru că mie îmi vuia creierul de numele lor tîmpit, reținut dintr-o revistă de stomatologie, savantul fiind renumit pentru tratarea parodontozei ; vag își amintea bătrînul că, într-o noapte a lui '53, la un bal cantonal, i-aș fi fost partener la jocul de cărți, el îmbrăcat în soldat roman, ca-n vremea lui Iulius Caesar, eu într-un elegant costum Régence, cu fular fistichiu în jurul gîtului. Don Fernandez și băieții lui, printre care Renato și Ciupitul, dacă s-au văzut înșelați, au recurs la ultimul lor argument, scoțînd armele, temutele lor automate cu surdină...

A fost ca-n filme... Mă apucă din nou ameteala cînd îmi amintesc. Nu, nu-i pot povesti cititorului nimic din cîte s-au întîmplat în acea seară teribilă. Ar însemna să reiau punct cu punct relatarea de la adu-

cerea noastră în sinistra clădire, să fac un cuprinzător rezumat al cuvîntărilor noastre în cadrul acelui neuitat banchet, să-i descriu măcar în cîteva rînduri pe prietenii mei căzuți în captivitatea bărboșilor lui don Fernandez, în sfîrșit să detaliez planul după care am acționat... E limpede că cititorul, tip tranșant, ar găsi că folosesc prea multe cuvinte pentru o cauză de calibru neînsemnat (șase oameni!), adică un randament scăzut la numărul de pagini, și s-ar plictisi.

Tot ce pot spune e că am procedat nu numai foarte iscusit, dar și curajos, lucrînd rapid și cu maximă prudență, pentru ca banchetul nostru să se-ncheie plăcut și cu mare mulțumire intelectuală, ceea ce îi doresc și lui — cititorului — de s-ar afla, Doamne ferește, într-o situație cît de cît asemănătoare.

Sumar

Luceafărul de noapte 7

Preparative pentru o ninsoare 12

Scopul sau cauza 40

Acceleratul complimentelor 68

Păianjenul 90

Imobilul de la nr. 40 108

Coloană în marş forţat 125

Str. Lt. Pârvan Popescu, fostă Fructelor 149

Frunze galbene, toamnă 173

Să (nu) ne lăsăm amăgiţi, Iordănescule ! 183

Căsuţa din Dumbrava Roşie 40 210

Corespondenţa mea cu domnul

Arouet, zis Voltaire 237

Banchetul 262

Lector : MARIA GRACIOV
Tehnoredactor : GHEORGHE POPOVICI

Apărut 1982. Bun de tipar 7.12.1982. Coli 13,33.

Tiparul executat sub comanda nr. 5812 la
Întreprinderea poligrafică Galați
B-dul George Coșbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România

MIRCEA HORIA SIMIONESCU

BANCHETUL

Editura Eminescu

Mircea Horia Simionescu folosește convenția ca instrument pentru dobîndirea autenticității, artificiul ca mijloc sigur de ajungere la adevăr și iluzia ca provocare continuă a realului. Natura literaturii lui este structural paradoxală, relativizantă și ambiguă; calculat deconcertante, triumfător ludice, cărțile acestui scriitor grav și melancolic sînt totuși de o rigoare maximă în baroca lor luxuriantă alcătuire și exprimă în chipul cel mai izbitor o nevoie profundă de imposibil, de ilimitat, de liberă expansiune a vieții și a creației.

MIRCEA IORGULESCU

Lei 10,50